

Бүгү чурттарның пролетарийлері, каттыжыңар!



ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди Совединин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№ 1 (11499)

1981 чылдың январь 1, четверг

1925 чылда үлдээлгестиге

Өртөө 2 көп.

СОВЕТ УЛУСКА ЧАА ЧЫЛДЫҢ БАЙЫРЫ

Төп телевидениеге болгаш Бүгү-эвилел радиозунга Л. И. БРЕЖНЕВТИҢ чугаазы



Тим эштер, өңүктөр! Бүгү шактары 1980 чылдың сөөлгү минутала-санап кирипти. Чоруп турар чыл хөй талаалыг бердиг болган: анаа бергелер болгаш сеткил чыг чүүлдер-даа, чеднишкиннер болгаш өө-чү-хөгүлүг чүүлдер-даа турду. Ыңчалза-даа ону чыл сеткил-биле үлөп турар бис. Алардыг ленинчи юбилейин чылында совет ки-лер эрес-шүдүргү болгаш соруктуг ажылдаан, беш чылда экономикаы хөгжүлдеринге чаа улуг чыг кылдырган. Чоннуң чаагай байдалы бедээ, оюм миллион кижи чаа бажыңарже кө-кирген. Социалисттик демократия улам ыңай-жээн. Совет Эвилелинин улустары чангыс бай-ыралдыг өг-бүлө болуп чурттап турар. Бистик-мгаланар аргавысты чогуур деңгээлде туду-лар. Заводтарда болгаш фабрикаларда, нефть-тымыш-теринде, транспортта, шөлдөрдө болгаш ферма-да ажылдап, бажыңарны туруп, оруктары-лып, электростанцияларны туруп турар бүгү-ле-жилерге, угаан-бодалдың үнелиг чүүлдерин тур-уп, ажы-төлдү өөредип болгаш кижизидип, ки-лериниң кадыын камгалап, оларнын амыдырал-ыгалазын каастап турар кижилерге — со-циалисттер Төрөөн чурттуң чаагай чоруу дээш меде-лиг болгаш үрө-түнелдиг ажылдап турар бү-де кижилерге чүректин ханызындан өөрүп чет-диинис. СЭКП-нің XXVI съездининге чурт политиктиг-иштинге күш-ажылчы бедик көдүрүлүшкүнүн-дэлинде белеткенип турар. Келир беш чылда-лаш 1990 чылга чедир үлө ССРЭ-нің эконо-миктиг болгаш социал хөгжүлдээнин кол угда-

нышкынарның төдөлелин канчаар чугаала-жып турары ону көргүзүп турар. Эртем-техниктиг депшилгени дүргөдөдирин, бүдүрүлгенин ажык-тыгын бедилерин, аш-чем айтырын шиптирлээ-рин, чоннуң хөргөлдө барааннарын кылып үлдүр-ерин көвүдөдирин, чуртта тузуун онза ужу-ду-залыг кылдыр көрүрүп.

Чон биле партия чуртар деп, долу үлдээ-лидиг медегелеп турар чангыс апартизм дээш бистик демиселинске чаа-чыг. Коммунисттериниң үл-дээни — ол бузулбас чаа чедниш.

Совет апарте Коммунисттериниң база Совет күрүленин иштиги болгаш партияның полит-иказын чангыс эп-сеткилдиг чүүлүзүпүп база деткип турар. Совет Эвилелиниң дашгыкы поли-казы тодаргай болгаш буянын соруктарын са-лып турар. Бүгү улустарга тайбы-ны күзээр бис. Хосталганын, чөптүг чоруктуң бол-аш депшилге-нин идеалдарына бистик хандыкшы-ыгачы чыгы-лыш чок. Совет Эвилели дүшкүрүлүг чорукту ча-вырдылар дээш, кады ажылдажы-даа дээш шиптирлэп туржуп, империалисттик дашкыктын эржүү-биле боо-чөпсөкти элдере сүдүрүп, эр-нармыдадышкынарны болгаш месилдештир-перин болдурбас деп быжы-биле чугаалап турар.

Совет Эвилелиниң делегейде эки сеткилдиг өң-нүктери хөй. Социализм чурттарының ажыгы чоннарынга, коммунисттик, ажылчын, национал-де-мократтыг партияларга база империализмге, реак-цияга болгаш дайынга улур бүгү-ле демиселчилер-ге Чаа чылдың бүдүзүндө эң чаагай кээшкни-нерини илергейлеп тур бис.

Маадырлыг совет ажылчын аңгыга, алдарлыг колхозчу тараачынарга, улусчу интеллигенцияга Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязынын, ССРЭ-нің Дээди Совединин Президиумунун бол-гаш ССРЭ-нің Министрлер Чөвүлелинин өмүнээ-зинден Чаа чыл-биле чүректин ханызындан байыр чедирип тур мен.

Быжыг калдыкшылдыг, эки сеткил-хөөнүг, күш-ажылга, өөредилгеге, чогаалдылгага чеднишкиннер-лиг болунар!

Революция, дайын болгаш күш-ажыл хоочунна-рынга Чаа чылдың байыры, силерге Төрөөн чурт-тун ханы өөрүп четтиринишкини болгаш хүлээп кө-рүүшкүнү!

Совет херээженнерге аас-кежиин болгаш өөрүш-күнү сеткилдин ханызындан күзөп тур мен!

Кайтамчык совет аныяктарга, Армиянын болгаш Флоттуң эрес-маадыр дайынчыларынга изиг байыр!

Чаа чыл дүзүндө он бирги беш чылдың күш-ажылчы ээлчээнде туржуп, Советтер чуртунун ыдыктыг кызыгаарларын серемчиледиг камга-лап, төрөөн чериден ыракта ажылдап турар бүгү кижилерге эң эки күзээшкыннери дамчыдып тур бис.

Бажын бүрүзүңге, өг-бүлө бүрүзүңге чаагай бай-далы болгаш чөпшээрелдиге кезээде турар болзун!

Чаа чыл-биле, эргим эштер!

Чаа кежик-чол-биле!

Эш В. Б. Кара-Салды Тыва АССР-нин иштиги херектер министрине томуйлаар дугайында

Тыва АССР-нің Дээди Совединин Президиумунун чарлыгы

Тыва АССР-нің Дээди Совединин Президиумунун донтаа-дыры болза: Владимир Борисович Кара-Салды Тыва АССР-нің ишти-херектер министрине томуйлаар.

Тыва АССР-нің Дээди Совединин Президиумунун Даргазы М. МЕНДУМЕ. Тыва АССР-нің Дээди Совединин Президиумунун Секретары Н. БОЙДУ.

Кызыл хоорай, 1980 чылдың декабрь 31.

Тыва АССР-нің иштиги херектер министри хүлээлгезинден эш С. С. Чакарны хостаар дугайында

ТЫВА АССР-НІҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУН ЧАЛЫ

Тыва АССР-нің Дээди Совединин Президиумунун донтаа-дыры болза: Тыва АССР-нің иштиги херектер министри хүлээлгезин-ден эш Сои Сотаевич Чакарны пенсалап үери-биле хол-баштыр хостаар.

Тыва АССР-нің Дээди Совединин Президиумунун Даргазы М. МЕНДУМЕ. Тыва АССР-нің Дээди Совединин Президиумунун Секретары Н. БОЙДУ.

Кызыл хоорай, 1980 чылдың декабрь 31.

Өңнүктөргө күзээшкыннери

Павел ЖЕЛЕЗНЕВ, чогаалчы.

ААС-КЕЖИИН КҮЗЕДИМ

Уран ырлар чангыланган, Улус чонун хөгүлүг кончут. Час-даа ышкыш өөрүшкүлүг Чаа чыл-даа мөраап келди. Улуг чурттуң төөгүзүңге Уттуңдурбас база бир чыл— Чирби алдыгы съезд чылын Чеднишкиннег уткуй тур бис. Келир өй дээш тудугларын Кедизилде туруп тур бис. Каас-чараш бойдузүвүс Камгалап ап, камнап чор бис. Кремльде курантылар Кыгыртхайнаыр даажыга Сагыш-сеткил хей-аыт кирип, Эргим чурттуң төвү, чүрээ Эртең уаыт Москвадан Чаа чыл-биле Тыва черде Чогаалчылар өөрүңсе, Ышкыш чуртунуң төвү Ажма-нишке чеднишкинни, Аас-кежиин күзөп тур мен. МОСКВА.

БАЙЫР ЧЕДИРГЕН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди Совединин Президиумунун болгаш республиканың Министрлер Чөвүлелиниң адынга СЭКП Бурят, Калмык, Якут обком-нарыннан, бо республикалар-ның Дээди Совединин Президиумнарыннан, Министрлер Чөвүлелдеринден, партиянын Алтай, Красноярск крайкома-нарыннан болгаш райкомна-нарыннан, СЭКП Даг-Алтай, Иркутск, Чита, Хакас обком-нарыннан база облыускамна-нарыннан, ССРЭ-нің Күрүленин айыал чок чорук комитетинин кызыгаар шериглеринин Поли-тиктиг кол-эргеленден, Кы-зыл Туктуг Сибириниң шериг округуноң Шериг чөвүлелин-ден болгаш политиктиг эрге-ленден база МАР-ның За-хан аймак комитетинден бол-гаш МАР-ның улус депутатта-рынын аймак күрескчи эрге-ленден Чаа чыл-биле байыр чедирген телеграммалар кел-ген.

СЭКП-нің XXVI съездинин-ге белеткеп, партия Төп Комитетинин октябрь (1980 чыл) Пажумунун шиптирлерин күзөлдүрүңге, он бирги беш чылдың бирги чылдың эконо-миктиг болгаш социал хөг-жүлдээнин планарын бот-тадырларына моон сонгаар чеднишкиннери, ол ышкыш чаагай калдыкшылды, хууза улуг аас-кежиикти Тыванын ажылчын чоннарынга күзээниң ол телеграммаларда илергей-лээ.

БЕДИК АТ-БИЛЕ

Совет садыг ажылынга хөй чылдарда үрө-түнелдиг ажил-дап келгени дээш Тыва АССР-нің Садыг министрствозунун Абаканда садыг баазасынын директору Сергей Алексеевич Сахаровка Тыва АССР-нің садынын болгаш инитинин чеднишлээнин алдарлыг ажылдакчы хүндүлүг атты Тыва АССР-нің Дээди Сове-динин Президиуму тывыскап.



С.Б. УЙНУКЭЙНИҢ чурван чурунтары.

ОН БИРГИ БЕШ ЧЫЛ, ЭЖИИН!

Национально-просветительский отдел

Он бирге чылдың баштайы чылы үнүп келген. Чаа чылды демдегелеп, шагаа-байырыг аыс кылып тура, бо чылдын Тывага кандыг чаа туугулар нежежирил дээрзин база сонургай бээр болагыс бис. Номчукулартык Чаа чылда сонургай бээр база бир бо айтырымда хамаарыштыр «Шың» солдунук корреспондентизи Тыва АССР-ниң Күргүнең план комитетиниң даргазының орадакчызы С. Т. ДРОЖЖИНАДАН интервью алган.

чөдөрчинг туузу эзлэн уугуу-
чирин эзэлэн. Бо чыдын 40/60
нөрөнчкнн олуттуг шоколанд-
рын ажыгалаа кннрннннннннн
дунуп турар. Бнргннннннннн
Кызылда №-3 шоколандннн
рун-буле ажыгалаа кннрннннн
турар. Ол мыкшаш Шекпэрннн
640 олуттуг, «Күш-ажымын
хосту» совхозка 624 олуттуг,
Шамбалыга 320 олуттуг,
Улуг-Хемнннннннннннннннн
олуттуг шоколанд, Док-Тере-
знннннннннннннннннннннн
знннннннннннннннннннннн
скаа объектннннннннннннн
турар. Бнчннннннннннннннн
днннннннннннннннннннннн
шнннннннннннннннннннннн
Чыраа-Бажннннннннннннн
га, Чаа-Чаа-Ханга болгаш өс-
ке-даа чөдөрчнннннннннннн
кннрннннннннннннннннннн
чүзүр.

Чыраа-Тура - чырымын кннн
болгаш кадык камгалла шү-
гүм-буле чамдык чутуга
объектннннннннннннннннн
болгаш туттунар. Оларыннн
арзында Эруннннннннннннн
комплекснн, Кызылда 600 кн-
жнннннннннннннннннннннн
хуулу эзлэн алып олolkнн-
ннннннннннннннннннннннн
ннннннннннннннннннннннн

Школалар болгаш школа на-
зыты четпээн уруглар албан

Ада-турсуна Элуг дайыныга фашисттер Германияны тиялаңынан бээр бо чылым ужен алы чыл болур. Эртең дайын делегейге каступ кербан улуг хемчээлдиг, хаалаң уругдекчи дайын болган. Совет улус, оон Чепсектиг Кутмери болган делегейинг хосталлага ынакчылыг, буту

бауаар СЭКП ТБ-ын Чингис секретарь, ССРЭ-нин Дэдл Сөвдийн Президентуун Даргзы эш Л. И. Брежневтин албаннын найрызлы аян-чоруун кылып, Индияга чораны болур.

кижилери-биле кады немец фашисттер эжеклектерге уур маддыларын демисиди чорудуп тургаш, калчаа дайынны иржээниге барып чылча шаккан. Азаа мен киржил хайгымычы болуп, шылаар шаам-биле дайнычы заалганы күседип турдум. Олум-чимини, каргыш-хиличтени, үрег-дөшкөмнү караам-биле көрүп, кулаам-биле дыккынам. Дайыннин халаачын чүү дээр, берге-де чорсаан, ам ону сактыр, бодзар дейин хеннүм чок ийин.

Совет уласту... фашизмдын
ашкан тийдегизи бүтү кийи
төрөлгөттөн салым-чакын
револючу улау саларын
дирген. Европанын уласту
рынга хосталгын берген, со
циализм күштеринин, ажил
чыгы болгаш национал-хоста
галыг шмчөөшүнүн күлдө
зинге, империализмдин коло

чурттуң аразында найыралчы харылааларны экижидеринге өвөс, Азияга айыыл чок чорукту тургузарынга болгаш делегейге тайбынны быжыглаарынга улуг салдарны чедирер.

Совет Эвилелиния Коммунист партиязынын Топ Комитети, аш Л. И. Брежнев баштаан Политбюрозу, Совет чаказ Тайбын программачыны боттандылар дээш 1981 чылда бугу-ле чуулдерни кылдыр Бистер Төрөэн чуртувустун эконоинктик белгаш камгаданыр күчүзүн быжыгдар дээш шулуру ажиллар бис.

Тайбың бодаразын! Тай
бың — аас-кежиктиг амыды-
рал ол.

Д. КОМАРИЦЫН
орденнің үш чер
нің эдилекчизи.

Найыралдың
құжы

Чээрби ажыг чыл мурунда
элевизин ээн-куруг хову тур-
ганын, Даш-Даш азырын баа-
рында амгы үненин үлөтүрү-
янжык хоорайы тургупкан. Ка-
ра-Даш даанын арыны чаар-
тып, өзүп ороо хоорайны ту-
ларынга бистин калабак дел-
дүгү комбинандыыста 3500
ажыг кичи ажаллап турар.
Олар база-ла аязын-буру на-
сыларын төлөйлери. Чүгүлө
онугу беш чылда бэлин олар
400 мук тонна кире даг-дугу
Төзүп чыкка берген. Болдоо

гем Төрөөн чүгүвүстүн айгы-
ангы булуңдарында келген
тудууларга ажылаан. Моон
чагыс кичирээк В. И. Ле-
нинин «Тыва даг-дугу» ком-
бинатын ийги ээлзөөн туу-
ну, оңу ажыгалаа киргенинде
көрүп болду. Бу ээлзүл най-
ралын тууду болган болгаш
амгы узе чыла эл-найырал-
дыг, бичке коллектив тургус-
туганга улут бугудураа чери.
В. И. Ленинин адын ээлзөөн
«Тыва даг-дугу» комбинатын
ийги ээлзөөн бетовал,
шилел болгаш батталдан эс-
кертүүнү кылаарга элчи
мрактаанга караш пичилчи
костур. Мында ажил-штин
дүн-хүн чо хайнышкынны
көрүп турарын көргөн, сатмш-
сеткил өөрүп, хайныгар.

Ырак-узак чер турзажок, бже Саяя ажыр белик-беге оруптак чурттуу шунту булчарнариндан материаллар болжас дерилтелер узуктук чок кээп турган. Чижээ: Урал — кучулуг, чааталчак руда уурмектечилерин, электрлитг экскаваторларин, Белоруссия — арыгалк дерилтелерин, Грузия — шипкинштерин, Армения — контроль-кемчаалде приборларин, Узбекстан — комплекти-литг трансформатор подстанцияларин чорудуп турган. Тутуну тутуп кылмырнча 25 тутуг болгаш монтаж организациялар киришкен. Маңса бистид чуртувустун барык дөртөн наизоалаларыннн төлөзлектелери бир деминг ачылгандар. Амгы үезде бистид В. И. Ленин аттыг «Тыва даг-коммунист» кучу-ажылдыг коллективте деп бедик аттыг эдилеп турар ТЭЦ-тин коллективин — бистид «Тыва даг-дугу» комбинатта эки ажылдыг пестерини бирээс. Чыл бүрүде бедик тунелдерини чедип аш тургаш, электри энергияны бугудурп ундуреринини талазы-биле беш чылдын плаанынг онаалдагын олар бо чылдын март айда-ла куусеткенин рапорттаанир. Бо найырдалыг коллектив 1980 чылда электри энергияны бугудурп ундурер туулээзини декабрь 1-де куусеткен.

Ам энергостехтин кучузуу унгаттырып, немелде котелдар салыр ажылдар мында хай-нышкынныг чоруп турар. Биде хый-хой тутугжулар, монтажниктер хаара туттунган.

Бистың комбинадывыстың транспорт цегі болгаш рудник хай санынҗ чаа техниканы сөөлгү чылдарыа алгылаан. Күтүлүг БелАЗ-540 маркалыг машиналарыны, экскаваторлар-нын, чер өрүмнүзэр станокта-нын саны онту беш чылда төскү беш чылда тулганылаан.

барык ийн катап өскөн. Бо бүгү техниканы ширээдип алганын астын ажилчыларнын билли-мергежили бедээн, күш-ажылга харыс салгазы улгат-
ты.

Транспорт цегинд 14 чолза-
чы онгу беш чыдын планын
хуусаа бетинд күүсеткем.
Комбинаттың эске-даа цехте-
ринд, адырларында ажылдап
турар хей саныг эл-найырал-
дыг коллективтерни хөйү
адап болур.

Бистин ажил-жижитие кылдынан хой саныг чүүлдер-
бале чергелештир ам-даа че-
дир кылдынай, ажылаткы-
мий турар куравларлар бар.
Нитизн-биле комбинат беш
чылза даг-дугу будурернин
планын чедар күүсетсин.
Мунда хой нынз чылдагав-
нар бар. Хожулаачкынары
болдуразмы, бар арга-кура-
вырлары долу ажылавыр,
бистин коллективтин кежиги-
пери партиянын XXVI съезди-
зинге СЭКП ТК-нын Төлөв-
ленин чудалажын турган,
тодаргай илереткенер Бо бүт-
үн советтик коммунисттер Ч.-э.

В. СУГЕ-МААДЫР,
«Тыва даг-дүг» комби-
натта партком секретары.

Үрени мурнааннар чугаалан тур 

Бүгү-азилелдин көмсомолчу-
аньяктарынын шалычы ту-
дуу — Чаа Шагаан-Арыг хоорай-
нын туудугарын туадарыга
бодумуну үлүмүнү кннр
дөн күзөл мени амыртайп
барган. Ыччангаш көмсомолчу
пүтөканы холга туташ, 1974
чылда чалымларын хоорай
Чаа Шагаан-Арыга чедип
кедди.

удурткан бригадалары
беш чылда Чаа Шагаан-Ар
хоорайны дыка хөй түд
объектилерин амыгдалга ки
ген. Аңаа мээң бригадам
жигүннери база киришкен.

[illegible]

У. НАМЧЫЛАК
бригадир

генине чоргааралан чор мен. Шынап-ла, хойжуд үемден бээр доомай дик корбон мен, ыланга ое он чылдарга түс хойга сөөтүр түсүн өвөөм хураган руктарулам бөдүм. Дөөүчү чылда түсүн-нө 125 хураган хойлан-ла 4,5 килограмм а алдым. Сохөөтүн дирекция партком болаш түсүй артингилер мөөн ажылымга үдүтүлгүн берип, хайгаарал-алазгыч турган болганда, чедишчигенин түглө бөдүм деп шыдааш мен.

Тывада хой ажылынын ма-
начтылыры-даа, бо талачы-
ле бедик көргүзүгүл ажы-
арга-дур-даа хей-дур. Олар
агы-дур-дугалазын пенте-
ри, млагыга аныак хой-
лары көвүдедири терле ку-
ла. Ничаман болза, бис-
кингини кымнар уламчы-
ры? Чаа чылда болган
беш чылда хойку эш-өөрүм
бүтү ажыл-ишчилерге күзө-
болган сөзүм ээ.

Бо беш чылды база-ла
рүнү-биле хой амылынга
рааггадыр мөн. Ынчан
баштайгы чыдаа чүс хой
онааштыр 125 хураган
алырын, хойдан-на 4,5 ки-
грамм дүктү кыргырын
лөөндүм.

И. САФОНОВ,
болгаш Ку
н Кызыл Ту
рнн эдилекчиси
«Революция-
быгы» совхоз-
йгузу.

Саннар, фактылар

© Он бирги беш чылд
бистик республиканын ул
ажыл-агыйынын бүгү ады
лары улам бурунгаар б
зымнары кылыр. Оларны
чамдыктарын чурагайла
биле көрөөл.

© 1981—1985 чылдары Тывага үлетпүр продукцияны үнү бүдүрүп уладүрери чыадыныга деңизээрге, 21 23 ху көүүүүдүр. Ол бо чылды тунчүүүндү үлетпүр продукцияны бүдүрүрени демчээли 127 миллион рубль чедер. Күш-ажыады бүдүрүчүлүү 18—21 ху бедир, электри энергияны бүдүрери 1985 чылда 1 миллион кат. шак болур. Көмүр-даш казып тывээр 850—900 муң тонна чедер.

☉ Чик болгаш аш-ч
үлестүрү улам ынай ха
жүүр. Кидис идик бүдүр
—14—16, даараан кылы
ларны—12—14 ху көвүд
дир. 1985 чылга чед
хлеб,булочка кылыглар
бүдүрери—22 мун тоңи
кондитерни — бир мун то
на, ээиртпес суксуннар к
лыры — 140 мун декалит
чедирер.

© Кызылга, Ак-Довура
ки болгаш Хову-Аксы суу
га пиво, эзиртпес суксу
нар, макарон бүдүрөр бү
рүлгелерни база цехтер
тургузар. Кызылга хой м
жи этпес, алгы тон дээр
фабриканың тудуун эгелэ

◎ Келир беш чылда ил-
питал тудуу улам мыйах
жүүр болгаш тудуу-монта-
жыялдарынын кемчээли
катал улагдыр, 600 м.
рубльди шингээдип ала-
Бүдүрүлгенин, чурттал-
ганы болгаш культура-ан-
дыралдын хөй-хөй тудуу
объектилерин тудуу, ажы-
лалга киирер.

© Чавгайжыды кызыл
гай 500, мун дорбел
метрал эвээш эвес шөл
турталга бажыныра
9-10 мун олуттук шко
лары, школа назы четп
уругларга 2-2,3 мун ол
тук албан черлерин, 2
орундук эмгекчилер
10-11 мун олуттук куу
ра албан черлерин туд
ажылгалга кырыр.

© 1985 чылга чедир дээ ажил-агыйга нинти продукция бүдүрерин хэчээин 140 млн. рубль чедир, бо чылдын дениселге болаарга, ол 35,9 эс. көвүдээр. Чылда тарал а бүдүрерин ортумак хеминди 200—220 муң тонна, бо чылдын төңүзүзүге чед картофельди бүдүрери муң тонна, нотаалары 1 муң тонна чедир.

◎ Беш чыл дургузуун бүгү категориянын ажы агыйларынга чылда ортамаа-биле эгити 34—36 м тонна (диринг деңзи-биле сүтү 60—63 мун тонна) чуурганы 34 млн. кез дукту 2400 тонна чедир дүрөр. Бо беш чылдыг деңизерге, кедир беш чылда мыыктыг бода маалда баш санын 10 хуу, чышкуну — 13,7 хуу, хаваны 67,8 хуу, күштү 2,3 хуу тап хөй кылдыр өстүрөт.

◎ Он бирги беш чы-
дын чыл бүрүзүндө 225 м-
тоннадан эвээш эвес сиг-
ни, 400 муң тонна сило-
беттээрин, 1985 чыл-
чедир сенажты бүдүрө-
100 муң тонна, витамини-
сиген далганын 10 муң т-
на чедирерин көрүп тур-

© Транспорт, сады, чиниу амьдрал хялзуралын бэлгит уулс ажил-аймнын өске-даа дзырлар улам ыңай хөгжүдерин бирги беш чылаа көзү турар. Чизээ, автотранспортка чүкх сөөртүрүч хемчээзи 44,2 хуу, пассажирлер аргыштырары 100 хуу көвүдээр, агартыспертнуга чүкх дамжылыгы — 27,3 хуу, пассажирлер аргыштырары 37,9 хуу өзөр.



га кийинэр тодаратка, ол бол-
за ынгил хову доьондэниг ба-
рык-ла бугу шалу болуу ту-
тас Ол соруга болза, сорту-
тут равонкуула-биле ба-
уур курган шодол ол арбай-
биле ийи чыл дургузуула-
рун ээлэри болур. Ук сорту-
бүдүрүггө дүргөн шингээвэл
аларынчыл болдунар аргалар-
бар. 50 чылдан Тандынын сорту-
чустогонго 10 гектар шалкы-
190 пестерия ажаан алгач-
Ову 1981 чылда курунтугун
шялте бугу чажар алзар. Ийи
чангыш оон баазан болуу ту-
рар ССР-ин 50 чыл аттыг
совхоз арбай терьип бугу ши-
дүнгө 1982 чылда ол сорту бу-

Чаз сорттун бұдүрүлгөсү дүргөн шикээтін алып болза, ол дүргөн экономиктис аяктыт.

А. ШКОРКИНА.
Көздө ажал-агый куду-
раларынын сорттарын ие-
нээр талаа-ы.Биле Тыва
АССР-де куркомиссиянын
инспектор-агроному. көздө
ажал-агый эртемеринин
кандидады.

шалыч фронт

ЫРЛАРНЫ
КЫГЛААР

чы М. Тынаев аттыг республика шайалык Джамал Тынаев чыгара алган. Киргизиянын эки жыллык өстүргүсүнө тең элге үзүүнү өтүрмө келген Тынаевтын үшкү салгалы ол.

Социалисттик чарыштын тилекчине болгон ол малдын түрүр чүс баш хойга омаштыр 172 хураунын, хой бүртүзүндө 6 килограмм эки шырарылг дүктү алган. Малын орденин эдилекчине лекция ан чаа беш чылдын ныйга чылдыга айкалган эгелген.

ОДЕССА. Овидиопол району К. Лыбичек аттыг колхозка үчүн «Давытын хууду» савачи Е. Хруштун чедикшинерине чонга танымштырган. Ол боздун ажал түр анектеринч бирээндени бир бул сүтү саап ачкесте.

Ук ажыл-агыйда малчыннар-
ның аразында социалистиг

Ону 1981 чыда куруктуураа шөлгө бүрүн чажар анаар. Ын чагаш оон баазы болуп турар ССРЭ-ни 50 чылы атты совхоз арбай тарыыр бүтү шө. тунге 1982 чыда ол сортту бүрүн чаштырган турар. Оон

Чогайларга жамал-агач, янгион дурмакта станициядан донес-8 арбынча болган мисалга ортунга чыккан-тазыннын уренини астыренине ателат килген.

Чога сортуу буаурагаче дур-ген шиниззатга алыр болза, ол дурген экономикаге аяктык буау дурзори савашааынар келгузул турар.

Чога сортуу миравеа кыл-тазын болган донес-8 арбынча райончадарыга кер-дуген шолдери буруну-биле тармыр болза, он бирга беш чылга таразын инити чык-тазынча чыл бурунзе-ле 50-60 муш чинтер нежеер ала-ры чыгынч чок.

И. ШКОРКИНА,
Колзе ажалгыт култу-
раларынын сорталарын иш-
миз талаам-биле Тыва
АССР-де куркумсиянын
инспектор-агроному, колзе
ажал-агач эртемнеринин
кандидаты.

INDEX

2-ги арын ● 1981 ч. ● январь 3

СЭКП-ийн XXVI съездийн өдөртэй утгуур дээн халбаран социалистийг чаруушаах об-астийн фермаларын дунд 70 мян

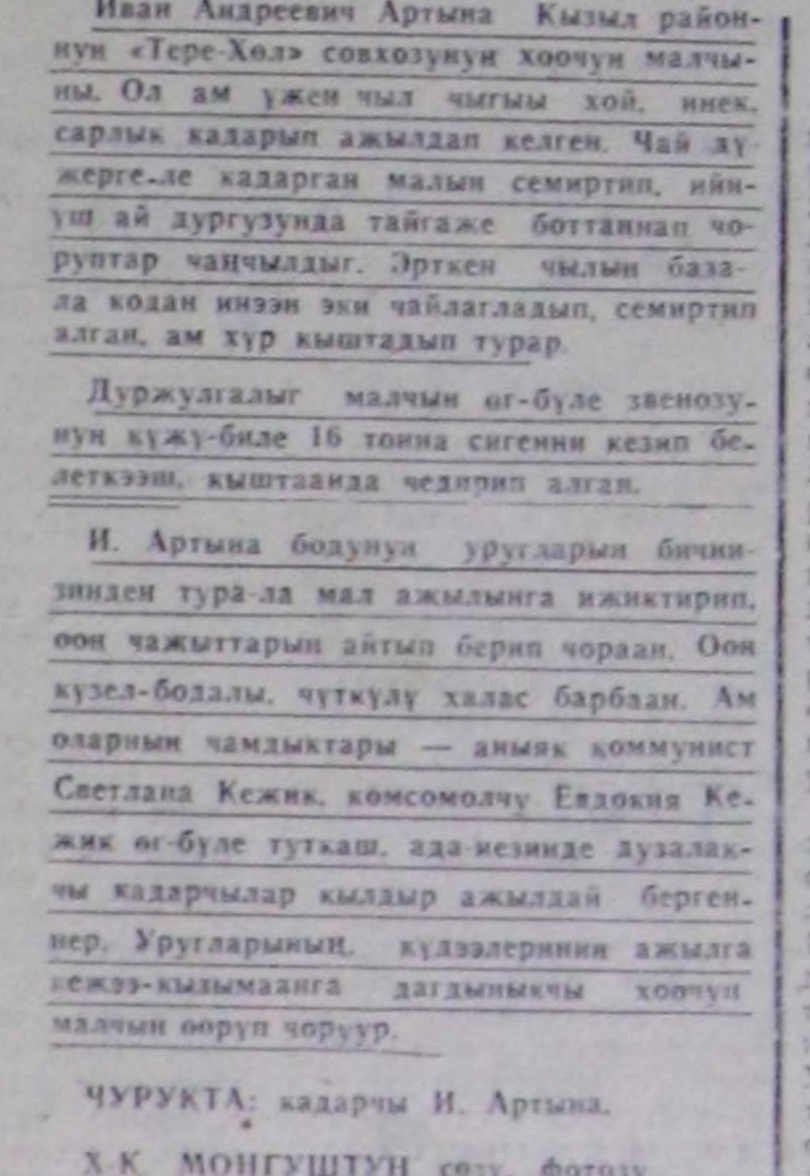
не киши киргизип турар.
АЛМА-АТА. Казакстандын
дүңдүр малын өстүрөр ажал
идиулардыгын үндөзүнө-биле
ойдуруп турар. Бир центнер
продукцияны алырынга үчүр
арыгалат комплекстик механиз-
ациянын атайынды айл жогот
татат кызырматан. Ам саячты
дүрүп беш чылын өзгөндө
өтүмгүч болуура үч катат
айып иасты саялар турар. Межа-
зиясыатыгына фермаларыны
нын согулуп ол чыл дурдугуна
республикада беш катат
скен.

ИЗБАСТААН

Боску беш чылын шыапырчы-
а деп херек домдөзүн алы-
канын, мурунчак поштаны
1981 чылын чыгыдыгатын
денкейлик организастиян.

С. ДЕСПИЖЕК.

2-ги арын ● 1981 ч. ● январь 3





ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 3 (114101)

1981 чылдың январь 4, воскресенье

1925 чылда үлдүзүлгөсү

Өртүз 2 коп.

БЕДИК ДЕҢНЕЛГЕ

Совет Эвилелиниң Коммунист партиязының XXVI съездинде СЭКП Төп Комитетиниң «1981—1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир үеде ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол угуланышкыны» деп төлөвилелди совет улус-биле бир дөмей, Тываның ажыкчы чоннары бо хүннерде политиктиг болгаш күш-ажыкчы бедик көдүрүлүшкүнүг байдалда калбаа-биле чугаалажып, ону чангыс эп-сеткилдиг деткип турар. Республикага мун амыг кезек терге Төлөвилелди чугаалашкан хуралдар болган, аңаа дөр-төп ажыг мун кижи олурүшкан. Чугула докумен-тиге хамаарыштыр үш мун ажыг кижи санал бер-гей.

Кайгамчыктыг улуг теоретиктиг болгаш практик-тиг ужу-дузалиг партияжи документида ССРЭ-де коммунист тургузушкунун практиказын чогаа-дыкчы өзү-биле түнпөп киригеп, келер беш болгаш он чылдарда Советтер чуртунун экономиктиг, социал хөгжүдүлгөсүн болгаш угаан-бодал сайзы-ралынын чугула айтырыгларынын талазы-биле Со-вет Эвилелиниң Коммунист партиязынын стра-тегиязын болгаш тактиказын айтыпкан. Чуртун хөгжүдүлгөсүн чугула айтырыгларына хамаа-рышкан чугаалажышкыга бистик республика-нын хамааты бүрүзү идекпейлиг кирип, бодунун хууда толаргай саналдарын, немелдерин доку-ментке кирип турар. Үлөтүр бүүдүрүлгелерге, ту-дуг, транспорт, садгы организацияларына болгаш өске-даа коллективтерге эрткен хуралдарга Төлө-вилелге хамаарыштыр ий чүс ажыг саналдарын, немелдерин олар кирип. Коммунист тургу-зушкунун калдык-бир чугула айтырыгларын чуга-алажып көөрүңге ажыкчы чоннары калбаа-биле кириштин. Оларнын ажыктыг сүмелерин алыр, байлак дуржуглазын ажыглаар денинчи пар-тиянын чангылы ындыг.

Партиянын ажыл-чорудулгазынын дээди соруд-газы болза чонун амыдыралынын материалдыг болгаш культурулгү денелин чайгылыш чок кө-дүрери болур. Ынчангаш СЭКП Төп Комитетиниң Төлөвилелиниң олургу бүрүзү чонун чаагай чо-руун бедидеринче угулган, оон уламыдан хурал-дарга ажылчы чоннар ону сеткиленин ханызындан чүүдүгүзүп, Коммунист партиянын болгаш Со-вет казактың ада сагыш чогаашкынына хары-мыктыр каш дамыр күженишкенин аңаа-ла-рын хүлээп туралар. Оларның хой нуруузу 1981 чылдың баштайгы ий айының азы бирги квар-талынын планын оонадаларын болгаш социали-стик хүлээлгелерин партиянын ээлчеглиг съездизин ажиттылар хүнүңге чедир күсүлдер патриотчу кү-зелин илереткенер. СЭКП-ниң XXVI съездинге аалдар болдурган социалист чарыштын эгелекчи-лери «Тыва кобальт» комбинаты, авиабүдүрүлгө, сүт комбинаты, «Хемчик» совхоз болгаш оларны деткээр коллективтер орта хамааржыр.

«Бүгү чонун чугаалажып көөрү-биле парлап үндүргөн Төлөвилел болза партия биле чонун чангыс эвин база каттап чайыналдыр көргүзүп турар. Партиянын съездинде төлөпиг ужура-жыры-биле төрөэн хой бүрүзүнден хураганын дор-жүтүрүп алыр мен. Келер чылын төрүүр чүс хой-дан чүс хураганын өстүрер, хой бүрүзүнден 2,5 килограмм дүктү кыргып алырын хүлээдим» — деп, «Шекпээр» совхозун хойжузу Октябрь Рево-люцияны, Күш-ажылды Кызыл Тук орденнерин эдилекчи К. Ооржак «Шың» солунга бижээ. Ша мундыг чижектерин хой-биле кирип болур.

«Улус чо партияга бүүдүрээр. Ол оон ишти ки болгаш даштыкы политиказын бүрүн деткип турар. Ол чорук партиянын күжүн каш каттап улгатты-рып, оон эгээртинмес энергиязынын үнер дөзү бооп турар» — деп, СЭКП-ниң XXV съездинге бодунун чугаазына эш Л. И. Брежнев демдеглээр.

«Партиянын XXVI съездинге СЭКП Төп Ко-митетиниң «1981—1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир үеде ССРЭ-ниң экономиктиг болгаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол угуланышкыны» деп төлөвилелдин дугайында айтырыгын партия-нын XXVI область конференциязына чугаалаш-кан. Тыва АССР-ниң экономиктиг болгаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол угуланышкыны аңаа тодаргайлаан. Республиканын он бирги беш чыл-да кол сорулгазы болза улус ажыл-агыйнын бү-гү адырларынын ажыктыг чорун бүгү таладыг бе-дидери, эртем-техниктиг депшилгени дүргедери, күш-ажыл, материалдыг, сан-хөө курлавырларын ажылдарын екидери, күш-ажылчы коллектив бүрүзү планын оонадаларын болгаш социалист хүлээлгелерин хуусаа бетинде күсүлдерин чедип алыры болур. Ынчан республиканын бүдүрүкчү күчтери улам шалкын хөгжүрүп, чонун чаагай чо-руу екижиңер. 1980 чылга деңизерге үлөтүр про-дукциязын бүдүрүп үндүрери беш чылда 21—23 хуу, көдээ ажыл-агыйнын илти продукциязын хемчээли 35,9 хуу улгадыр.

Партия организацияларынын, идеология актив-ниң амыг үеде сорулгазы—партиянын програм-малыг документинин чугаалажыглыгын бе-дидерге, ажыл-ишин байдалга эрттирер, ону рес-публиканын, коллектив бүрүзүндү тодаргай план-ныг оонадалары-биле сыры холбаары. СЭКП Төп Комитетиниң Төлөвилелиниң ужу-дузанын, ында аныгтыг программалыг сорулгаларын ки-жи бүрүзүңге чедир ханы, билдингир кылдыр та-йылбырларынче кичээни салыры чугула.



СЭКП-НИҢ XXVI СЪЕЗДИЗИН ТӨЛӨПТИГ УТКУУЛУ

СЭКП Тыва обкомунда, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде КЫШТАГЛААШКЫННЫ ХҮР ЭРТТИРЕР

СЭКП обкомунун бюрору, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели, профбөлчөүлө бол-гаш ВЛКСМ обком «1980—1981 чылдарын кышкы үезинде мал кыштаглаашкынын че-диншкенин эрттирер, мал ажылынын про-дуктуларын бүдүрери болгаш садгы алырын көвүдери, мал бажын болгаш оон чаш тө-лүн менди камгалап алыры дээш социалист чарыштын организациязынын дугайында» док-таалды хүлээп алган.

СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң, ВЛКСМ-ниң болгаш ВЛКСМ ТК-ның «1980—81 чылдар-ның кышкы үезинде мал кыштаглаашкынын че-диншкенин эрттирер, мал ажылынын про-дуктуларын бүдүрери болгаш садгы алырын көвү-дери, мал бажын болгаш оон чаш төлүн менди камгалап алыры дээш социалист чарыштын организациязынын дугайында» док-таалды хүлээп алган.

1980—1981 чылдарын кышкы үезинде мал ажылынын продуктуларын бүдүрери болгаш белекээрин көвүдери, малдың баш санын болгаш оон чаш төлүн бүрүн камгалап алырын хандылар дээш Тыва АССР-ниң районнарынын, совхозтарынын база бригадалар болгаш фермалар коллективтеринин, мал ажылдакчыларынын социалист чарыжынын

НЕГЕЛДЕЛЕРИ

1980—1981 чылдарын кышкы үезинде мал ажылынын продукциязын бүдүрери болгаш күнүңге садгыннын талазы-биле планын оонадаларын база социалист хүлээ-лгелерин күсүлдериниң эи эки көргүзүлгөсүн чедип алган, бүгү чүзү малдың баш санын өстүрери болгаш кыштар хур ажылары база оон чаш төлүн камгалап алырын хандылар болгаш оон мурунда турган чылга деңизерге малдыг про-дуктулар чорун бедидер районнары, совхозтары, мал бригадаларынын болгаш фермаларынын коллективтерин, мал ажылынын социалист чарыштын тилекчилери деп санаар.

СОЦИАЛИСТИК ЧАРЫШТЫН НЕГЕЛДЕЛЕРИНИҢ КҮҮСЕЛДИЗИН ТҮНПӨП ҮНДҮРҮРГЕ ДАРААЗЫНДА КӨРГҮЗҮЛГӨСҮН БАРЫДАЛААЛАР

1979—1980 чылдарын ол үезинге деңизерге мал ажылы-нын продуктуларын бүдүрери болгаш күнүңге садгын ба-за малдын продуктулар чорун немей өстүргөн:

	Зона айы-биле районнар			Зона айы-биле совхозтар			Улуг
	Мургуу зона	Барың зона	Топ зона	Мургуу зона	Барың зона	Топ зона	
Эт	3	4	5	5	6	7	7
Сүт	3	4	5	5	6	7	7
Дүк	3	4	5	5	6	7	7
Чуурга	—	—	12	—	—	12	—
Бир нектен ортумаа-биле сагган сүт	3	3	2	4	3	2	—
Бир хойдан ортумаа-биле алган дүк	2	3	6	3	4	6	—
Дукаган малдын ортумаа-биле алган дүк	3	4	5	4	5	6	—
Шээр мал	4	4	4	5	5	5	—

Фермалар, бригадалар, малчылар.

Сүт	9	12
Эт	7	10
Дүк	8	10
Чуурга	15	15
Бир нектен ортумаа-биле сагган сүт	4	5
Бир хойдан ортумаа-биле алган дүк	6	8
Дукаган малдын ортумаа-биле алган дүк	15	15
Хонукта ортумаа немелде деңг	6	8

ТАНЫЛБЫР: эт болгаш дүк бүдүреринин база белекээринин көргүзүлгөсүн бүгү белекээринин түнпөп үндүрүргө хамаа-рыштыр, а сүт болгаш чуурган квартал түнпөлдөргө хамаарыштыр.

1979—1980 чылдарын ол үезинге деңизерге малдың баш санын немелде өзүлдөмү (хуу-биле)

	Районар	Совхозтар
Бола мал	5	7
оон иштинде илек	6	8
Шээр мал	7	9
оон иштинде төрүүр хой	8	10
өшкү	9	11
Хаван	15	20
Улут-Хем район—	10	«УТКА 25 чыты» совхоз—10
Кызыл район—	20	«Көк-Тей» совхоз—1,9

Өске чүзү малдар 5,5
Малдың баш санын камгалап алган

Бола, шээр бол-гаш өске-даа улуг малдың баш саны 1980 чылдын ок-тябрь 1-де турга-ныга деңизерге (хуу-биле)	1980 чылдын IV кварталында база 1981 чылдын бир-ги чартында тө-рүтүнгөн бызаа-лар, хаван оола-лар, өске чүзү малдан 1981 чыл-да алган чаш төл
--	---

Районар 95 97

Социалист чарыштын негелделерин сов-хозтарның, бригадаларның, фермаларның коллективтеринге, мал ажылының бүгү ажылдакчыларына чедирерин, социалист хүлээлгелерин күсүлдерин турарынын, байдалын доктаамал контролга алырын, түнпөлдөргө чогуур үезинде, шынарлыг үндүрерин, тиилекчилерин шаңнап-мактаа-рын моон адаанда доктаалда айыткан.

П Л А Н Д А Н А Ж Ы Р

«КЫЗЫЛ ТУДУГ» ЭРГЕЛЕНИН КОЛЛЕКТИВИНИҢ 1981 ЧЫЛДА СОЦИАЛИСТИК ХҮЛЭЭЛГЕЛЕРИ

1981 чылда тудуг-монтаж ажылдарынын планын декабрь 30-ке күсүлдер.

Бодунун күжү-биле кызыл тудуг-монтаж ажылдарынын планын декабрь 20-та күсүл-дир болгаш чыл планын амыр 20 муң рубльдин тудуг-монтаж ажылдарын кымып бүүдүр.

Объектилерин планда көр-дүнгөн график бугаар ажыл-а-лаа кирип чедип алыр.

Хуусаа бетинде, тудуг-монтаж хуунда, 80 аал ишти чурт-таага кирип.

Күш-ажылды депшилгелгил аргаларын шийгээдип алганым-дан, тудуг ажылдарынын тех-нологиязын экиликтеңден, ишти ки курлавырларын амы-лаанымдан күш-ажылдын бү-дүрүкчүлүгүн планнагын амыр деңизерде ажыг 0,3 хуу бе-дидерин, тудуг-монтаж ажыл-дарынын бот-үзүн доктаа-тыпкан пландан 0,1 хуу чы-гаалга чедип алыр.

Планда ажыг 50 муң ру-блдин арыг орулганын амыр.

А. Пашковтун, А. Ворони-нин болгаш М. Шиповаленко-нун бригадаларынын ажылы-нын ажыктыг болгаш ол бригадаларга тудуг ажылы-нын санаттыгын өртөөдөн 15 муң рубльдин камгалагын че-дип алыр.

Күш-ажылды коммунист бригадалары деп атты бир бри-гадага тыпыр.

№ 48 тудуг эргеленин социалист чарышка кыйгы-рын хүлээп алыр.

Социалист хүлээлгелерин коллективтең ажылчылары-нын, инженер-техниктиг ажыл-дакчыларынын, албан-хаакчы-ларынын нинти хуралына хүлээп алган.



БЕЛОРУС ССР. Белоруссияның автомобиль заводунун кол-лективтең ону беш чылда чедикчилеринг ажылдаан. Ол коллектив чыл эгезинден бээр пландан ажыг миллион рубль-дин продукциязын бүдүрүп үндүргөн. Улуг Октябрьның ба-йырпалына чедир 200 ажыг ажылчы беш чыл планын күсүлдер.

СЭКП-ниң XXVI съездинде уткуштур социалист чарышка олар идепкейлиг кирип, съездинин ажиттылар ху-нунге чедир пландан ажыг 3,7 миллион рубльдин продук-циязын бүдүрүп үндүрерин хүлээп.

ЧУРУНТА: заводтун кол конвейеринде.

В. ВИТЧЕННОВУН фотоу. СЭТА-ның фотохрониказы.

Наквозельно-красивейший отдел

2-ги арын ● 1981 ч. ● январь 4



ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Советинин болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№ 4 (114102)

1981 чылдың январь 6, вторник

1925 чылда үндүрүлгөттүгү

Өртөг 2 көп.

КУРЛАВЫРЛАРНЫ УЛАМ ДОЛУ АЖЫГЛАП ТУРГАШ

Он бирги беш чылдың баштайгы чылы ажил-ишчи эки рити-биле эгелзэн. Куш-ажылчы коллективтериниң баштайгы чедишкенин, бугурулгенин мурнакчыларынның болгаш чурттарынның чогадыкчы эгелзешкенин дугайында өөрүнчүгү медалдар республиканың аңгы-аңгы булуңунан изап эгелзэн. Оң-биле чергелештир кол-лективте бурзуу, ажил-ишчи кижи бурзуу онгу беш чылда чуну чедип алганын, беш чылда кыдыг үлүүн киригенин шугаңуруп көрүп, аңгы-херекте четпестерин чыдаганын аңгы-аңгыларын санап, дилеп, чугаалапчы. СЭКП-ниң XXVI съездинин төлөпиги уткуур дээр бекке көдүрүлүшкү-биле ажилдап турар.

Онгу беш чылда республиканың мал ажилын хөгжүдөр, бугу чүзүн малдын баш санын өстүрүп, уксаазын экижидер, продуктуун бедилер, зоветеринария албанынның ажилын экижидер, фермаларга аар ажилдарын механизастаар талазы-биле хей чүдүрүп кылдыгын болгаш чамачын эки түнүл-дер чедип алдыгын. Көдээ аңыл-аңынын нити продукция-зын хемчээли онгу беш чылда элзэн көвүдүзүн. Күрүнгө сүт садар талазы-биле беш чылда даалганы куусеттинген, дүнтүн чылда ортумак бугурулгези көвүдүзүн.

Ыңчалзак төлөвлеттинген планнар ыракт чедир куусеттинген. Мал ажилынның продукциянын бугурулгенин болгаш күрүнгө садарынның беш чыл онаалдарын куусет-тинген. Сөөлүг ийи хей дүзүзүндээ республика 12,7 муң тонна эътти, 928 тонна дүтү күрүнгө чедир бербээн. Ниг-тинин малының продуктуунуң өзүп турары көмүз.

Малдың өлүп хөраар, чидер, самчыгааттар чоруттары хей болуп, иштин херектерде хей-биле амыглаттынып турарындан баш саны өспөй турар. Ылаңгы Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем, Таңды, Тес-Хем, Каз-Хем районнарның совхозта-ры малының саны дына эвээжеткен.

Малдан төл камгалап алырының планыры чыл бүрүдө куусеттинмей келген. Эрткен чылын төрүр 100 инентен, хунажындан 53 бизаны, «Снотопы» трестин совхозтары 43 бизаны алган. Кызыл, Улуг-Хем, Эрин, Тес-Хем болгаш Току районнарга инентерин 53-тен 64 чедир хуузу-дан төл алышкан.

Ол ылашаш төрүр 100 хей, ешүгө өнөштүр 66 анай, хураганын республикага камгалап алган. Улуг-Хем, Кызыл, Каз-Хем районнар чүс хойна 55—58 хураганын алган. Адагынның районнарның ажил-аңгыларында болгаш өсөө-дө совхозтарда малдың өтчөт-үдө чурумчуттуунаан, эм-нелге-профилактиктик болгаш өсөө-дө ажилдар багач чорут-тунуп турар.

Эрткен беш чылда хей ажилын сайырдадырынга дына хей четпестер болган. Хойнуң баш санының кызырылганы-биле дүң кыргып алыры база эвээжет турар, эрткен чылын бир хойга өнөштүр ортумаа-биле 1,7 кг дүтү кырганы.

Чурттанчы чонну эът, сүт продуктулары-биле хандыры-ның айттары ам-даа долу шитпирлеттинмей турар. Сүт-түг мал меңеттинген районнарда болгаш совхозтарда сүт бугурулгези чавыс денделде. Каз-Хем, Бий-Хем, Барыин-Хемчик, Чөөн-Хемчик, Таңды районнарның ажил-аңгылары сүт салаазын нудулаткан. Көдөндө саар инентеринң дең-зигүрү дына нуду болуп артышкан. Аңык маллар өстү-рер, уксаажыдылга фермаларын органиастаар, эът бугу-рунның немелде курлавырларын долу амыглар, ылаңгы хаваан фермаларын катап тургузар талазы-биле даалгаларын совхозтар чедир боттандырбай турар.

Ол ылашаш малчын кадарларын шилпир, кижизидер, олар-ның амыдырал, куулар, медицина, салыг хандырылганын экижидериниң айттары чепес шитпирлеттинип турар.

Бо бугу четпестер чүгө боттут чылдаганындан болу бер-бээн. Районнарның партия, совет, көдээ аңыл-аңы ор-ганының талазындан ук адырга уаурулганы кошкатна-нында, чамачын совхозтарынң уаурунчуларын, специа-листтерин болгаш малчыларынң харысылга чогуңдан, мал ажилынң өйү келген айттарыларын кадарларын чо-гумчалыг шитпирлөөзүндөн болган дээрзи партияның XVIII область конференциянынга демдегелеттинген.

Устуңа айттыгын четпестери чамачыларынң дээштит хемчеглерин ап тургаш, он бирги беш чылдың төмүчүдө мыйыстыг бола малдың баш санын 120 муң, оң иштинде төрүр инентеринин 45 муң, хей, өшкүнү 1 млн. 200 муң, хазанын 25 муң, чыгыны 26 муң чедир сорулга сал-дыгын. Эът бугурун болгаш садарын көвүдүрүп сорулга-биле ажил-аңгылар аразының каттыжышкынында болгаш совхозтарда тургустунган семиртлге шөлдеринге хойларны болгаш хураганын тургузу азыраарын, мыйыс-тыг бола малдың (сарлыктан өсөө) күрүнгө дүжар ортумак деңзизин 400 кг-дан эвээш өсөө, хойну—42—45, хазаны —110—115 кг чедирин боттандырары чугула.

Ол ылашаш төрүр 100 налга өнөштүр чыл санында 85-тен эвээш өсөө бизаны, 90-дан эвээш өсөө анай, хураган-ны, 80-ден эвээш өсөө куунуңу алды ужурулг. Чыгыг, төгө, сарлыг өстүрериниң айттарыларын, дүңкүр углаанышкыны-ныг өшкү ажилын улам хөгжүдүп, ханылады специализа-цияларын айттары өөренип көөрү, чогумчалыг шитп-пирлээри чугула.

Ам хей ажилында эңне харысалгалыг үе—хей өл-дөшкүни чоруп турар. Уаурунчу, специалист болгаш хой-ну, саиманчы бүрүзүнүң кол-га сорулганы бола, малдың чаш төлүн оча-мөндө камгалап алыр, улуг-даа, чаш-даа малдың яны-бур чылдаганындан өлүп хөраар чоруп-болдурбас дээш бугу-не хемчеглерин ап, төрүтүнгөн ху-раганын үчүдүн шын тургузарын органиастаар, контрол-лаары болуп. Ол ылашаш кодан бүрүзүгө хураган нама-жарын эки чыгылап, малдың ажаала, чегерилгезин, чы-гыг суг-биле хандырылганын негелде дүүштүр чорупар хер-ек. Районнарның партия, совет, көдээ аңыл-аңы ор-ганы, совхозтарынң уаурунчулары болгаш мал ажилынң специалисттери ол бугун дөнтээл кичээгеге алыр, уаурун башнаар, контролдаар ужурулг.



СЭКП-ниң XXVI съездинге күш-ажылчы чедишкенин ужуражып, чылдың бирги кварта-лының планнын онаалдарын хуусаа бетинде кууседилинер!

Кыштаглаашкын — шалыпчы фронт

ДУРЖУЛГАЗЫН СОЛУШПУШААН

«Барлык» совхозун Акс-Барлык салбырын хойжулар бо кыштаглаашкыга багач эвээш белектенген. Хойжу бурзуу кажажыны чогуур үезинге септес, өлөкү бөтүп, көржөнн ашпаан, малга чедир чекки кыштагында чедиргезин. Малчыларын бот-харысала-зын бедилген, олардан не-гелде күнөтөдирбишаан, бот-тут дуза чедирер талазы-биле ажилды күштөлдүргөн. Төрүр кодан бурзууда чаш хурага-ныр кажажыны чыгылазы, хой кажажыларын аңгыла-зы тускай серилерин, мал чеге-тер черлерин кыгылазы, сүт кулар докжаарларын эки чы-гылазы, малга чаш каап бээр шажжалар, онгачалар бүрүн чедир.

Салбырын хойжулары чаш 1981 чылда социалист ху-дээлерин алыганын. Эрткен чылын түнүл-биле алырга, хойжуларда Күжүгет Эрик-оол, Даныч Согунам олар чаш мал төлүн чыгарып чы-камгалап ап, малдын баш са-нын бүрүн меңи каттаалаан. Хойжуларда ам 30-50 чедир хой оолданы, чаш төлү меңи.

Салбырын специалисттери хойжуларын өөрелдештиге кызыгын күштөлдүргөн, ай-ны 20-нын хууңда дөңдөзүл-дөңдөзүл болуп турар.

Кызыл болуп хуу айткан шажында чаш бээрликсе, хой-жулар боттаа төвүдө кызыл-булуңда чыгып келгезин, со-дун-сөтүкүл номчаан, шымы-раалан ойнаан турлар. Мур-накчы дуржулганы өөренип, ону негелдеп, арга-дуржу-лазын солчуру ажил-ишке амыгтыг. Акс-Барлык хой-жун элчеглгич кичээлине олур-жуп, арга-дуржулганын солчу-п, малчын коданнарнын кажажы-ларын чедир.

Хойжуларга кичээлдер эр-тир турарынын аргаларын болгаш кышкы үеде малды олар солуп кадарларын амыгтыг, төрүр база чыгып-көн хойларын чегерилгезин чүрүмү салып эргелешчин Ш. Ондар чугаалаан. Бо бугу-ну аңындан соонда малчылар, келген төлөдөр партиянын үн-дүргөн докжааларыга ка-мажырып боттарынын сала-аалын, ажил-ишчи арга-дур-жулганын солуккан. Ылаңгы Акс-Барлык хойжулар Күжүгет Эрик-оол, Даныч Согунам, «Ден-Терезин» сов-хозта өшкү кадарчы Тимчи Ооржак олар партиянын XXVI съездинге СЭКП ТК-нын Төлөвлетин, социалист чырыш дугайында докжаалыг. Магазын аңы-биле чүдүлүгү-жү, анаа хары кылыр тө-рүр баш бурзуудан чаш мал төлүн бурзуу камгалап алыры, ону чедип ап болурун арга-дуржулганын чыгылашарга чугаалап бергенин солуп болган. Кыштаглаашкынын чедишкени-ниг эрттирер талазы-биле рес-публикага кылыгып үндүргөн «Хемчик» совхозун парток секретары Д. Сарылар ук ажил-аңгыла малчыларын ажил-ишчи, амырал-бай-лыгын база чугаалап берген.

Дуржулга солуккан өөр-елдештиг аңы-биле «Хемчик» совхоз Акс-Барлык хойжулар коданнарны кезип, оларын кажажы-хордазын көрүп, ам-мч-рал-тургалганын биле тавыш-кан.

Ийи совхозтун малчыларын мал оолдашкынын бугу-дүлүдө эрттиргени бо кат-тышкан кичээл оларга амыг-тыг болган. Мыйкыг арга-дур-жулга солуклазын моон соң-жар-даа уламчыларын күн-дү-жүгү.

Х. МОНГУШ.



Ажылчыл суур Хову-Ам-ын салдыжышкынын орту-зунда сөөлү мурунуң соци-алист чырыш улам калбар-гал. Мурунчаларын олурду-рун И уаурун боттары са-мын салдыжышкынын Ля-милла Бойкова, Тамара Про-солова, Вера Юшенко олар баш-тап турар.

Найралдыг коллектив 1981

Мурунчыл коллектив онгу беш чылда уаурун боттары-нын салдыжышкынын план-инг олаады ажил куусеткен он бирги беш чылда баштай-гы чылын эки эгелзешкен. Олар салдыжышкынын негелде-лерин чогуур өй-шанда хан-дыры келген.

Найралдыг коллектив 1981

Чылдың пилги айынын план-ын олаады партиянын XXVI съездинин ажиттылар күнүгө чедир кууседир дээш каттыжышкынын ажилдап турар.

ЧУРУКТА: мурунчыл сал-дыжышкы Лямила Бойкова, Та-мара Просолова, Вера Юшен-ко. В. КАРА-САЛДЫН ФОТОЗУ.

БИСТИН ЧУРТУВУСТА

СВЕРДЛОВСК. 1981 чылда социалист хуудалгелерин чуртун куш-ажылчы коллек-тивтерин политиктиг болгаш куш-ажылчы улут көдүрүлүш-күнүн байданында хүдөөп ап турар. «Уралмаш» бугурулге каттыжышкынын ажил-ишчилери чыл планын хуусаа бетинде доозарын, кылып үндүрер деңгиз-деректерин хемчээлини бугу немей өстү-дүзүп куш-ажылчы бугурул-гезин куш-ажылчы бугурул-гезин чедип алыры төлөвезин. Ус-куужуна ийикти 20 кубометр болгаш автоматтыгын чур-руу-биле ажилдаар боду чо-руу баштайгы экскаватору партиянын XXVI съездин ажиттылар хүнге чедир бе-леткеп үндүрерин шитпир-лээн. Хей хемчээлиг электро-энергияны, олар чүдүлү бо-гаш металл камнап алырын база төлөвезин.

экипажы кылып дооскан. Ба-лаково районун колхозтары болгаш совхозтары чызын 1500 гектар хору-шөлдерин суггара-мынга чедир сүтүп алырар.

КЫЗЫЛ. Кызыл — Алма-Ата — Фрунзе аразынын чаш утар чүлү шугуру ажитты-ган. Совет Тыванын наймы-лаан Казакстан болгаш Кы-ргыз-биле тузаштурган ол шугурун хаматты укар чүдү-лүн тыва ужулчуларын ажиттай. Автономук респу-бликанын ужулчулары чыл дүзүрүндө 300 муң ажит пас-сажыларын аргыштырар.

ГЛУБОКОЕ. (Чөөн-Казак-стан область). Иртүштин чеш-хоа элчилдер заводда ажил-аалады кирген, күтүр-кис-лота комплекзин минералдыг чедишчилгелер бугурун бугурулгезинге чаш баштайгы продукциянын чорудуп берген. Элчилдеринин үезинде чеш-ник концентраттар адмалар металлургия газтарын ылаа сайылазы ажилдап турар. Ол чаш продукция чыл бүрү чү-чүс муң центнер тарааны не-мей өстүрүп аларда чер ажил-ааладыгга дузалаар.

ЧЕБОКСАРЫ. Чебоксары-нын гидроэлектростанциясы-нын куш-ажылчы наамдары эгелзештирер баштайгы аргалыг үндүрүш ажиттай кырыпкен. XXVI съездинге алаар кылыр ала-дыгын социалист хуудал-гелерин чүдүлү чыгылазын куусеттинген. Оон бугу 18 аг-регаттын ажилдагы кириптер-ге ГЭС-тин күчүн 1 миллионд 400 миллион киловатт болур.

ОДЕССА. Бо хөраайын чынында завод ук бугурулгезин ажиттаа кырген үезинде бээр миллион тоннага азоттук чедишчилгезин бугурун үндүргөн. Ол көргүзүп төлө-везин хуусаазында чар-тык чыл мурда чедип ал-дыгын. Он-он муң тонна чедишчилгелерин чуртун кы-дээ ажил-аңгыла партияны шугаала ажиттылар хүнге че-дир бээрин мурунчыл коллек-тив хүдөөп алган.

САРАТОВ. Балаковонук суггарылга системанын ху-дакы аңылаанын тудуу эгел-зэн. Оон баштайгы километр-лерин коммунист Н. Бегунов-тун ротор экскаваторунун

ПОШКАР-ОЛА. Марий АССР-нин «Семеновский» ук-сажылга хуудал-аңгынын салчыны Ф. Капитонов рес-публикада эки бекит сүт сала-лазын чедип алган болгаш малчыларын социалист чар-мыжын тилекчизи болуп турар.

Болуңга быжыгаан инек салыдаан онгу беш чылда доозукчу чынында ол 6000 ки-лограмм сүтү саткан. Комму-нист Капитонов бодунук кып-ажылчын чедишкенин СЭКП-нин XXVI съездинге турса-кааткан.

Яны-бүрү черлерден сана-чылар келеш, Ф. Капитоно-вадан өөренип ап турар. Ар-бын сүт саларын мергежи-ликте ол хей аңыктырын өөр-еткен. Көдээ ажил-аңгынын профхуучуларын доо-дучулары чыл бүрүдө «Семе-

ЧЕДИШКИНИНГ ЭГЕЛЭЭН

Партиянын XXVI съездин-ге СЭКП Төп Комитетинин Төлөвлетин чонун амырал-аалдарыга министрствоу-ну бугурулгезинин коллек-тивтерин уаурун чугаала-биле тавышкан. Чон-аа ачы-дуза чедирерин хей-терин улам көвүдүрүп, чы-гарышкыларын чыгылаш-кы ажилдарын чедип алыр деп ол Төлөвлетте сорулганын сал-гыны олар сөткүл ханышкы-ны биле дөткөн. Ол сорулга-лар бистин ажил-ишчилерине дорт хамажыры, оларын кү-сөлдөш дээш бугу күштү бе-рин ажилдарын бистен негел-етинип турар-дыр.

Министерствоу бугурул-гелерин аразында социали-стик чырыш «Тувабуушай-быт», «Тувадери» бугу-рулге каттыжышкынын коллек-тивтерин мурунку олур-ла чоруп турар.

Ийик септээр, даараар бугу-рулгелеринин биле беш чыл планын хуусаа бетинде куусе-ден. Нигизин биле беш чылда-ны планын сугуар олар 638,1 муң рубулаын ажилдарын кылыр тургаш, херек кырында 648,5 муң рубулаын ажилдарын кы-лып бугурун. Ол каттыжыш-кында ажил-ишке төлөпиг, онаашкан планын ажит ку-сөлдөш турар мурунчалар эвээш өсөө. Ындыг шалыпты-ларга Н. Марков, С. Дорохов, В. Давар-оол, Г. Кузьмин болгаш оон-даа өскөлөр хамажы-рар. Николай Павлович Мар-ков кууза беш чыл планын октябрь 1-ге чедир куусеткен. Ол 61,150 рубулаын ажил-а-жылы кылыр тургаш куусеткен 61,656 рубула болган. Н. Мар-ков чүгө эки ажиттын өсөө,

хей-ининин ажилыга база илгелешкен. Ол ажиттарын дагылашкыны, ажилга чаш кирген кижилерге мергежи-лик алырыга дузалажып, өөр-елдештир турар. Беш чыл планын декабрь 1-ге куусеткен Сергей Дорохов баш оон өөреникчи, ам ол база дуржулганын мас-тер болган, эш-өөрүгө арга-сынын берип, дуржулганын дамчылдыгына берген.

Г. Кузьмин, В. Давар-оол доозукчу чылын планназын хуусаа бетинде, ноябрь 1-ге, куусеткенин. Мастер Г. Куз-мин хей-ининин ажилыга илгелешкен, дагылыктыг ху-дээгезин ак сөткүлгө куусе-дуу куусеткен.

«Тувадери» бугурулге каттыжышкынын коллек-тив ноябрь айда-ла беш чыл-ды куусеткен, 554,3 муң рубу-лаын ажилдарын кылып бугу-рун, беш чыл планын 107,2 муң куусеткен.

Бо бугурулгезин ажит, кварта-лынын ажит кууседир турар мурунчалар эвээш өсөө. Ыа-да хоочун мастер М. З. Мо-шинин уаурун коммунист партиянын XXVI съездинге уткуштур чырыш баштап ту-рар. Бригада беш чылда 80,975 рубулаын ажилдарын кылыр планын, 81,713 муң рубуле куусеткен. Олар съездинин ажиттарын хуңунгө таварыш-тыр 1981 чылдын ийи айынын планын кууседир дээш бекит көдүрүлүшкүнү ажилдап тур-рарлар. Бригаданын ажил-а-жылы чедишкенин Бри-гаданын кызым, бидилги ажилында көчүр хамажырып турар. М. Мошин бодунуң инштиванын биле беш киж

составыг бригаданы тургузуп алаш, оларын бир деңгиз, бы-жыг коллектив кылыр кат-тыштыр шыдаан. Бригадир М. Мошин чыда бекит мер-гежилди мастер эвээ, хей-ини-ти ажилыга илгелешкен, бугу бугурулгезин, коллективин ажил-херээ, чедишкенин дээш сатыш човажыг кижилерин бербээн. Бригаданын келжигинеринге, өсөө-дө эш-өөрүгө дузалажып, билин-мер-гежилин дамчыл, өөренир-ге өл чамачын аныс. Ажил-херек дээде бригадир шыгыг негелдеп, чонун чыгылазын өй-шанда, эки шыралыг кү-сөлдөш чедип, азыр ажит ажилдап турар. М. Мошин-нын төлөпиг ажилын бугурул-гезин-даа, Чонун амырал-аалдарында министрствоу-ну-дээ уаурулганы үнелде, шынал-маталды хей үзүт тысып келген. Ол Ленинчи юбилей медалын экилеш-чиз, хүдүлде бижиктер, со-циалист чырыштын тилекчи-ли деп херек демектери-биле кыч чыл улаштыр шынадып келген.

Амгы үеде «Тувадери», «Тувабуушайбыт» катты-жышкыны доозукчу чы-лын планын онаалдарын кууседилген, 1981 чылда че-дишкенин эгелзэн. Ол коз-лективтер съездинин ажитты-лар хүнүгө чедир ийи айынын планын кууседир дээш туржуп турар.

О. МЫНЫН-ООЛ. Чонун амырал-аал хан-ды-рында министрствоуна ка-дарлар кидизинин на-чалыг.

Механизаторлар өөрөдигези

КУРСТАР АЖЫЛЫН ҮЗҮКТЕЛДИРБЕС

Амгы үеде көдээге аныктар артыс апарган. Анык оолдар, кыстар 10-гу классы дооскаш, хөраажыг чорутар. Оларын хей-хей институттарга, техникумдарга, училищелерге өөр-енип кирип турар. Чамачы-лар бугурулгелерге, фабрикаларга, заводтарга ажиллап бээр. Ол-ла үеде көдээ ажил-аңгыга ажилдаар кижин тавылбайн турар. Ыңчангаш сорулга болза, анык кижилерин көдээге ол-тар кылыр суонугузыр, школа дооскан соонда хөраажы-г чорутайн, төрөзүн чегерге, совхозуңа ажилдап артар бо-луп чедип алыры болур.

Республикага көдээ ажил-аңгынын чугула камгалажы-ларын үезинде 4166 механизатор чедишпей турар. Ылаңгы Тамды райоңга 800 ажит ме-

ханизатор, Каз-Хемге 700 хире, Бий-Хемге 623, Кызыл райоңга 565, Чөөн-Хемчикке 478, Улуг-Хемге 414 механизатор чедиш-пей турар. Өске районнарга 40-ден 100 чедир механизатор негелеткен.

Механизатор кадарларын чедишпей турарын барымда-лазы, республиканын көдээ школаларын 9-ку болгаш 10-гу класстарына трактор өөренир программага кырген.

Школаын дооскан соонда өөреникчилер бикшан билигын аттестатын-биле кады үшкү класстын тракторист-машин-изини шыныгатызын база алыр. Оон-биле чергелештир механизаторларын бугу-нунг өөрелдештир курстарын болгаш оларын билин бекиде-рини кичээлдерин кышкы үе-

де база чорудуп турар. СЭКП обкомунун II плену-мун докжаалы сугуар рес-публиканын совхозтарында 1980-81 чылдарын кышкы үе-зинде механизатор мергежилге 680 кижин өөренир эргөжөк чугула. 1980 чылдын төмүчү-дө элзиган медалдарын көргө-гө, ам совхозтарга 803 кижин өөренип турар.

Бугу-нунг өөрелдештир «Куш-ажылчын хостуу», СЭКП-нин XXII съездин ат-тыг. «Хөндөгей», «Нарын», ССР-нин 60 чылы аттыг, То-канын негелде бир катан, субботада эртен 9 шактан үш шакка чедир коңторга кичээл-деп турар.

Ажил-аңгыларга көргүлгө-пөссөбизин байлаа багач болуп турар. Эргелдээ эвээш

тор мергежилге болгаш 91 ки-жи 1 болгаш II классын шы-ныгатызы алыры-биле өөренип турар. Ылаа механизаторлар өөрелдештир совхозтун кол-нечкери Р. Г. Минюсис мер-гежилди органиастаан. Шу-ту 25 кижин келер үеде школа доозукчулары. Олар школа дооскан соонда төрөзүн совхо-зунга механизатор болуп ажилдарын күзеп турарлар. Ол ылашаш ССР-ниң 50 чылы аттыг совхозта шугуу өөренип турарлар 100 кижин. Оларын 40-и ортумак школада. Ар-канын негелде бир катан, субботада эртен 9 шактан үш шакка чедир коңторга кичээл-деп турар.

Ажил-аңгыларга көргүлгө-пөссөбизин байлаа багач болуп турар. Эргелдээ эвээш

арканы, а чаш плакаттарын ажил-аңгылар каймын-даа тып шыдашай турар.

Практиктиг кичээлдерин шугуу-ла МТМ-лерге эртир-ип турар. Ажиттылар курстарга тракторист-машинистин шы-ныгатызы алырынын экзамен-нери апрельде эргеткээр.

Ындыг болза-даа Каз-Хем, Кызыл, Барыин-Хемчик райо-нарнын совхозтарында меха-низаторларын бугу-нунг өөр-елдештир багач, органиаста-ан. Ол ажил-аңгыларын кол кичегилерин механизатор-лар курстарын кичээлдеринге чоруп кичээлгө салбайн турары чепес. Механизатор-лар өөрелдештир органиастаар-га кол кичегилерин дорт хүдээлгезин-дир. Ол ажилы

экижидерин совхозтар дирек-торлары оларын шыгыг не-гээр ужурулг.

Чаш механизаторларын өөр-елдештир-биле чергелеш-тир, механизаторларын мер-гежил бекидер база чугула херек. I болгаш II классын шыныгатызы чедип алырыны курстар ажил-аңгыг бугурун-де тургустунган. Оларын кы-дээлдер арга үзүктөлдүрбей тургаш, бодулар-ла хей-биле механизаторларын билин I болгаш II классы бекидер херек.

Н. БЕКРЕЕВ. Көдээ ажил-аңгы минис-терствоуун үезин ажил-аңгы кидизинин кол агроному.

ТӨЛЕПТИГЛЕР

Г Л Е Р

Ынчан мээстерге үнүн олтат-
турар даярган хураганыар сеп-
пе-хорээнге дегдирди, аары
бээр чадавас. Ынчан хойжук
кижигини харысалагалык болу-
рун чутуза. Час хураганынын
бодум сыйкырты эмен алыр
мен. Совхозто болган рэ-
бийончук зоотехниктери, мал эме-
чилери тилдэн бо берге үе-
динде ургучу каап, ачы-дууза-
зын, арта-сүмөни доктаамал
көргүзүп турар...

Хойжук иенин бо чутуза-
мерзе төптүг. Ол карк кызы
агылды-биле чыл саякылда түс-
чү хураганынын онча-мендэ
доруктуруп келген.

Мөнгүчү-Тайга рэбийончук
бир малдын онту беш чынал-
алган социалисттик худайлы-
герин аажы күтүскел. Оларнын
арзында улут дуржукалыг
тоочун хойжуктар Салчак
Баланович биле Шангар
Сурнонович Күнчүдөр база бар.

— Мал чени чедиреш кя-
дыг-берге кыштар болгулаан.
Ынчалза-даа хойжук улут бо-
дун, он яш төлдүн камгалда,
тетте-меяна эрттырар дүштү
улут күштү ундуртса бис—дел

санында төрүрү үчс хойга
ошаштыр теже хураганын
алган силер. Салчак Балган-
ович?

— Оңгу беш чылдын баш-
тайты чымында төрүрү 100
хойга ошаштыр 90, янны чы-
мында—92, үшүкүчүндө—94,
дөрүкүчүндө—95, а бешинчи
—90 хураган алдымыс.

Салчак Балганович Күнтү
СЭКП Менгүн-Тайга райко-
мунча кежигүнү. Ылчанга
СЭКП райкомунун плenumи-
нынч аямынча хоочун хой-
жу илелепкир киржил, мал
кыштаглаашкынннга, хой кы-
гылдызынча, чайлаглашкынга,
ол цыкшат малчынарнын
культурутуг дымштангалзынча
камарышкан айтырганын
бетлескежип, аяла болунчу
унелгиз санал-ошаларын берип
турар.

Ол коммунист хойжуларнын
хэрмисалганын кодуур, мал-
дын баш санын унаа ынап
өстүрүр, малдан алып про-
дукциянын шчынын белгеле-
лүш суртаал аямын чорудуп
турар.

Дуржулганы хойжу эртен
күдүн кыштаглаашкынга эки
бетлескежип. Оң Мешек-
Бүт деп нерде кыштазында чаа,
дегем улуг кыжжаны туткай.
Кыштагын дөксүсүрүндел
едекти булуп, коржонци ояа-
лан куртагкан. Хойжу боду ол
тошка ситенин кезип бетлескеп
алган.

**Н У Н
Е Л И Н Г Е**

Зоя Лаврентьевна Логинова
алар хамзаржыр.

Бо бүдүрүлгө комбинатынын
кылып, бүдүргөни ногаалак
карч-чымист кылган. варенье,
повидло, дуэзан помидор, огу-
рец, продуктуларын херегал
кооперациясынын райполорында
дәш-чөм барааныларын
магазинеринден хөбү-бике
садып ап болур. Ол ышкак
бүдүрүлгө комбинатынын ду-
заан капустасын көдзүнүн чо-
ну кыккы үеня дүргүзүндө
садып ап, аш-чөм дөзжикни
кылырга ажилган турар.

Ынчангаш бүдүрүлгө комби-
натын иштеш курауларынын
чөп ажилгап турган, чоңуш
аш-чөм барааныларга не-
гелдеш хандыларын углан-
ган абыргыларын иштетип-
дээрине улау дузалык.

Комбинатың ажилчынары-
нын белдик бүдүрүчүлүг
ажылыларына материаллап
баазасы ам-дас кошмак. Бри-
гадаларынын ажилман турар
пектери кызыл, технологот
дериң-херекселдер эрижиреш,
үеня негелдеште таарышпас
бооп келет. Ынчангаш тоок-
ку үелд чамлык пектерия ажи-
гыдар, язы-бүрү сусуку кта-
дар пектерин дериң-херексел-
дерин солдугу көрдүнгөн.

Комбинатын ажилчынары
бүдүрүп турар аш-чөм про-
дуктыкызы-биле чоңулуп чутула
херектегиле бараан бооп ту-
тарыл, оларын ажил-төзөң
китилерге ажиткын эки
угаан билтерлер. Коллектив
укут беш чылым сөлүгү чылып
белдик көргүзүлгөн-биле доолар
дөзж көжөңиңиктин ажил-
дан. Плянык овалда, сопия-
лыктан хульгө кушетиинер
дээрине алар ам база бүдү-
релден.

К. САТ.

Республикага улуз эко-
номист.

ДЫШТАНЫЛГА ХӨГЛҮГ, СОЛУН

ЯНВАРЬНЫҢ 6-ДАН 11-ГЕ ЧЕДИР ТЕЛЕВИДЕНИЕ

Школада чарлык чыдам туңуя доостуру-биле катат эреничилериниң чаңчыл болган кышкы дыштанылганы өмкө-хөглүг эгелзэн.

Тус-тус школа бүрүзү, өрө-мичилериниң номсомол болгаш пионер организациялары баш удур планнарын тургузуу ап, кышкы дыштанылганы ор-ганизациясы-биле эгелзэн. Өрө-мичилериниң дыштанылганы номадуула-ла чаа чылды ут-куп, кыш-чараш, хуулгазын кыдыр кататинил алгаш, бал-мисарада киржилгези-биле эгелзэн.

Шкоачылар ырак-чооме хаактыг походтап, хойнулар-га, формаларга эгелзэ-биле чаа амыктыг дузаны чедирип, солун номнар номчуп, кино, концерт көрүп, янзы-бүрү спортчу маргылааларга кир-жил, дыштанылганы солун, хөглүг, амыктыг кыдыр ар-тирчил туралар.

Найысылал Кызылдың бол-гаш кездэниң школалары С. Михалковтун «Уш хава-нан» деп ыры-шоорлуг тоол-шинин сонурган көрүп эгелзэнир.

Ону амык артистар орус, ты-ва дыдарда ойнап туралар. Уругларга ол тоол-шинин ты-ва дылче артист Д. Барында чедимчелиг очулдурган, ре-жиссер-тургузучузу Л. Бузи-на, ыры-шоорлуг ол шинин артистер хөктүг, каттырынчыг кыдыр ойнап туралар. Уш-шиниң чурун-хөрүк болгаш музыка наасталганы тоолчу-гу, кайгамчык чараш...

Шкоачылар кышкы дыштанылганы хөглүг солун эртип турар.

Найысылал Кызылдың шко-ла чыдамдык кышкы дыштанылганы хөглүг солун эртип турар.

Дыштанылганың олар уруглар чаагыларын Сергей Михалковтун «Уш хава-нан» деп ыры-шоорлуг тоол-шинин бир-ле дугаар сонурган көргөннөр.

ЧУРУНТАРДА: «Уш хава-нан» деп тоол-шинин көргү-зүг; залда.

А. ЗАЙЦЕВИЧ фотоу.

Дыштанылганың олар уруглар чаагыларын Сергей Михалковтун «Уш хава-нан» деп ыры-шоорлуг тоол-шинин бир-ле дугаар сонурган көргөннөр.

ЧУРУНТАРДА: «Уш хава-нан» деп тоол-шинин көргү-зүг; залда.

А. ЗАЙЦЕВИЧ фотоу.



1980 чылда Тываның эң эки спортчулары

БАШТАЙГЫ МАСТЕР

О. Л. ЛА! Финиш! Тийде! Ол баштай чүктөп чоран боозу аяккан, а оон соонда хаактарын арай боорда жуулгаш, шаг, күш чогулаан буттарыга туруп шыдавай, ак хар кырыңче оура дүшкөн. Чараш соонда арым, буттары, холдары хып турган кышкы кыдыр сагындырган. Ол бүгү оюктутуп, соодары-биле хөвөң дег чымчак ак хар кырыңча чындарып олурган.

Оон сагыш-болды оу чай-гаар-ла ам чаа халып эркен берге орунче чаага тула бээр болган. Ол 20 километрге хаак орун чүгүл калып эркен эвес, а дөрт килограмм аар боону чүктүшкүш баштай 5 километрин эркен чыдам ал-гаш оон соонда 10 км. эр-кен туруп алгаш, оон соонда аркан 10 километрге база ий-чээр боолушкан ам кээ финишке келер укурдуг. Биатлон спортун дүрүм-дээ ий-дыг.

Сергейнин ам чаа-ла бир шак биен-ле амык уде эр-кен орун оон мурунда чы-чылы-биле белеткелдер, мар-гылаалар үзүндө эрчил тур-ганы мук-мук километр берге оруктарынын шүтүзүлүн тү-нел болган. Оон аңаа өрүң-чүл-дээ артык болган. Ол биатлонга «Спартак» эл тур-спорт нити-дэлинин Топ чөвү-лелин чемпионду деп белдик атты чедип алган үзүн ол.

Шак ийдег белдик үнүш-күн мынчар эгелзэн. Биатлон-га «Спартак» Россия Фе-дерациязынын бирги чери дээр маргылаалар эркен чыдам аякканын төңүзүндө Смоленск хоорайга болуп эр-кен. Аңаа Тывадан барган кымга-даа билимес мастерге кандидат Сергей Бакин деле-гей чергелгил мастерлерин, Со-вет Эвилелинин бирги чери дээр маргылааларын хөй дамыр киржикчилерин ашкан, 20 километрге Россиянын че-мпону алган.

Амык спортунун ол че-димиңиң беким мергежилдиг тренерлер үнелер көргөш, мар-гылаалар бир амыкчы-кы-кыдыр сааган, ол нити-дэли Топ чөвүлелинин мар-гылаалары, Россиянын ши-лидек командазынын со-ста-ына оу киргеген. Сергей ол чедимиңиниң хөй-эрт кирип, төрөз Тываныңа чедип кел-геш, белеткени оон-даа күш-тедирген.

кайгамчыктыг чедимиңинг болуп, дыка хөй ат-алдарлыг мастерлерин амык, үшүк ши-налды черин эгелзеш, биатлон-га СССР-нин спорт мастер-лер деп белдик атты чедип алган. Оон соонда хуу ол эстафета маргылааларына Россиянын ши-лидек командазынын че-жигүү болуп киришкен, эр-кен-биле кады 7,5 километр эстафетаның бирги чери биатлон-биле эгелзеш, мастерин, нормазын база ка-тап белдик алган.

Биатлон ол ам хар кы-рыңча оура, эркен орун сактып, белеткени турган эр-кен, нити-дэли өөренип ту-руп өөрү болгаш өскөн-төрөз сууру Хову-Аксы оон бола-дыкка чайгаар-ла чуруттуңу келген.

Сергей 1956 чылда Хову-Аксыга төртүтүлгөн. Ол биен көргө-ле оон аңаа Иван Александрович Бакин чола-чыл, а аңаа Клавдия Нау-мова телефониетп турганар. Олар ам-лаа Хову-Аксыда ол мергежилдерде амыкчы-шаан. Сергейнин ада-нези ол-лун бичигинден-ле кара амыкка өөрөдөп, бергелерин амык эртеринге, аңаа турал-бас кыдыр өөрөдөп турганар. Оон уламдыан ол ме-сеш-чырак, каң-кадык оулу кел-ген. А оон аңаа амыкчы-шаан спортчу чоран. Ол 1950 чылда боолаларга «Динамо» спорт нити-дэлинин Топ чөвү-лелин бирги чери дээр мар-гылааларга киришкен, ий-ди-шналдыг адыкчыл болган. Иван Александрович амык спортунун чактыгары ол-гунга база дамынчы берип, хостуг үзүндө оу эдиртип алган, аңаа, балыктың чо-разып, бо-ла кара боолдап бээр турган. Оон уламдыан Сергеа 6 класска өөрөнип турган-ла кара боолаларга беким мергежилдиг апарган, а оон баштайгы тренер аңаа болган.

Ч. ЫЛДАР эркен тууду ол улам күш кирип, хаактар-нын чактыгарын ши-ли-дэп ол, улуг улуустун а-рамыңа Тываның чемпиону атты 1973 чылда чедип алган. Оон эгелзеш-ле Сергей Бакин хаакка маинаарыг ре-спубликанын ши-лидек коман-данын чежигүү апарган.

Красноярсктин политех-никтин институтун Кызыл-да филиалын студентиз апар-гаш Сергей биатлонга беким мергежилдиг тренер, спорт-тун бо хөвиринге СССР-нин

күзүлүн-биле дамыдып бе-рин, оларны беким мергежил-диг спортчулар кыдыр бе-леткен эгелзеш. 1977 чылда Бакин биатлонга СССР-нин спорт мастеринге кайдап атты чедип алган. Аңаа амык кара боолаларын тала-зы-биле берген кичээлери кычар-лаа аажок дуулаан. Спорттун бо хөвиринге чүгөш дүргөш, маинаар эвес, а кара боолаларын талазы-биле бе-дик мергежил хөкөш.

Бир эвес хаактарын көчүг эки эртен, боолаларыга коомш болуп, беш «тавакы-гаштарын» 25 метр черде 8 ок-биле дүжүр атлас болу-унга немелде хаак орун маинаар эртер апарар сен. Дүжүр ат-тыпмаан «тавакыгаштарын» саны хөй болган тууду ол хөмөлдү улам угулду. А оу эрчил турда, үнелгил мишулар оу маинаар чытпас-ла болгай. Беким мергежилдиг спортчу-лар маргылаа үзүндө беш «тавакыгаштарын» чүгөш чалгыш беким адын шыла-лас болза ол аңаа 15-20 секун-даны чидирген деп санаар.

Василий Гагарин ий чыл дүргүзүндө болууну ийик спортчулар мастерге беш ка-дидаттарын белеткен, оон соонда ол өскө черге амыкчы-лы-биле көжүр куруй барган. Ол уде филиалын студен-тилер биатлонга команда та-лазы-биле Тываның ий да-мыр чемпионулар турганар. 1978 чылдан эгелзеш Бакин боду белеткени эгелзеш. Ол кышкы-лаа, чайың-даа му-нук километрлерин халып эр-тип турган. Спортчу чедими-нин аңаа чинги-биле чедип келбеш.

Маргылаалар үзүндө аңаа калдыг бергелер таварышаан дээр. Бодагар тийлелде хө-рөк кырында боттаны берген мыкшак, ыңчаа-даа калдыг бир чылдага-биле шиңалыг берге чеже чыл-чыл-биле кирбени келген. Тура-сору-чок, кызымчалык эвес, бичи-ле бергелерин амык эрчил шыла-лас кичи турган болза биатлон спортун каапын де-лаа таварылап кайы хөй турган. Ыңчаа-даа Бакин ол бүгүңү характеринг бы-жыг туруштуу-биле амык эр-кен.

1979 чылда Сергей Сибирь зоназын чемпиондалыг эки белеткелдиг келген. Маргы-лааларын бирги үнүндө 20 километрге чарыш болган. Ыңчаа бистин чыгыш чер чуруттууза дугаар тиртими-кынын үзүндө эки байдал-га таварышкан. Оон мурунда халып үнүн хаакчы Сибирь зоназын оон мурунда чы-гыш чемпиону. Ыңчаа ол хаакчыдан черле чыдам кал-бас деп соорулган ол болу-нун мурунуга салып алган.

Баштайгы 10 километрин түнүс-биле Сергей 3 хире-ле секунда ойнадып турган бо-ган. 15 километр эркен ту-руп алган, кара боолалары Ба-кин беш ок-биле беш карын чыгыш чок боолалар, фини-че утталган. А ол шүттү күжү-гү аркан километрлерин эр-тип маинаар эртеринге чыган. Ол стартан уде-де чыдам калбас деп чоран спортчу-ла-ны.



спорт мастери Василий Гага-риниң секциязын кирип ал-гаш, биатлон спортунга а-дыкшып эгелзеш. Студентилер-нин бүү-эвилел унаарында-ларын чак улаа тийлелчи-зи Василий Гагарин бодунуң чедип алганы беким арга-дуржулазын өөреничилеринге

Чоокта чаа Бакинге Тайга стакияныга ужуражы бер-дин. Ол кадык Наташа, ий харлыг огуу Алена-биле дыш-танып чордулар. Бо чылын калдыг-кадыг маргылаалар-га кирип дээр турарын оон соонурган айттарыга ол мынчар харылады.

Бо чылын Россиянын улустарынын VII кышкы Спартакиада болуп эртерин билер бис. Оон түңгел оон нарынга кирип эртен чедип алды дээр белеткенип турар мен. Оон ий «Спартак» эл тура спорт нити-дэлинин Топ чөвүлелинин 1981 чылда бирги чери дээр маргы-лааларыга кирип, аңаа эр-тип чедип алган. А оон соонда кү-лөм түд дээр: тренер амы-кчыңа шыла-лас. Тывага шы-рак биатлонисттерин белеткер соорулган болууну мурун-да салган мен—деп, ол чы-гыш күлүмүрүбүшүн чүгүлгаш.

Биатлон спортунга Тываның баштайгы мастеринге солунун номчулгаларын мурунунда чаа чылда улуг-улуг спортчу чедимиңинерил болурун, бо-ду ышкы беким мергежилдиг спортчуларын белеткээрине арга-дуржулазын, күжүн ха-рам чокка бээр күлөш ка-зылар.

В. ЧАДАМБА

ЧУРУКТА: С. Бакин хаак орунда.

ЯНВАРЬ 6-ДА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». Информастыг программа. 8.40 — Эртени гимнастика. 9.05 — «Уе келген, бурунгаар!» Уран-чечен фильм. 1-ти серия. 10.15 — «Бар-лаа болза, бүзүрөңч эвес». Профессор С. П. Капи-ла эртер. 11.15 — Медзээр. 14.00 — Медзээр. 14.20 — «Ажычын холларын чыам». Документалдыг телефильм. 14.35 — Аныктарга музыка кичээлери. Программала С. Рахманиновтун «Симфония танцалары» деп фортепьяно биле оркестрге № 2 концерт. 16.30 — «Делегей дескиндир 80 хонукта» (Австралия) деп хөй сериялыг мультфильмин баштайгы көргүзүлгөш. 5-ки, 6-ти сериялары. 17.15 — «Шы-дыраа школа». «Ак терес». Делегей мастери Л. С. Бель-венен эртер. 17.45 — «СЭКП-ниң XXVI съездинин төдөтүгү уткуур». А. Дуденковтун Бри-гадынын (автомат-ставок-тарыны Киев каттыгышканы) дугайында телеочери. 18.00 — «Хөглүг аялгалар». 18.15 — Бөгүн делегейде.

жөжүмчүлери. Мультфильм. 9.25 — «Великий парустары». Уран-чечен телефильм. 10.35 — Украинаның күрүсевич Г. Ве-ревка аттыг аялгалар үзегер-лиг кичи ырынын концерт. 11.20 — Медзээр. 11.25—14.00 — Чалсар. 14.00 — Медзээр. 14.20 — «Чер кырында кичи» Кинопрограмма. 15.25 — «Орус болгаш совет музыканың шы-гараштай чогаалдары». Д. Шо-кович. Симфония № 7. СССР-ниң күрүсевич үзегерлиг сим-фония оркестри күсүдир. Ди-рижер — СССР-ниң улугтуг артист Е. Светланов. 16.40 — «Делегейни дескиндир 80 хо-нукта» (Австралия) деп хөй сериялыг мультфильмин баш-тайгы көргүзүлгөш. 9-ку, 10-гу сериялары. 17.25 — «Милан-п-марын» лениниң университе-ти. «Ажычын холларын чыам» деп хамалары. Зеленоград хоорайлыг партия коммуни-сттеринин амыкчыны дүжүл-гашыдан. 18.00 — «Чурук бү-рүзүндө — хун». 18.15 — Бө-гүн делегейде.

18.30 — «Эстафета». Теле-фильм. 18.45 — «Кнопка». Уран-чечен телефильм. 19.15 — «Тываның өкрялалары». МОСКВАДАН

19.30 — 20.30 — «Компо-зитор В. Гаврилин» деп филь-м-концерттин баштайгы көргү-зүлгөш.

ЯНВАРЬ 10-ДА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». Информастыг программа. 8.40 — Эртени гимнастика. 9.00 — «Буратино делегейде». 9.30 — «Ала-иселер-сикер». 10.00 — Бүгү-эвилел болгаш делегей конкурстары-ны лауреалы В. Крутойтун (домра) концерти. 10.25 — «Оула-ондак чок шимчээшкн». 10.55 — «Бистик адресанс — Совет Эвилели». Львовтан дамыдыла. 11.45 — «Спорт-лотонук» 2-ти тиражы. 11.55 — Кремльдин Свешалер орду-зууга елка байырлалы. 12.55 — Музыка чыгыш-биле. СССР-ниң оюра болгаш баштайгы күрүсевич үзегерлиг угу-т-тарынын солун И. Н. Скоро-богатов. Дамыдылган СССР-ниң улугтуг артист И. И. Петров чордулар. 13.25 — «Эрмитаж. Бурунгу Чоон кү-түп уран чүтүл». 13.55 — «Со-вет композиторларын ырларыга фантазия. 14.20 — Уругларга уран-чечен кыска телефильм-лер программасы: «Ыш нити-де от», «Бисте цирк чедип келес», «15.10 — «Пан болгаш саанч Вера» деп документал-дыг телефильмин баштайгы көргүзүлгөш. 16.05 — Орус улустун Н. Осипов аттыг кү-рүсевич үзегерлиг оркестриниң концерти. Дирижер — РСФСР-ниң аялгалар артисти Н. Калинин. 16.35 — «Дир-амиталар чедимиңде. Жур-налист В. М. Песков эрти-рер. 17.35 — Политиктин та-йыбырлык Л. А. Вознесен-скийнин беседасы. Чурутун хөжүлүсүнүн кол ула-нымынларын төдөлелде чүгүлгаш тур бис: олар чүгү болгаш энергетика баа-зы. 18.05 — «Бремен хөжүм-чүлери» ий-биле. Мульт-фильм. 18.25 — «Правда» со-лунун политиктин тайыбыр-лакчы Ю. А. Жуковтун делегей айтырларынын та-лазы-биле беседасы. 19.10 — «Тел телевидениниң аяккы-га бир дугаар». «Сатыш-сет-кидин аймаарашкыны». Информастыг программа. 21.00 — Фигуралт чүгүлгашкына СССР-ниң чемпионы. «Орленок» теледидеялыг анык кор-респонденттеринин Совет Эви-лелин Мадыры СССР-ниң аялгалары шекенче-ужукузу С. И. Анохин-биле ужура-жышканы. 9.50 — Уругларга фильм. «Экзотикне белеткел». Уран-чечен телефильм. 10.55 — «Е. Зиненкова ырлар тур». Фильм-концерт. 11.15 — Ме-дзээр. 11.20—14.00 — Чалсар. 14.00 — Медзээр. 14.20 — «Сээч күш-ажымы-сээн че-димиңиң». Кинопрограмма. 14.55 — «Орус чугаа». 15.25 — Уругларга уран-чечен кыска телефильмдер программасы: «2 «В-ниң» өжөн негесчил-ми», «Шүттү чүвени билер мен» өнүгүм. Кинока. «Экин, Пунчик», 16.55 — «Делегей дескиндир 80 хонукта» (Австралия) деп хөй сериялыг мультфильмин баштайгы көр-гүзүлгөш. 11-ти серия. 17.55 — «Оолдар, бурунгаар!» Аны-к геологтарын V Бүгү-эвилел следун дугайында. 18.55—Бөгүн делегейде. 19.10 — СЭКП-ниң XXVI съезди-ниңге уткуур. Ондур улут помун арынары. 6-ты фильм — «Шымыч чорук».

КЫЗЫЛДАН

18.30 — Теледидээр. 18.45 — «Чогаалың болган үе». Дамыдыла. 19.10 — Теле-медзээр.

МОСКВАДАН

19.20 — «Нали-биле чаа ужуражышкыны» деп доку-менталдыг фильмин баштайгы көргүзүлгөш. Л. И. Брежнев-тин Никитче аял-чорунун дугайында. Автор — В. Ду-наев. 20.30 — «Уе». Инфор-мастыг программа. 21.05 — «Фигуралт чүгүлгашкына СССР-ниң чемпионы». Эжеш чү-гүлгашкыны. Кыска программа. Одессадан дамыдыла. 21.35 — 22.50 — «Чогаалың болган амы үе». С. Залыгин эртер. Төңгөш — Бөгүн делегейде.

КЫЗЫЛДАН

18.30 — Теледидээр. 18.45 — «Чогаалың болган үе». Дамыдыла. 19.10 — Теле-медзээр.

МОСКВАДАН

19.20 — «Нали-биле чаа ужуражышкыны» деп доку-менталдыг фильмин баштайгы көргүзүлгөш. Л. И. Брежнев-тин Никитче аял-чорунун дугайында. Автор — В. Ду-наев. 20.30 — «Уе». Инфор-мастыг программа. 21.05 — «Фигуралт чүгүлгашкына СССР-ниң чемпионы». Эжеш чү-гүлгашкыны. Кыска программа. Одессадан дамыдыла. 21.35 — 22.50 — «Чогаалың болган амы үе». С. Залыгин эртер. Төңгөш — Бөгүн делегейде.

ЯНВАРЬ 7-ДЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». Информастыг программа. 8.40 — Эртени гимнастика. 9.05 — «Уе келген, бурунгаар!» Уран-чечен фильм. 2-ти серия. 10.25 — «Кино аял-чоруктарыны ку-ву». Ю. А. Сенкевич эртер. 11.15 — Медзээр. 11.20—14.00 — Чалсар. 14.00 — Ме-дзээр. 14.20 — Документал-дыг фильмин программасы. 15.20 — «Аныктарга уран мунистер дугайында чугаа». 16.20 — «Горнистер кыйгыг харылаалар». 16.50 — «Деле-гейни дескиндир 80 хонукта» (Австралия) деп хөй сериялыг уран-чечен мультфильмин баштайгы көргүзүлгөш. 7-ти, 8-ки сериялары.

КЫЗЫЛДАН

19.10 — 19.55 — Докумен-талдыг телефильмдер програм-масы.

ЯНВАРЬ 9-ТА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». Информастыг программа. 8.40 — Эртени гимнастика. 9.05 — «Орленок» теледидеялыг анык коррес-понденттеринин Совет Эви-лелин Мадыры СССР-ниң аялгалары шекенче-ужукузу С. И. Анохин-биле ужура-жышканы. 9.50 — Уругларга фильм. «Экзотикне белеткел». Уран-чечен телефильм. 10.55 — «Е. Зиненкова ырлар тур». Фильм-концерт. 11.15 — Ме-дзээр. 11.20—14.00 — Чалсар. 14.00 — Медзээр. 14.20 — «Сээч күш-ажымы-сээн че-димиңиң». Кинопрограмма. 14.55 — «Орус чугаа». 15.25 — Уругларга уран-чечен кыска телефильмдер программасы: «2 «В-ниң» өжөн негесчил-ми», «Шүттү чүвени билер мен» өнүгүм. Кинока. «Экин, Пунчик», 16.55 — «Делегей дескиндир 80 хонукта» (Австралия) деп хөй сериялыг мультфильмин баштайгы көр-гүзүлгөш. 11-ти серия. 17.55 — «Оолдар, бурунгаар!» Аны-к геологтарын V Бүгү-эвилел следун дугайында. 18.55—Бөгүн делегейде. 19.10 — СЭКП-ниң XXVI съезди-ниңге уткуур. Ондур улут помун арынары. 6-ты фильм — «Шымыч чорук».

КЫЗЫЛДАН

19.10 — 19.55 — Докумен-талдыг телефильмдер програм-масы.

ЯНВАРЬ 9-ТА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». Информастыг программа. 8.40 — Эртени гимнастика. 9.05 — «Орленок» теледидеялыг анык коррес-понденттеринин Совет Эви-лелин Мадыры СССР-ниң аялгалары шекенче-ужукузу С. И. Анохин-биле ужура-жышканы. 9.50 — Уругларга фильм. «Экзотикне белеткел». Уран-чечен телефильм. 10.55 — «Е. Зиненкова ырлар тур». Фильм-концерт. 11.15 — Ме-дзээр. 11.20—14.00 — Чалсар. 14.00 — Медзээр. 14.20 — «Сээч күш-ажымы-сээн че-димиңиң». Кинопрограмма. 14.55 — «Орус чугаа». 15.25 — Уругларга уран-чечен кыска телефильмдер программасы: «2 «В-ниң» өжөн негесчил-ми», «Шүттү чүвени билер мен» өнүгүм. Кинока. «Экин, Пунчик», 16.55 — «Делегей дескиндир 80 хонукта» (Австралия) деп хөй сериялыг мультфильмин баштайгы көр-гүзүлгөш. 11-ти серия. 17.55 — «Оолдар, бурунгаар!» Аны-к геологтарын V Бүгү-эвилел следун дугайында. 18.55—Бөгүн делегейде. 19.10 — СЭКП-ниң XXVI съезди-ниңге уткуур. Ондур улут помун арынары. 6-ты фильм — «Шымыч чорук».

ЯНВАРЬ 8-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». Информастыг программа. 8.40 — Эртени гимнастика. 9.05 — «Бремен хөжүмчүлери». 9.30 — «Ала-иселер-сикер». 10.00 — Бүгү-эвилел болгаш делегей конкурстары-ны лауреалы В. Крутойтун (домра) концерти. 10.25 — «Оула-ондак чок шимчээшкн». 10.55 — «Бистик адресанс — Совет Эвилели». Львовтан дамыдыла. 11.45 — «Спорт-лотонук» 2-ти тиражы. 11.55 — Кремльдин Свешалер орду-зууга елка байырлалы. 12.55 — Музыка чыгыш-биле. СССР-ниң оюра болгаш баштайгы күрүсевич үзегерлиг угу-т-тарынын солун И. Н. Скоро-богатов. Дамыдылган СССР-ниң улугтуг артист И. И. Петров чордулар. 13.25 — «Эрмитаж. Бурунгу Чоон кү-түп уран чүтүл». 13.55 — «Со-вет композиторларын ырларыга фантазия. 14.20 — Уругларга уран-чечен кыска телефильм-лер программасы: «Ыш нити-де от», «Бисте цирк чедип келес», «15.10 — «Пан болгаш саанч Вера» деп документал-дыг телефильмин баштайгы көргүзүлгөш. 16.05 — Орус улустун Н. Осипов аттыг кү-рүсевич үзегерлиг оркестриниң концерти. Дирижер — РСФСР-ниң аялгалар артисти Н. Калинин. 16.35 — «Дир-амиталар чедимиңде. Жур-налист В. М. Песков эрти-рер. 17.35 — Политиктин та-йыбырлык Л. А. Вознесен-скийнин беседасы. Чурутун хөжүлүсүнүн кол ула-нымынларын төдөлелде чүгүлгаш тур бис: олар чүгү болгаш энергетика баа-зы. 18.05 — «Бремен хөжүм-чүлери» ий-биле. Мульт-фильм. 18.25 — «Правда» со-лунун политиктин тайыбыр-лакчы Ю. А. Жуковтун делегей айтырларынын та-лазы-биле беседасы. 19.10 — «Тел телевидениниң аяккы-га бир дугаар». «Сатыш-сет-кидин аймаарашкыны». Информастыг программа. 21.00 — Фигуралт чүгүлгашкына СССР-ниң чемпионы. «Орленок» теледидеялыг анык кор-респонденттеринин Совет Эви-лелин Мадыры СССР-ниң аялгалары шекенче-ужукузу С. И. Анохин-биле ужура-жышканы. 9.50 — Уругларга фильм. «Экзотикне белеткел». Уран-чечен телефильм. 10.55 — «Е. Зиненкова ырлар тур». Фильм-концерт. 11.15 — Ме-дзээр. 11.20—14.00 — Чалсар. 14.00 — Медзээр. 14.20 — «Сээч күш-ажымы-сээн че-димиңиң». Кинопрограмма. 14.55 — «Орус чугаа». 15.25 — Уругларга уран-чечен кыска телефильмдер программасы: «2 «В-ниң» өжөн негесчил-ми», «Шүттү чүвени билер мен» өнүгүм. Кинока. «Экин, Пунчик», 16.55 — «Делегей дескиндир 80 хонукта» (Австралия) деп хөй сериялыг мультфильмин баштайгы көр-гүзүлгөш. 11-ти серия. 17.55 — «Оолдар, бурунгаар!» Аны-к геологтарын V Бүгү-эвилел следун дугайында. 18.55—Бөгүн делегейде. 19.10 — СЭКП-ниң XXVI съезди-ниңге уткуур. Ондур улут помун арынары. 6-ты фильм — «Шымыч чорук».

КЫЗЫЛДАН

19.10 — 19.55 — Докумен-талдыг телефильмдер програм-масы.

ЯНВАРЬ 8-ТЕ

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». Информастыг программа. 8.40 — Эртени гимнастика. 9.05 — «Бремен хөжүмчүлери». 9.30 — «Ала-иселер-сикер». 10.00 — Бүгү-эвилел болгаш делегей конкурстары-ны лауреалы В. Крутойтун (домра) концерти. 10.25 — «Оула-ондак чок шимчээшкн». 10.55 — «Бистик адресанс — Совет Эвилели». Львовтан дамыдыла. 11.45 — «Спорт-лотонук» 2-ти тиражы. 11.55 — Кремльдин Свешалер орду-зууга елка байырлалы. 12.55 — Музыка чыгыш-биле. СССР-ниң оюра болгаш баштайгы күрүсевич үзегерлиг угу-т-тарынын солун И. Н. Скоро-богатов. Дамыдылган СССР-ниң улугтуг артист И. И. Петров чордулар. 13.25 — «Эрмитаж. Бурунгу Чоон кү-түп уран чүтүл». 13.55 — «Со-вет композиторларын ырларыга фантазия. 14.20 — Уругларга уран-чечен кыска телефильм-лер программасы: «Ыш нити-де от», «Бисте цирк чедип келес», «15.10 — «Пан болгаш саанч Вера» деп документал-дыг телефильмин баштайгы көргүзүлгөш. 16.05 — Орус улустун Н. Осипов аттыг кү-рүсевич үзегерлиг оркестриниң концерти. Дирижер — РСФСР-ниң аялгалар артисти Н. Калинин. 16.35 — «Дир-амиталар чедимиңде. Жур-налист В. М. Песков эрти-рер. 17.35 — Политиктин та-йыбырлык Л. А. Вознесен-скийнин беседасы. Чурутун хөжүлүсүнүн кол ула-нымынларын төдөлелде чүгүлгаш тур бис: олар чүгү болгаш энергетика баа-зы. 18.05 — «Бремен хөжүм-чүлери» ий-биле. Мульт-фильм. 18.25 — «Правда» со-лунун политиктин тайыбыр-лакчы Ю. А. Жуковтун делегей айтырларынын та-лазы-биле беседасы. 19.10 — «Тел телевидениниң аяккы-га бир дугаар». «Сатыш-сет-кидин аймаарашкыны». Информастыг программа. 21.00 — Фигуралт чүгүлгашкына СССР-ниң чемпионы. «Орленок» теледидеялыг анык коррес-понденттеринин Совет Эви-лелин Мадыры СССР-ниң аялгалары шекенче-ужукузу С. И. Анохин-



Бүгү чурттарнын пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 5 (114103)

1981 чылдың январь 7, среда

1925 чылда үндүрүлгөсү

Бртээ 2 көп.

СЭКП обкомунда, республиканың Министрлер Чөвүлелинде, профоблчөвүлелде, ВЛКСМ обкомунда

ЧАРЫШТЫҢ МУРНАКЧЫЛАРЫГА ДЕҢНЕЖИҢЕР

СЭКП обкомунун бюрзу, республиканың Министрлер Чөвүлели, профоблчөвүлел болгаш ВЛКСМ обкомунун райондары, бригадалар, звенолар коллективтеринин болгаш чер ажылдарының 1980 чылдагы социалисттик чарыкчының түнелдерин үндүргөн.

Хөй-хөй бригадалар, звенолар коллективтери, совхозтарнын механизаторлары болгаш ажылчылары СЭКП-нин XXVI съездинин төлөтүгүтүзүзүз. Бүгү-эвилелдин социалисттик чарыкчыга ийкейлиги киришпешти, планнинг даалгаларын болгаш социалисттик хүдээлерин күчүндүргөн чамдык эл түнелдерин чедип алганын СЭКП обкомунун бюрзу, Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлели, профоблчөвүлел болгаш ВЛКСМ обкомун хүдээп алган доктаалыгга демдегелген. Республиканың совхозтарынның хөй кезин сеняг салырынын планнарыч бүрүнү-биле болгаш ажыг күчүктүзүз. Монгун-Тайга районунун ажыл-агыйлары, «Барлык», «Хемчик», «Күш-ажылдын хосту», «Алдан-Мадыр», «Кызыл туу» болгаш өске-даа элээш каш совхозтар ситен белеткээринин даалгаларын, «Саян», «Кызыл тараачы», «Шекпэр» болгаш өске-даа совхозтар силос салырынын даалгаларын күчүктен «Кызыл тараачы» совхозтун трактор-хому бригаданы (бригадир В. Пайын) быжылаан 3492 гектар шөлүтүн гектар бүрүзүндө 15,3 центнер тараан алган болгаш тараанни ишти чылаанын планни 111,4 хуу күчүктел

Тока аттыг база «Тес-Хем» совхозтарын мал чепи белеткээр бригадалары (бригадирлер В. Рейзман, В. Чооду) беринге даалгаларын чедип кырышты күчүктен. Витаминниң ситен даалган бүүдүр талам-биле «Революциянын чалбыжы», ССРЭ-нин 50 чымы аттыг болгаш «Барлык» совхозтарын опера-торларынның звенолары (ууру-тукулар М. Сафонов, А. Голынов, Н. Хомушук) агрегат санига оонаштыр эн бедик көргүзүлгө чедип алган болгаш даалгаларын ол дараалашка-биле 217, 230 база 250 хуу күчүктүзүз. Быжылаттынган шөлүтүн гектар санында 15 центнер кызыл-тас алыр планни тур-гаш, 19 центнерин алган, «Алдан-Мадыр» совхозта сугаттыг чер ажылынын звенозу (ууру-тукузу А. Кызыл-оол), бир гектардан-на 25 центнер лощерия дүжүдүн алыр тур-ган, 52,6 центнерин алган «Күш-ажылдын хосту» сов-хозтун звенозу (ууру-тукузу С. Хата-Сорон), хөй чылдыг ситенерин гектардан-на 35 центнер алыр планни 46 центнер кылдыр күчүктел. Көдө ажыл-агыйын дүжүдүзүз (ууру-тукузу Р. Хромов), гектардан-на 263 болгаш 230 цент-

нер ногаалар дүжүдүн өстүргөн, «Революциянын чалбыжы» болгаш «Барлык» сов-хозтарын заснолары (ууру-тукулары Е. Козорезова, В. Кертик-оол) көдөз ажыл-агый культуларын тартип өстүргөнне багыт эвес түнелдерин чедип алган. «Кызыл тараачы» (звеночу Т. Лазаренко), «Красное знамя» (звеночу Ш. Хуурак) сов-хозтарын кукурузачы звено-лары быжылаттынган шөл-дерин гектар бүрүзүндө 150 база 160 центнер ногаан мас-саны өстүрүзүз турган, херек кырында 244 болгаш 225 центнерин өстүргөн. Чер ажылынын хөй-хөй мурнакчылар алган соци-алисттик хүдээлерин чедип кырышты күчүктелген. Оон-биле чергелештир көдөз ажыл-агый культуларынның дүжүдүзүзүз бедилер, тараачы ишти чылаанын, ону күчүктелгө садарын көдөдүзүз, малга чегир чепи белеткээр талам-биле планни оонаал-дар болгаш социалисттик хүдээлер күчүктүзүзүз дээр чамдыкка демдегелген. Республиккага тараа бүдүр-ерин планни 56 хуу мал чепи-нери белеткээринин даалгаларын чепи белеткээр чылаан-на 62 хуу күчүктүзүз. Тараа бүдүр-ерин планни күчүктел-генне малынга Чөөн-Хемчик, Улут-Хем, Тайга райондарын ажыл-агыйлары үлүз жом-лаанынын болдурган. Оуру, Бай-Тайга, Эония, Тес-Хем, Улут-Хем райондарын сов-

хозтарын чижелген бир баш болага оонаштыр чепи-нерге, «Революциянын чалбыжы» болгаш «Барлык» сов-хозтарын заснолары (ууру-тукулары Е. Козорезова, В. Кертик-оол) көдөз ажыл-агый культуларын тартип өстүргөнне багыт эвес түнелдерин чедип алган. «Кызыл тараачы» (звеночу Т. Лазаренко), «Красное знамя» (звеночу Ш. Хуурак) сов-хозтарын кукурузачы звено-лары быжылаттынган шөл-дерин гектар бүрүзүндө 150 база 160 центнер ногаан мас-саны өстүрүзүз турган, херек кырында 244 болгаш 225 центнерин өстүргөн. Чер ажылынын хөй-хөй мурнакчылар алган соци-алисттик хүдээлерин чедип кырышты күчүктелген. Оон-биле чергелештир көдөз ажыл-агый культуларынның дүжүдүзүзүз бедилер, тараачы ишти чылаанын, ону күчүктелгө садарын көдөдүзүз, малга чегир чепи белеткээр талам-биле планни оонаал-дар болгаш социалисттик хүдээлер күчүктүзүзүз дээр чамдыкка демдегелген. Республиккага тараа бүдүр-ерин планни 56 хуу мал чепи-нери белеткээринин даалгаларын чепи белеткээр чылаан-на 62 хуу күчүктүзүз. Тараа бүдүр-ерин планни күчүктел-генне малынга Чөөн-Хемчик, Улут-Хем, Тайга райондарын ажыл-агыйлары үлүз жом-лаанынын болдурган. Оуру, Бай-Тайга, Эония, Тес-Хем, Улут-Хем райондарын сов-

хозтарын чижелген бир баш болага оонаштыр чепи-нерге, «Революциянын чалбыжы» болгаш «Барлык» сов-хозтарын заснолары (ууру-тукулары Е. Козорезова, В. Кертик-оол) көдөз ажыл-агый культуларын тартип өстүргөнне багыт эвес түнелдерин чедип алган. «Кызыл тараачы» (звеночу Т. Лазаренко), «Красное знамя» (звеночу Ш. Хуурак) сов-хозтарын кукурузачы звено-лары быжылаттынган шөл-дерин гектар бүрүзүндө 150 база 160 центнер ногаан мас-саны өстүрүзүз турган, херек кырында 244 болгаш 225 центнерин өстүргөн. Чер ажылынын хөй-хөй мурнакчылар алган соци-алисттик хүдээлерин чедип кырышты күчүктелген. Оон-биле чергелештир көдөз ажыл-агый культуларынның дүжүдүзүзүз бедилер, тараачы ишти чылаанын, ону күчүктелгө садарын көдөдүзүз, малга чегир чепи белеткээр талам-биле планни оонаал-дар болгаш социалисттик хүдээлер күчүктүзүзүз дээр чамдыкка демдегелген. Республиккага тараа бүдүр-ерин планни 56 хуу мал чепи-нери белеткээринин даалгаларын чепи белеткээр чылаан-на 62 хуу күчүктүзүз. Тараа бүдүр-ерин планни күчүктел-генне малынга Чөөн-Хемчик, Улут-Хем, Тайга райондарын ажыл-агыйлары үлүз жом-лаанынын болдурган. Оуру, Бай-Тайга, Эония, Тес-Хем, Улут-Хем райондарын сов-

хозтарын чижелген бир баш болага оонаштыр чепи-нерге, «Революциянын чалбыжы» болгаш «Барлык» сов-хозтарын заснолары (ууру-тукулары Е. Козорезова, В. Кертик-оол) көдөз ажыл-агый культуларын тартип өстүргөнне багыт эвес түнелдерин чедип алган. «Кызыл тараачы» (звеночу Т. Лазаренко), «Красное знамя» (звеночу Ш. Хуурак) сов-хозтарын кукурузачы звено-лары быжылаттынган шөл-дерин гектар бүрүзүндө 150 база 160 центнер ногаан мас-саны өстүрүзүз турган, херек кырында 244 болгаш 225 центнерин өстүргөн. Чер ажылынын хөй-хөй мурнакчылар алган соци-алисттик хүдээлерин чедип кырышты күчүктелген. Оон-биле чергелештир көдөз ажыл-агый культуларынның дүжүдүзүзүз бедилер, тараачы ишти чылаанын, ону күчүктелгө садарын көдөдүзүз, малга чегир чепи белеткээр талам-биле планни оонаал-дар болгаш социалисттик хүдээлер күчүктүзүзүз дээр чамдыкка демдегелген. Республиккага тараа бүдүр-ерин планни 56 хуу мал чепи-нери белеткээринин даалгаларын чепи белеткээр чылаан-на 62 хуу күчүктүзүз. Тараа бүдүр-ерин планни күчүктел-генне малынга Чөөн-Хемчик, Улут-Хем, Тайга райондарын ажыл-агыйлары үлүз жом-лаанынын болдурган. Оуру, Бай-Тайга, Эония, Тес-Хем, Улут-Хем райондарын сов-

ЧАСКЫ ТАРЫЛГАГА

ОДЕССА. Бүгү-эвилелдин селекция-генетика институту-нун өртөмдөнери часкы тарылгага уткуштур тарга культурааларын чаз сорттарын белеткери. Оларын баштайгы боуктерин Казакстаның, Молдавияны, Украинаның айма-агыйларыне чүдүрүп чоруткан. Оларын аразында мал чепинге болгаш техниктиг улааныштыга ажылаар көктөр, кызыл-тастак, кукурузачы болгаш чочок-тараанни бедик дүжүтүзүз сорттарын бар. Эртөмдөнер часка чедир кызыл-биле чазын чажар культурааларын 17 муң центнер үрөсинерин айма-агыйларже чорутар. (СЭТА-нын көрр).

Чаа Шагаан-Арыг — ШАЛЫПЧЫ ТУДУҢ

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязынын XXVI съездине СЭКП Төп Комитетинин «1981—1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир үдөс ССРЭ-ниң экономикаын болгаш соци-алисттик чарыкчыны» болгаш «Төвөлелдин» деп Төвөлелдин Саян-Шушенск ГЭС-тин туудун он бирги беш чылда доор-лар деп айткан. Ыңчангаш бистин республикада суг адаанга баар эрги хоорай, суурларын чаз черже көжүрөр ажыл кил-дин-тудук чоруп турар. Улут-Хеминиң эи кыдында турар Ур-бун суурун чурттакчылар эртен чылын бүрүнү-биле Чаа Чаа-Хөлге көшкөн. А бо чылын Кара-Тал суурун чурттак-чылары ынаар көжүп эгелээр.

Тыванын хоочун хоорайларынның бирээ Чашаан-Арыг суг адаанга баарын солунуң номчулгалары база эки билди Ын-чангаш ол хоорайны көжүрөр чер — Чаа Шагаан-Арыгта ажыл-иш амыг үдөс хайымчыктыг. Ону Бүгү-эвилелдин комсомолчу шалыпчы тууду кылдыр чарлаан-даа таварылга эвес.

Ону беш чылдын соңу кыдында Чаа Шагаан-Арыгтын тууду-жары багыт эвес ажылап, азын кыш бүдүрүлгө-лөрүн, каас-чараш, дөтөм, чырык чуртталга бажынарын бол-гаш оон-даа өскө чүдүдө объектилерин ажылап кырышты. Тууду-жары 1981 чылды удуз көдүрүлүшкүнүгү эгелээ. Ол мундуг болбазынын-даа аргазы чок. Чүте дээрге ам удаас-бис ай ажыг болгаш бистин төрүн партиямынның ээтиг: XXVI съездин боюнун ажылы Кремендин Съездилер орау-зунга эгелээр. Ыңчангаш аааа күш-ажыл чедип кырыштыг ужуражы дээр Чаа Шагаан-Арыгтын ажыл-ишчилери чаз чылдын баштайгы хүнеринден эгелээш хей-аыт кирген, бедик көдүрүлүшкүнүгү ажылап турар.

Бистин солун бо чылын «Чаа Шагаан-Арыг—шалыпчы ту-дуг» деп рубриканы ачылды. Бүгү-эвилелдин комсомолчу шалыпчы туудуна ажылап турарларын ажыл-ишчиле-чедип кырышты. Чөтөстөрүн, шиптирлөө чотур айтырлар-ын, чаз хоорайнын культурус амыралында өскөдөшкүн-нерин доктаамал бижип, негелээ бир катеп үнөр бунуңу ажылтывас. Ыңчангаш ол черде чурттап турар ажыл-ишчилер, тууду-жары хоорайларын дугайында солдун материал-дарын, ажыла шалыптап турар чөтөстөрүн илереткен-дерин бистин редакцияже чорударынын силерден алыды-ныс.

Ам бистин солунуң ол хоорайда чурттап, ажылап турар чамдык бижикчилерин баштайгы материалдарын парда-ды-ныс.

ХОЛУ ДЫҢЗЫГ ТУДУГЖУЛАР

СЭКП-ниң XXVI съездинин уткуштур чоруп ор, Чаа Шагаан-Арыгта РСФСР-ниң аяарлыг тууду-жары Алес-андр Федорович Ягодинге удузгаш тууду-жары алган. Чаа бажынарын СЭКП рай-комнарына, райкомпартияга, профбелде, райкомпартияга, ВЛКСМ райкомнарына, пар-тикомнарга, ажылтын комитет-терге, ажыл-агыйларын удуз-тукуларын болгаш спецна-листтеринге доктаалда хүдээ-дирген.

Ыңчангаш бо чылын ком-плексттик бригадаларын кеңи-ри район одалгаларын бол-гаш арылап тууду-жары чедип кылдыр ужуру-д ажылдарына бүгү күжүн өмөөрүз. Оон-биле чергелеш-тир Чаа Шагаан-Арыгтын са-дыг төвүнүн дугайында турар ийи кыт чуртталга бажыны-ны, панелдердеп туттунар бажынарын тууду-жары уламчылар.

Бригадада бодунун ажыл-и-ге беринген, бедик мергел-жид тууду-жары эвээш эвес. Оларга эвээс удузгаштуу Кукузет Орус-оол, анык ком-мунист Валерий Чудум, хо-очун тууду-жары Бадыма Шы-мар, Николай Шырап, Нико-лай Ефремовский, Бо-рис Волков, Иван Бургу-досов, Анатолий Казеушай, Мадыр-оол Салчак, Суворов Норбу болгаш өскө-даа та-мааржыр. Бригадалар кол-өзө болур бо кижилерге кол-лектив чоргалалар.

К. ОЮН, «Шының» штаттан дашкаар көрр.

ЧАА ЧЫЛГА БЕЛЕК

Чаа Шагаан-Арыгтын өвүр-хөйри хүн келген тууду улам чазартып, чаз-чаа тууду-жары немешип турар. Удөп эртен-инис чылдын соңу хүнне-ринде тууду-жары хоорайнын чурттакчыларына чаз чылдын эки бөлөз сөннээш. Олар чур-пар-бажын, хеп чур черлер комбинадын ажылап кыр-ген.

Анаа Л. Стародубова биле Н. Егорова оларын удузгаш-ны комсомолчу-аныктарын шөвөрлөчүлөр бригадалары эрес-кежээ ажылап, күш-ажыл чедип кырышты бол-



Национально-краснодеревный отел

СЭКП обкомунда, Тыва АССР-нин Министрлер Чөвүлелинде

КАРТОФЕЛЬ, НОГААЛАР БУДУРЕРИН КӨВУДЕДИР

Республиканың айма-агыйларына картофель болгаш ногаа бүдүрерин көвүдери талам-биле хемчегер дугайында доктаалды СЭКП обком болгаш республи-каның Министрлер Чөвүлели хүдээп алган.

Республикага картофельди база ногааларын бүдүреринде болгаш белеткээринде бар болгаш чөтөстөрүн ол докта-алдаа тоолуу айткан. Элээш хөй чылдарын дугу-рунда совхозтар ол продукту-ларын бүдүреринин планнарын болгаш белеткел база салдыг организацияларга оларын садар талам-биле керээш хүдээлелдерин күчүктөйи кел-ген. Соөлү чылдарда картофель болгаш ногаалар бүдүрерин эр-не улуу-биле кызыралы Танды, Кызыл, Каз-Хем, Улут-Хем, Чөөн-Хемчик, Бай-Тайга болгаш өске-даа чамдык райондарын совхозтарынга болдурган. Ол культурааларын тарып турар шөлдерин хөй нуруузу сугаттыг болза-даа, оларын дүжүдүзүз кедергей ку-ду болуп артышкан. Картофель, ногааларын тарып өстүргөнін, ажаарын тех-нологияны чер болганда ха-жылап турар. Картофель болгаш ногаалар бүдүрерин иштиг байлыг болгаш ажыл-агыйларын удузгашууларын база спе-циалисттерин харысалганын кыдырааттын болгаш Көдөз ажыл-агый министр-ствозун, «Скотопром» трестин, райкукумарынын, көдөз ажыл-агый эргелелдеринин та-ламында ол ажылды удузту-

рунда шыгын чөтөстөрүн барынын, дык хөй таварыл-галарда СЭКП райкомнарын, парткомнарын, партия эге организацияларын талам-биле эргөжөк чүдүдө организация болгаш белеткел чотунун уружу болур. Меллорацияга, сугаттыг черлерин бедик үрө-түнелелг кылдыр ажылап, картофельди болгаш ногааларын тарып өстүргөнін, белеткээринин, болбазырадынын база кадалгаларын техно-логияны сайырапгайжады-лууга үндүзүлгөн, ол продукту-ларга республиканын хе-регелдерин бүрүнү-биле ха-дыраларын чедип алыр СЭКП райкомнарын, райкукумарынын, парткомнарын, сов-хозтарын удузгашууларын болгаш специалистерин эи чүдүдө сорулганы болур деп, ул доктаалда айткан. Көдөз ажыл-агый министр-ствозун, «Скотопром» тресте, «Тывасельхозхимия» катты-жыштыкка районнарга бол-гаш тусхайлаттынган совхоз-тарга 1981—1985 чылдарда картофельди база ногааларын бүдүреринин, картофель ка-далар черлерин тууларын, тепляна-парник ажыл-агы-

ын калбартырынын, үнүш камгалалыга херегелер чүдү-дери тусхайлап бээринин та-ламында оонаалдарын ба-дылаан. Картофель болгаш ногаалар бүдүрерин көвүдеринын, оларын белеткээрин, бол-базырадынын, кадалгаларын херек материал-тех-ника базаын тургузарын та-ламында доктаалганын оонаалдарын күчүктөйи эргөжөк чүдүдө организация болгаш ажыл-агый хемчеге-рин боттандырынын Көдөз ажыл-агый министрствозунга, «Скотопром» тресте, Меллорация болгаш суг ажыл-агый министрствозунга, Сельхоз-техкуромга, СЭКП райком-нарыга болгаш райкукума-нарга, көдөз ажыл-агый эрге-лелдерин, ажыл-агыйларын удузгашууларынга болгаш тусхай эртемчилерин хүдээлгөн. Ол соруга-биле та-ламында чүдүдери кылырын айткан: — 1981—1985 чылдарда кар-тофель болгаш ногаа ажылы хөжүдөрүнн комплексттик планын совхоз болгаш район бүрүзүндө ажылап кылырын ай хуусаа иштинде хандылар, тусхайлаттынган бригадаларын болгаш звеноларын тургу-зарын, оларын техника, мер-гелжил кыр ажылчылар, бригадирлер, звеночулар, баш-чөтөкчелер, картофельди база ногааларын өстүргөнін мур-накчы аргаларын өвөрүн та-ламында оларын өвөрлөгө-лөп организацияларын ол план-

га баш удур көөр. Бригада болгаш звено бүрүзүндө ажыл-агыйнын бот-оруга-чарылта-зынын тодаргай оонаалдарын бээр, оларын күш-ажылынын эиш түнелдерин дээр мораль-нал болгаш материалдыг ша-нал малтаарын негелелдерин тургузар; — картофельди болгаш ногаа культурааларын тарып өстүр-ерин технологияны дугу-рунда ажыл-агый машиналарынга ажыл-агый бүрүзүнүгү чылдын февраль-1-ге чедир то-даралар, чатыраларын кири-рини организация болгаш эрес-к чүдүдери чотур үзүндө рес-публикаже кири сөөртүрүн хандылар; — картофельди болгаш ногааларын колдуунда сугаттыг черлерге тарып олутур, өл-чүш сийнер сугарылганы чо-рууру үзүндө чорудар болгаш чүдүзүшүн үзүндө ийден эвээш эвес сугарылганы чо-руурун хандылар; — картофель болгаш ногаа тарып олутур гектар чер бүрүзүндө чылдын-на 7—10 центнерден эвээш эвес мин-ралдыг болгаш 40—50 тонна органикттик чөмүшчилгелерин төгөр, гектарга 30 центнерден эвээш эвес картофель үрө-зин, 30—35 муң капуста рас-садын, 35—40 муң помидор дөстөрүн тарып олутур; — картофельдин болгаш ногаа культурааларын бок үнүштерин-биле, азырты-ры биле болгаш хараакчылары-биле шиптирлөг демселди чорудар.

Ногаа культурааларын үрө-зинерин совхозтарын чаз-гын дугузар эргөжөк чүдүдө ассортиментин-биле чотур үзүндө кири сөөртүрүн Рес-публествозу хандылар. Картофельди болгаш ногаа-ларын бүдүрерин, белеткээрин, кадалгаларын, болбазырады-нын, саарарын организация-рын сайырапгайжадырын, бирги ээлчеге ол продукту-ларын бүдүрүп турар черлерге кадалгалар черлерин, чөтөстөрүн, пункттарын тууду-жары көвү-дери Көдөз ажыл-агый ми-нистерствозунга, Садмг ми-нистерствозунга, Республест-возуга, Көдөз ажыл-агый про-дуктуларын салды алырын болгаш шымарын талам-биле күрнеспекцияга хүдээт-кен. Доктааттынган оонаалдарын күчүктөйи, район болгаш ажыл-агый бүрүзү картофель база ногаалар бүдүрерин удузгашууларын чотур чотур-лоула шыгырадырын, рай-оннарын көдөз ажыл-агый болгаш суг ажыл-агый орга-низацияларын база бүдү-рүлгелерин удузгашууларын, совхозтарын удузгашуу-ларын харысалганын белес-рин СЭКП райкомнарына, райкукумарга, Көдөз ажыл-агый министрствозунга, Меллорация болгаш суг ажыл-агый министрствозунга, Сельхозтехкуромга дааскан.

ЧУСТЕН-ЧУСТУ

Ол чеди хойжу төрүүр чс хойга оонаштыр чс хураганы аларын аазаан. Саманчалар Алмаз Доспан, Суван Хура-ган, Татьяна Долгар 120-130 хураганы менди доктурута хүн хүдээш. Саянчалар Ою-маз Баткар, Клара Ою, кола-ачилар Даржыл Мадыр-оол, Нимаан Лолай-оол, трактори-тер Чыргал Кызыл-оол, Васи-лий Самдр-оол болгаш өскө-лер-даа съездине алар бол-дурган, бедиктен социалист-тик хүдээлелерин алган. Амыг үдөс ажыл-ишчилер сөзгөн сөз-үн амдыралга боттандылар дээр кызымак ажылдап турар-лар.

СЭКП Төп Комитетинин Тө-лөмелдин партия, профбелде, комсомол хурадаларында, күш-ажылчы коллективтерде, чоңуң чурттап турар черини аайы-биле чугалажырын ам-даа уламчылап турар.

В. ДАНДАР, Тес-Хем район.

Монгун-Тайгада «Мал-чин» совхозтун сарын на-дарчызы Дадар-оол Мадыр-ович Хертен эгелген он бирги беш чылдын баш-тайгы чылында төрүүр 100 сарынтан 100 ба-зааны онча-менди дорунту-руп алыр деп бедиктен социалисттик хүдээлгени алган. Амыг үдөс он на-дарган 160 сарыны шупу-хур кыштап турар.

ЧУРУНТА: Дадар-оол Хертен, В. ЧАДАМБАНЫҢ фото-зу.

РСФСР-де чурттап турар хөй урууларлыг иелерге «Мадыр-ие» атты тыпсыр дугайында

ССРЭ-НИҢ ДЭЭДИ СОВЕДИНИН ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ

Он болгаш оон хөй урууларны божаан болгаш кижизиткен иелерин Мадыр ие» орден-биле шаңнавышкан, «Мадыр-ие» атты тыпсыры болза: **ТЫВА АССР-ДЕН** Клара Гүлүшова Биче-Уруг — Улут-Хем районун «Улут-Хая» совхозунун ажылчыны. Халдыг Чудьдүмовна Донган — Чөөн-Хемчик район, өг-бүлө ээзи. Александр Ховалыговна Дуван — Улут-Хем районун «Найырал» совхозу-нун ажылчыны. Монгуш Самбаевна Куусаал — Улут-Хем районун «Ак-Тургу» совхозунун ажылчыны. Бардан Дыважаповна Монгуш — Чөөн-Хемчик районун «Октябрь 30 чылы» совхозунун ажылчыны. Халбий Илтиковна Ондар — Чөөн-Хемчик районун «Алдан-Мадыр» совхозу-нун ажылчыны. Монгуш Чамыяловна Ооржан — Барыг-Хемчик районун «Барлык» совхо-зунун ажылчыны.

Пина Аракчаевна Ооржан — Бай-Тайга районун «Мурнакты» совхозунун ажылчыны. Ортумаа Комбу-Сүрүковна Саая — Барыг-Хемчик районун «Хемчик» сов-хозунун ажылчыны. Алчимаа Ховалыговна Сарыглар — Улут-Хем район, өг-бүлө ээзи. Галентина Чоодуевна Седип — Улут-Хем район, ажылчыны. Дол Сандымайевна Соскур-оол — Чөөн-Хемчик район, ажылчыны. Татьяна Донгаковна Удувас-оол — Барыг-Хемчик районун «Барлык» сов-хозунун ажылчыны. Должан Авыр-ооловна Хертен — Монгун-Тайга районун «Мөгөн-Бүрен» сов-хозунун ажылчыны. Москва, Кремль. 1980 чылдын декабрь 29

ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Даргазы Л. БРЕЖНЕВ, ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунун Секретары М. ГЕОРГАДЗЕ

УЛУГИДЕГЕЛ

Россия Федерациясынын чогаалчылары бүгү совет улусуна кады баа берүүгө беш чылым эрткен. Оон ужу-кыдында бүгү делегейге ужу-уткалык ийи улут бо-лушкуну туруп турар. Ол дөргө, бирээ, РСФСР-ниң Чогаалчылар эвилелиниң ажил-чорудулазынын үндөзүн үйлөшкөнүн, бекке көдүр-лүшкүнү берген СЭКП-ниң XXVI съездин, ийне, совет улустун анаа уткуштур бар чыдары СЭКП-ниң XXVI съездин болур. Оон бүдүзүс Комунисттик партияга болгаш чогаалчылар Россиянын, чогаалчылар болукун V съездине берген.

Ону беш чылым дургузунда хей националдык Россия Федерациясынын чогаалчылары СЭКП Топ Комитетинин Пленумунары совет улустун бүгү күжүн ажал-агай болгаш културга тургузушкуну ээлегит сорулгаларын боттарылар мөөжүзү төөгүлүг шипилер-дери тодорайт. Улаанчыла-ны болуп келген. Мурунча-нышкы, бо үеин дургу-зунда база партияны ол айт-кышкылары РСФСР-ниң Чогаалчылар эвилелиниң бүгү чогаалчы болгаш организастык ажил-чорудулазынын өзөк үндөзүн болган. Оон ийи совет улустун амыра-лында ССР-ниң чаа Конституцияны хүлээп алган. Улут Октябрыны 60 чылы, В. И. Ленинни төртүзүлгө бөр 110 чылы дөң шыкыш болушкунар бистин чогаалчы-ларын ажал-хөргөзө улу-жур-дузалык болган. Ба-за ол шыкыш, СЭКП Топ Ко-митетинин «Чогаалчы ажал-агай болгаш културга тургузушкуну ээлегит сорулгаларын боттарылар мөөжүзү төөгүлүг шипилер-дери тодорайт» дугайында дотталдыры совет чогаалчы-ларга партияны дорт удурту-га болуп келген.

Совет күрүмнүн амыра-лында чуулга үс-ча-ларын партияны, фило-софу, чогаалчы өзү-биле болап көрүнү шыгаргангай чыккертине Комунисттик партияны удуртулу, Совет күрүмнүн баштын Л. И. Брежневтиң «Бичи чер», «Ка-тан тургузушкуну», «Кур чер» деп номнары хамааржыр.

Россия Федерациясынын чогаалчылары боттарынын бүгү практикалык ажил-чорудула-зына СЭКП Топ Комитетинин, Л. И. Брежневтиң бодунун кичээлге болгаш детимче-ниң келген. Ол дугайы 1978 чылдын декабрыла РСФСР-ниң Чогаалчылар эви-лелиниң чорб чыл оон тава-рыштыр ук эвилелини баш-таар черинин IV пленумуну киржикчилерине Леонид Ильичиниң чедирген байыр то-доргай херес болур.

«Бышкан социализмни ин-тидизиниң угаан-болал эи-дизиниң Россия чогаалчыла-рын салышкын Комуни-сттик партия бек-биле үндө-лөп турар. Силерин тоожула-рыкар болгаш романынар, шудуктерикер болгаш шипи-лер, очерктерикер болгаш чулдерикер Тюменнин, неф-тилеринге, Байкал-Амур ма-гистралын туудурулурага, Кара хөрүнүгү эвес черин ажал-ишчилерине, бүгү совет кижилерге боттарынын күш-ажылы мадырдык чорунуң төгүлүг ужу-дузалык бол-гаш өдүр-чатайын долузу-биле медеп биринге, турту-жогудулазынын келир үндө-сорулгаларын тодорайт-биле көрүнгө дузалал турар» деп, ийи чулалган.

СЭКП ТК-нын июль (1980 ч.) Пленумуна партияны

XXVI съездин чыдырар дугайында шипилерин хүлээп алган. Сөөгү хүндө совет улус СЭКП ТК-ны партия-нын XXVI съездине (1981—1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир уеде ССР-ниң экономиктиг болгаш социал жогудулазын кол улаанчы-кынары деп төлөвилени улу-жур-дузалык-биле хүлээп алган болгаш оон чула-лажып көрүнгө илдежиле-биле киржип турарлар. Бо тө-гүлүг партияны документ бү-гү совет чогаалчыларын ажал-хөргөзө чаа чогаалчы күштүг иди болган.

Россия чогаалчыларынын V съездин Кремлин Улут орду-зунга, сөөгү хуралары Эви-лелер бажынынын колониал-дык ээлиги болуп эрткен. Оон ажалына Комунисттик пар-тияны болгаш Совет күрүм-нүн удуртулуру В. В. Гри-шин, М. А. Сулоя, П. Н. Де-мичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соколов, И. В. Калинин, В. И. Долгих, М. В. Зыкина сугларын киришкени съезди-нин ужу-уткалык болгаш ажал-хөргөзө хей-адын улам көдүргө.

Партияны XXVI съездине СЭКП ТК-нын төлөвилени чулге экономиктиг болгаш социал жогудулазын програм-маны эвес-тур. Ол совет улус-тун чулге чоокко ол чылда че-дил алган сал-чураттарына ба-за лажымы эвес. Ол дөргө социализм културалын бол-гаш уран чулдул бургулар жогудулазын бүгү делегейге чу-лаалал турар чулдул партияны документ болур. Бистин Тө-рүн чуртузу чаа беш чыме улам күчүлүг апарган кирип турар, ол чорук Комунисттик

партияга планынын беш чыл эвес, харин ол чыл бургулар көр арганы берген. «Социализм културалык болгаш уран чулдул жогуду-лезин магадылар, совет кижилерин марксисти-ленини угаан-медепелни хевирлээрне-ге, хей яны сагыш-сеткил не-гелдерин улам долузу-биле хандырына оларын ролон бедидер»-деп, партияны би-жикте тодорай айткан. Ол одуртулар совет чогаалчыла-га дорт хамааржыр.

Сөөгү чылдарда бистин чо-гаалчы эвилелерине бүдү-рүлге коллективтери-биле, кө-дөз ажал-агайын ишчиле-биле, совет интеллигенцияны төлөжилер-биле харыл-зааларын алаан ажиктен. Ындыр чорук хооранын бол-гаш колдизин чурттагыларын чулге совет културалын эрти-нелери-биле хань холашты-рып турар эвес, харин амыд-ралдын судалын улам угап биринге, чаа-чаа эки чогаал-дарын тургузурага чогаалчы-ларга, композиторларга, чу-рукчуларга, театр сценарийны мастерлерине дузалал турар.

Чоокта чаа партияны об-дасты конференцияны болуп эрткен. Оон делегаттары (1981—1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир уеде ССР-ниң экономиктиг болгаш социал жогудулазын кол улаанчы-кынары деп төлөвилени бурчу-биле чулдулгулук дөткөн бола ол уеде бистин республикастын экон-миктиг база социал жогуду-лазын перспективтиг сорулгаларын чулалганын көргөн. Моон-биле чегелештир рес-публиканын ажал-ишчилериниң сөөгү беш чылда чедип

алган чедикчилерини демел-лээр бургулар. В. И. Ленин аты «Улаа дат-дугу» комби-наттын ийги ээлчиг. Эле-гес-Аксинда хана материал-дар заводун, Кызыл-Мажалы-тын театрын чаа бажыны болгаш улутпур-бүдүрүлгенин, көдөз ажал-агайын өскө-даа хей-хей туудуларын ажыла-га кирген. Чаа беш чылда хей-хей оруктары кылырын, агаар болгаш хем транспорттун сайырадырын, көдөз ажал-агайга үндөзүн тыа ускалды хой ажалын өстүренин, казып тыаар ажалыг байлаларын улам хейнү шипилерин алы-рып, уран чулду болгаш че-чен чогаалды бекке денемче көдүрени пайлап турар.

Ону беш чылда бистин чо-гаалчыларыстан С. Сары-оолду, Л. Чадамба, Ю. Кунегештин, С. Сурун-оол-ду, М. Кенин-Лопсанни, О. Сувакиттин, С. Козлованын, А. Даржайын, С. Молдурга-нын, М. Көжөлдөйни, Д. Са-рыкайын болгаш өскөлерин, даа номнары парлаттыныл-гүлгөн. Моон-биле кады бистин ажалымыста чегелештир болгаш шипилериниң айт-ырыктар барын билш ту-рар бис.

Совет улус бодуну жогуду-лезини чаа үс-чадыныче ки-рил турар. Ындыр чога ба-раал болуру улут иделес бол-гаш бекке харысылса, Ону шипилер даш бистин чо-гаалчыларыс бүгү күжүн, бүгү билин, бүгү талантын харамнамастар.

К. КУДАЖЫ. Тыа АССР-ниң Чогаал-чылар эвилелини баштаар чериниң даргасы.



Эвенкийн ырыны болгаш танымчыл «Оскитакан» ансам-блы Бүгү-эвилелини болган Бүгү-россиянын бот-тымыгыр уран чул фестивалдарынын лауреады. Оон киржикчери — ийжилер, анычтар, эми-лер, башкылар, сургуулар — аны-бирү мергежилдин ки-жилери. Олар шуптузу уран чулге ынак болгаш анаа бер-динген.

ЧУРУКТА: «Оскитакан» ан-самблыны таным болууну киржикчилери. А. Кузырининиң фотоу. СЭТА-нын фотохроникасы.

телевидение

ЯНВАРЬ 7-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН 8.00 — «Ев». Информастыг программа. 8.40 — «Эртенги гимнастика». 9.05 — «Ев келген, бургулар!» Уран-чеген фильм. 2-ги серия. 10.25 — «Кино алы-чоруктарымыз калу-у». Ю. А. Селенкин эртерир. 11.15 — «Медальон». 11.20 — «Часлар». 14.00 — «Медальон». 14.20 — Документал-дыг фильмдер программасы. 15.20 — «Аныктарын уран чогаалдыгы». 15.50 — «Комунисттер дугайында чула». 16.20 — «Горнистер кыйгыга харылаалар». 16.50 — «Деле-гейин дескиндир 80 хонукта» (Австралия) деп хой сериялыг уран-чеген мультфильм-тин баштайгы көргүзүлгө. 7-ги, 8-ки сериялары.

18.30 — СЭКП-ниң XXVI съездинеги уткуштур. Литва ССР-ниң телевидение програм-масы. Литваның Компартияны-н ТК-зыны бирги секретары П. П. Гришквичустун чу-гаазы «Кижиге болгаш черге». Документалдыг фильм. Литва ССР-ниң уран чул мастерле-риниң болгаш коллективтери-ниң концерти. 20.30 — «Ев». Информастыг программа. 21.05 — «Документалдыг ак-ран». Шүдүкү Р. Рождест-венский эртерир. 21.10—22.50 — Р. Глиэр. Арфа биле оркестрге концерт. Төнчүзүл-е Бөгүн делегейде.

ИЙГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 17.35 — «Бам-ны туудуп тур бис». 18.00 — «Уруларга шү-лүктөр».

КЫЗЫЛДАН 18.15 — «Аныгы чорук болгаш шынар эвес». Партия-нын XXVI съездинеги СЭКП ТК-нын Төлөвилени чулаа-жып тур бис. 18.45 — 20.10 — «Кайгамчыктыг хадимал». Те-лешин.

КИНО

ЯНВАРЬ 7-ДЕ

«НАЯРАЛ»: «Валун чок Кашей» 9.30, 11.30, «Узун дү-ме» 13.00, 15.30, 18.00, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Дарга баар сен бе?» 9.00, «Искен» (2 сериялыг) 10.40, 13.30, «Ип-позом» 16.20, 18.20, 20.20 (узаткан) шактарда.

«ВОСТОК»: «Онза даала-лыг поез» 11.00, 13.00, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 (узаткан) шактарда.

Редатор В. С. ШАРАВИН.

Кызылдын экскурсиялар бю-розу күзөдигерге дараазы-да маршруттарже турисни пу-текаларын сүмөдөт тур: — Москваже январь 13-тен 10 хонук хуусаалыг. Пу-текаларын өртөз — 200 рубль. — Ленинградже январь 21-ден 10 хонук хуусаалыг. Пу-текаларын өртөз 220 рубль.

Путевканын өртөзө баар, каарда самолёт өртөз, аш-чем, чурттага, экскурсия хандырадыгы шуптузу кирип турар.

Айтырып тургузуп — пар че-рин: Кызыл хоорай, Ночев-кудумчуу, бажын № 1, «Мангук» аалчылар бажы-ны, экскурсия бюроз, теле-фону: 2-41-02.

ЭВЕРЕСТ-ДЕЛЕГЕЙНИ ШЫПШЫ

Чоокта чаа ССРЭ-ниң Спорт комитетинин даргасын ораалкычы А. И. Колесовтун удуртулазы-биле Гималай комитетинин ээлегит хуралы болган. Ол комитет Гималайда делегейиниң эң бекке сувару — Эверестке (8848 м) 1982 чылда штурмдарына эвес-альпинисттерин баштайгы экспедициянын белеткери-ге киржип турар организациаларын болгаш ведомст-воларын төлөдирген тургустунган.

Ол штурмга совет альпинисттериниң ханчаар белетке-нип турарына дугайында экспедициянын улут трене-ри, спорттук алаардыг мастери, техниктиг эртемни-нин доктор, профессор А. Овчинников мынчаар чула-лап турар:

— Бүгү чүве тургустунган план сувару чорун турар деп чулаалал болур. Тускай дериг-херекселерин белеткеп турар. Оларын чулге бисте эвес, а ГФР, Франция, Австралия шыкыш даштыкы чурттарыны бүдүрүлгөлерине баа кылып турар. Тыярынага херектелер агаар шыгжаар херексес са-гыш чоаашканын болурун келген. Киржикчилерин ча-дык кезин ол чоокка көдүрүлүп үнеринче ала оралдыкы ча-даас. Оон 8000 метр беккеже кылаарын саял турар бис. Радиохарылазыны бистин чуртка кылган станциялар-биле хандырынын көргөн. Төн-чүтүнгөн лагер Непалдын найыскалы Катманду-биле болгаш бүгү-ле чоок кады ла-герлер-биле харылаа турар. Оон-биле кады штурмуну киржикчилери боттарынын аразында микростанциялар дамчытыр харылажыр.

Аш-чем айтыртыларынче кол кичээлгеи салып турар бис. Анчаа улут дузын чен табыл-биле эртем-ишчилел институту көргүзүп, яны-бу-ру бедиктерге таарыштыр чен-мекенирин рацияны ажылап кылган.

Аш-чем, дериг-херекселер-биле чегелештир кол түдү-сортучуларга хамааржыр апар. Ылчанга оларын шип-лөп алырыче кичээлгеи ула-дырып турар бис. Бедиктиг штурмдарынын көрдүнгөн чурчунуң дугайы-нда каш оон Эвересттиң бажы-ныче дорт-дорт болуп ал-гаш, үш болук үер. Түпсели кандыг болуру хамаан чоокка, баштайгы 4 кичиниң үнгөш, бадып келгенниң соон дарыг дараазында болук, а оон соонда — үшкүзү маршрутче үер.



Төрөөн чериң билир сен бе?

СОЛУН АТТАР

Тус-тус черлерин аттары алаа-да тытпын келбөз деп чүвени эки билир бис. Олар-ны уран-чечен чон тыгыскай. Аттар черин байлаан, чара-жы, бойдус бүдүжү болгаш оон эрес-каштай кижилерини дугайында илереткен болур. Олар хань уткалык. Танды районда солун аттар-лыг черлер хой. Чылаалар-ге: Межегей өдүрктин, Могай — чогаалчы, Чыгытай — балыкчы, Доган — ка-раалы. Шаа бол аттар тускай уткалык боон турар. Черин аттарын дорт илеретип тур-рарлар баа бар. Чылаа: Берт-Дар, Хун-Корбес, Эр-Хал, Ол-Арыг, Ортен-Оогта, Борбак-Хараган, Кара-Суг, Суг-Бажы, Кызыл-Хавак, Он-гар-Хову лаан шыкыш. Улут-Хем болгаш Танды районна-рын кызылгарлашкан черин-де Дарган-Хаа деп чер бар. Бо черин адынны тыла-ла-нып көрүп көрөт. Дарган-Хаа деп эрес-дизим, уран-ше-вер араат кижиге тускаа-ла-дып, чон ол черин алаа каан. Амыдраалык аар-бегеяле-ден төрүлгөн, байлар-биле де-миседин, бир хевирин тыи-ол анаа чурттан чораян Дар-ган-Хаанын дугайында чо-гаалчы Б. Кудажы «Уйгу чок Улут-Хем» деп романында би-жээни таварылга эвес.

Элегестин Кулауун бажы-нда Көк-Хой деп чайлаа бар-жы, Шаа-шаада бир араат кижиге ол чайлаага чайлаагаар тур-ган. Бир-ле катап күзөнге көжөрдө бичин хураганын утуп каалган. Келир чыны-да дедир чайлаага келген. Бир эскерип турарга хойлар аралында көк хой бар болган. Ону туудуп чаапан каан. Бажа-же-даа кирбес. Колчү дөңгү хой болган. Ол чанынче ки-жиге-даа чагатылса. Ылчан чо-руй ол чиле-даа бөр. Кодаш хойну тыи чедип-даа келир. Уе мынаар эртин турган. Кү-зөнге көжөрдө кады сүрүп азыр болган. Ийи дуулар чы-лында баа-да ыныг болган. А хой ийи апарган. Уш ду-гаар чынында хой дорт болган. Каш чыл эртерге, ол өвр хой кылдыр өскөн, ош болан чо-гаалчы көргөш, чаныг ху-верганган хой хой өскөнни бил-ген. Ылчанга Элегестин чо-ну тус черин чайлаанын адын Көк-Хой деп алаан.

С. ОЮН.

Танды район.

Республика найыскалынын үлетүр бүдүрүлгөлеринин, ал-бан организациаларынын ажал-акачылары күш-ажымың-недалынын төңчүзүлгө ийи даштыгыр хунирин солук, ажыктыг эртеринге ынактар. Кызылдарыны эл ынак даш-таар черлеринин, бирээзи — Тайга станциясы.

ЧУРУКТА: даштаар хүнде Тайга станциясында.

В. Чадамбаңың фотоу.

Ханы тамы хажымынга мындаг бижиме турган: «Улут херекти кылып бүдүр-еринден катырчыныча чедир — чүлге чаныс бажым».

Амы уенин арга-ары кай-гамчык технологиялар сайыра-ды алган: саазын боду бут алаанда сүстүп чылар.

Сактын алынар: эки турис-тер бажынына алаадаштып чыптастар.

Чамдыктарга дагын шып-шык бажыны үнериңе, оон оюп кааптары белен.



Редакцияның адреси:

Кызыл, Шетинкин-Кравченко кудумчуу, бажын № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: харыскалгач секретарынын 2-21-35, секретарынын 2-21-35, аргалаңда кылдынын 2-31-75, култура кылдынын 2-21-54, көдөз ажал-агай информация кылдынын 2-20-60, корректорларынын 2-27-41, бухгалтериянын 2-12-45, солук келбей барганда 2-32-75 телефонче долаар.

1981 ЧЫЛДЫН ЯНВАРЬ 1-ДЕН ДЕКАБРЬ 31-ГЕ ЧЕДИР КЫЗЫЛ АЭРОПОРТУНДАН САМОЛЕТТАРЫНЫ ШИМЧЭЭШКИНИНИ РАСПИСАНИЕЗИ

Кызылдан ужудуп үнери					Кызылга ужудуп келери				
рей-тин дуга-ары	самолет-тарын марказы	чедер аэропорту	уждар хуниери	шагы	рей-тин дуга-ары	Барганы аэропорту-дан ужудуп үер хуниери	ужу-дул үер шагы	Кы-зыл келер шагы	Билет өртөз
158	ЯК-40	Красноярск	хуниун	3.15 4.45	167	хуниун	9.30	10.40	17
170	ЯК-40	Красноярск	3—6—7 хуниерде	8.00 9.30	169	3—6—7 хуниерде	9.55	11.20	17
172	ЯК-40	Красноярск	3—6—7 хуниерде	11.45 13.15	171	3—6—7 хуниерде	14.00	15.10	17
174	ЯК-40	Красноярск	3—6 хуниерде	4.00 5.30	173	3—6 хуниерде	6.10	7.20	17
176	ЯК-40	Красноярск	хуниун	12.00 13.30	175	хуниун	3.00	4.10	17
3624	ТУ-154	Красноярск	2—5 хуниерде	6.10 7.45	3623	1—4 хуниерде	10.00	11.00	17
162	ТУ-154	Красноярск—Москва	1—4 хуниерде	12.30 20.35	161	2—5 хуниерде	22.20	05.25	72
615	ЯК-40	Кызыл-Мажалык	хуниун	5.15 6.20	616	хуниун	6.55	7.40	12
615	Л-410	Кызыл-Мажалык	тускай айтышкын-биле	5.15 6.30	616	тускай айтышкын-биле	6.55	7.55	12
617	ЯК-40	Абакан	хуниун	4.45 5.45	618	хуниун	9.00	9.45	12
619	ЯК-40	Абакан	1.06-дан 31.08-же чедир	11.15 12.15	620	хуниун	12.50	13.35	12
621	ЯК-40	Новосибирск	хуниун	4.15 4.45	622	хуниун	7.45	10.25	22
2036	АН-24	Абакан—Новосибирск	хуниун	13.15 17.10	2035	хуниун	8.55	12.20	22
679	ЯК-40	Кемерово—Барнаул	2—4—6 хуниерде	8.05 11.25	680	2—4—6 хуниерде	12.15	14.50	19/24
681	ЯК-40	Кемерово—Томск	1—3—5 хуниерде	8.15 11.15	682	1—3—5 хуниерде	12.20	14.50	19/21
683	ЯК-40	Иркутск—Улан-Удэ	хуниун	3.45 7.15	684	хуниун	8.55	11.10	23/27
625	АН-2	Хову-Аксы	хуниун, воскресеньеден анында	4.40 5.15	626	хуниун, воскресеньеден анында	5.40	6.15	4
627	АН-2	Терлиг-Хая	хуниун, воскресеньеден анында	5.10 5.45	628	хуниун, воскресеньеден анында	6.00	6.35	3
629	АН-2	Чадзана—Сут-Хөл	тускай айтышкын-биле	5.05 6.30	630	тускай айтышкын-биле	7.05	8.45	9
631	Л-410	Тэлин—Мугур-Аксы	хуниун, воскресеньеден анында (тускай айтыш-кын-биле)	5.20 7.25	632	хуниун, воскресеньеден анында	7.50	10.20	12/14
633	АН-2	Тэлин—Кара-Хөл	2—4—6 хуниерде	5.20 8.05	634	2—4—6 хуниерде	8.20	11.00	12/14
635	АН-2	Торгалыг—Ханда-гайты—Саглы	хуниун, воскресеньеден анында	6.20 8.35	636	хуниун, воскресеньеден анында	9.10	11.25	7/9/12
637	АН-2	Тожу	хуниун	6.40 7.40	638	хуниун	7.55	8.55	7
639	АН-2	Сарыг-Сеп	хуниун, воскресеньеден анында	4.50 5.20	640	хуниун, воскресеньеден анында	5.35	6.05	3
641	Л-410	Эрэн	хуниун, воскресеньеден анында тускай айтыш-кын-биле	4.35 5.25	642	хуниун, воскресеньеден анында	5.50	6.40	8
643	АН-2	Сметыг-Хем—Ырбаан	1—3—5 хуниерде	6.50 8.30	644	1—3—5 хуниерде	8.45	10.25	7

СОРУКГАЛАРНЫ ТОДАРАТКАН

«1981-1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир үдөс ССР-ниң экономикактиг болгаш социал-хөгжүдүзүнүн кол угуланышкына» деп СЭКП Төп Комитетинин ХХVІ съездинин Төлөвилелди «Чыраа-Бажы» совхозтун ажил-шичтери белик көдүрүшкүн-биле таныжып турар.

Чоокта чаа совхозтун Култура бажыныга ажил-агыйнып бугу коммунисттерин хурам болуп эрткен. Анаа коммунисттер Төлөвилел-биле танышпаш, эртен ону беш чылда совхозтун ажил-агыйнып түнелдеринин база он бирги беш чылда сорулгаарын дугайында совхоз директору К. В. Куларинин илеткенин дыңдаан.

Эртен беш чылда ажил-агыйнып экономиказы көсүзү-биле быжыккан болгаш ажил-агыйнып амырал-чуртталганын денисел бедеэн, чаа чалгылалар болгудан, СЭКП-ниң ХХVІ съездинин

СЭКП Т-ниң Төлөвилелди чугаалажырыга хуралдын киржикчилери идекейлиг киржи, ону эл-биле чүдүтүп дөткенин, боттарыны саналдары бергенер.

Шык-Бажы сүт-баран ферманында мал чөм болгаша-радыр пектич оператору Д. Х. Монгуш санал берген мында деп чугаалаан.

СЭКП-ниң ХХVІ съездинин СЭКП Т-ниң Төлөвилелди деткип, улук көдүрүшкүн-биле чугаалажып турар-дыр бис. Ында кирген сөз, лок-маш бурузуну уткаш хам, сорулгаары утуг. Ону күсөөл-дү-биле чугаалажып ажил-агыйнып амырал-чуртталганын дугайында совхоз директору К. В. Куларинин илеткенин дыңдаан.

Эртен беш чылда ажил-агыйнып экономиказы көсүзү-биле быжыккан болгаш ажил-агыйнып амырал-чуртталганын денисел бедеэн, чаа чалгылалар болгудан, СЭКП-ниң ХХVІ съездинин

на сисини белеткээрн ху-лазенин.

Он бирги беш чылда совхоз-тун ажил-агыйнып мур-нунда сорулгаары утуг. Ол дугайында чугаалажып турар. Чыраа-Бажы сүт-баран ферманында мал чөм болгаша-радыр пектич оператору Д. Х. Монгуш санал берген мында деп чугаалаан.

СЭКП-ниң ХХVІ съездинин СЭКП Т-ниң Төлөвилелди деткип, улук көдүрүшкүн-биле чугаалажып турар-дыр бис. Ында кирген сөз, лок-маш бурузуну уткаш хам, сорулгаары утуг. Ону күсөөл-дү-биле чугаалажып ажил-агыйнып амырал-чуртталганын дугайында совхоз директору К. В. Куларинин илеткенин дыңдаан.

Эртен беш чылда ажил-агыйнып экономиказы көсүзү-биле быжыккан болгаш ажил-агыйнып амырал-чуртталганын денисел бедеэн, чаа чалгылалар болгудан, СЭКП-ниң ХХVІ съездинин

«Хемчик» аңгы-аңгы чыныгы ажил-агыйнып коллективинин ажил-агыйнып СЭКП Т-ниң «1981-1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир үдөс ССР-ниң экономикактиг болгаш социал-хөгжүдүзүнүн кол угуланышкына» деп Төлөвилелди чугаалажып турар. Чыраа-Бажы сүт-баран ферманында мал чөм болгаша-радыр пектич оператору Д. Х. Монгуш санал берген мында деп чугаалаан.

СЭКП-ниң ХХVІ съездинин СЭКП Т-ниң Төлөвилелди деткип, улук көдүрүшкүн-биле чугаалажып турар-дыр бис. Ында кирген сөз, лок-маш бурузуну уткаш хам, сорулгаары утуг. Ону күсөөл-дү-биле чугаалажып ажил-агыйнып амырал-чуртталганын дугайында совхоз директору К. В. Куларинин илеткенин дыңдаан.

Эртен беш чылда ажил-агыйнып экономиказы көсүзү-биле быжыккан болгаш ажил-агыйнып амырал-чуртталганын денисел бедеэн, чаа чалгылалар болгудан, СЭКП-ниң ХХVІ съездинин

ларын эртен чылдын ноябрь 20-де 107 хууга күсөөлгөн. СЭКП-ниң ХХVІ съездинин төлөптүгү уткуур дэш коллективин ажил-агыйнып хөгжүдүзүнүн кол угуланышкына» деп Төлөвилелди чугаалажып турар. Чыраа-Бажы сүт-баран ферманында мал чөм болгаша-радыр пектич оператору Д. Х. Монгуш санал берген мында деп чугаалаан.

СЭКП-ниң ХХVІ съездинин СЭКП Т-ниң Төлөвилелди деткип, улук көдүрүшкүн-биле чугаалажып турар-дыр бис. Ында кирген сөз, лок-маш бурузуну уткаш хам, сорулгаары утуг. Ону күсөөл-дү-биле чугаалажып ажил-агыйнып амырал-чуртталганын дугайында совхоз директору К. В. Куларинин илеткенин дыңдаан.

Эртен беш чылда ажил-агыйнып экономиказы көсүзү-биле быжыккан болгаш ажил-агыйнып амырал-чуртталганын денисел бедеэн, чаа чалгылалар болгудан, СЭКП-ниң ХХVІ съездинин

СОРУК КИРГЕН

турла, ону 440,8 муң рубльге. башкы тудар талаш-быш беш чылда план 20 муң рубль турган болза, ону 23 муң рубль кылдыр күсөөлгөн. Нинтиги-биле беш чылда көдүрүшкүн-биле планнун түнү 1325000 рубль турда, ону 1374800 рубльге азы 104 хууга күсөөлгөн алган. Коммунисттер күш-ажыл-агыйнып коллективин деп азын салып дэш кижиге бугудан эрес-кес-жээ ажилдап келген. Планнунг оңалдыларын болгаш социалист-тик хуулажыларын күсөөлгөн коммунисттер мурнукчуларын болуп шыгараанар.

Иргит Кара-оолдун, Ооржак Давыанын аңгылар бригадалары партиянын ХХVІ съездинин төлөптүгү уткуур дэш социалисттик тарыхка идекейлиг киржип турар. Дүжүлүгүлүгү аңгы коммунист Ооржак Давыанын удуртканы коммунисттик күш-ажыл-агыйнып бригадалары оңалдыларын күсөөлгөн, бо сезонда алган социалисттик

оол удурткан бригадалар беш чыл планнун эртен чыныгына күсөөлгөн алган. Николай Бакалов хуулазын беш чыл планнун В. И. Лениннин төртүтү-ген хуулазын бээр 110 чыл болган оңда күсөөлгөн, ам он бирги беш чылдын үлүсүн ажилдап турар. Бо мурнакчы бригадалар белик көдүрүшкүн-биле дөткөн чедип ап, ону беш чылда планнунг оңалдыларын болгаш социалисттик хуулажыларын күсөөлгөн коммунисттер мурнукчуларын болуп шыгараанар.

Иргит Кара-оолдун, Ооржак Давыанын аңгылар бригадалары партиянын ХХVІ съездинин төлөптүгү уткуур дэш социалисттик тарыхка идекейлиг киржип турар. Дүжүлүгүлүгү аңгы коммунист Ооржак Давыанын удуртканы коммунисттик күш-ажыл-агыйнып бригадалары оңалдыларын күсөөлгөн, бо сезонда алган социалисттик

хуулажыларын күсөөлгөн алган. Ол шыкш коммунист Иргит Кара-оолдун бригадалары 15 киши, бир муң аягы динини 3000 аягы рубль түгө ду-жаатан.

Белик хуулажыларын күсөөлгөн коммунисттер чыныгына күсөөлгөн алган. Николай Бакалов хуулазын беш чыл планнун В. И. Лениннин төртүтү-ген хуулазын бээр 110 чыл болган оңда күсөөлгөн, ам он бирги беш чылдын үлүсүн ажилдап турар. Бо мурнакчы бригадалар белик көдүрүшкүн-биле дөткөн чедип ап, ону беш чылда планнунг оңалдыларын болгаш социалисттик хуулажыларын күсөөлгөн коммунисттер мурнукчуларын болуп шыгараанар.

Иргит Кара-оолдун, Ооржак Давыанын аңгылар бригадалары партиянын ХХVІ съездинин төлөптүгү уткуур дэш социалисттик тарыхка идекейлиг киржип турар. Дүжүлүгүлүгү аңгы коммунист Ооржак Давыанын удуртканы коммунисттик күш-ажыл-агыйнып бригадалары оңалдыларын күсөөлгөн, бо сезонда алган социалисттик

А. ДОНГАК.

СЪЕЗДИГЕ ТУРАСКААТКАН

Ал-Довурактын Култура ордунун СЭКП-ниң ХХVІ съездининге тураскааткан «Партия — бистин үенин угаан, алдары болгаш нүгү» деп теоретиктиг конференция болган. Анаа партия эге организацыйаларын секретарьлары, пропагандаистер, хоорайнын бугудурушкынын болгаш организацыйаларын удурткучлары, инженер-техниктиг ажилдакчылар киришкен.

Чымылганын мурнунга «Коммунисттик партия — бистин үенин угаан, алдары болгаш нүгү», «СЭКП-ниң төөгүзү — марксизм-ленинизмни боттанын, чогадыкчы хөг-

жүдүз», «Коммунисттик партиянын удурткучу ролунун дугайында», «Журунелерин тайбын кожа-хөлбэ турары-ның дугайында» Ленинни өөрде-ди болгаш тайбын камга-лаар дэш партиянын демисал-деп илеткелерин «Тыва даг-дугу туду» паркомунун секретаринын оралакчызы С. К. Кужугет, «Тыва даг-дугу туду» эргелелинин эргелек-чигин оралакчызы Б. А. Кучеренко, энергетиктиг пропагандаистер Г. П. Жуковская, политичарышкы кабинетинин эргелекчизи Т. С. Казанцева кылган.

Теоретиктиг конференциянын киржикчилери күш-ажылчы

коллективтерге политиктиг пропагандаанын ажилдакчыларын партиянын ХХVІ съездининге СЭКП Т-ниң Төлөвилелди чонга таныштырар, пропагандаистер болгаш СЭКП-ниң ХХVІ съездинин төлөптүгү уткуурчун ажил-агыйнып мурнукчуларын болгаш социалисттик хуулажыларын күсөөлгөн коммунисттер мурнукчуларын болуп шыгараанар.

СЭКП-ниң ХХVІ съездинин СЭКП Т-ниң Төлөвилелди деткип, улук көдүрүшкүн-биле чугаалажып турар-дыр бис. Ында кирген сөз, лок-маш бурузуну уткаш хам, сорулгаары утуг. Ону күсөөл-дү-биле чугаалажып ажил-агыйнып амырал-чуртталганын дугайында совхоз директору К. В. Куларинин илеткенин дыңдаан.

Эртен беш чылда ажил-агыйнып экономиказы көсүзү-биле быжыккан болгаш ажил-агыйнып амырал-чуртталганын денисел бедеэн, чаа чалгылалар болгудан, СЭКП-ниң ХХVІ съездинин

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиянын ХХVІ съездинин СЭКП Төп Комитетинин «1981-1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир үдөс ССР-ниң экономикактиг болгаш социал-хөгжүдүзүнүн кол угуланышкына» деп Төлөвилелди чугаалажып турар. Чыраа-Бажы сүт-баран ферманында мал чөм болгаша-радыр пектич оператору Д. Х. Монгуш санал берген мында деп чугаалаан.

СЭКП-ниң ХХVІ съездинин СЭКП Т-ниң Төлөвилелди деткип, улук көдүрүшкүн-биле чугаалажып турар-дыр бис. Ында кирген сөз, лок-маш бурузуну уткаш хам, сорулгаары утуг. Ону күсөөл-дү-биле чугаалажып ажил-агыйнып амырал-чуртталганын дугайында совхоз директору К. В. Куларинин илеткенин дыңдаан.

Эртен беш чылда ажил-агыйнып экономиказы көсүзү-биле быжыккан болгаш ажил-агыйнып амырал-чуртталганын денисел бедеэн, чаа чалгылалар болгудан, СЭКП-ниң ХХVІ съездинин

ДЕТКИП ТУРАР

рар. Амгы үдөс үенин черге чугаалажышынын эрттирген. Кижиге бугудан эрес-кес-жээ ажилдап келген. Планнунг оңалдыларын болгаш социалисттик хуулажыларын күсөөлгөн коммунисттер мурнукчуларын болуп шыгараанар.

Иргит Кара-оолдун, Ооржак Давыанын аңгылар бригадалары партиянын ХХVІ съездинин төлөптүгү уткуур дэш социалисттик тарыхка идекейлиг киржип турар. Дүжүлүгүлүгү аңгы коммунист Ооржак Давыанын удуртканы коммунисттик күш-ажыл-агыйнып бригадалары оңалдыларын күсөөлгөн, бо сезонда алган социалисттик

— Көдөз ажил-агыйны бу-гу талагы сайырагыйында-рыне онза кичээргейни угу-ландырган. Ылангы хой амы-лын улам хөгжүр, оон про-дуктуулун бедир талашы-биле чугула сорулгаарын сал-ган. Бистин совхозтун мал-чыныры ону беш чылдын доозукчу чыныгы сорулгаары ажилдаан. Күрүнеге сүт бол-

гаш дүнтү садар планынысты амыр куусеттисе.

Чедикчиинерге дөткөөл СЭКП-ниң ХХVІ съездинин ажил-агыйнып хуулажы чедир төр-дөн хой бурузунун хуула-нын чидиргич чон камгал-алыр деп хуулажы алган ажилдап турар бис. Төлө-вилелди улук өөрүшкүн-биле ху-лээп ап, деткип тур мен. Борто хамараштыр мындай чугула чугаалаксаан мен. Ке-лир, он чылдарда мал ажилын

механизмдарынча онза ки-чээргейни угуландырып турар чүве болганда, малчын ко-дун бурузун электривидер ажил-ды шапкынчыларын хемчээ-н алза эки. Чүге дээрге бо беш чылдын эгизинде-де «Бай-Тал» совхозтун Даштыг-Тей, Туралыг хойжу бригадалары-нын төптөргө чедир бедик-вольтулук электри шугуунун кылып наам. Ынчалза-да он-чырын мынчага чедир кы-ыспазан, өсө коданнарне чедир шөйдүмүзүн.

Б. БАГАЙ-ООЛ.



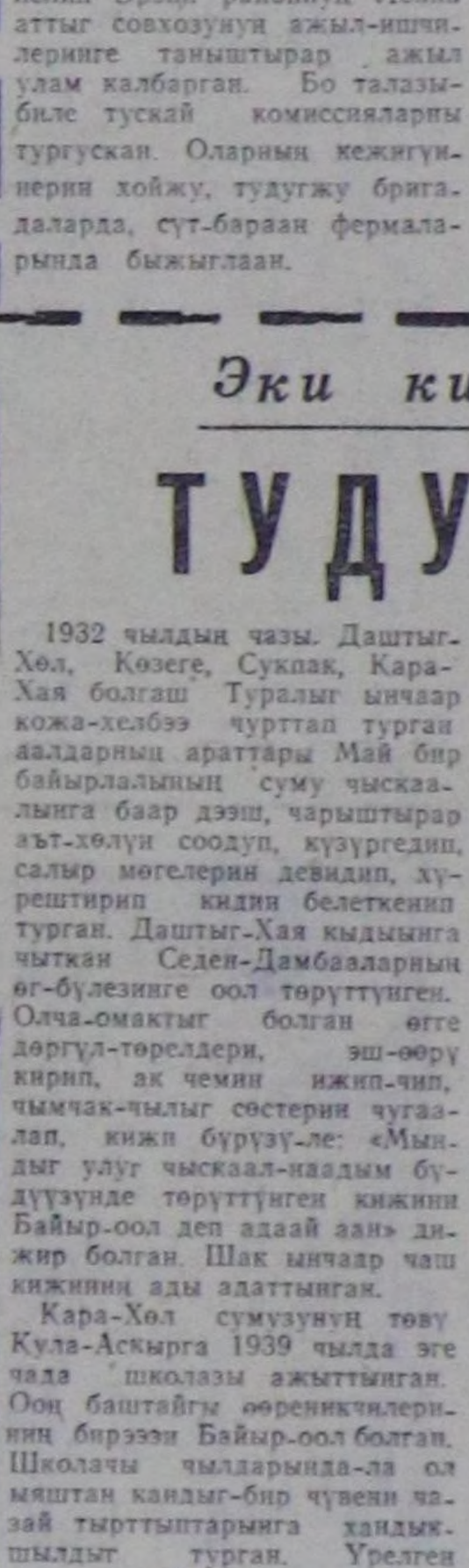
ПЕРМЬ ОБЛАСТЬ. Лысенский металлургический завод. Бон-дун кол продукциязын алганда кылайыр будуттуган



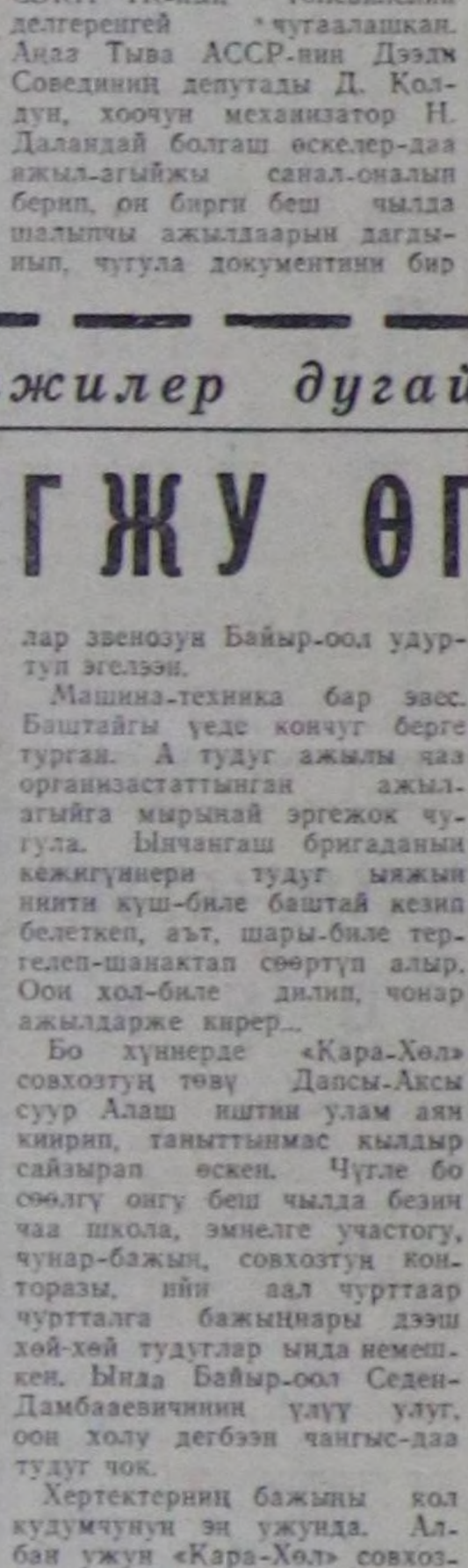
БЕЛОРУС ССР. Бистин чуртуваста дөрт өг-бүленин бирээзинде-де «МХЗ» эмбле-малыг соодукчуларын көрүп-булур. Минский соодукчу-лар кылар заводунун будур-ку соодукчуларын 92 хуу-зу Шынар демдектиг.



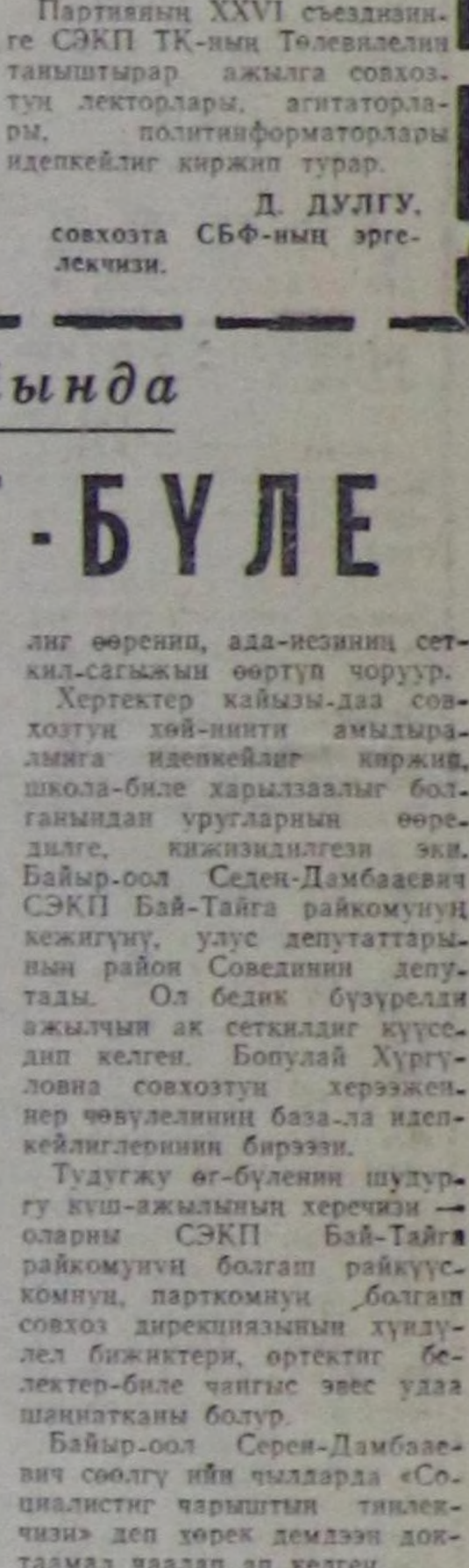
Е. ЗАГУЛЯЕВ биле Е. СЕ-МЕНОВТУН фотолары. СЭТА-ның фотохрониказы.



Чыраа-Бажы сүт-баран ферманында мал чөм болгаша-радыр пектич оператору Д. Х. Монгуш санал берген мында деп чугаалаан.



Чыраа-Бажы сүт-баран ферманында мал чөм болгаша-радыр пектич оператору Д. Х. Монгуш санал берген мында деп чугаалаан.



Чыраа-Бажы сүт-баран ферманында мал чөм болгаша-радыр пектич оператору Д. Х. Монгуш санал берген мында деп чугаалаан.

БИСТИН ШӨЛДЕРИВИСТИН ДААРТАГЫ ХУНУ

«Тараанын чылда ортуман будурулдезин 238-243 (СЭКП Т-ниң Төлөвилелинден).

Бистин тараа шөлдөривисти-нин келер үдөс дүжүтүрүнүн санап эгелерин магалыг уелгип: беш чыл дүжүтүрүнүн тараанын чылда ортумак нияти чындаан бир-ле ду-гаарында 200 миллион тон-на алган.

Ол көрүзүгү чүгө бодунун хөрүгү хемчээли-биле онзагай эвес, харын түр характерис-тиказын баа бар. Чурт тараа-нын чылда ортумак чындаан чижек-биле 20 чыл иш-тинде ийн катан көвүдүткен, а дегелеге ону чедип азы-рынга 40 чыл эртен.

Ону тодаратын көрөдө, эртен беш чылдын агаар-бой-дус байдалдарын кичээлге алы-байн барып болбас. Агаар-бой-дус байдалдарын бирде-ик хат хамыр, бирде чыс-табастаар, конуг берге бол-ган. Ынчанган чедип алы-ган чүзү улам-на хөрүгү бо-луп турар: агаар-бойдустун бергелерин улам-на эвөсчү чы-раалдар-биле ажил эртин, олардан дүжүтүрүн хамар-жыр чоруп улам-на уду-биле-де кошпал турар аларган.

Бо талаш-быш чур черанг

организмачы эгези болуп ту-рар.

Мурнунда ышпаш, тараа будурулузунин онза кичээ-ринин салып турар. Тараанын нияти чындаан көвүдүт-күн, дүжүтүрү чорукту бели-дери, тарыла шөлдөривисти-структуралын база түнел-продуктуларын шынарнын ак-жиге болуп хөвөр арт-пышан.

«Бүтү чүвенин бажын та-раа билер. Ол чүгө кижиге чир быжырган чөм эвес. Мал ажилыннын мал чөм кы-лар тараага дүрөн өмү ту-рар хөргөлдөдөр амыдында будурун-биле хамыртылар турар. Ажил-терек чамдык черлерде күзүнн ышпаш ир-чаар бүтпейн турар. Эгити, сүтү болгаш мал ажилын-нын өскө-даа продуктуларын буду-рери ааартагы хуууну тараа шөлдөривисти дүжүтүрүн хамар-жыр. Сорула болза чуртга ортумак-биле тараа култураларын дүжүтүрүн беш чылда 20 центнер, кижиге бурузунга онзаптыр 1990 чылда чедир бир тонна чедирери болур.

Чылда тараанын ортумак будурулузун он бирги беш

АЖЫЛДАП ЭГЕЛЭЭР

Эртен чылдын декабрь 11-де содунга «Кулаан кызы» деп эгизин Бай-Тайга райо-нун Бай-Тал суурунда куу-бажын ажилдап турары-ның дугайында шугулажы-чааа партиянын.

Уаус депутаттарынын Бай-Тал көдөз Сөветинин куусо-мунун даргасы Х. С. Амир-оол болгаш «Бай-Тал» совхозтун директору М. С. Ооржактын ол чүгөге хамараштыр ха-рымчалы боzza:

Аларын бажып турарын чонгук. Суураа чунар-бажы-нын олаага системасы болгаш бис үдүрүр чери ургелени-ден ажилдап турган Со-вхозтун тускый эвөс чунар-ба-жынын септег эгелээ, чоокку хуулерде ол ажилдаага ки-рер.

Ажил соода шевегин кет-тинген, көдөз Култура бажы-ныне каткы-хөгүлүг бонзтар ажилдарын, пенсионерлерин ол сурга келген кижиге ажил-агыйнып болур. Бо болза «Мурнакчы» совхозтун күш-ажылчы чоу-дур. Ында парком, ажилын комитети, совхозтун дирек-циясы база көдөз Совет со-дуг чылдарда чоууну даш-тып илеткелге доктаамал кичээ-рин салып келген.

Суурун чуртталганынын даштыгына талашып

Чойганмаз илеткел кылган. Пенсионерлер Ооржак Шы-гар-оол, Хертек Чамырык, 35 чыл улус, өөрдөргөдөр ажилдап, Тыва АССР-ниң школаларын алдарып баш-кызы Майын Салтак болгаш өскө-даа пенсионерлер ажил-дап эртен оруктарынын ажил-агыйнып соонугураган. Пен-сионерлер башкы бугу буду-рулузунда ала-ууун катта-пкан он сескирганаарга-ла-кежээге эртенки белектерин тынсыктыган.

Кежээге Бай-Тайга райку-суну даргасы Н. Б. Тар-ты-Кара кирип, кырганаар-га чымылчак хуулажы-ныне чугаалап, моон-лаа сонгаар ажилдарын үлгө-лүг дагыдыларын болурун аларга күзүн. Кежээге Бай-Тайгага кээзэ тынган соода суурун бот-тыгыштыр уран чүтү болурун аныктары со-дуг программалыг кириетин бараалгатын.

А. КАНЧЫР.



ДЫШТАНЫЛГА ЧОРУП ТУР

Москва. Кремльдің Съездин ордуна тургускан чуртун кол бакымын азы-бур өнүгү оттар-биле херал-дедилер чырып, чайынкыган. Айганын каас-чараш, хонунун шивини долганлар бичи-чаштар ташылап, омак-хөгүт ыры-шоорун ырлап, ойнап-хогдээрлер. Олар-биле кадым — байырлалдык кол

маалылары: Соок-Ирей бол-гаш Харжыгаш, Чаа чыл. Декабрынын 25-тен эгелеп Кремльдин Съездин орду-зунда школлаларга чаа чылдык чалчы болган оюн коргузгандары эгелээ.

ЧУРУКТА: чуртун кол ба-камын чанында. Н. Малышевтин болгаш А. Семеновтун фотосу.

Көрүкчүнүн бодалы

ХОМУДАДЫВЫС

Виктор Кок-оолдун «Хайраан-бот» деп классиктег шини чогалды бистин тыла кижилерде номчууза, көрбүз кижик чок болбай. Ол өдүм чок шини болуп деп карлап каан чар-лааны номчааш-ла, кижик бүрүзү ову көрү-биле белеткенп, далажы бээр.

Ычангаш бистер база эртен чылдык ноябрь 17-нин хү-тиде телевиога болуп шагымда шини көрүп олурган биз. Бизде ойнап турар артистерин аразында хоочуннары: Б. Бадма-Саган биле Е. Кендеш-Билдиг ойнагын магадан көр-үсүс-даа, профессионал анык артистеринг кетпес белет-кенил алганы-биле шини көнүгүтү куду докелдиг ойнаашы-га хомудавыс арга чок. «Хайраан-бот» шыкаш тыла классиктег чогалды көрүкчүлөр муркуга ундарын харыска-галык болгаш өөрүчүгү болушкуну деп чүвени кижик бүрүзү билер. Ындыг турбуже, театрыны кол режиссеру Сили-оол Оюнуң ол хире чедир ажалдаттынмаан, шини көрүзе бергенге хомудавыс.

Бо шини сонурган, билбес кижик чок чүве болганда, ону ойнап турар артистеринг чакыртылары, оостерин өске оостер-биле салуп, кадык экиндарын адып каап турарын көрүп олурган кижик бүрүзү билип олурар боор-дур. Хам-солдуг камааны база далаж узуу болгаш артык немеделиг. Шинини каасталганы база аажок бодуң, адым.

Анык артистеринг ойнап турарын көрө, ала-ла ат чо-дуп турар, сеткилдинг ханымы-биле, хундуу-биле ойна-вазынар. Каранын ролонда артист Дадар Барымыза, Седи-тин ролонда Чадамба Монгуш боттарынын ролдарын чога-сеткил-сагызындан, долуу-биле чедир көрүзүп шыдавазы-нар. Кенден-Хууракты Хертег Ширин-оол комедияга чо-кушуды ойнап турар. Шинини төңүзүндө, авторуу-биле алгыра, Кара туругже бар аныкш, Седитин Кенден-Хуу-ракты сегирин алганын көргөш: «Салба, салба, Седити» дээш, Седитке дедир эва кээп турары, Кара туугдан халып бээрде, Седитинг Кенден-Хууракты бижеттерин шуут-ла уттуу каапкынар. Далашканымы ол бе? Шини кызырганы ол бе, чүге?

«Хайраан-бот» шини куду деңгелдиг, бот-тивыгыр артистерге домей кылдыр профессионал артистеринг ойна-рынга чончирешпес болган ону түгүзүчү режиссеруна, хоон сонгар шини кызырбайн, бижиттерин овар кылдыр база ол үнүң болушкунунарын амы ү-биле хоуштурбайн чоң муркуга баралгадырын күзеп каалынар.

Ч. ООРЖАК,
С. КОКАП-ООЛ.

Айтырыңар, харыылар берээли

ЧҮҮ ДЕП ТАЙЫЛБЫРЛААРЫЛ?

1. Флюорографты шинчи-дингенни харымын кажан диннаары? Чылдың-на шин-чиген улустун экин-даа, ба-гай-заа билдирмес боор. Чу-руктары көргүсес-даа, бер-бес-даа. Ол дугайын чү деп тайылбырлаары?

2. Бир эвес өг-бүледен бир кижик алып деп караан болза, артык улусту канча-рыл? Бо айтырылгала Чаа Чаа-Холдун бөлүк-чуртагы-лары харылап бээрин де-лээ. Кызылда туберкулезка ууду диспансеринг № 2 сал-бырынын улуг эмчиси С. К. Саттын харымын моон адаанда парладывис.

3. Амы үеде өкпе, рак бол-гаш детлариникин аарыны илердерде кижинин өкпөни сайылганы-биле (рентген-флюорография) шинчи тур-пар. Флюорография дээр-ге чоңу массалык-биле саала-чокка-шунулар рентген аппа-рады. Республиканын туберку-лезка ууду диспансери тоа-

фик-суугаар районнар айы-ны биле өкпе-херектин флюо-рографтыг шинчилдигени эр-тирин турар.

Кайа-бир сууруч бүгү чурттагылары флюорограф-тын шинчилдигени эртек болза, эмчи ол рентген плен-каны шинчи көргөш, аарыг илерзин улустун данызын тургускаш, оон-даа ылай-аарыны тодаралары-биле ук суурун улуг эмчигине берип каар. Ук далайда киргешер-ин районун өкпе аарынын эмчигине азы республиканын туберкулезка ууду диспансе-ринге кыгырткыш шинчилте-ринг эрттерер. Кадык болган улусту кыгыртас.

2. Бир эвес өг-бүледен бир кижик өкпе аарыг деп илер-тир болза, артык улустар-ы районун өкпе аарынын эмчигине азы республиканын туберкулезка ууду диспансе-ринге тускай шинчилтегин эр-тео алаар.

А ЖЫЛЫНГА БЕРДИНГЕН

ТЕЛЕВИДИНИЕ

ЯНВАРЬ 8-ТЕ
БЫРГИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». Информастыг программа. 8.40 — Эртеги гимнастика. 9.05 — «Бремене хажмучулары». Мультифильм. 9.25 — «Валыны парустары». Уран-чеген телефильм. 10.35 — Украинанын хурусу Г. В. Берска аттыг алдарлыг үлестер-лиг илгити иренин концерт. 11.20 — Медээлер. 11.25—14.00 — Чансар. 14.00 — Медээлер. 14.20 — «Чер кырында кижик». Кинопрограмма. 15.25 — «Орус болгаш совет музыканын шы-гаралык чогаалдары». Д. Шос-кович. Симфония № 7. СССР-ниң хурусунык үлестерге сим-фония оркестри хүсөдөр. Ди-рижеру — СССР-ниң улустуу артык Е. Светланов. 16.40 — «Делегейки дескиндиг 80 хо-нука» (Австралия) деп хей сериалыг мультифильмниң баш-тайгы көргүзүлгөсү. 9-ку, 10-гу сериалары. 17.25 — «Миланон-нары асенин университетке». «Кижизидилеге комплекс-тиг хамдарыла». Зеленоград хоорайнык партия организа-циянык ажалынык дуржу-галында. 18.00 — «Чурук бу-зүчүс — хүн». 18.15 — Ба-гун делегейде.

КЫЗЫЛДАН

18.30 — Телемедээлер. 18.45 — «Чогаалык болгаш уе». Дамчылалга. 19.10 — Теле-медээлер.

МОСКВАДАН

19.20 — «Индия биле чаа ужуражышкын» деп доку-менталдыг фильминг баштайт көргүзүп Л. И. Брежневтин Индияга аян-чорунуп дугайында. Автору — В. Ду-наев. 20.30 — «Уе». Инфор-мастыг программа. 21.05 — Фа-гурлуг чунгулашкыны СССР-ниң чемпионоды. Эжеш чун-гулашкын. Кыска программа. Одессадан чыгыла. 21.35 — 22.50 — «Чогаалык болгаш амы уе». С. Залыгин эрттирер. Тонгөндө — Багун делегейде.

ИЛГИТИ ПРОГРАММА

МОСКВАДАН

18.30 — «Чаа болган эри чылар». Дамчылалга. РСФСР-ниң улустуу артык композитор, В. Левашов эр-тирер.

КЫЗЫЛДАН

19.20 — «Кижик бүрүзүчү ка-дым — бүтүлгөй байла». 19.40 — Чарлаалар. 19.45 — «Астрономиялук Бакута ужу-ражыр». Телефильм. 20.10 — 20.40 — Фильм-концерт.

Агаар

Бөгүн республикага элдер бу-дугаалар, нибес, Барыны чук-угулашкыныг хаттыг дүр-гөн секундда 2-7 метр чедер. Агаарны температурасы 26-28 градус соок болур.

Кызыл шокар будугаалар, чабас. Барыны чукугулаш-кыныг хаттыг дүрүгөн секун-дада 2-7 метр чедер. Агаар-нын температурасы 26-28 гра-дус соор.

РЕДАКТОР В. С. ШАРАВИН.

КИНО

Январь 8-те

«НАЙРАЛ»: «Өлүм чок Кашей» 9.30, 11.30, «Ууун ду-ш» 13.00, 15.30, 18.00, 20.30 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Истек» 9.00, 13.40, 19.30, «Дарта баар сен бе?» 11.50, «Али-Бабын болган дөргөн дээрбечилер-нин ужураалары» 16.40 ша-ктарда.

«ВОСТОК»: «Сылдыс ин-спектор» 11.00, 13.00, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 (узаткан) шактарда.

Кызылдан хуруненик педа-гистидунуң белетке салбы-ры физика-математика фа-культетинге немедө хулаң адымын кылырын чарлап тур.

Алаа соолгу чылда уудуу-зун эвес ажалдаан амын аны-жастары хүлээп алыр. Ректор-ун адынга чоруткан билди-риникте даразында доку-менттерин кожар.

1. Ортумак биле дугайында документ (бодун).

2. Куш-ажыг дептеринин хоолгазы.

3. Эмчи шымылгазы (280-гы майык).

4. Ажалдап турар чериндег характеристика.

5. Будурунун чериндег чор-руктан бижик.

6. 3х4 см, хемчээлди 6 фо-то-чурдуктар.

ДОКУМЕНТИЛЕР ЧОРУ-ЛАР АДРЕС: Кызыл хоорай-нын Ленин кудумчузунда 3 дугаарык бажын, институту белеткек салбыр.

Өвүр районунуң Саглы ка-дэз Советинин куусекчи ому-нуң сүлделик таңмазы чиккен. Ону күш чок кылдыр сазар.

УНУУШКУННЕР УЛАЖЫР

Бултура бажымында «Мер-ген-Шеве» деп хероженер клубу бар. Соолгу үеде он ажалынык бир көскү хевир, амыда аас журналынык суу-ларже унуушкуну болур. Ын-дыг унуушкуну үезинде олар хероженерге аны-бу-ру материалдарын чедирип турарлар. Эртеги чылдык төңүзүндө аас журналынын унуушкуну келжэлери Бу-рен-Аксы болгаш Мерген суурларга болган.

Аас журналынык келжү-нери ол келжэлере хероже-нерге кышкы, чайгы чаа за-раан соолгу моанын пла-терин дегеп көргүзүп, 1981 чаа чылда адык хеп моа-зын калдыг хевиринг болу-рун чугаалап бергенер.

Ужуражыганы дараа-зын да район төвү Сарыг-Сеп суурун «Мерген-Шеве»-би-ле Бүрен-Аксы суурда «По-друзжа» клубтун дуржула-галында болган.

Ужуражыга үезинде Бу-рен-Аксы суурун хероже-неринин далгандан кыт-паш аны-буру нарын аш-чөм дегелгенин «Подружка» клубу организастан. Аалчылар ач-чөм кылыгынын мага-лап, оларын кылырын аргалары-биле сонурган та-нышканнар.

Чыл эгелдиге «Мерген-Шеве» клубу Каа-Хем райо-нун, «Совет Тыва» совхозу-га ааллап баары-биле белеткенп турар.

Л. РОЗЫГРАЕВА.

ССРЭ-НИН УЛУС АЖЫЛ-АГЫЙН КАТАПТУРГУЗАРЫНЫН БОЛГАН ХӨГЖУДЕРИНИН 1940 ЧЫЛДА УНДҮРГӨН КҮРҮНЕНИН ДӨРТКҮ ЧЭЭЛИЗИ

1980 ЧЫЛДЫН ДЕКАБРЬ 9-ТА МОСКВА ХООРАЙГА БОЛГАН ӨРТЕК ЭГИДЕРИНИН УШКУ ТИРАЖЫНЫН

АЛБАН-ХУУНУН ТАБЛИЦАЗЫ

Чээлинин ажылгалче үндүрөн бүгү разрадарынын сериаларынын дараа-зында бөдүгтеринин (бөдүк бүрүзүндө 25 серия бар) шунту 50 номерлеринин (№ 01-ден № 50 чедир) облигациялары өртөөн эгидери-биле тиражта кирген.

№ сериядан	№ серия чедир	№ сериядан	№ серия чедир	№ сериядан	№ серия чедир	№ сериядан	№ серия чедир	№ сериядан	№ серия чедир	№ сериядан	№ серия чедир
060026—060050		063026—063050		066351—066375		069701—069725		072601—072625		076776—076800	
060101—060125		063101—063125		066476—066500		069726—069750		072626—072650		076826—076850	
060126—060150		063176—063200		066676—066700		069776—069800		072651—072675		076926—076950	
060176—060200		063201—063225		066776—066800		069826—069850		072751—072775		076951—076975	
060251—060275		063451—063475		066826—066850		069926—069950		072776—072800			
060326—060350		063576—063600		066876—066900		069976—070000		072951—072975		077001—077025	
060476—060500		063601—063625		066951—066975						077101—077125	
060526—060550		063726—063750				070001—070025		073051—073075		077126—077150	
060551—060575		063776—063800		067051—067075		070151—070175		073076—073100		077151—077175	
060676—060700		063801—063825		067151—067175		070201—070225		073101—073125		077201—077225	
060701—060725		063926—063950		067176—067200		070226—070250		073126—073150		077301—077325	
060901—060925				067226—067250		070226—070250		073276—073300		077351—077375	
060951—060975				067326—067350		070351—070375		073576—073600		077601—077625	
		064001—064025		067351—067375		070451—070475		073651—073675		077676—077700	
061051—061075		064201—064225		067426—067450		070476—070500		073751—073775		077726—077750	
061176—061200		064351—064375		067476—067500		070501—070525		073826—073850		077826—077850	
061276—061300		064501—064525		067526—067550		070776—070800				077951—077975	
061301—061325		064551—064575		067576—067600		070801—070825		074176—074200			
061551—061575		064576—064600		067701—067725		070876—070900		074226—074250		078001—078025	
061576—061600		064676—064700		067776—067800				074276—074300		078026—078050	
061701—061725		064751—064775		067876—067900		071076—071100		074301—074325		078051—078075	
061751—061775		064951—064975		067901—067925		071151—071175		074351—074375		078101—078125	
061776—061800		065051—065075				071176—071200		074426—074450		078201—078225	
061801—061825		065376—065400		068076—068100		071326—071350		074576—074600		078301—078325	
061826—061850		065451—065475		068201—068225		071351—071375		074676—074700		078351—078375	
061876—061900		065476—065500		068251—068275		071401—071425		074726—074750		078376—078400	
061901—061925		065501—065525		068426—068450		071451—071475				078476—078500	
061926—061950		065551—065575		068476—068500		071476—071500		075076—075100		078551—078575	
061951—061975		065576—065600		068501—068525		071526—071550		075626—075650		078701—078725	
		065626—065650		068576—068600		071576—071600		075651—075675		078726—078750	
062026—062050		065651—065675		068601—068625		071626—071650		075701—075725		078826—078850	
062051—062075		065676—065700		068651—068675		071776—071800		075726—075750			
062201—062225		065726—065750		068801—068825		071801—071825		075776—075800		079026—079050	
062226—062250		065751—065775		068901—068925		071195—071975		075926—075950		079126—075150	
062276—062300		065776—065800		068926—068950				075976—076000		079226—079250	
062351—062375		065876—065900				072076—072100				079301—079325	
062376—062400		065901—065925		069001—069025		072101—072125		076026—076050		079351—079375	
062401—062425		065926—065950		069101—069125		072151—072175		076201—076225		079376—079400	
062476—062500				069126—069150		072176—072200		076251—076275		079476—079500	
062601—062625		066001—066025		069201—069225		072201—072225		076351—076375		079501—079525	
062651—062675		066026—066050		069276—069300		072226—072250		076376—076400		079526—079550	
062751—062775		066051—066075		069301—069325		072376—072400		076426—076450		079551—079575	
062901—062925		066126—066150		069501—069525		072426—072450		076451—076475		079776—079800	
		066326—066350		069651—069675		072451—072475		076526—076550		079826—079850	
				069676—069700		072551—072575		076651—076675		079926—079950	
								076726—076750			

Өртээ 2 көп.

пятидесятилетний Лент Самрин
илергейлээн. (СЭТА).

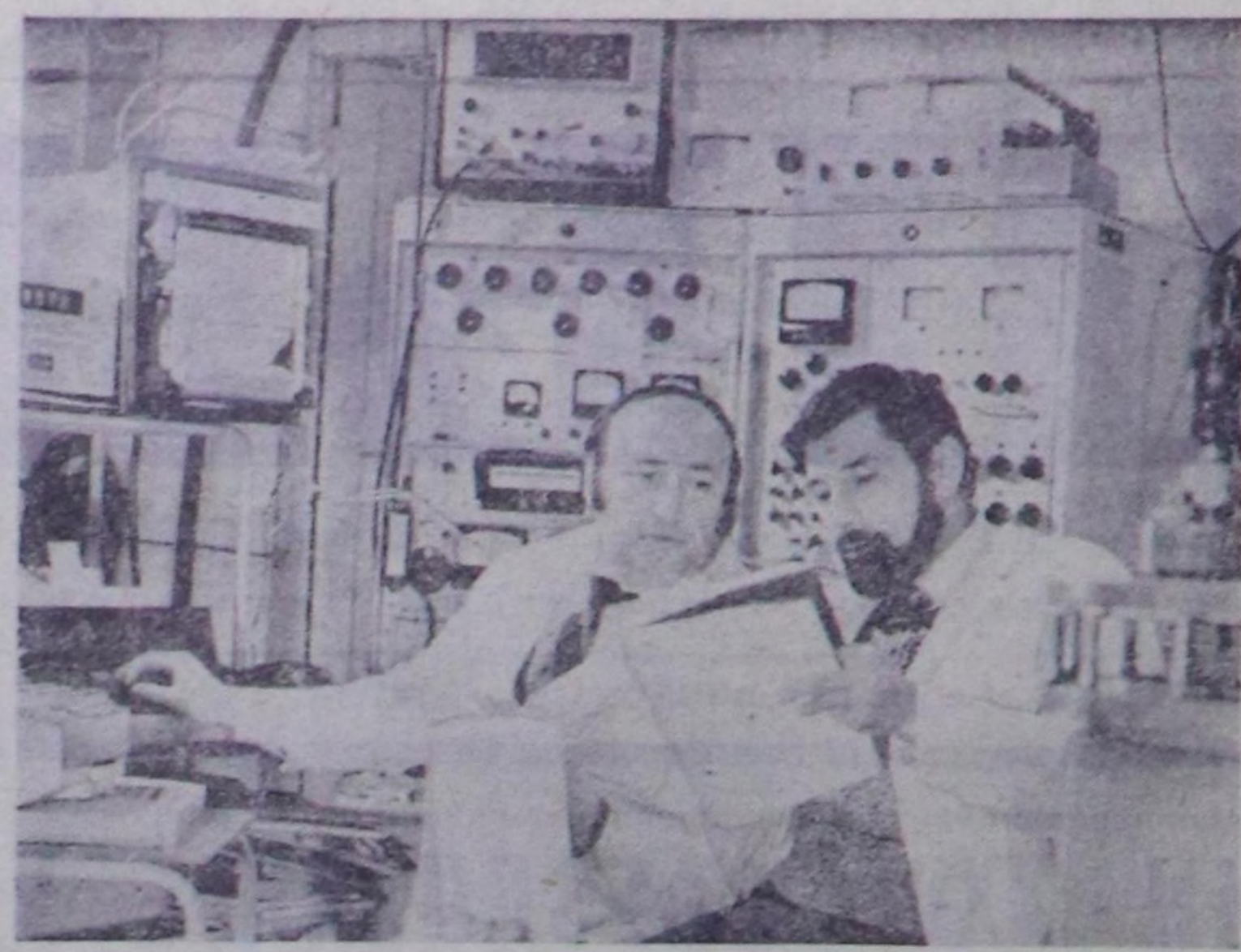
ТРАНСПОРТТАН БАЗА УЛУУ-БИЛЕ ХАМААРЖЫР

Партиянын XXVI съездинде СЭКП ТК-ның төлөвилелин өскө бүгү ажалыч чон-нор-беле бир дөмөй, бистин Чаазаанын автопортранспорт бугурулушунин коллективин улуу сонугураал-биле таныжып, чугаалажып, бурун до-лузу-биле чуудугурун, төв-гузуг улуу өт документини ажал-чорудуга дайычы программа кылдыр хүлээп ал-ган. Төлөвилелин автопортранспортунун ажал-чорудуга-галып улам ынай хөгжүдери-не шууг хобашкан чүүлөр база хой. Мына мынын өтү-руглар бар: «Нити аныгала-миз автомобиль транспортун-га чүм сөөртүлгезин 1,4 на-та-ла-база нити ажыгаламиз автобустарына пассажирлер аргыжыларын 16-18 хуу и-вуудерин». Бо сан-чугаалай-лар артында кайтамчы улуу күжүлүшкүниң ажалыр тур-рун турар дээрин бистер ав-тотранспорттар белек ха-рынысалга-биле медерен бил-тир бис. Мынчанга коллек-тивин «ажыл-ишчилери он-бири беш чыла улам-на улуу күжүлүшкүниң-биле ажылаш, чаа чедилешинерин челип алыр, бугурулушын ажал-ымын, ажалын шынарын бе-

дидерин чаа курлавыраа-рын, бугурулуш ажалын дил-леп тывар деп шитирелен. Мээң ажалдан турарын ав-тотранспорт бугурулуш он-гу беш чылдын сөөгү чылын багай өсөс көргүзүлгөдөгү дооскан. Ол чылын тонна-ки-лометриниң планы 9675 муу турган болза, 10044 муу тонна-километр азы 103,8 хуу күсүткен. Ол-да үеде пассажир аргыштыр планын 105,4 хуу күсүткен. Пасса-жир-километр-биле планын 112,2 хуу боттадырган. Чоотта чаа болган партия-нын XXVI съездинде конфе-ренциянын делегаты болуп, он ажалынга кйржир улуу аас-кежиктир болду. Болум-нуң ажал-ишчинин дугайын кыска-биле база чугаалай көрөй. Самосалыштыр бри-газынын бригадирин болуп ажаллап турар мен. Брига-дада шуугу 14 чолаачи бар. Бригадамыс онгу беш чылдын планын бугу көргүзүлгө та-лазы-биле хуусаа бетине ажыр күсүткен. Автопортран-спорт бугурулушунин беш чыл планынын ажыр күсүткө-лөн. Беш чыл планында болум

хуума 57,1 муу тонна чүгү-тү сөөртүр ужурут турган, ону 105,8 муу тонна кылдыр күсүткен мен. Ол аразында камнап алган кывар-чаар чүдүдери 10720 литр бол-ган. Ам 1982 чылдын июнь-нун улуунде ажаллап турар мен. Партиянын область конфе-ренциясында өскө эң чугула айтырдыр-биле калм Партия-нын XXVI съездинде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда болган 1990 чылга чедир үеде ССРЭ-нин эконо-миктиг болган сонал хөгжү-дериң кол улаанышкыны» риз деп төлөвилелин ду-гайын база чугаалашкан. Алаа холбаштыр он бири беш чылда республиканын үзүс ажал-агымын бугу айтырдыр улам ынай хөгжү-дериң соругаларын тодарт-кан. Мына автомобиль, агаар, хем транспортунун ажал-ишчилериниң мурунуга улуу соругаларын салган конференциянын киржикчи-лериниң бирин болган алаа олурган, ол бүтүгүн дугайын белек харысалга-биле болд олурган. Республиканын экономика-нын болган культуразынын

улам ынай хөгжүдери тран-спорттун ден-деки ажалын-дан база улуу-биле хамаар-жыр. Республикага 1985 чыл-га чедир автомобильдерге чүгү сөөртүрүнүн хемчөли 44,2 хуу көвүдери көрдү-ген, агаар база хем транспор-ту улам ынай хөгжүр. Ол бүтү болза транспорт органи-зацияларынын ажалын органи-зациялар улам «айзырангай-жыларын, машиналарын ажал-лаарын болган оларын техниктиг белеин бедидерин, чүгүтү дүжүрде база чүдү-релде хой шак-үе эрттир-ип, алаа турар чорукту ууткаа-рын, чолаачыларын күш-ажылын болган дышталы-газынын байдалын экижиде-рин негеп турар. Мычаар ажалдарын конференция не-геп. Чүрттун экономикалык бол-ган сонал хөгжүдериң дугайында СЭКП ТК-нын төлө-вилели ажал-ишчилерин, бис-терин улам-на сөрүк кирип. Келир беш чылда ийа кылыр күжүлүшкүниң-биле ажал-дар ужурут бис. Н. ШОВ, Чаазаа АТБ-инде чо-лаачылар бригаданын, бригадир.



МУРМАНСК ОБЛАСТЬ. ССРЭ-нүң Эрт-темер академиянын Ленин орденин Колюс филиалын тургустунганда бар 50 чыл болган. 1920 чылда академия А. Е. Ферсманн ууругула-биле Колюс чаргы ордулаа эгелен геология шин-чилелери аналитерин, нефелин бол-ган чеч-никер рудаларын кызыла бай-лажык чедерин ажалар аргы берген. Оларга үндешкен улуу үзүлүр бугурулуш тургустунган. Хибинин даг станция деп адамын турган геология-шинчилел адамын ССРЭ-нин Эрттемер академиянын Колюс филиалы кылдыр өдө тургусканын сонда хой талаам шинчилелдер

КЕЖЭЭ - ДАА, У С - Д А А

«Уран кыс улазынга орааш-пыс» деп шына сөгдөн. Чон-нун бо үлгөр долаан холугуна иле туткан санымал-ла сак-тын кээр мен. А улазын, өш-биле дөмөй, бо-ла орааштына бээр — болу болуна-лаа, салаларында-аа. Чамыкта шууг частымаастаа туруп бээр. Ия ол өкө илеринге бе-зин мергежил херек дээрин бо үлгөр долаан билген мен. Херэжөн улуустун даа-раан ажалдарын сонугулар, ус-шевер улуусту түндүлээр апарган ужурум-даа мына.

Бистин О. Шынамын мал-чынары шуугу өлгөрүн. Ол өлгөрүн хомойн чөпө чок — улууг, делген, килс-даа, мыш-даа херекселер каас. Кичимында-ла кирерге ы-дыр. Иччанга ук өлгөрүн элдеринге — уран, шевер болган кезеж кижилерге чор-гоарламас арга чок.

Поммунист Даваа Бунзе-маанын мокулчак ак өңгө кире бээр. Делгелде-лаа са-гындыр. Ол-ла ширтектерин сырып, кезежелерин угула-лап турганын көргө, улууг-ла күш үнгөн.

Даарын машина, аптара болган орун эчкелер база-ла угулаалар-биле хаажыла-тылган. Угулааларын өң-чү-дүнүн, хевирин болган мате-риалын таарыштырганы база онд. Оруннарны поган тор-гу-биле кезежелер каан. Оруннар артында хевистер ас-кан. Аптара, улуугурге кон-чуг өңгүр угулаалары. Бун-земаа Маалырова оларын болу кылаан-даа болза, ур-гулчу чүп, арып-сылит тур-гуз келген. Чөпө ычаш, өр-штин илгезиниң белин көр-үштүг. Өг болу база делген — 12-12 баптарын чели ха-на! Мындай өгөр бистин со-лохто хой. Келир беш чылда чамдык кышталарга бажыр-нар тулуп ателээр, мынала-да өг чөпө атар.

Бо чылын сонал шөдө дооскан аныктарын хойку бригадаларын тургускан, улуу өңгү-тип берген: иштине таппыган-даа болду. Ол ани-ктарын хем база чангыс аай, амырал хандыралга комбинатта тускай чамыг ажалар дараалы берген: ма-рыш-лаа, бажыр-даа, шити-лаа. Бо бүтүн көргө, О. Шынамын чоу амыралы база билер. А ажалын дугайын кал сөс-биле чуга-лаарга мындай: бо чылын чүс башка олаштыр сонал 73 хураганын, 61 бызын до-рутурган, хой бажан 27 муу чедир планын 34 муу ажал-ган, мал ажалында коммуни-стер шуугу планларын ажал күсүткен. Илгиз кезеж, уран-шевер улуска канча чоргоар-ламас бээр.

САРЫ-ОЛ АРТЫНА.

М. БАЗЫР-САДЫ.
Улу-Хем район.

Тес-Хем район.

Идеология фронтунун дайынчысы

ЧОНУНГА ХҮНДҮТКЕЛДИГ

Ажал шагм шяда төлгө. Ажалылар хамырап турар кезеж дүшкөн. Долгандыр чар-ганга дун дугай алган, чүг-ле бажынарын сонгалары чырык.

Ол кезеж Масный-оол Ча-мынович бажыныче чаа-маан. Стодунун кырында со-лунарын база журналидары чымы салып алган, оларын өлөшчир ажал көрүп, кы-лын кыларалыга демгелде-ди кылып ап, шөдөн бажы-нитин орган. Оң болды та-лыгыр. Эрте өтө чеди шак үеинде «Малын» сохотун чолаачыларга партиянын XXVI съездинде СЭКП ТК-нын төлөвилелиге ха-марышкан улуу өсөс бе-зедени кылып болу. Сонугу-ру хуу кезеж райкуестунун ажалыкыларга теоретиктер семинарын кылаан эрт-тирер. Ол маала он хире чы-дын дүргүндө пропаганда-теп келген. Масный-оолун арга-мөгөжиди, дүргүлгө улуу. Иччалда-ла хочун про-пагандист алаа мөңгөрөгүсө.

Чүгө дээр бистин ажал-ралымыс чангыс турбай турар, сайырапгай социали-змдын хөгжүдери улам бурун-гаарлаан. Иччалдагы шал-кын хөгжүдери-биле кады ки-жилериниң нити билишин деннеди база бедип, оларын билгизе чүгүлү улаады бар чылар. Мынчанга пропаган-дист киж билиш хун буру улам байдым, хой номчуту-нар. Бистин улуу Төрөн чүр-тууска болган делегелде чүу болун турарын конуг өки билген турар ужурут. Чүгө мында ол пропагандист бе-дик деннеленин турун болу.

Масный-оол Чамянович иштини-биле чөри хире чы-дын дүргүндө пропаганда-теп келген. Мынчанга болу-пун белек арга-дүргүлгөни районун ажал пропагандис-теринге дачыды, оларын ажалында улуу дуанын көрү-чү турар.

Ол чүгө пропагандист өсөс, а харын Монгуш-Тайга райо-нун шыраак дон дөкоруларын бирээң. Оң чон мурун-га хуудукте улуу. Малчы-нар, ажалчылар, көрөнч ажал-ишчилери он барган-га чөриге чымы-биле утун айлар. Бо дээр лекторуну байла, хам билиш, он калып-лаа кижилерини мурунга болуун лекциянын белек де-неге номчуп билгиз херек-челдег турар.

Хочун пропагандист бол-ган лекторун ажал-херө-чай чок.

— Дүргүлгө лекторларын бирээң-дир, делер. Чон мурунга номчуп турар дел-даларынын дугайында чүв чугулаан болу савер, Масный-оол Чамянович? — деп, он-биле ужурашкан, со-нуураан мен.

— Киж болуун дугайыч

канчап мактайр боор. Ич-чалда-даа маала мычаар ха-рысал болу мен. Калдыр-даа лекцияны динчачыларга то-да, билингир кылдыр чедире-рини үш кол хевир бар. Лекция теория, политика база херек кырында амыралды көргүчү турары-биле онгай хевирли болу. Мынчанга лектор киж бө пөтөлгө дүштүр лекцияга белекенин алыр, он динчачы бурзун-ге чедир ужурут.

Дүргүлгө лекторун бө бодалы дөттир алаар. Оң ол чугуламы динчачи орган, улуу бажы В. И. Ленинни мындай сөстөрүн сактып кел-ди: «Тодаргай өсөс, баш бу-рунгар болан алаа, ийел-ийт утка чок агитация хоозун чугаа алаар».

Партиянын политиктиг чы-рымдыкымын өөрлөгө чымы эгелерин бугурундо Мугур-Аксынын Култура ба-жыныга районун пропаган-дистерини, лекторларын, политинформаторларын ба-ла агитаторларын дүргүлгө болулаа база болган. Алаа Масный-оол Чамянович Он-дар болуун арга-дүргүлгөни чугаалап берген. Мына өөр-дөнгө, ажалыг чүдүлөр хой болган. Мычаа ол Коммуни-сттиг партиянын болган Совет чазактыг хун буру чорудун турар политиканын киж бу-рузунун угаан-медерелдине малап чедир дөм мога-тылг чок ажалдарын арга-хевирлерин пропагандис-терге, лекторларга долугу-биле чугаалап берген.

Суббота кезеж. Мугур-Акс-сы сурунун кезеж Култура бажынында чон долур чыла-ган. Анык болган улуу-лаа кижилер делегет байдалын дугайында солун лекцияны динчип, он хой чүдүл бил-ил алыр дөм чедип келгени ол.

Лектор делегетин политик-тиг каттаын азып алган, чу-гаалап эгелен. Оң чугуламы тода болган мыткыр, билин-гир динчалан.

Лекция солун болу эркен. Чон өрүшкүлү таран чанга. Лектор Масный-оол Чамяно-вичиниң сеткал-сагымы өрүшкүлү хайынтыл чорай. Лекцияга келген динчачылар ажал хой айтырдылар сал-ган. Ол болуун таламында лекцияны шыраак белекел-дин көргүсөң.

Улуу депутаттарын Мон-гуш-Тайга район Советинин куусокунун секретари Мас-ный-оол Чамянович Ондал-чай чок, харысалгалыг улуу алаан-ажалды кылып турар-даа болза, коммунист киж болган болуун пропагандис-тер, партияны далаалган ак сеткалг күсүдүн чорур. Мынчанга ол чон мурунга хуудуктедиг.

Х. ОИДАН-ООЛ.

НОМЧУП

ТАНЫШКАШ...

СЭКП ТК-ның төлөвилели бистин бүгү экономикастын улам ынай хөгжүдери көрүп турар улуу ужу-дугулаа до-кумент дээрин солундан ном-чуп, тамыкыч билдир. Партия-нын XXVI съездинде ажалымын ажалымынга чедир өсөс үе артык. Бо үеин дугурун-да бүгү чон чугула докмен-тымыс танышкы, боттарымы ажалыг саналарын кирип, күш-ажылы чедилешинерин сыгыте чоргоар-биле ба-раалаларын чугулажык.

Бистин районун IV партия конференциямыга коммунистер бугу ажал-агыларын ажал-ларынга чедир-честтерини шымын аналитер чугаала-миз. Илгизиле малын баш са-нын өстүрер, он продукттуу белектер талазы-биле хемчө-лерин холга алыр конферен-цияга чугаалаан. Болум мал-чы киж болганмыз, ол чүгү-ла айтырдыр болу хуу-дун, мурункуулар-даа артык шалып, ажалдарын шит-тирелден.

Партиянын XXVI съездин-ге тураскалган 600 ортун бир башка олаштыр 4,1 кү дүктү, дүргү дененин ортуула-биле 55—60 кү чедир деп белек-чир социалист хуудулгени алган мен.

Кышка хынамчалыг белек-те — малдын хир ажалына чүгү-ла магыдала. Иччанга кыш-талалашыч кичингелдег бол-дургувусту ужуру ол. Колы-ныста 15 тонна сөгөн, 20 тонна саван дүжүртүгөн. Бар арга-куралдарын ажаллап, алган хуудулгени ажал-ке-реске боттадылар мен.

Б. ОНДАР.
Кызыл районун «Тиле-ге» сохотта Тыва АССР-ин алдарыг малчым.

Политиктиг беседа

Ажалыч чонларын масса-лыг организациянын профес-сийаларын элээр чери бол-ган эртеледен кылыр апар-лам 37, ари 451). Капитали-стерге болган буржуаз чө-дүгө удуз демисиле кеп-дөс болуу тургуналын олар күчүлү тургузукчу күш, со-циализмни политиктиг систе-мазын чугула азыноу алаар.

Чаз нитилеге профес-сийаларын ролу болган байдал дараан-на тодартылган бербез. Октябрь революция-ны тилгизини баштайгы хир-периде антисоциалист күш-терин, илгизиле социализмни чоругаларын, ажалы чонлар-нын үндешин эрге-ажыктарын барымдалавай, партия бола-ла күрүсө-биле профес-сийаларын аразында харыла-маларын тургузугу ораа-лажып турганар. Чижэ, мурундалы мелештер бол-ган эсерлер профес-сийалар «бөт-баш мынар», «кыпта-даа хамарышкыс болу ужурут дээр долугу илп идурул херек кырында ажалын аг-гынын профес-сийалар органи-зацияларын он политиктиг авангарды партиянда хоога тирттерин, социалист күр-нере удуураанын тургузу-пун ораалажып турган. Хар-ын-да партияны хууду-лгө бешин боттары «ажыл-чын оппозиция» деп, алаат-тын алган, бүгү улуу ажал-агынын эргелес бажынарын профес-сийаларын дачыдыл бээр дээр апаро-синдика-листин насим камгалп турган бар. Он-биле олар Совет күрүсүн экономика талазы-биле ролон хүлээп көрбөй, социализм тургузугуна кол

Ээлчеглиг кадам дугайында

БУРУНУ-БИЛЕ ДЕТКИДИМ

Волот Эртнеевич Чинимитин «Чүгө шимзэн чок барганым?» деп эгелиг чүүлү 1980 чылдын декабрь 20-де «Шын» солунга парламенттин үнгөн. Ол чүүлге хамарыштыр боттарынын санал-онын малчынар, специалистер, бригадирлер, кездэ бижикчилер редак-цияме бижик чорудуп турар. Ам ону парларын эге-лемис.

Волот Чинимит болуун чүгү-дүнде шына-ла чугула айты-рыны көдүргөн-дир. Мен ону бурун-биле деткидим. 70 чылдар үезинде ол айтыртын чугаалажып турган болгай. Хойжулар хойну ээлчегин ка-дарары Танды районга Токс айыл сохотуну сурагыл хой-жузу Саала Кержен-оолдун үлгүлөргө алган, ону «Бөр-жен-оолдар» диктир турду.

Туралары маала ажалдан турар малчынарын суураа-лаа чурттарыныче шилчел-деринге, оларын амырал-чуртталганын экижидеринге ээлчегир кадат канчаар-даа аалок улуу ужу-дугулаа. Ээлчегир кадатты баштайгы үезинде практикалап турга-ныдан алырга, малчына-рын културтуг амыралын көдүргөргө ол арга таарым-чалыг байдалды тургузуп, илгиз берип турган.

«Ак-Турт» сохоттан чам-дык шижетерин маала көрү-лөп бойлай-дир мен. 70 чылдар-нын эгезинде бистин бө со-хотун «УТКА 25 чыл» сохотун бир салбыры турган

чүгө. Мыча малчынар кыш-таларына үдөгөргү бажыр-нарын, чунар-бажынарын ту-дуп берип турду. Бистинге чөгүм ээлчегир кадатче, суу-рга чурттарыныче шилчелде-лаа турган болза, малчына-рын амырал-чуртталганын экижидеринге-биле хойжу брига-далар төптөрүн тургузуп, алаа кызыл-булууну, чунар-бажы-нын кылып турган. Ол хемчө буртугаар бажы болган дээр-ан бүтүдөгө билингир.

Амы үеде байдал кан-дыгыл? Хойжу бригада төвү-даа чок, кышталарга чунар-ба-жында чок болган. Малчин кыштын културтуг амыра-лынын дугайында чугаа болбастай берген. Бо мырнай ээлчегир чүгө.

Он ангыла сохотта мал-чынарын хой нурууу пазы догуп, кыры берген кижилер. Олар улаас пенсияга унор алаар. Хочунарын кымыр-биле солугуру? Малчынар-нын амы үеде чурттап орары ышак кыды амыралыче аныктарын элдинде болуу бе? Бодамык анык кижилер ип-

чаар чурттаарына ынаас. Маала кара чангыс арга — малды ээлчегир кадарарын организаастары, малчынарын суураада културтуг, ары-сылит, чырык, чымыг бажыр-нарга чурттарыныче шилчел-дер. Бо айтыртын улуу со-циал ужу-дугулаа чөгүм-на мында. Бир өсөс 70 чылдарын ателээр, бо чугула хемчегин ара соккан кайгай, бажыр-туруштуу-биле боттадылар чурттан болза, дык хой чүдүл чедип алдынтан турар ийик. Бо айтыртыг база катал кулдулуп турар болганда, ам хамык чүвени чаа-биле кы-дыр алаар-дыр.

Мен бодаарымга, ээлчегир кадатче шилчелгени органи-заастарга, хамыктын мурун-ла бүгү чүвени ылангыг болуп көөрү өргөжөк чугула. Мал-чынарын шуут-ла суураага чурттары ажи бе, азы чаа-гайышкан бригадалар төптө-ринге чурттары ажи бе? Мурунда културтуг бригада төптөи база тургузды. Алаа кызыл-булууну, чунар-бажы-нын, салдыжыгыны тургузуп болуу болгай. Илгиз төптө-рин электржилер, радиожулар ужурут. Мынчанга амыра-лаа таарымчалыг байдалар бар апар: телекоруу-даа көрүп, хемти машина-биле чүп, соодукчу ажаллап бо-лур.

База бир нарын айтырты болза, ээлчегир кадат үезин-де малчын буртузунун бир дө-мөй бедик харысалгалыг бо-лурун чедип алыр. Ажалы-биле чугаалаарга, ам малчынар аразында чалга, олунайт, ха-рысалгалын херекке алас, нитинин малын чидер, оон кедерээрге сакчылган саарар кижилер бар. Он бистин «Ак-Турт» сохоттан бешин көрүн болу. Бисте 500-тен 5000 рубль чедир өрө-самычталдыг малчынар бар. Ол дээр хамысалга чок, чалга кижилер-дир. Ээлчегир кадат үе-зинде оларын канчаар көрүр? Ак сеткалг, кезеж, кызыл-малчын болуун ажалыч эки эрттирер, малды ээлчегир ме-нид хүлээлгир берген, а «де-мин» алгалга, олунайт, тоомч чок болган калаан мал чи-дирин каан дикти. Илгиз та-варыла турп болу. Моон ужурунда ээлчегир кадат үе-зинде бөт-болула, сагыш-сет-калыне тааржыр бир дөмөй харысалгалыг кижилерин илгиз алыр база чугула ай-тыртылар канчаар шити-рилгөс чөгүруу дээр солуз арынга чугаалажыла үезин-де тодартгай апар боор деп бодаар мен.

М. БАЗЫР-САДЫ.
Улу-Хем район.

ПРОФЭВИЛЕДЕРИ СОЦИАЛИСТИГ

руре эрге-чагырганы алган үеде профес-сийалар болуун бүгү ажал-чорудуга алаар-лам 37, ари 451). Капитали-стерге болган буржуаз чө-дүгө удуз демисиле кеп-дөс болуу тургуналын олар күчүлү тургузукчу күш, со-циализмни политиктиг систе-мазын чугула азыноу алаар.

Чаз нитилеге профес-сийаларын ролу болган байдал дараан-на тодартылган бербез. Октябрь революция-ны тилгизини баштайгы хир-периде антисоциалист күш-терин, илгизиле социализмни чоругаларын, ажалы чонлар-нын үндешин эрге-ажыктарын барымдалавай, партия бола-ла күрүсө-биле профес-сийаларын аразында харыла-маларын тургузугу ораа-лажып турганар. Чижэ, мурундалы мелештер бол-ган эсерлер профес-сийалар «бөт-баш мынар», «кыпта-даа хамарышкыс болу ужурут дээр долугу илп идурул херек кырында ажалын аг-гынын профес-сийалар органи-зацияларын он политиктиг авангарды партиянда хоога тирттерин, социалист күр-нере удуураанын тургузу-пун ораалажып турган. Хар-ын-да партияны хууду-лгө бешин боттары «ажыл-чын оппозиция» деп, алаат-тын алган, бүгү улуу ажал-агынын эргелес бажынарын профес-сийаларын дачыдыл бээр дээр апаро-синдика-листин насим камгалп турган бар. Он-биле олар Совет күрүсүн экономика талазы-биле ролон хүлээп көрбөй, социализм тургузугуна кол

чепсиз болуу күрүсүн күжү-кылып казартып оралажып турганар. Искиттер болза ону өскө азын-биле көрүп, профес-сийаларын күрүсүн колдуула болдуарын, ону «синдикатизм», «эргелес бажыр-нарын» органи болдуарын, удуурулаа ширжит-кан арганы ажалдарын илгизин көдүрү турган. Ол болза массалыг хой-нитин организацияны профес-сийаларын ролон болган характе-рин принципалды-биле өк-керт дээр оралажымын болган.

Социалист болган демок-раттыг революциялар тилгиз сонал амы-дунга чурттарга чаа профес-сийаларын шир-жөшкүн ала-кайлаар-да, ала-ла тургузугуна бербез. Ма-лаа дайым келгестер аны-амыг социал-экономикалык систе-маларын байдаларын профес-сийаларын соругала-рыны принципалдыг илгиз-дин барымдалавай, олар-нын боой турарын, оларын ажал-чорудугуна болган ролон буржуаз нитилеге мышак кылдыр хевээр арты-кылар оралажып келгестер.

Капитализм үезинде мышак, монополияны эрге-ажыктарын камгалла буржуаз күрүсө ону политиканы удуз дем-сележ турган дег профес-сийаларын социалист күрүсө удуз «демисилерин» эрге-жөк чугулажып дугайында илгизилеге чаа тургузугуна байдалдарында профес-сийаларын соругалары болдуарын социализмни алазына-рын оралажып турар. Ажал-чын чонларын болган профес-сийаларын салым-чө-лүн дугайында илгиз кезе-

гыш чонашкын боттуг эрге-ажыктары канча-лаа таар-ымалы билингир. Социалист тургузуп профес-сийаларын экижидерин бүгү талам хөгжүрүчө ба-ла оларын ажал-чорудуга-зынга калбак-дегем аргаларын ажалыч. «Профес-сийаларын хамдыкыч, хой-нитин күш болуушаан, бистин бүгү политиктиг системасына, со-циалист демократияны хог-жүдериң улуу ролу ойнап турар» — деп, эш Л. И. Брежнев демгелген. Социалист нитилеге профес-сийаларын инициативасын оларын ат-алдарын өзү-делди моондаларына со-нуураалы ажалар азы со-циал болукер чок.

Даралык болган молча-генин бүгү хевирлер узу-каттыган чаа тургузукчу үезинде ажалыч чонларын эрелерин болган сонугула-рынын камгаларын боттады-рынын утка-шынары болган хевирлер үндешин-биле өс-көргө. Капиталист тургу-зуга мышак, он демисилеге амы талазы-биле хевир уту-каттыган, илгиз эрге-хууду-гелер улуу массаларын күш-ажылын байдалын, амыра-л-чуртталганы болган дыш-талганын экижидер дугайында ажалыч чонларын амы-ралынын деленин белек-лерин дугайында салым-ча-лымшын болу өскөс бээр.

Ажалы чонларын эргелес кыл болган эрге-ажыктарын камгалламыш, кижилерин негелелерин база херексел-дер бюрократизм бугу-биле күш-ажылы хойлузугу болган коллективтер керзел

[illegible]

Планнар болгаш бүдүрүлгө

БЕЛОРУС ЭРТЕМДЕННЕР—

КӨДЭЭНИҢ ИШЧИЛЕРИНГЕ

Белорус ССР — чүгдө амгы уеник бедик хөгжүдөлүгү республикамыз эвес, харын ээти, кар-тофельди, көдө ажил-агый бүдүрүлгөсүнүн өскө-даа дык хой чутула продуктуларын чуртка берип турар кол черин бирээни. Он бирги беш чылда аңаа дык хой култураларын бүдүрүшү мурунда турган ол-ла хем-чээлдиг тарыха шөлдөргө боттуу-биле көвүдөдүрүн планнан турар. Көдөниң ажил-ишчилеринин ол сорул-ганы шийтирээринге эртемденнер кандай дузаны көр-гүзсүн дээриниң дугайы ПМА-ның корреспондентизи Леонид Старосельскийниң даяз-биле БССР-ниң Көдө ажил-агый министрствонун Кол эртем эргелесинин начальниги, көдө ажил-агый эртемнениң кандидаты Николай Тихоновский чутаалаан.

— Көдө ажил-агый бүдүрүлгөсүнүн продуктуларын бедидериниң айтыртыларын шийтирээр-биле республикада сес эртем-инженер институту болгаш сес дүжүлгө станция-зы ачылдып турар, олар бистин министрствоска ха-мааржар. Оон аңгыда Бело-русияның Эртемнор академия-зынын, өскө-даа ведомстволар-нын эвес каш эртем-инженер-лери алаан черлер, дээди өөр-өдлө черлериниң кафедралары база-ла оон-биле домей тема-лыг шийтирел ажилдарын чо-рудуп турар.

Чоюк беш чылда көдө ажил-агый эртемнор хөгжүдө-ринин, оң бүдүрүлгө-биле ха-рылазын быжыгдаларын планна ачылдып кылган. Он чеди кол утанышкынар та-лазы-биле ол уени дүжүлгө-дө чеди алыр ужурул толар-гай энес сорулгалары төлө-лөт. Оларын бири болгаш аңаа чутулазы — харынунуң үчүп-дүжүктүрүн бедидер. РСФСР-ниң кара эвес харын-унуң азынаның ишкис, бистин байдалдарына ол айтырса онза ужу-дузалыг болуп турар. Бисте харын элениниң күндөткө, Агар-бойдустун байдалдары — хун радиация-зы, өл-ишкис хемчөлө — ин-женеринг көдө ажил-агыйн чорударына мырнай таар-жып турар болза-даа, кижиниң киржилгези чока ол харын-дан чагай дүжүт алыр берге. Тарыхта шөлүңүз гектардан 5060 центнер чегерилген алыр дөң, чогулталыг тар-ыха элештирелдерин болгаш чегерилелдер ажилдары-нын депшилдег технология-ларын он бирги беш чылда ачылдып кылр база бүдү-рүлгөсүн шийгээп алыр болуп турар бис. Ол белен эвес со-рулга: ам республикада орту-ма-биле 35-38 центнери гек-тардан алыр турар. Мынд-ла ур эвесе биске дүжүт гектар-дан 7-11 центнерден ашпайн турган.

— Мынд неседе өзүлгө чүпү ачым-биле чеди алган-ыл?

— Бирги элечке гектар тар-ыхта шөлүңгө органиктик че-мишчилелдерин хемчөлөп 13 тонна чедир көндүктөн бис. Оон-биле чергелештир ажил-агыйн мергелештир чо-рудары база чоңуг чутула. Мынд чижикти көргүзүп бо-лур. Биске сөөлүг ий чылда агаар-бойдустун байдалдары таарымча чок—1979 чылда ол-шмк шоолуг эвес, изг каа, а 1980 чылда — чаашикын, хун чымын шоолуг эвес бол-гас. Ол чылдар көңүс уду-р-лашкык болган деп чутаалап болур. Мындажок мынд байдалдарга беин агаар-бой-дустун таарымча чогулдан ха-маарылга чок болган ажил-агыйларын олзалат демделеп болур. Олар дөртөн кире. Мындажок мынд солун чүл бар болган: оларны шунту-зунга тарыха элештирилге-зиниң келер болган хоюерна колдан турган. Ол ий кул-тур харынунуң органиктик бү-дүмөлдөр — гумус-биле бай-лашкылар турар. Клеверни болгаш люцернаны тарыха элештирилгезинге болдуру-ла калба-биле ажилдарын эртемденер шагдан бээр сүмө-лөп келген, мындажок чам-дык ажил-агыйларын уду-рукчулар ону херекке албайн турар-дыр.

(ПМА).

— Республикада көдө ажил-агый эртемнени ажил-агыйн канчаар үнөп болуру?

— Нитри-биле бистин ми-нистерствосун эртем-инженер-лери алаан черлеринг шийгээ-дигенин ажилтын бир рубль чарыдалга алаа рубль болгаш кат-нога ажилынин ЭШИ-зинге ол көргүзүп 10 рубль че-ди турар. Бистин эртем албан бедидерис көдө ажил-агый бүдүрүлгөсүн күш-ажылдын бүдүрүлгөсүн доктаамал бе-дидеринг илгиз бээрине чүт-күп турар. Ону беш чылды дүжүлгөдө күш-ажылдын бү-дүрүлгөсүн чылды-не 3-5 хуу бедип келген. Ол өзүлде он бирги беш чылда-даа оон эвэжес дээринге бузурел болур.

(ПМА).

Кадык камгалалының Бүгү - делегей организациязының илеткели

ЖЕНЕВА. (СЭТА). Кадык камгалалының чутула айтыр-ларын шийтирээриниң аргаларын, аш-чутта болгаш аары-ларга удуз кижилериниң кадык дөң демиселдиң калбаа программаның кадык камгалалының Бүгү-делегей организациязының Женевада парлал чарлаан илеткелине таймашылаан.

Эксперттериниң баш удуз тодардын турарын баугаар ал-гар, ол программаны ботандыраар кижилеринг назызын ортукка үргүлдүлгө 2000 чылга чедир беин дык уза-дырын аргалын бээр. Сайыраангай улетпүрүт чурттарга назылаашын ортук-биле 75—80 хар, а хөгжүп ора-чурттарда — 65 хар чедер.

Ол сорулганы чеди алыр төзөдө, хөгжүп ора-чурт-тарга халыктары аарыларга удуз демиселди илеткей-жилди, чурткагы чоңу ижер сүг-биле халыктарын ай-тырын шийтирээр чотугу деп илеткеде айткан.

Алур хараашыны кызыраар аш-чутту чок кылыр-би-ле сырый холбоалыг деп, делегей организациязының спе-циалистери санап турар. Статистикал сан-мөдөлдөрү

Бөмбүрзектин судалы

СЭТА-НЫҢ КОРРЕСПОНДЕНТИЛЕРИ ДЫҢНАДЫП ТУР

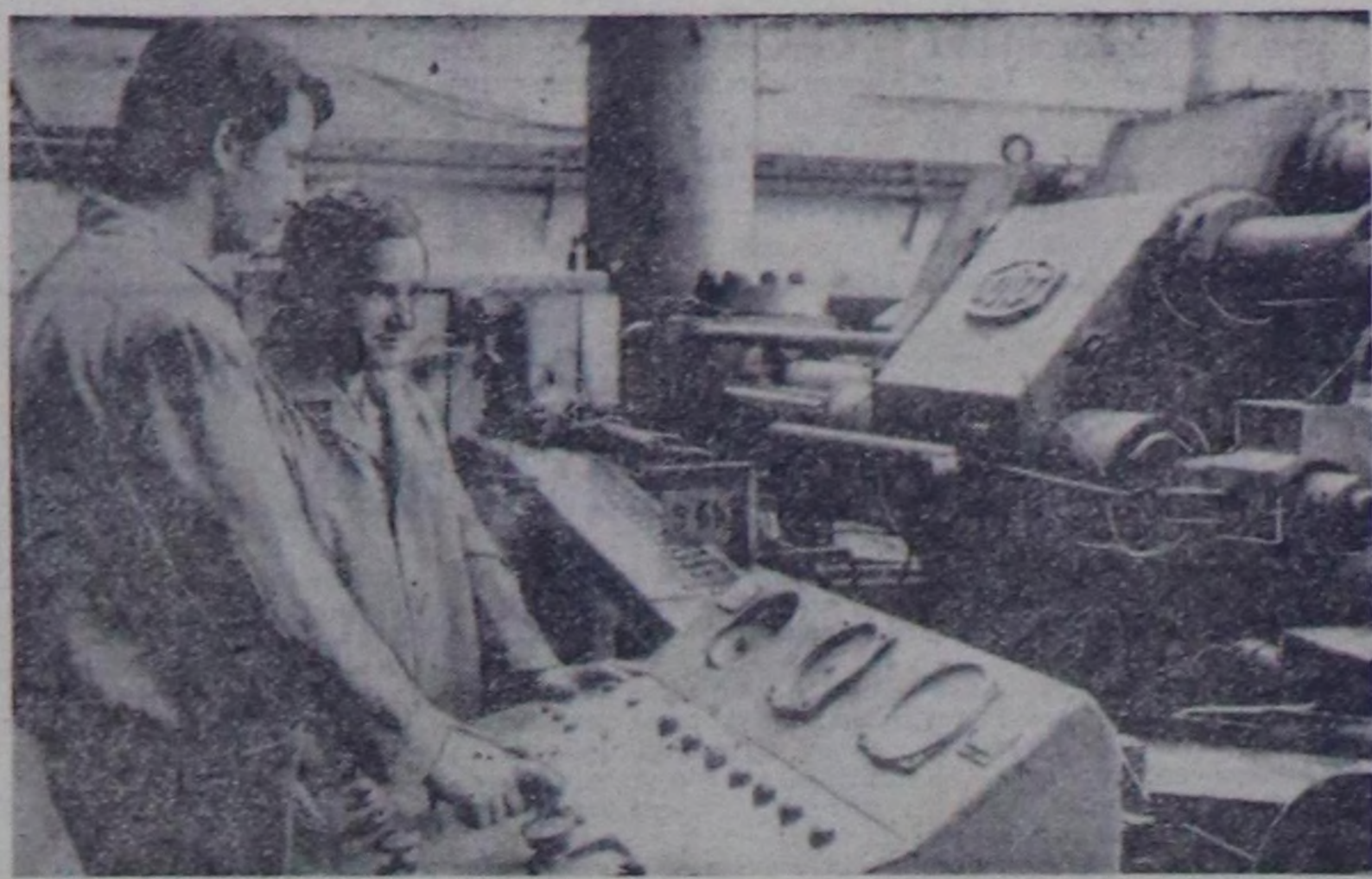
ПЛАН АЖЫР КУУСЕТТИНГЕН

ПРАГА. (СЭТА). Праганың улетпүрү беш чылдын планын куусетип дооскан. Чехословак Социалист Республиканың намыссызлыгын бүдүрүлгө-лөрү 1976—80 чылдарда про-дукция кылшп үндүрүн 29 хуу көвүдөткөн. Ол өзүлгө күш-ажылды бүдүрүлгөсүн бедидериниң күсөд-биле бу-лур халдырган.

Машина туудушкуну най-

сылалга онза бедик темпидер-биле хөгжөп, чуртта ол адырын бүдүрүлгөсүн бүгү хемчөлөдүн бешти бири чы-гам көдө оң удуз-хуузуна онаажыр. Хоорайны машина туудушкун улетпүрү амгы уениң хой санын станокта-ры, энергетика болгаш химия дериглерин, трамвайларын кы-лаш үндүргөн, олардан дык хойну даштыкы чурттарже.

Совет Эвилелине садып үе-дүргөн. Удуз транспорт объекти-лери туларда база дык удуз чедишкенин чеди алган. Метрополитениң 13 километр чыгам чар орун ачылгалта кириген, бүгү хоорайны сол-гу талазында муруну тала-зынче автомашиналар каш-даа олурулуг дүргөн маңап өртөр орук кечилген.



БОЛГАРИЯ. Болгарияның өңүт метал-дургияны баштайгызы—Шуменде алы-миний комбинадин болгар-совет найрал-дын ачымчада тургустулган бүдүрүлгө деп санап турар. Совет Эвилелиниң дуламы-биле туттулган ол бүдүрүлгө Болгарияны метал-дургия улетпүрүн өңүткүчүлгөсүн бир-ээни аларган. Ында совет дериг-херексе-

лери тургускан, совет специалистер ачылдып турар.

Чурукта: совет инженер В. С. Казенов (солгай талаа) болар ажилын П. Станкев дулаамы, таймашыр берип тур.

БТА—СЭТА-ның фотоу.

Найрал нитилелиниң сорулгалары

ФРИТАУН. (СЭТА). Рес-публиканың парламентинге «Сьерра Леоне — ССР» найрал нитилелиниң органи-заастааны митинг совет бол-гаш сьерра-леоне уаустарын аразында найралык тодар-гай көргүзүп болган. Англия-тарын «Спутник» деп деле-гей турмушунг ботуруну шу-гуму-биле Барын Африкага «Латан» теплоход-биле ая-чорукту кылшп чедер берген анык совет туристерге бол-гаш ССР-ниң аныктар орга-низацияларын делегейге а-зынга наймысалады хой-ни-тининг төлөөкчилери изг байыр чедирген. РСФСР-ниң, Украинаның, Казахстаның, Молдавияны, Эстонияны,

Арменияны бүдүрүлгө мур-нукчылары, коммунист күш-ажылдын шалыпчылары аян-чорукка кирип турар.

Национал хосталышкын дөң демиселжип турар Афри-каның улаустарына Совет Эви-лелиниң чагай сепкилди ду-залашкыны «Сьерра Леоне — ССР» найрал нитилелиниң чигине секретары У. Джексон бодунуң чутулазын беин-биле үнөткөн. Ий чурттарын ара-зында бүгү таламг харыл-заларын улам ийк калбар-тырын эргежок чутулазын ол демделгези.

ССР-ниң ачым-дума рес-публикаларын төлөөкчиле-рини бистин чуртувуска кел-

гени, Сьерра Леонени хой-нитилин-биле оларын ужура-жышкыны, совет арти-стерин концерттери Совет Эвилели-биле таньжарыга бистин чурттарыстың ула-устары боттары эки билчир-ле арганы берип турар деп, оратор чутаалаан. Советтер чуртунуң ажилын чоңары-ны ССР-ниң XXVI съезди-нинг белеткеленин дугайын, совет кижилерин күш-ажылч чедишкенин дугайында, ССР-ниң улам ийк социал-экономики хөгжүлгөсүн планнарын дугайында чутаалап берген дөң аалчыларга өөрүп чет-тиргенин У. Джексон ил-гейлээн.

деп деп, ол чутаалаан. Сальва-дорга келген америка хама-дар Марк Пирланди болгаш Майкл Хаммерин «Шертон» деп аалчылар бажынының рес-торацияны «Иленин» кижилер боолуп каа. Ынчаарга ол ий америкалар АКШ-ның топ разведка эргелен-биле дөң харылзалыг турганын В. Товар демделгези.

ВАШИНГТОН. (СЭТА). Ий американын өлүктөн чылдаганын тодарайы дөң Сальвадорга чеди кел-ген америка журналист Дж. Саллаванниң херестер чиде берген Вашингтонда билине берген. АКШ-ның Сальвадор-да эдени черин ажилдакчы-ларын боолуп баугаар ал-гарга, Саллаван болза Сальвадорун хунтазын өлүктөн чедиг америка хамааты болуп турар.

Чүгдө бодунуң чоңу эвес, харын-даа американы Кат-тышкан Штаттарын хама-атыларын беин уаулап турар режисмын хунтамы АКШ-тын дөң турары америка хой-нитилин шынмын буруу шаа, сальвадор улуусун ханым дайының дерин хунтага деткичиси дол-доруа сома-дур АКШ-тын администра-циязындап негеп турар.



АКШ-тын медицина албан черлеринин ажилдакчылары боттарынын кол негелдери — ажил төлөвүн улагыттары, ажилдар байдаларын экжигери дөң демиселге илет-кейди көндүрүп үнөт.

Ажыды чоңуң негелдери кууседиринде ойталаашылаан, эрге-чатырлар оларга удуз хемчелерин ап турар.

ЧУРУКТА: забастовка киржикчилеринг бирээни тулуп хонгуп турары.

ЮПИ—СЭТА-ның фотоу.

НАЙЫРАЛДЫҢ ТОДАРГАЙ КӨРГҮЗҮҮ

ВАРШАВА. (СЭТА). Польша — совет найрал нитилелиниң кол баштар черинг пленуму Варшава болуп, ПУР-нуң социалист тургу-зушкунунуң амгы үе-чада-зында ол массалыг организа-циянын сорулгаларын чута-лашкан.

Нитилелиниң кол баштар черинг даргасы С. Вронь-ский илеткел кылгаш, польша-совет харылзалар соци-алист Польшаның хамаарыш-лас, бот эргелиг болгаш айым чок чорунуң ачым чок чорунуң ачым дивес үндөсүн болуп турарын олзалат демделгези, ССР-биле, социалист дем каттыштырылганын өскө-даа күрүлгө-биле чактыс эп база кды ажилдажылга —

делегейге ПУР-нуң быжыг ту-ружунуң болгаш ат-алдары-нын кол чүдөдүлгөсүн бирээ-ниң акы-дума чурту-биле эвилелди, найралды болгаш кады ажилдажылганы быжы-лаарында улуз болгаш хары-салгалыг сорулгалар бодунуң ажилын «Социализм болгаш Польша — Совет Эвилели — ПУР-нуң күчүзү калбартыры-ны болгаш айым чок чорунуң магадылаа» деп дозун-биле чорудуп турар польша-совет найрал нитилелине онаажыр деп, ол олзалат демделгези.

ССР-биле болгаш соци-алист өскө-даа күрүлгө-биле эп сырый харылзалыг болгаш быжыг

социалист Польша харын польша улуска чедишкенин хөгжүлгөсүн халдыршп шы-даар деп, илеткелге медет-лээн.

Тыпты келген берселери ажил эртеринге болгаш тур-тун улам ийкай социалист хөгжүлгөсүн халдырарына улашкан хемчелерин бот-андыра дөң демиселге, анти-социалист болгаш антисоци-аль күштерге удуз демиселге нитилелини бүгү организация-лары кирип, оларын өжөө-ниң хоралакчы тизмелешкени-нерин шийтирел өйтүр ша-вар ужурул деп плену-нуң хулаас алган шийтири-де чутаалаан.

УЛУСТАРНЫҢ НЕГЕЛДЕЗИ

ДЕЛИ. (СЭТА). Калба ин-дий хой-нитили Индий океан-дын тайбынын азын болду-рар дөң туржуп, ол дөң-көдө империалист шериг холгараашкыны өзүп турарын шийтирелг бургуу шаап турар.

Индий океанын айтыр-ларын дугайы Индияның даштыкы херектер министр-ствонун болгаш Индий де-легей төвүнүн организа-цияны Делге болган калбаа се-минярга оң кириктилери ол кавы дөңкөсүн тайбын-дын азын болдулар дөң, эриктөр кавызын күрүлгө-

риниң боттарынын бойлуз куралдарын боттары баш билди бот-эргези дөң ший-тирелг чутаалап турганнар СЭКП ТБ-нын Чингине сек-ретары, ССР-ниң Дээди Со-ветиниң Президиумунуң Дар-гасы Л. И. Брежневтиң өл-дүргөни тайбын саналдарын удуз ужу-дузалыг болгаш чутулазын олар олзалат дем-делгези. Ол саналдарын алыс уткамы Индий океанын кавызында улустар аразын-дыг дүжүлгөсүн чорунуң айым-дыг олаан чок кылыр болуп турар.

АКШ-тын Индий океан-да чепсегит күштериниң санын дугайында айтырмын америка делегация улаас Дө-лгө чеди келген үеинде бол-лур чутаалажышкынарга Индияның чааа кудур бол-галыг. Ол кавы дөңкөдө АКШ-тын шериглериниң са-нынын өзүп турарын дугайы Индияның дүвүрөзисинн Кат-тышкан Штаттарга боту шийтирел-биле индий чааа чутаалаар апар деп, индий АХМ-ниң төлөөкчиси чутаа-лаан.

ШЫҢГЫ ДҮВҮРЭЭШКИН

ДЕЛИ. (СЭТА). Кыдат-па-кистан харылзаларын сөөлүг улаа улаа илеткелдеги хой-нитилин дүвүрөзисин тур-хобашыр шынмы дүвүрөзисин Индияда илгерилеп тур-лар. Эрткел чылдын чүгдө но-вбрада болгаш декабрда беин Пекинниң бедик албан-ду-жаалдыг дөң шериг деле-гациялары болгаш азын каш офицерлери Пакистанга барып чорган. Оң сөөлүдө улаваан-да хой санын шериг самолет-тары болгаш «эрге-агар» деп марканың чарткан ракетала-рын Пакистанга Кыдат берип элгези. Шериг самолеттарын септер талазы-биле заводту Пакистанда ачылгалта кири-ген. Ол заводту дериниң беин Кыдат дулаамы бооп тур-ар.

Пакистанны шериг күчүзүн улагыттары турганын хол-боашкыны Индияда илгерил-лээн. Пакистанда шериг база-ларын саны сөөлүг улаа ба-за көвүлгөн. Ол баазаларын Пекин болгаш Вашингтон Ин-дияга удуз ажилдаш сорул-галы болуп турарын түс черин хойгараашкылар демделгези. Ол байдал Индияның чаа-зын шынмы санын дүвү-рөзисин болдуруп турар. Моон-биле холбоашыр Ин-дияны политиктиг болгаш жур-налист ажилдакчыларын

демделеп турарын баугаар алгар. СЕАТО хевиринг ба-шериг болгаш индияның тур-гузар дөң хемчелерин ап ту-рары билине берген. Ол чаа блоку Вашингтонун болгаш Пекинниң шериг эвилелге үндөткөн, Пакистанны илет-кейди кириктилге-биле тургу-зар болзуп турар.

«Кашмир айтыры» дээр өңгө-чөгүлгө талазы-биле Пакистаның Кыдаттың деткич шийтирелгези ужурул деп, Дн Селени эрткин чылдын чары-лында меделгези турат. Ий, чалажок ол айтыр талазы-биле бодунуң туржун Пе-кинниң катал эскерти бер-генине холбоашыр Индияны хой-нитилин киришеп турар. Кыдат эрге-чатырлар амгы ула Индияны — иштиң хе-лөзгө ажил-биле холгарап турар апарган.

Пакистанны эжелеп алга-

ны Кашмир болгаш Дамму деп индий штаттын дөңкөсү-ринде бодунуң шериглери база шериг баазаларын тур-гузуп турарын чажырап дөң кылды эрге-чатырлар боду-нуң туржун шак мычар дүр-гөп эскерткен болуп турар. Кыдаттың чатырчылары ол штаттын дөңкөсүнде чоңуң ортузунга чатырчылары хө-нө-рин негелдери, Индияны болгаш Пакистанны аразын-да харылзаларын улам чи-дигелдерин орадажып тур-ар.

Каа-даа каттышбас күрү-лгөсүн даштыкы херектер ми-нистрлерин Делге боор чөвүлгө хураалыг бүдүрүл-гө Индияга айланышкыны Кыдаттың чатырчылары ба-за кылшп элгези. Барын та-лазы капиталыны күрүлгө-дө, даштыкы мурунча Аме-риканы Кыдатшан Штаттар-мыдан шериг дулаамына Кыдаттың арбын-биле ап, бодунуң армызын амы үнөп бааламраангай шериг чөвү-лгө болгаш техника-биле эл чөвүлгө турар чорук Ин-дияны болгаш Кыдаттың ара-зында харылзаларын улам чидигелдерин турар деп, Ин-дияны премьер-министри Ин-дия Ганди чокта чаа чутаа-лыга айткан.

КЫДАТТА ИШТИКИ ПОЛИТИКТИГ БАЙДАЛ

Кыдаттын экономиказын «барын талакынын майы-биле» хөгжүдүр дөң келди чок чак политиканы амгы үе-де чорудуп элгези. Эконо-мика талазы-биле ол политиканы «дөң чартылгалар» деп Кы-датта алап турар. Кыдат бол-за амгы үеде Японияны, АКШ-тын болгаш Барын Европаның кижилеринг ма-ктаан кижилеринг чурту болу берген.

Кыдаттың чатырчылары чүгдө даштыкы хевир талазы-биле өзү барымдалап Маодан башкалыгып турарын солун демделгези. Мао Цзэдуниң үзөл-болаларында болгаш политиканың адырларын амгы кыдат чатырчылар би-чин-даа бодулап турар. Кы-даттың бөгүчү чатырчылары үндөсүн айтыртылар тала-зы-биле Маонун үзөлдери-биле бир эп-сепкилди болгаш он сорулгаларын күүсөдип турар деп, «Куан хой нан аны» би-жэи. Олар Маонун күш деле-гей» дугайы дээр чүдүрүш-кунуң барымдалап, импери-алист болгаш келерей реак-сылыг күштер-биле сүлүзө-лөп турар. Амгы кыдат чатыр-чылар эжелекти болгаш улуз күрүлгөсү сорулгаларын чеди алыр чөңүк чүткүп турар. Ол ишкан Маонун улуз ханжырап шонимизм хевир артка болгаш херек кы-рында база боттанып турар.

«Маонун илгези» кыдат улуска саап чөтөс улуз кы-чылдарын таарыштырып турар.

Кыдаттын ийги беш чыл планы Маонун кулут шураш-кы» дээр политиканын ур-жунда буурап дүшкөн, а үшүк беш чыл планын оң «култур революция» үзүп каа. «Култур революция» дээр калчаалыг үзүлгөсүн ужуулаа 200 миллион кире кижилер сүрүшкүңгө бол-гаш шаажылашкынарга таарышкан. Улетпүр куудулаан, азы-чегин бөдүрүр 1957 чыл-дын деннелгези хевээр аркан. Көдөниң хой районнарына бөдүн катал буудурушкы өлүлгөсүн беин чеди ап шы-даган. Чурта он-он миллион кижилер, колдуу аныктар ажил чок болуп турар. 70 миллион школа назымын өөрчир аргазы чок болган.

Бо бүгү берселери тичү-зүнү хөңгү-даа демдээ кө-зүлгөсүн турар. Ол берселери ажил эртериниң орнуна, кы-дат чатырчылар кайгамчык хой хөргөчлери чүртүп ше-рис күжүн улагыттарында, дайын белеткелгези чарыдап турар.

«Чартыганын» маонизм биске дулаалар боор деп, амгы кы-дат чатырчыларын саап турарын солун демделгези. Мындажок олар айымалыг политиканы чорудуп турарлар. Өскө-даа реаксылыг «теория-лар» кышкып, маонизм социал баазаны чидирип турар, чүгдө дөң, кыдат улуз бодунуң чөвүлгөсүн зар амырды-нын алыс чылдаганын улам-на тодаргай билди турар апарган.



Аяк шайны

АЙГА ЧЕДЕР

Орай дүң дээрже жардам,
Оттуу шайлан чаны-биле
Насмоче корабль дөң
Көңүг дүргөн ужул бар

Чор.
Наптагынның бүгү чонун
Наптаган ол «сылдыстыа»
Чоргаарланып, холум

Чайдым:
«Чоругулар-ла чогузун!»
Көңүг-чолдун кыдыг

Көдизинден бижип катбас,
Көзөк айткыч маңы ышаш
Хөнертен-не көстүп келбес.
«Эртик дүң бир-ле ме
Зири божуп алган» —

дишти.
Апызында шак ол төл-даа
Айне, хүнче ужул магат.

В. ЧИМЧИТ.

Семен БОТВИННИК.

ТААН ЧАРАШ

Оруж тийгенде сагалдадыр чыгып үнгөн,
Октаргайже өрү чүткөн чечек чараш!
Калык чери өрүмдөлдөр дөң тепкеш,
Калбак ногаан бүрү чайган чечек чараш!
Чийдиңир көк арыг дээрже бөдөлү алгаш,
Чийилештир шуушкан дуруна таан чараш!
Ажыт черге чыгып чыгып, чыгып келген
Алай-хаактын сыргалары таан чараш!
Чыгып үнгөн үренинер таан чараш,
Чайып ойнаар кулактары таан чараш,
Чоткан көзгө туралында чыгып турар
Сонгалама көрүнгөн шет таан чараш,
Чад чүве тыптып турар өйү көрүш,
Салгындай өрөөн кийи таан чараш!
Очулурган М. КЕНИИ-ЛОПСА.



РСФСР-нин Ресин аттыг Тыва АССР-нин алдарлыг чур-
кунне шаанналыг лауреады, рукчузу Р. А. Аракчаанын ак
даштап синалып кылган дом-
бузу-биле көгээржин болгаш
ая.

КОТЛЕТТЕР БОЛГАШ БИТОЧКАЛАР

Этти тыртып белеткеш,
оортан шайбасымээр хөвирлик
котлеттер азы тегерик биточ-
калар кылар, оларны суа-
рыгга борал алгаш, бижек-
биле дескилеп алыр. Оң соон-
да котлеттер азы биточка-
лары 8—10 минута быжы-
рар. Котлет кылдырынга эң ак
өт дөңкө элдинең түстү та-
ламы бөдөр. Котлетке холуур
ак хлөб ынап-ла калып, оң
темчөөлө өткө хамарыштыр
— 25 хуу бөдөр. Сугну эт-
тин деңизинге (1 килограмм
өткө чуга стаган ишти сүт
херек) хамарыштыр 25—30
хуу хирени кудуп алыр. Бир
авес сугну сүт-биле азы эт-
ти кара мүн-биле солуттар
болза, котлеттер көңүгү ам-
данын болуур. Котлеттерге хөй
авес ак саржагыны азы ха-
ван чаан холуттар болза улам
акки. Котлетти быжырып тура,
сөөкородканы дуглап болбас.
Холукма кылдыр картошка
пюрези (далганы), каша, ма-

БАШТАЙГЫ ОЛЧА

Кыштын алак айы. Хүн
элөөн өрүлөп келген. Көзүбөс
дылы-биле арын-башты ажи-
надыр чыгып турган эртенги
соок сырын чоотуу надыл
берген. Хөм кезинде кезек-
кезек хола-хараганнарлыг
мөсөс. Ыржым. Чүгүл аш оңдун
ундуур өйтүпкеш, оожургай
берген хойларның чигир ыш-
каш, чаржан харны кыжыра-
дыр басканы, алайдыларан
саргарын көстүп келген на-
дарларын кизирдир өйткөн-
нү, ыла-хаа өдери, былгыр-
жыры диннадыр.

Дузалык кадарчы кыс Ни-
на өт баштап манашкап
хойларны дозуп, оларны док-
таалыр дээр, дага ол-бо чү-
гуруп тура, пат-ла изиринги
келген. Хойларның бажын аң
кезек дайтыгылап кааш,
иштинде сырнынадыр ырда-
нышкан, кезинде какпас хай
баарында хүнөөрөктө басып-
кан. Калбак даш ырынга ху-

раган бежи тогууну электерин
лөжөй салыпкан, олтурган.
Кыштын шоваа кара каракта-
рында оттар чынап, изирге-
нинден ылында-ла кызып
келген чаактары, эртенги ту-
ла-дег, долбанаалы берген. Хо-
лун хойнуңе суккаш, оон
дөрт-бүдүнчүстай дүрүп каан
кызыл-шокар торгу аржылы
уштуп аккелген. Дүрүтүп ка-
нып чыгыпкан. Мыда чагаала
чордас. Кыс оларын бирээни
хавиндан ужулаш помчуй
бөргө, оон шыраынга сөс-
биле чуртуттумас бир-ле
хуулааыны чырык пичин
көстү хонуп келген.

Ийет, чагаалаар. Ол дээр-
тең чылып калы школа
доосканы, чажындап тура өн-
түтү, ам дүштү оол Алыр-
оолдун чагаалаары. Ол ам Кы-
зылдың көзү ажил-агыл тех-
никумунуң ветеринария сал-
бырында өөренип турар. Ылаа
болган чөгөрүп үлэ-ларга

ужугу көп турган. Алаа-ла
кара чуга-биле бижөөн чага-
лар. Иччалла-даа Инага олар
сөзүн тоожу, шүдүгүл-биле
дөңөй-ле! Илангыя черге хөй
казырып чораш, оларны ка-
тап-катап номчур чычылды.

Иччан ынакшылын эрге-час-
сыг, чыгып сөстөри дозган
оодуларын аразында ынаа
оолдун аржым овор-хөвир
көстүп келп, уруг-биле хөв-
жир берген дег апар. Иччан
кысты аас-кежик бөөдөл,
ынакшылын тоолтургу чараш
өртемчейинче кыскадып
аппар.

«Чогуңда хөй өдө бөргө,
Инаа дегит-ле помчуттуунары
ара сөсөтүп, таалаңчыг бо-
лаларан чарлыга тона бер-
ген. Тургаш, манан балык-
кай. Шары дег, уруг кара-
даштын чанынга халып чедир-
көргө, оон баарында элек-
тиг оалчыкта уруг ак мери-
нос хөй төрүп алган, хураган-
ларын кургадыр чылаан тур-
ган. Оон бөгүңү баштайгы
оалчыс болган. Артында-ла
ийлестер. Хураганнарнын эрге-
ледип: «Донган боор силер,
чарашпайларым, чанаалынар.
Алга аппаарымга авам силер-
ни чыгыпкандар болгай, ды-
дыраппайларым» деп чуга-
ламышкан, оларын ичтее-
че суга берген.

Иччан хире чараш-тыр чөд!
Сугуудун сумазында —
шоннар, кадарчынын —ичтее-
нде хураганнар, комбанеруң
бункеринде — тараа ол дээр-
ге, амдыралдың мөңгө чараш-
каады ол-дур сарым. Удаас
Хөмтиктин сыннарынга хура-
ганнар долган ичтеектер чүк-
те алган-ийлөөн-даа басып
чорур апарымыс чадаас.
Ичтеек биле сумакада ылаа
чөк-ла болгай. А бистер чо-
ран-на чериниске чоңууска
буян чедирип чорур биле,
«Ынакшыл ычтанган ымык,
амдырал ычтанган мөңгө».

Иччан оодуруларын Инаа
катап-катап сактып көп чо-
раан. Кыс сактырга дагы ху-
ду халып бажын олтур авес,
а оң дээрже, чийдиңир көр-
дөңөмөңгө кылдытып үнүп
олтурган ышкан апарган.

А. УЕРЖАА.

ЭРТИНЕ БИЛЗЕК

(Фантастический рассказ)

Бистин планетависче углай то-
даргай эвес медээлгик корабль
чоруп олур. Астро-хеме азы
гравитот-даа боюн чадаас.
Хүн системанын планетала-
рында эвес дээрин тодарта-
рышкан. Углангышкыны өс-
көрүлө болза, Саянгарына хө-
нүтүп болурун санадымыс.

Кыш көңүгү дүргөн бир бас-
кышты басыптарга, акранга
обсерваториянын дөңүрүңи
анык кыс көстүп келген.

— Чүү болду? К—309-тур.
36-чы берикер!

Ол-ла дораан акранга көс-
түп келген, буурул баштыг,
чоок көстүктү кийи:

— Ким Монгушова! Дон-
дораан дедир ээтинер! Чүү-
ла херек аларыңар. Медээ
алдыңар бе? — дээр.

— Иве Мен ам дыка ырап
кедим. Километр санаар бол-
за.

— Билер мен, Силерин
чогуурада бистин вертолду-
вус ужул чоруур. Автомедээ-
ден берикер!

Экран караңгылаш дөң
соонда, Ким автомедээни дүр-
гөн-дүргөн баскылап чуга-
лаан.

— Ал, мени келдирип тур. Ра-
диотелефон дөңүңе олурар
болган-дыр мен.

— Дынаалды. Хүн система-
мыдан анык кайы планета-
лай ужул олурар улуу чор?
Азы эртен чыгыш эң чок чөд-
дөң дийлп турганы америка-
лоон эртемденерин корабли
эвес бе?

Кыш чадалап көдүрүрү би-
лек, вертолёт көнүгү дүрүң
кадыр дөңүрү артында обсер-
ваторияже углай караш дээр.

Ал элээр үр чоруп келген
Шивалын артын куударгайлап
оруктун он талазында
уугу хөй көстүп келген. «Эр-
тен чүс чылда бо хөлдүң о-
пунга тараа шөлдери чыгып-
кан билин чокчүктөргөл чө-
турган. Бо хөлдүң дүңүңе Ар-
жан басырың дээр бүрүн
шамын уугу басырың шо-
лачы турган касып турган
каш-дөң, оон калган даа-
вич каш чыл бурунгап чуга-
лап чоранып Ай сактып чо-
раан.

Хөнертен дээрде булуттап
кажараннадыр чүгүрүп эгээр
болган машина иштинде апа-
ратура сыгыгыны сайыс-
гажарынын чамдыкы кызыл-
нап, өскөлдөрү ногаан кылды-
лып, өжүп турар аларган.
Уугу хөй-шурган мижик
ааш чоок элдерге, дөңдөргө
чыгыпкан берген. Хөй күш-
тү-биле чалгып, өт-сиген он-
гаар-дөңкөү хөлдү турар ми-
наш. Мотор чооту өжүп, ма-
шина доктаай берген. Ооал-он-
лак медээни база ажилда-
ваан. Экранга дөңгө-ле дөң-
дөң уруг көстүп келген: Шү-
пү туруштарга хөлдөөңү кы-
зылдан диннадымыс. Эсөк пла-
нетадан келген сымдас-хөм
бистин дөңгө-хөмдөңгө хөну-
тү элестер биле. Чыныгышкан
дүргөн-биле чоруп тур. Үрө-
лиңкиңге таварышкан чада-
ас. Кичөөргөйлө болу — дээр
соонда, телехараада база үс-
тү берген.

Ал машинадан үнө халып
келген. Хөй кырынга кайта-
чык уугу көрүңүк кайышканы
ишкан чырык
хөрдөңдөн берген соонда, шө-
ла бөрт азы шаажан тавак-даа
хөвирлиг туу оожум бадым
оорган. Ал шак ол сөс кат
баскы хөмчөөлөң уугу «та-
вакты» сымдас-хөм ол тур
деп билин каан. Сымдас-хөм
ооактивтик самолеттар ышкан
сымдыгылаан, дөңгөңгөй буг-
тары дег далаанынын хөрт-
тең, хөй-кымынны чиндиле-
ри хонупкан. Оон кылааң
өз чадагылаштыр ажитыны
берген. Кезек болганда оон
ий метр ажыт дүрт-сигиң
ийи дөңүң келген, дөң-ла
Алже кызылталып, Чоончу-
лап келсе-де, кылааң, та-
баштыг, кызыл шырайт,
«онгагар хайыңны танактары-
ни дөңдөргөңү көңүгү, карак
хөрткөңү кыгуус чок-кызыл
айы кийи болган. Ол Алже
бир-ле чүве чугаалаан. Оон бо-
ду уугу-чагай-даа болза, чүв
хөтөң чыгып сагылыркан. Ал
аймакылаан бажын чайган.
Уугу кийи хөрдөңдө кылааң
аппаратураны шажыладыр
баскылаан.

— Бо чүү деп планета ирги?
Силер моон ээзи азы дөң-
аитыны силер бе? — деп, би-
стин дилимыс-биле чугаалаан.
Ал өскө планетанын кийиңи
дөң бөдүңү дилин дийнээр
солупкан магаданышкан, хө-
лүмүрүңи: «Лыс сагыраңар
орында келген уугу-тур» деп
болдырашкан. Чөд-дөң — дээр.
(Уланчымы).

В.А. СЕРЕН-ООЛ.

ӨӨРЕНИКЧИЛЕР БАЙЫРАЛАЫ

Республиканын хөгжүм-шин
таарында тургускан өскө ө-
реникчилерин дийнээлде
эргелдеш-биле кызы-бүгү
өңүгү оттар-биле хөрдөң-
дөң чырып, чынылап келген.
Тайга-сынын каас-чараш ши-
нелер дөңдөңдөр бажын чаш-
тар танышкан, ирээңиң о-
й-на-хөлдөр турар. Олар биле
кады байырлааңгы, көз бол-
дырлар Соок-Ирей болган.
Харжыгыш база-ла чыда кал-
бас.

Бүрүңгү хүн алаа кызыс-
далдын онгу класстарынын
байырылг көжээни болган.
Байырлап көжээндө на-
мысдалын сурагыл кийиңи-
биле ужуражылга база болган.
Алаа Кызылдын №3 авто-
транспорт бүдүрүлгөсинин му-
накты чолачымы, Ленин бол-
ган Күш-өгилдин Кызыл Туу
орденнерин, хөй санын ме-
далдарын эдилекчи.

С. КУУЛАР.

ТӨРЭЭН ТЫВАВЫСТА



САЯНА КЫШ

ШЫН ТЫПКАННАР

№ 292 «Шында» эвен
улустун тывызыктарын Улуг-
Хем районун Арыг-Бажы
суурдан У. Маспын-оол мын-
чаар шын тыпкан: 1. Согун,
2. Напка, 3. Оттуг-балык, 4.
Ужуктуг ине, 5. Хууң, 6. Хе-

Телевидение

ЯНВАРЬ 10-ДА

БИРГИ ПРОГРАММА

МОСКВА

8.00 — «Уе». Информастыг
программа. 8.40 — «Эртенги
программа». 9.00 — «Буратино
делегези». 9.30 — «Ала-нелер,
силерге». 10.00 — Бүгү-эвиле
болгаш делегей конкурстары-
нын лауреады В. Кругловтун
(дома) концерти. 10.25 —
«Ооал-онлак чок шимчээшкн».
10.55 — «Бистин адресине» —
Совет Эвилел. Ляовтан
дамчыдыла. 11.45 — «Спорт-
лотонун» 2-ти тиражи. 11.55 —
Кремльди Сьездилер ордун-
ауна Өлкө байырлады. 12.55 —
Музыка чыгыс-биле. УССР-
нин опера болгаш балеттин
күрүңкни үлестериг уугу те-
атрының солист Н. Н. Скоро-
богатов. Дамчыдылган
ССРЭ-нин улустун артыз
Н. И. Петров чорудар. 13.25 —
«Эрмитаж. Бүрүңгү Чөөн чүк-
түр уран чүтүр». 13.55 — Бо-
гун делегейде. 14.10 — Совет
композиторларын ирларынга
фантазия. 14.20 — «Уруларга
уран-чөсөс кыска телефильм-
нер программасы: «Ыш иш-
тинде өтө», «Бисте ширк чедик
мөңгө», 15.10 — «Лан болган
саанчы Вера» деп документал-
дыг телефильмин баштайгы
көргүзүлгөс. 16.05 — Орус
улустун Н. Осипов аттыг ку-
рулуңи үлестериг оркестринин
концерти. Дирижер —
РСФСР-нин алдарлыг артыз
Н. Калинин. 16.35 — «Дирж
амытаннар делегейинде». Жур-
налист В. М. Песков арты-
рар. 17.35 — Политиктиг та-
ймырлачык Л. А. Вознесен-
скийин бөсөдөс. Чүрттүн
дөңүлүлгөсинин кол ула-
нышкынынын телевидение
чугалажып тур бис: олар
чүл болгаш энергетика баа-
зы. 18.05 — «Бремен хөгжүм-
чүдөрүнүн» изи-биле. Муыл.
фильм. 18.25 — «Правда» со-
лунун политиктиг тайлыб-
чыкчы Ю. А. Жуковтун
делегей айтырларынын та-
ламы-биле бөсөдөс. 19.10 —
«Тел телевидение акраны-
га бир дугаар». «Сагыш-сет-
ке» деп дугаар. Аймарашкы-
кыктын Информастыг программасы. 21.00
— «Фигурул чугулашкыга
ССРЭ-нин чемпионна. Эр
улус Хөстүг программа. Осе-
дала дамчыдыла. 21.50 —
22.50 — «Эрги альбомнара
романстар» деп фильм-кон-
цертин баштайгы көргүзүл-
гөс. Тончүзүңде — Медээлөр.

Редатор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

ЯНВАРЬ 10-ДА

«НАЙРАЛ»: «Гонделупа
чүртүнүн марказы» 9.30, «Ууң
дүң» (2 сериялы) 11.30
14.00, 16.30, 19.00 шактарла.

«ПИОНЕР»: «Дарта баар
сен бе?» 9.00, «Истекин» (2
сериялы) 10.40, 13.30, «Али.
Бабанын болгаш дөңгөн дээр-
бөңгөңдөр жураалары»
16.20, 19.20 шактарла.

«ВОСТОК»: Мультифильм
чынымыз 11.00, «Ипподром»
13.00, 15.00, 16.50, 18.40, 20.30
(узаткан) шактарла.

«КАА-ХЕМ»: «Космонав-
тыл кады ужузукуну» 13.10,
15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шак-
тарла.

ЧАРЛАЛ

Республиканын Тувапа-
рикмакерске бузуруже кат-
тыкшышкыны доктаал
ажылаары-биле:

механик,
күш-ажыл инженери,
наар кидилдинин инспек-
тору,
техниктиг амылданчылар
тергелеттин турарын чар-
лап тур.

АЙТЫРЫГ ТУРГУЗАР АД-
РЕЗИ: Кызыл хоорай, Дружба
кудумчузу. № 59 бажың —
эртенгиң 9 шактан немээ-
ниң 18 шакка чедир.

Редакцияның адреси:

Кызыл, Шетинки-Кравченко кудумчузу, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ:
харысалагалыг секретарының 2-23-35, секретарының 2-23-35, партия
килдизин 2-31-75, культура килдизин 2-23-54, көдөз ажил-агы
информация килдизин 2-20-60, корректорларын 2-27-41, бухгалтерияны

Редакторун 2-24-63, редакторун оралакчыларын 2-35-24, 2-31-75
мыдырал болгаш совет тургузу килдизин 2-37-13, пропаганда
килдизин 2-21-47, үлетур килдизин 2-31-75, чагаа килдизин 2-41-27
2-12-45, солун келбей барганда 2-32-75 телефонче долгавар.

ДОСААФ СПОРТЧУЛАРЫ — МАРШТА

«МЕЛОДИЯ» ҮНДҮРГЕН

Грампластинкалар үндүрүп «Мелодия» деп бугу-зиеп оирмасын огу беш чыдаң дургузунда 5 муң амыг аттыг пластинканы белеткэн. Нити политиктиг тематикае онза кичизинг салган. Оларныч аразында ш. Л. И. Брежневтин чугааларын бижээн дисклар, «СЭП төгүзү», «Бистин Кочистиниямыс» дээш еске-даа бөлүм пластинкалар нончуг хай.

Республика, ирай, областуралын чүүлүн, культуразын пропагандалаарынче улуг мичизинг салдыган. Чаа бижидилгелеринч аразында тыва школаларга өөренир орус дылда букварьга үнүгүл калсырылга база бар. Оң авторлары А. Бойцова биле Ф. Барган онзагй өөрелдиге посбизини ажалдап кылганар, школаларга ону амыгтап тургаш, дылдач унерини аазарын дүргөн шингээлп, догандыг турар амыралды эни билип аыр.

А. ЛЕГНИЙ,
Москва.

ШКОЛАГА ЭРТКЕН

Чокта чаа чүве. Бистин Хендерегй ортукмак школанын «Тыва улустун чачылдары» деп кезээ солун өрткен. Кезээге күш-ажылды мурнакчыларын, тоочуннарын база чаалаң. Хундуг дымтанымгае үнө-даа ам-даа совхо-бүдүргеленде ажалдап чоруур Тыва Доржу, Могуш Билээ олар тыва улустун чачылдарында үнүдүрүлгө, ажил-чалаа-даа дээш еске-даа айтырларыны бекте тайлбырды таныштырганар.

Эки, тараш мөү-шнар, дажы-чан дугайында тыва улустун үлгөр домактары бекте буттары-ла сөйлөп, лерелдп турары кайгамчык. Кезээге он дугайын база сайтарып чугаалаштыныс.

Ажымтыг, солун чүүлери тыва улустун чачылдарынын дугайында кезээден билип алдыныс.

К. САТ.

Чев-Хемчин район.

СОНУРГАДЫС

Бүрөндө кырганнар бөлгаш инвалиттер интерна-дынга солун концерт болган. Ол кезээ интернаттын клузунга хой киши чыылган. Концерт-даа эгелзэн. Үн угаттырар хереселдеринг орнестрае ийи оол ойнай берген, аныз-бүрү аялгаларны, ырларны күүсеттилер. Оң сонда ырамы кыстар үнүп келди. Олар муңага уадиш алгаш, ырлап күүсеттилер. Оң-баштаң, таңчы дээш еске-даа номерлерни көрдүс. Бүрөн-Акшынын Култура башчынын бот-ты-вынгыр артистеринге четтиривис.

М. ТОНУЛ,
Наа-Хем район.

УРАН ЧҮҮЛГЕ ХАНДЫКШЫЛДЫ

Нур чер суурдаа музика шолаларын амылы солун. Ында аңгы-аңгы салбырларда хай урулгар өөренип турар. Урулгар чон мурнуна хай, солун концерттерин көргүзүп келгенер. Башкылар чон ортузунга музика культуразын пропагандалаарынча үлүг-хууун кирип туралар. Ылаңгыра башкы Оңар Мөңгө-Байырларын өгү-бүлүзини кирип турар үлүг улуг. Саяг бир концерт база солун болган.

М. ДАРГАТ,
Нызыл район.

Совет улус СЭКП-нын XXVI съездини күш-ажылга, өөрелдиге, спортка челишкенир-биле уткуп туралар. ДОСААФ спортчуларын мурунка турар сорулгалар, спорттук-техникат болгаш шериг-дузалал хевирлерини перспективаларынча база эрткен чылдын тунелдерини дугайы чугаалап бээрн СЭТА-нын корреспондентин В. Пименов СССР-нин ДОСААФ ТК-нын даргасы Совет Эвилелинин үш дакпыр Маадыры, СССР-нин Дээш Советинин Президиумун кезигитү, авиация маршалы А. И. ПОКРЫШКИНДЕН дилзэн.

— Спорттук техникат болгаш шериг-дузалал хевирлер болуште улам-на хей аныктарын чаара тузуп, массалык совет күш-культура шимчээшкенин чарылмас кезээ болуп бар чыдар — деп, А. И. Покрышкин чугаалаан. Эң ылаңгыра парашют, мотоцикл, автомобиль спорт, модель-дээшкп, шериг-дузалал спорттук хей хевирге маргылаалары онза нөптөр турар. Ам ДОСААФ-тын секцияларында, бөлүмнеринде болгаш школаларында 31 миллион ажыг киж өөренип турар. Оон-даа хей анык кижилер спорттук техникат, шериг-дузалал хевирлеринге массалык маргылааларга кирип туралар. Чижээ, СССР-нин улустарынын VII чайгы Спорткылаанын ол хевирлеринге 50 миллион ажыг киж кирип кел. Оларын иштинге ол бир миллион киж спорттук ратраторини нормативтерин күүсеткилзэн. дегелгени 185 рекордтары тургустунган.

Бистин чүгүзүстүн болгаш оон Ченекет Күштерини амыраларын төгүлүп хунеринге тураскааткан, дайын-кыи болгаш күш-ажылдыч маадырларын шаялаалары дээш маргылаалар дык нөптөрзөн. Ызынларга К. Е. Ворошилова тураскааткан авторалды, С. М. Кировка тураскааткан мотоциклтер чарык дээш еске-даа хей-хей маргылаалар чамалары.

Техникат болгаш шериг-дузалал хевирлер ижиги канал быжыктарылдап, бекте моральдык болгаш тура-сорулгусу порукту бодунга кижизил.

Школыларын кышкы улуг чачары — дымтанымган Чаа чылдыг алаарынын отгары-биле, шийерини, конпертерини бай-лаңын көргүзүлгө-биле, чүртүн чүк-чүгүтче аккурсулар-биле димелетилгип турар.

Ас-хар-биле шытылган ыр-жым Карпаттар школаларын тиребдиларын кийге үнү-биле уткаан. Уруларын эргелдиге үлгүлүг бугу-зие-лерини эни эки профпактор-рийлерин, нары, туренин болгаш спорттук баазаларын, дымтанымга бажынарын берген. Ала-чүртүн Улуг дайын-кыи чылдарында дайын-нар-биле калдыг-дошкун тул-чушкунар болуп турган Берек артынга ээдилер чораан, курорт хоорай Иречкеге копкакочу-партизаннар — биле ужурашканнар, диг хаагынын тентери Воркута, Славскитге, Ракова спорт-тук маргылааларга киришкенер.

Аңгы-аңгы хоорайлардан 400 ажыг школалар боттарынын кышкы дымтанымга-лы Караачы-Черкессылаа аң улуг туренин келмеске Домбайда өрттирген. Ол дээрге уруларын тергип өөрелдиге дээш шапталыр. Олар аныктарын делегей төвү

билп алганар.

— Ая, Аажок чараш ат аз? Чогуу уткаын чү дээш ат ыргы — деп, Тау солгунган. — Ая дээрге бистин бурун-гуларын бистин ча-сугун хевир-лиг боу аттылар кепсиз-дир ийин. Оон-биле ала-ам-мен идиш адып ал, амаларып чоразинар. Улуг аныктарын орунуга сөзүззү салып каар, согулуг чепсек дээр чүве.

— Ая, сөз аягынын согулуг-ча чүрээм багаламты ыкшын. — Баштаганым көрүнер, Тау. Мээн өгбелерим шат-шаанда:

Алаак шөлте шаптай канчаар, Ая тиртип кайгай эвес, Агарын ишпей канчаар Хоран холук кайгай эвес — деп, ырлажып чораз дээрзин помчаан мен.

— Ол арага деп чү чүвөл? — Арага дээрге кижини калдырадып, сөзүззүлгөп хейт сүт дээр чүве. Хорандыр ийи. Хоранын хоран эвес деп ырлажып чораз коңчуң кырым. Агарын эрткен күс чылдык төнүчүгө дээр ки-жылар ижип турган. А бистин бо 2000 чылдарынмын 20 чылдан эгелзэн, киж амы-тал оу хоралды чарлып ону уткаын — бистерин байы-рангай салгалдын база бир тилгелзэн.

— Кайы-даа амыралдыг планетада угааның амытан-нар чуртап чоруур. Оларын угаан-медерел сайыраан ту-дун, боттарынын олуну бот-тары-ла тып ал турары ха-раалдык. Сарыг планетанын ыкшын боор сен. Оон эсери чүр-делер чалаашкан, плане-тазын хил-ыба кылдыр өрте-

Мени спортка чакыкшын-кан баштайт башкыларым өөрүл четтирижик-биле сак-тып чорур мен. Ам-даа өр-тенкине гимнастиканы кы-лып турар мен. Күш-амыр лалыгышкыны совет киж бургузуге — кижерге, агро-номга, шериг кижээ, ажил-чыга, өөреникчиге эргежик чугула.

— ДОСААФ спортчуларын амыг үсө кол сорулгалары кандыгы?

— Камгалап нитилеленин спортчуларын күл-чүкүлү чакыс ая! — Лекинин чаты-ларынга бүгү тала-бате шыкты болур! Чогуу хары-ла Владимир Ильичини ай-тыкшынарынга дүштүр бистин патриотчу кинилели-висти тургускан болгай. 1918 чылда-ла ВЦИК-тин декредин бутаар бүгү-нитин өөрелдиге тургустунган.

Совет күрүс камгалап нитилелинге доктаамал сагыш салып турар. Бистин анык оолдар, кыстарымыс амыг үе-нин техниканын челишкенин шигээдиз ап туралар. Олар-кыи челишкенир, тилгел-лери бистин улуг Төрзө чү-тузугу алааржым, совет аныктар алааржым болгаш иелерини күш-шылдык, ма-дырыг чоруу, эрзин салган алаңын толдарт херекел-турар. Бистин спорттук тех-никамыс база эки. 1979 чылда техникат хевирлер талазы-биле делегейин улуг мар-гылааларында бистин спорт-чулар 784, оон иштинде 403 алаң металл чалаап ал-ганар. Олар делегейин 86 рекордтары тургустунган.

Эрткен чыл база чаа тил-гелерин эгелзген. Самолет болгаш вертолёт спорттук та-лазы-биле бистин коман-дарымыс делегейе бириг-чери ээленшкан. Совет парашютистер делегейин тутан чемпионны атты он үш ка-тап челип алган, а Тоблдин чүртүгү Николай Ушаев ол

(СЭТА).



ЧУРУКА: чукот шүлүкчү Антонина Кымытале Москва-тын «Детская литература» ном үндүр чегинге үндүргөн чаа шүлүктеринг номун уруларга нончуп берип олур.

Ю. Ильянконун фотоу. СЭТА-нын фотохроникасы.

Шынаржыдар

Тыва амыг өчүлдүртүгүн урун-чеген кинофильмдерин дугайында кыш сөс бижизини мен. Ыдыг кинолар республиканын булу бургузуге үнүп турар. Орус сөс-домка чег-гей кижилерге ол дузалал болбойн аан. Ынчалза-даа киноларда очулдурган чугаала челимче чок талаалар бар: он-домка чегей болгулар, оу-кмып турар эштер далаш-биле ажилдап турар дээрн толдартай.

Кинону кичизинг көрүп олурган киж артистерниг оюну-биле тыва оулда о-зүңүң үе талазы-биле кыс-р-лашпай баарын эскер. Кандыг-даа ажилга харысала, мергелги негетир болгай. Ону челип алар кино оул-газын ботталдыр турар очулдургулардан, үн бижидил турар артистерден чамалар-жыр.

Д. ООРЖАК,
Өвүр район.

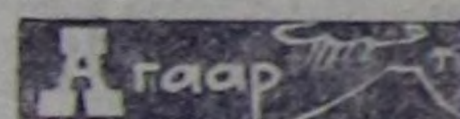
телевидение

ЯНВАРЬ 11-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». Информастг программа. 8.40 — «Суа шимчээшкис, чыскаалык». 9.00 — «Отурукчу». 9.45 — «Совет Эвилелинге бараал бооп тур мен» 10.35 — «Кадимшыл». Эртмен-тайылбырыг программа. Дамчыдытгы РСФСР-нин алдарыг эмчиз Ю. В. Беличкова эрттирер. 11.20 — «Эртеги почта» деп музыкалыг программа. 11.50 — Совет Эвилели даңгык аал-чыларын көргөни-биле. 12.05 — «Кодзанин шагы». 13.05 — «Музыкалыг кино». 3. Беле-ла эрттирер. 13.35 — А. Гель-ман — «Бир хуралдын прото-кол». Лениградта күрүенин М. Горький аттыг үлгүлгүн шп театрнын ишиз. 15.45 — «Атомград» деп документал-дыг телефильмин баштайт кыргүзү. «Хооралап бол-гаш кижилер» деп бөлүктүн тунел фильм. 16.20 — Он-гузуг чунгулаашкында СССР-нин чемпионды. Керзесинер Хостуг программа. Осссадан дамчыдылга. 17.05 — «Делег-панорама». 17.55 — Мульт-фильмдер программасы. 18.20

ЯНВАРЬ 12-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
КЫЗЫЛДАН

17.30 — Е. Пермяк — «Мон-гун дууга». Тыванын хайгаш-кыи театрынын ишиз. 18.45 — «Спорт». 19.15 — Телемел-лер. 19.25 — «Социалистг чар-штын хун демделгени». 20.10 — Телемелдер. 20.25 — Чар-далар. 20.30 — «Партия биле чон чакыс эптик». Кызыл ко-райыл бот-тымын урун чүл коллективтеринг теле-фестивали Республика эрел-генин бот-тымын урун чүл кижикчелерини конфер-ти 20.55 — 22.35 — «Демгел-аан атома. Урун-чеген фильм.



Бүгүн республика девискээ-ринге шокар булуттар, хат-тын күжү кышкан. Аларын температурасы 28-33 градус

соор. Кызылга база шокар булуттар, эртинге үсө-түм-налар, алдарын температу-разы 31-33, дунелерде 40-42 градус чедир соор.

Редиктор В. С. ШАРАВИН



«СЫЛДЫС ИНСПЕКТОРУ» деп чаа кино республиканың циркнарынга удаас үнүп эгелзэр.

Кино

ЯНВАРЬ 11-ДЕ
«НАЙЫРАЛ»: «Гондслупа-нин чүртүгүн марказы» 9.30, «Узун дүң» (2 серия-лыг) 11.30, 14.00, 16.30, 19.00 шактарда.
«ПИОНЕР»: «Истеки» (2 сериялыг) 9.00, 13.40, 19.20. «Дарта баар сен бе?» 11.50, «Али-Бабаын болгаш дөртөн дээрбелеринг ужураалары» 9.00, 10.40, 12.30, 14.20, 16.10, 16.30 шактарда.
«ВОСТОК»: «Болек болгаш Лекетин уугу ужураалары» 11.30, «Ипполит» 13.00, 14.50, 16.40, 18.30, 20.20 (узаткан) шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Карасонун делегейинде эң-не дээрзиз» 12.00, 13.30, «Космонавт-биле кады ужудушкун» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.
ЯНВАРЬ 12-ДЕ
«НАЙЫРАЛ»: «Олаадаан болчагар» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40 (узаткан) шактарда.
«ПИОНЕР»: «Иван Васи-лев профессорын солун тур» 9.00, 10.40, 12.30, 14.20, 16.10, «Узун дүң» 18.00, 20.30 шак-тарда.
«ВОСТОК»: «Космонавт-биле кады ужудушкун» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.
«КАА-ХЕМ»: «Дарта баар сен бе?» 15.00, 18.40, «Аза үр-эзия» 16.50, 20.30 шактарда.

Редакцияның адреси:

Кызыл, Шетиякин-Кравченко кудумчузу, бажы № 3 ТЕЛЕФОННАРЫ
хатчысалагы секретариаты 2-21-35 секретариаты 2-23-35 партияж
киндизини 2-31-75, культура киндизини 2-23-54, кааа ажил-агы
информация киндизини 2-20-60 корректорларын 2-27-41 Ауксатериянын

Редакторун 2-24-63, редакторун ораакчыларын 2-35-24, 2-31-75
кызырал болгаш совет гүргүзү киандистерин 2-37-13, пропаганда
киндизини 2-21-47, устатп киндизини 2-31-75, чааа киндизини 2-41-27
2-12-45, солун келбейн барганда 2-32-75 телефонго долгар.

Тираж 17866 Чыгыш № 41
СОЛУН НЕДЕЛЯДА
6 КАТАП ҮНЕР

RECEIVED
JAN 10 1968

ИЙИ АЙНЫН КҮҮСЕДИР

БЕДИТКЕН ХҮЛЭЭЛГЕЛЕР

КАТТЫШКАН КҮШ-БИЛЕ

Партиянын XXVI съездинде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда болган 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык болгон социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

«Тыва кобальт» комбинаттың аймактары болгон ишканаларыңар. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Тываның баштайгы булуң-бурчтарыңар. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Тудуң-монтаж аймактарыңар. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Талга бажыңарыңар. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Оңу беш чылда социал-агымдар тудуң-монтаж аймактарыңар. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет чылдарда кудуму, оруктар септелгенде эки-жиктен бис. Чүткө 1980 чылда эки болгон чыл суурларын арасында орукта асфальт-лаан. Ол чыккан Ленин база Гагарин кудумчуларын сеп-теп алган бис. Аяа 100 мүн ажыг рубльдан чыгардымыс.

Партиянын XXVI съездинде СЭКП ТК-нын Төлөвлөмө комбинаттың пестеринге, бригадаларыңа ажалчыңар

хуралдарыңа чугалажып көрдүсү. Мен бодум хуула, комбинаттың өскө ажалчыңары-биле бир дөмөй, ол ула-т документини изи-биле деткип, чүдүтүп турар мен. Ол Тө-лөвлөмө тудуң ажалы бол-гон капитал салымчының үндө-үнү-биле ажалчыңар чед-лип алыр деп бистен песте ту-рад болтай. Кичинейин кол-фондуларын болгон бугуру-дун чача-чаа күчүлериң ай-шаанда ажаллаа кичиринес сагым салыр болза эки деп санадым мен. Бо айтыртың «Тыва кобальт» комбинат-ка хамалчыңар алыр болза Хо-во-Аксинга турган тулут тас-то-гун калам-даа барымдаа чок-ка жүрүп калаккын арай далап болган. Комбинаттын боюнда тудуң чорударынын баазы чок болганында бот-оруга-чырыла-биле ажаллап турар үчүстүкү баазыны катар кылур таваржып турар. Демир-бетондан кыл-ган болгон чып эп-тээр тудуң материалдарың чет-тес Республикаңың тудуң баазалары «Тыва кобальт» комбинатының тудуң талазы-биле берген чагыларын хү-лөп алыр хончу чок, хары-даа чамакта шутт айталап кааптар. Орукта шоланың тудуңга херектээр демир-бетонду конструцияларын Кы-зылдан, Абакандан, Саяногор-скиден, Дивногорскиден чагы-дып турар.

1981-1985 чылдарын чыл бүрүндө 1,5 млн. рубль түң-түг капитал салымчының

ингиздип алыр ужурут бис. Ол дээрде ортумак шквала, 320 уруттар турар сазик, чүрт-талга бажыңары, шакта 50 тонна сүт ишдер котёл, бой-дус камгаламга хамалчы-кап ула-т-ула-т объектилер бол-гаш черге дорт баткан шах-танын тудуң дээр оон-даа өс-кө тудулар-дыр.

Бистин комбинатта ат-сура-дым, арга-дуржулаң ула-т хончу тудуңулар бар. Тыва АССР-ин алдарың тудуңу-зу Анастолй Петрович Глухо-вич бригадасында ажаллап турар мен. Шуту 30 кичи бис. Бистер оңу беш чылдан планш. В. И. Ленинни тө-рүттүнгөндөн бээр 110 чыл-дыңа күчүстөтүм. Ам он бир-ги беш чылдан улаңда ажал-лап тур бис. Бригаданың ке-жигинери партиянын XXVI съездинде СЭКП ТК-нын Төлөвлөмө чүдүтүңүң, маңгыңа мыда тудуң ажалың-га хамалчыңар сорулгалар-ны бүрүң-биле деткип турар:

«Тыва кобальт» комбинат-тың бүгү ажал-ишчирери пар-тиянын XXVI съездинде ажал-ишчирери хуңуңда ийи айың планшг оналдаларын күөс-төп дээр бис. Хуңуңда улам соруктуг ажаллап турар.

М. БАДЫЖИ, «Тыва кобальт» комби-натта тудуң-септеге че-гиниң билиңчың.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

АЖЫЛЧЫН-БҮДҮРҮЛГЕГЕ, БҮДҮРҮЛГЕ-АЖЫЛЧЫНГА

«1981-1985 чылдарда болгон 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык болгон социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

«Омскнефтеоргсинтез» кат-тыжымчынында бо талазы-биле ула-т ажалды кыл-п тур-ар. Далаада ажыг продук-ция кыл-п үндүрүп, электр энергиязын, оттулар чүд-дүн камалган, нефть про-дуктуларын чедирини кызы-

рары-бо бүгү чүд-дөр ажал-чыңарын камалга мөөнөз-кеш. Ула-ттарыңа ажал-чыңарын камалга мөөнөз-кеш. Ула-ттарыңа ажал-чыңарын камалга мөөнөз-кеш. Ула-ттарыңа ажал-чыңарын камалга мөөнөз-кеш.

ЧУРУКТАРДА: Виктор Храбровтун комсомолу-аныч-тыг бригадасы чагай кыттыг ула-т-ула-т-ула-т бугурулганын тудуңда тергип эки ажал-лап турар. Ол коллектив 1981 чылдан бирги кварталын тудуң-монтаж ажалчыңарын программаны СЭКП-ниң XXVI съездинде ажалчыңар хуңуңа чедир күөсүлгөсүн шиптирлээ. (Салагай тала-зында); Омскнин дээр өөрдө-лгө чедиринде ол бугурул-гө чедириниң 23 стипендиаттары өөренип турар. Олары өөрд-лүгө чылды-на 13,5 мүн рубльдан чыгардып турар; 60 чылын ажалчың Андрей Кло-стер (устуңда чурукта) поли-техниктиң институтун сооду-га машиннары факультетиниң бирги курулуун студентин болу берген. Аяа стипендия-ны бугурулгө чедир берип тур-ар; Каттыжымчыны боду-дун далаал ажал-агыны «Нефтехимик» совхозу бар. Ол чедириниң столоваларын хаваң, күш ээди, ногаалар-би-ле хандырып турар. Байыр-



Ю. НАБАНОВТУҢ болгон А. ЧЕПУРКОНУҢ фотолары.

СЭТА-нын фотохроникасы.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.



Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

Совет Эвилелиниң Коммуни-ст партиясынын XXVI съез-динде СЭКП ТК-нын «1981-1985 чылдарда бол-гаш 1990 чылга чейин үзүмдө СССР-ниң экономикалык бол-гаш социал хөгжүдүлгөсүнүн кол улагышкыны» деп төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты. Бул төлөвлөмө басты.

АМГЫ ҮЕ-ЧАДАДА ПАРТИЯНЫҢ ЭКОНОМИКТИГ СТРАТЕГИЯЗЫ

Коммунизм тургузар дээр демселдин эң чулула ула-т-ула-т экономика болу. Нинтала-ды социал хөгжүдүлгөсүнүн темп-лери экономикалык айтыр-ларын чедириниң шиптирлээ. Халын мичанга партияны болгон ула-т-ула-т кол күөсүлгөсүнүн экономика-же ула-т-ула-т.

Партияны экономикалык по-литиказын эңс сорулгалары ка-жан-даа өскөрдө бол-за-даа, төмүтүп хөгжүдүлгөсүн ула-т-ула-т бугурулгөсүн ол оң-зай кылырлар болу. Ий-диг үе-чаданың байдалы-на дүшүр экономикалык по-литиказын үр үеде ула-т-ула-т-ула-т, стратегияны ажалла-дыр.

Сайыраңгай социалдык интelleктуал үе-чаданың партияны экономикалык стра-тегияны СЭКП-ниң XXIV болгон XXV съездери то-доткайлап. Партияны эконо-миктиг системасы дээрде, ырак перспективга болон са-наттын болгон ула-т-ула-т чедирин социал-экономика-тык сорулгаларын шиптирлээ. Бистин партияны эконо-миктиг стратегияны эртеме бижыг үндөтүлгөсүн, бо-л-гаш аргалары база пер-

спективаларын реалист, бот-туг үе-чаданы үндөп көрүп ту-рар. «Кандыг-даа стратегия ыш-каш, партияны экономикалык стратегияны күөсүлгөсүн онал-далары тодоткай тургузарын-да, фундаментадыг, үр хуу-салыг эңс сорулгаларын са-лып алырында жетер. Олар-ны эң дээдин болза чоңун амыралыңың материалдыг болгон культуруг денинел хажык чок өстүрүп бооп кел-ген болгон мында бооп артар-да» деп, Л. Н. Брежнев чу-галлаан. Салдыган эңс сору-лгаларга чедир бээр ийдег аргалары болгон оруктары ийдег тодоткайлары база экономикалык стратегия кирер. Ол болза нинтала бугурул-гөсүн шалкын болгон пропор-ционал хөгжүдүлгөсүн, оң ажал-чыңаруу беглерин, эртеме-техниктиг депшилер дүгө-дөдө, күш-ажалды бугу-рулгөсүн өстүрүп, ула-т ажал-агыны бугу-де энео-ларыңа ажаллаа шыңарың ажалчыңар болу.

Партияны экономикалык стратегияны шыңарың эрте-ке чылдар бугурулгөсүн бо-дыткан дээрин СЭКП ТК-нын октябрь (1980) а. Плену-му демделгээ. Коммунизм материал-техниктиг баазаны тургузарыңа чоңун чагай хурун улам беглер талазы.

Туртаала тудуңуңа хемчээ-ди калбарган. Беш чылда 530 миллион дөрбөлөн метр нити шолдуг туртаала бажыңары туткай. 50 миллион ажыг кичиниң туртаалар оран-божик

тур бакылашына ээ болуу-
лар мыктылыгын аялутт ра-
кеталарын Европада эчкен
тургузар даян НАТО-нуи не-
кектештери чуратнын жинти-
лини аде кордуган турар
жугруу» деп, Социал-демо-
краттык партиянын дашткы
болотика ачыгырларынын таа-
зы-биле парламент балууну
буздоктеши К. Фейтун ме-
селесинин «Нью-Йорк таймс»
алууну Боннда алган корсе-
понденциясында демдег-
зени.

Совет-америк СБК-2 Керо-
ли Американын Каттмыс
Штаттары амаг чедир куш-
боддурун балдылаван у-
жуна «чаа байлаа» тургу-
тулга, ынчалган НАТО-ни
жинтиптери аде көөрү орже-
чугула аларган деп К. Фой-
медеген. «Европада амек-
ме-нечекеси чаартыны а-
томаттын суу-биле көөрүн
Германиянын Социал-демо-
раттык партиясы уураулан
турар» деп, барымын-герми-
серият чатаалан

КАБУЛ. (СЭА). Афганистан Демократик Республикасы Революзатт чөвүлөсүнүн Президиумунун хуралы болгон. Афганистандын Улус-Демократтык партиясынын Т.К. Яхьяни Инженер секретары, Б. Кармаль министр, М. Абдулло министр даргазы болгон премьер-министр Б. Кармаль ошуну жаргалдан эрттирген. Бүгүнкү

шериг хуульзэсгийн дугаартай хоюулууд ацаа бадмаа, ам ол хоюулу күштүг болуу кирген. Моон мурунда АУДП ТК-ның Полет. АУДП-н чазаным чүдүлүг деп киргичи чга хоюулууд алааны-биле хоюлбашыр күртүчү чогууга болтам чептиг күштүгине АУДП ТК-ның, АДР-ниң Револүстүг чүвүлүсигин болтам чазаным кийгиргын база АДР-ниң Револүстүг чүвүлүсигин Президиуму бадмааан.

Демократияг анык республиканын хөгжүлээсигин орууу-моондартарын тургузганын алаадыни курар илгерини биле болтам реалкисин чимкисигиниң кийгиргиде илгилериг буруу шапкан.

АДР-ниң чепсетик күштүгине быгылазар сорулга-биле бүгүнниги шериг хуульзэсгийн дугаартай хоюулууд күштүг алаа гайымда хоюулууд күштүг алаа деп кийгиргиде чүгүлээ-лаа. Төрөн чүртүгү камгалда-ла, чоңга бараан болуу чүртүгү хамаатын бурузунин азыл-болтам ыдыктыг хуульзэс-сиге болуу деп, ол хоюулууда онза-лаа демгелээ. Ол хоюулу чүрткү оюугураалыг болуу чү-рүктү болтам табыннын ха-дырлариче, демократияг Аңа-хыстаннын хостадагыны болтам чазанымныс деп чоруун камга-лаарычче угулган деп, кий-гиргиде демгелээ. Чээрби-хардан 40 хар чедир назымын кижилерини шериге келдирер

ОЛШОРОКНИЙН ХУГААНЫ ЭРГИ ТУР

[illegible]

НЬЮ-ЙОРК, (СЭТА). Мұруу-Африка Республикасы ашықты херекет болған информация министрі Р. Ф. Болон оон туртуна африкан хей-турууну башкары аргазы чок деп исеелген. Чыгыш африкан патия чок болган туртуна, африкан хей-турууну дуузалы-биле Мұруу-Африка Республикасына башка-лаа туруп шыдааа даш болупун расисчи хозуун теорияны КНО-нун чингиче секретары К. Вальдхаймга чоруту-ан чагааызма азырттары ол хызыттай.

Расаны ылгай көөр-лази-биле Преторик чыгыргаларына чорупун политиканын кышпаал, ол чыгыргаларына Африка Республикасы ашык чок деп тутууну безик четел, КНО-нун хамарааызызы күү-дерин бу-зылте исе-шпаан, «КНО-нун чингиче болган туртунага да, мұруу-африка оортан мыракта нарын-ныл» деп ол чыгаала.

A black and white photograph of a busy street scene in a city, likely New York City. The street is filled with pedestrians, some walking towards the camera and others away. On the left, there are shops with signs, including one that says "Coca-Cola". On the right, there are large, ornate buildings. The overall atmosphere is one of a bustling urban environment.

болгоошья социализмг хүрүүе
аглан ол хөвээр артар-даа,
ц-биле гарган бүгү деглей
ээрэеини ол шыныч бол-
шин социализмг деглейин
ажыг эвэнэу болур деп, С.
Ольшовский оизалал дегем-
шин. Бистин түрүтүстүн, оон
оомоокамызын байдалын,
итител болгаш политиктин
байдалы түлзе бистер, подка-
р эвес, зарын-даа өске-даа
түрүслөр дыка сонургал тү-
дөл, ол чутаалалын. Эконо-
каа талын-биле быжыг эвес
дук экономиктин харылаа-
дыр, бистин быжыг туружу-
туу божанаалар, айнаа кога-
лалы чедирин, деглейинти эко-
миктик кады ажыдажылга-
таа бистин киржилтевини
зырыл турур-ды. Ичмаштан
бистин шикши байдалынын
түмчүлүг болуп экижиини
бистин түрүтүстүн, социали-
стик түрүслөрүнүн, а ол шы-
ныч болгоошья амьыралда ү-
түтүк кадарлын багтал ту-
рунны сорутазы чогуу
ынаш? Ол эхелсинини ба-
за уадурутук кадарлын
гузар болгаш экономик
күрүе! болгаш политик
амьыралын кошкарлы д
оралдажышкым-дыр.

Ичмаштан нийтилд бол
экономикти айтырларга
маарыштыр бистин партия-
вү туружу кандыг дээр
бүгү кижилер билп, ал
дээш толдарга медегээр
рек деп. С. Ольшовский
залал дегемэлэн. Планна-
кыныч болгаш эргелен
кадарынын методтарын ка-
тырылче болгаш сыйзыратып
жизилрине, чоңунд амиды
байлалын экижидерне угла-
ган бүгү эрүүлүшкенинни бо-
лгаш ажыл-төрүдүлганы пар-
тиятик, контрреволюстуг ка-
лар-даа болаларын шы-
ныч болгоошья амьыралда

[illegible]

ССР-ини хөгжүдэлинин алгуурнаамаларында сөз чыгарды ийилең, буюу, теңизин ажитың чоруу акым бедидери, экономика-интенсивт хөгжүдэлинин түңчө шилтиңири доозары дүгүн.

[illegible][illegible]

Швейцарияны Альпының республикасы, туризмнің чурдасы деп атак турары таварлыгады. Чурттуң ногаан шынаасы, маңган ач харлыг дагы, арыг сулгу хеммери, шытанылга черлери белгашаадакы хевиринг шөлвэн турарларай хей миллион туристери бодунче хандыкшылып турар.

Ыңчалашом Швейцарияны чычарлаж белгаш ырым-белвэн чурт эвес дээрзин демпирлерин чычарлаж ач хем шөлвэн турар.

Европаның тавунда, тиг бугу оруктарынын биринде турар чурт дилуг, ажил-ичи чыкканынын амьдыралдыг Экономиктиг, эртемтиг кады айкалыдын гайында Совет Заманга белгаш Швейцариянын чыгыга дугуржулганын ЧУРУНГА: Бирн хашалдерини бирээзинин бота хуундае.

Фото А. ГУЛЯВТИК

СЭТА чыч. 1988ж. 1-сентябрь

рийн бүрүүл-биле шингээдл
урынхи хуусаларын дүге-
дирн, халгалт салышкы-
рынмы аяктыкын бедиди
гелж чугула.

Партияның экономик стратегиясын боттаг чурттуг экономикалык башкарыын сайзырадыран, ажил-атийн дарыннь денчиле бедеи хамааржыр.

Сайзырангь социал болдуар аргаларин

лр-160-эригя курлаамыр-
лр-160-70 миллион тонна
мичилге кампан алтыр кер-
пукт турар. Машина туадуу-
нууку болгаш металл бол-
заврадырылгыш адырларынга
ча металллар прокаткыны
ыргалган 18-20 хуу, кан
болгалары 10-12 хуу, оюнук
таллар прокаткыны чаргы-
ны 9-11 хуу аааажалыри
олотинге.

Материалдык зарыгдалар-
жаазыжыдынгине буюдуру
экологияны болбазыралды-
камналга туруму куштел-
дери, нормалашкыны эки-
дери, материалдык курла-
ларынын учет-данкыны,
бурын азыгжыларынын контро-
люн шынгын тургузуам иетет-

бүдүрүлгөн ажактык чо-
чу продукциянын шыыары
жылдери-биле шуут тууду
бууылазат. Амгы уени не-
делеринге дүгжүд турар,
ар талы-биле дээди ма-
риятка хамажыр продук-
томктыг болгаш сози-
жүлсүнүн талы-биле
тиын шинтирлерин
дирпче совет кижжи
амыдырал деңгелин бо-
ринче угландар алар

В. КОЛЕ
экономика
каиндазды.
эртеми

Чиндиргей байдалда

жана куруне аялаңчылык негизин кыдырып көзөмөл дүрүмү багууга дайыра, Маонун калайын намын-биле хоругда, харын-лаа шаамаалык алуур кыдыр шиккин магаз чок деп, Пекинде даштыкы хайгаракчалар санат турар. Шинттеди ундурин сазалып турарын даштыкы по-
дустур «культура революциясынын» ундине кыдыг-кан буту-де чүдүлери. Мао Цзедун белгиз Чжоу Эньлай олар акн билип турганнар деп, Паян Пиян балыгкан турар. Паян Пиннин ол кол ме-дегелин буруу шаанлык деп буздурдиг барымданы про-тыппааны илден курурун

Кинир мыккан ыдыг метал-тын калбаа-биле ашмагал турганы илерен. Илде ме-тедтар социалистиг жейду дүрүмге каржым-биле чөрүк-көк дээрн билидигин болгай

Пекиния амты чагырыкчы-булкеттерин аразында эргед-далаа быйлашкан политикти-

тигиштик хайлааракчаларга ба-
за демегден. Суд чорудула-
рынын органикачалыы суд-
ту иштинки болгаш дашынык
талалы-биле талалы-
биле суд кудукка байлаа.
Иштинки, ону «көм-бурутук хо-
хотенерини» ишлеткен суд
күстүмү рогунерини олоодажык
болган. «Култура революцияны
уезинде Мао Цзэдун
көм-хөкк үзүлгөткөн, а
«культура талалы-биле ча-
лыктан чыгып, кытай эл-
дуру-биле прокурор чыгыаар-
латтыганын, Ыкчаара «культу-
ра революцияны» уезинде

гоген. Суду заагмыг хиймэр дүүрэгт, а км-аг парзалаа болгаш телевидение оок тутагын кыска репортажтар галымчыл турган, мынчаарт тутамчды турарларын өтүктеринден политикаг чүгүз ала чүүадери ол кыска репортажтар кылааттын кээр ажилдыктарыга болгаш улус массаларына улур кайгамчк хөй самыг дерлиг шийиншиктинери болгаш күчүлүшкитинери кылагы бидингир болгай. «Культура революцияны» өсүктүк Мао Цзедунга болгаш орашкыг «Дортуг дээрбик болгаш» чүгүмнэ Ли Сишун дээр октап элп кылат кылаа болгаш»

хүмүүжилдээ сайн нийцсэн байсан бие бие. Чухан, күүдтэр, революцислагчид, эсэнтэ итгэл сүүрүшкүнээр болташ хаммайлалар. Эхнэр Эмэ Цэвдунтэй болташ Чжоу Цинхайнын дорт харьисалтаарын бэлтхалтэн барымдааларын кылат парзалагнын база дуу партияга, эрхлэлтэн уугалтаспарларын таваршын мргэлт дэ мөлөгөн кылат парзалагнын мэдээлэри прокурорин ол чухаазын кайи хире барымдаа чогуу эрхечилэн турар.

Кылат чагырыкчылардын полдитиктэй демиселгийн ягзым

[illegible]

(C9TA).



Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нің Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

(114109) № 11

1981 чылдың январь 14, среда

1925 чылда үндүлүштүгөн

Өртөө 2 көр.

ЛЕНИНЧИ, КОМУНИСТИГ ЁЗУ-БИЛЕ

СЭКП-нің XXVI съездининг белеткелдиги бо хайнышкыныг үзүндө, январь 15-тен февраль 15-ке чедир республиканыг комсомол организацияларына «СЭКП-нің XXV съездининг шийирлерин — амыдыралга» деп, Бүгү-өзүлениң Ленинчи заңдуу киржикчилеринин ийитиле-политиктиг түңкел аттестациянын чорудар. Заңг оолдар болгаш кыстары марксисч-ленинчи өөрөдигин шийгээди аларынче хаара тударыны, оларныг күш-ажылы болгаш хой-никтич политиктиг идеяларын бедиреринин бир чутула чүтүлү апарган. Ленинчи заңтүтүп бирги үс-чадазында аңа республиканыг 30 муң аяк комсомолчулары болгаш аймактары киржин турган, а ушкү ийитиле-политиктиг аттестацияны 35 муң кижиги бедирерининг өрткөн.

Бо чутула ажалдың үзүндө парторганизацияларын удурутпазы-биле комсомол организацияларының дайынчы аргашыныг өзүп, аймактарныг коммунист кижизилдигининг ролу улам бедир. «Комунизмге өөренир» деп ленинчи чагыларын бедик утка-шынарына дүштүр оолдар, кыстар боттарынын ажал-херен хынап, олар комунизмге калчаар өөренип, коммунист тургузуушкунга боттарыныг ууун канчаар кириштирип турарын Төрөн чуртуна, партияга рапорттап турарлар. «Ажыктыг чоруктуң болгаш шынарын беш чылынга — аймактарныг энтузиасты болгаш чогадыкчы чоруун барааладыр» деп шийгээдинге республиканыг аймактары идеялыг киржин, күш-ажылы эвээн эвес чедиркининин бедир алганар. 2000 ажыг оолдар болгаш кыстар онгу беш чылда хузаа онаалдарын хузаа бетинде күстөгөн. Хой-хой оолдар, кыстар коммунист хузаагеттерин күсүдиринге үлгүс-чүжүн көргүзүп, он бирги беш чылды эи эгелээр. Ленинчи комсомолду шыналынын таурестары «Нарын» совхозтун хойжуу Антонина Баюнова, Кызыл-Мажалыктың № 741 КМК-нын Тээли Частогуну бызакчы-бетонщик Андрей Кара-Сал болгаш ескер-даа онгу беш чылдын онаалдарын бедиркининг доос-калар.

Бо онзагай үдө өртөр ийитиле-политиктиг аттестация комсомолчуларын болгаш аймактарныг сүздү мурунчу социалист чарыктын чогадыкчы шынарын улам бедир. Олар беш чыл панын калчаар күсүдирининг убаданы боттарынын хурадаларына рапорттаарлар. СЭКП-нің XXVI съездининг СЭКП ТК-ның «1981—1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир уеде СССР-ның экономикаг болгаш социал хөгжүдүзүшкүн кол улагышкыны» деп Төлевиле-диги чуталажып көөрү бо хүндерде бүгү комсомол организацияларында, политбюлүмдерде калбарган. СЭКП-нің элечиг-лиг съездининг комсомолдуг област организацияларын ра-портунга ат салыр өгө дээш социалист чарык чер-черде улам хайныккан. Аттестация үзүндө комсомол организация-лары СЭКП ТК-ның Төлевиле-диги талазы-биле комсомолчу-лар-биле боттарынын өрткөн, ол документтерин чутала-жып тура, комсомолчуларын кирип санал-оолдарын ком-сомол хурадаларына, аттестация комиссияларына түнүп, өөренип көөр.

Аттестацияныг кол сорулгазы — Ленинчи заңтүтүп кир-жикчининг бүрүзүн ажал-чорудулажыга хой-никтининг үн-диги бээр болур. Ол анык кижининг хамааты четип биш-кан чоруун, боттарыныг хой-никтининг болгаш патриотчу ху-даагынын канчаар биш турарын тодардыр. Комунист мөзү-шынның нормаларын аймактарныг канчаар сагып турарынче аттестация үзүндө онза кичээгэй салыр. Корум-чурум үрээр, ажыла харысага чок, урей кымышкынар кылар чоруктары болдурган кижиги бүрүзүндө комсомолчу шыныг негелден салыр чутула.

ВЛКСМ Кызыл хоорому болгаш райкомары аттестация-ны чорудуп тура, республиканыг удуз ажал-агынын чуту-ла амыраларын шийге аларын өткизер талазы-биле тодаргай хемчегерин чуталажылар, совхозтарда комсомол организа-циялары ийитиле малч хур-чагай киш аярар, чакы хо-ну ажалдарына белеткелер, техника септелген, үзүни-арыгашкыны ушак ажалдарын бедиркининг чорудар та-лазы-биле сорулгаарын сайгарып көөрү чутула. Улетип бү-дүрүгелерде, транспортта, чоңуң амыралар хандырыла-челеринде, тууду организацияларында комсомолчулар ажал-дыг ажыктын болгаш шынарын бедиреринге, куралдарын, техниканы, ажал шыныг чоп ажалдар дээш демиселе боттарыныг киржилгенин тодардыр.

Аттестацияныг организацияг, бедик деңгелег чорудары — хамактыг мурунда комсомолдарын ажалдыг парторгана-зацияларын болгаш күш-ажылы коллективтерин админис-трацияларын, профсоюз организацияларын тодалекчи-леринин, партияны болгаш комсомолду, дайынчылар бол-гаш күш-ажылы хоочуларын киржилгенин удуз-биле хамаарыр. Республиканыг чер-черинде партия органи-зациялары комсомолга бо чымы ийитиле-политиктиг аттестацияны бедик деңгелег чорударын доктаамал удурут, бо чутула ажал-херекке чогуур дузаын бедирер. Ленинчи заң-тарын өрткөр талазы-биле шийгээди, аттестация комис-сияларынын ажалдыг чогуур деңгелег тургузарына ийгин бээр хузаагетин.

Аймактар-биле ажалдыг дээшгит хевирлерин болгаш арга-ларын диле тыварын амыралар неген турар. Аймактарныг комунист кижизилдигинин сорулгаарын комплекстиг шийирлерин Ленинчи заңтүтүп ролон бедиреринге пар-тия организациялары практиктиг дузаын бедирер ужурут.

СЪЕЗДИГЕ УТКУШТУР ЧАРЫШ ТУГУН УЛАМ БЕДИК ТУДААЛ



Күш-ажылы алдарның тугу

Бөгү «Шын» солунга «Улут-Хая» совхозтун хойжуу Сергей Чамзыринович Шантар-оолдун ажал-жыныг турас-каатынын додурткан.

Сергей Чамзыриновичтин коланында 396 баш хой бар. Оон 150-н оолдары. Төрүт-түгөн чаш хураганар мал-чакыныг кееж, кымык чыныгын ачылында он-а-меди додурч турар. СЭКП-нің XXVI съездининг төлөтүг белеткелде ужура-жыр дээш, ол коланда хой бүрүзүндө төртүтүгөн хура-ганын менди азырал додурч-тарын шийиртээр, олд-ды-жып бодалып ажалдап турар. Совхоз коланы мал чепи-биле хандырып, саманчыларын чорудуп берген. С. Ч. Шантар-оол бодунга алган хузаагетин күсүдиринге бүдүрүлгөн.

Хойжуулар! Муракчыларын улегерин эдерипер, хой бүр-үзүндө хураган алар дээш бедирсеңер! Хойнуң баш са-нын өстүрер чүгө оон ха-мааржыр.

ИЙИ АЙНЫН ХУУСАА БЕТИНДЕ

Кызылдың столовая болгаш ресторанын трезе болуучу бүдүрер продукцияны 186 муң рубльди онгу беш чыл панындан ажыр бүдүргөн болгаш сайгарган.

1981 чылдын баштайгы хүн-дигин хузаа беш чыл панын-дыг хузаа бетинде күсүдген, үсүп мурун ажалдап турар буфет сандыкчылары Ю. Е. Смирнов, В. С. Чернышев, элечиг лаварлары А. Л. Ара-пова, А. А. Маркелова, М. Г. Садкова бедик темпа-р-биле эгелен, эки шынар-дыг аш-чепи бедеткен чоңа-гыл-ээлдек бараан болуп турар.

Хоорайны муракчы бүдү-рүлгелеринин бирээзи 1981 чылда СЭКП XXVI съездининг ажыттылар хүнүнче чедир ийи айныг бүдүрүлгө планын күсүдирин шийиртээр.

С. ДАНЗЫ.

Чер ажылының бедик культуразы дээш

СОРТТУГ ҮРЕЗИННЕР—ЧААГАЙ ДҮЖҮТТҮН ҮНДЕЗИНИ

Республиканыг совхозтарынын агрономдарын чө-вүлел хураалы Көдөз ажал-агы министрствозу өрт-көгөн. Күрүнч четкизинин 1980 чылда чоруткан ажалын түнүсүлдерин болгаш 1981 чылда сорттуг райончулуганын айтырыгларын аңа чуталажып көр-гөн. Көдөз ажал-агы культураларын сорт шенеле-дининг талазы-биле күрүмсийинин инспектор-агро-ном, көдөз ажал-агы эртемниинин кандидаты А. И. Шкорнига чөвүлел хураалга илеткел кылган. Ол шык-шан Тандыныг курорт участогун эргелекчи А. С. Бе-ленков, Бин-Хемнин курорт участогун эргелекчи Н. П. Минина олар база динилдигар кылган.

Чөвүлел хураалдын ажылы-на райондарыг көдөз ажал-агы эргелектеринин кол агрономары, үнүш камгалаалыг станциязын, курортныг инспекцияныг, агрохимлабораторияны, Көдөз ажал-агынын дуржула ста-циязынын агрономары, ха-маарышкы еске-даа органи-зацияларын специалистери ки-ришкен.

1976—1980 чылдарда көдөз ажал-агыга капитал салыш-кынынын хемчээзи 85,7 хуу өскөн, совхозтарын кол фон-дулары 42 хуу ковузду, күш-ажылыг энергия-биле ханды-рынганы 1,4 хуу, ажал-агы-ларын энергетиктиг күчүзү — 1,3 катеп улагаткан дээрин аңаа демдегелген. Совхозтар беш чыл дүрүзүндө ийи муң тракторун, 700 тараа комбай-нын, 3,7 муң автомобильди болгаш еске-даа хой техника-ны алган.

Онгу беш чылда республика-га тараа культураларын гектардан ортумак дүжүдү 4,9 центер, силос культура-ларын — 4,9, картофельди — 32, ногозаларын — 40 цент-нер болган.

Бир эвес куралдарын доду чергези-биле ажаллап болза, 1980 чылдын түнүсүл-дери бедик болуп турган. Агаар бойдузун байдалдары бир дөмө болуп турбуже, ажал-дурдугузынын түнүсүлде-рини аңа-агы болуп турар со-вхозтарын бисте бир ажал-дурдугузын куралдарын керчилеп турар.

Үнүш ажылынын произ-дукцияны ковуздуларын бир куралдары болса сорттуг бо-лур аргазын ажалдаары бо-лур.

1980 чылда сорттуг үрези-нерин 185,6 муң гектарга чаш-тыган, ол болза бүгү тарыл-ганга 76 хуу болган. Ын-чаларга «Талы», «Найчал», «Халы» совхозтарга сорттуг үрези-нер чажары дыка ку-дулап.

Республикада сорттуг кы-

ЧАА ШАГААН-АРЫГ-ШАЛЫЧЫ ТУДУГ ТЕМПИНИ УЛАМ ШАПКЫНЧЫДАР

«Шагонартжстрой» трестин коллективинин 1981 чылда социалистг хузаагелери

«1981-1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир уеде СССР-нің экономикаг болгаш социал хөгжүдүзүшкүн кол улагышкыны» деп партияны XXVI съезди-нинг СЭКП ТК-ның Төлевиле-диги додуз-биле, бүрүн чүдүлүгүнү, деткишаан, съезд мурунчу социали-ст чарыкыга идеялыг киржи, СЭКП ТК-ның ок-тябрь (1980 ч.) Плануунун шийирлеринге, ол Пе-нуига СЭКП Төп Комитетинин Чингине секретары, СССР-нің Дээди Соедининг Президиумуну Даргазы эш Леонид Ильич Брежневтиг чуталажы ажалдыг түнүсүлдеге база айткышкынын удурутпага болдур-ган, «Шагонартжстрой» трестин коллективин керээлг ажалдар кылар дузааа организациялары-биле кады 1981 чылда ДАРААЗЫНДА СОЦИАЛИСТИГ ХҮ-ЛЭЭЛГЕЛЕРНИ АП ТУРА:

Социалистг чарыкты кал-бартырын болгаш бүдүрүл-генин ийитки куралдарын улам додур ажалдаарын, куралдарын ажылга киир-түтүлгө моонээр-ин, планашкынын улап, башкарып сайыраңгай-дарын чутула ужу-дуз-а-жыг барындаа, тууду-монтаж ажалдарын чы-ла-дын 1981 чылдын декаб-ри-не чедир, а ийи айныг ту-дуг-монтаж ажалдарын СЭКП-нің XXVI съездининг ажыттылар чедир күсү-дип.

Оларга сезонуну ажытты-ларынга, тодаргайларга 1981 чылдын октябрь 1-ге чедир, чымылыга, коммунист, сүт куралдар чеккилерин райончотельназын болгаш кол сүт алыр чин, 300 өрө-никчилг школаны августу-25-ке чедир ажалга киирер.

Чуртталга туудуунга онза кичээгэй салыр: 65 кварта-лыг бажынын бир чартын декабрь 20-де, 40 квартиралыг бажыны — октябрь 7-де, 12 квартиралыг бажыны ав-густ 9-та — Тууду-жуну хүн-диги № 8 объектине — СЭКП-нің XXVI съездининг ажал-дыг чуртунге чедир ажал-га киирер, планга неместар 4 муң лербишчестер тур-галга дүжүдү аңа, элтеп тулар 64 квартираны ажалга кии-рер.

Ак-Позурак хоорайга 1981 чылдын февраль 23-ке чедир № 16 60 квартиралыг бажы-ны, 1981 чылдын декабрь 10-га чедир № 103 60 квартиралыг бажыны ажалга киирер; 1981 чылдын ноябрь 7-ге че-дир 120 орунчу урулгар эм-неген дужаар; ТЭЦ-тин ко-төлүзүлү 70 Г кал чедир калбартар.

Механизмашкынын дең-гелин бедирип, тууду бүдүр-генин сайыраңгайдым, му-ракчы дуржулагы негелде-диги тургаш, күш-ажылыг бүдү-рүлгүзүшкүн доктааткан дала-зын 0,5 хуу ажыр бедирер.

Бригаданын керээлгит ажал-дар аргазын улам калбар-тыр ол аргаж ийи бригаданын шийирлер, бүгү бригадаларга болгаш эвенолорга ол аргаж чамак негелдерин негелде-дип.

Камналганын корум-чурумун сагып тургаш, чыл иштине 15 тонна демирин, 200 тонна це-ментин, 30 муң саныг туу-бу-ру, 100 кубометр ишт мате-риалдарын камнал алар; чарт-тычтарын болгаш чога-дыкчыларын шийгээди-диги калбартыр, 45 муңга эвээн эвес рубльдин камналганын бедир чедир.

Бажынынын элтеп тулар аргазын хемчээлди 1981 чыл-да 60 хуу чедир; тууду-га-аа камналганын ажалдарын че-ткелдиги-биле хемчээлди 10-дай 16 хуу чедир; чаа ме-режилде 600 кижинг өөрдеп болгаш 500 кижинг мерге-жи бедир.

Чая Шагаан-Арыгын столовая Улут-Хем райо-нда өк ажалдыг коллективтерин бирээш. Ында үсү мурунча ажал-агыларын саны эвээн эвес. Чарык бирээзинг кан-тар кымыларын мастери Людмила Шинкина хамдарар. Он артын чылдын додурк ажалдыг бедик көргүзүлгенин бедир ап, бо чылда база эки көргүзүлгелер эгелен.

ЧУРУКТА: хондигер Л. Шинкина. В. АМЫРНЫН фотоу.

АЖЫЛЫРААН АЛДЫН ХОЛДАР

Чая Шагаан-Арыгын тууду-гарында А. Ф. Ягоднинин удуруткан бригаданында ажал-дыг хондигер кижилер ажалдан турар дээрли таварыла эвес.

Оларын ажалдаа өрткөн чылдын чамды айларын бригадала планна 200—260 хуу чедир күсүдген турган. Бри-гаданын 40 кижинд тургу-тууган коллективинде 20 ажыг кижиги бедик мергежи-дин — 4-ку разрядтын ажал-чынынар.

Бир катеп объективте тууду-материалдары ажал турган тракторун башкарыкчыны аарып берген. Ажал турупа-рынын кырында келген «И-дыг-мындыг» деп чартытын-нып орабын, бригаданын ке-жигуш анык комунист

Отур-оол Кызыл-оол 3—4 хо-лук дүрүзүндө трактор-биле туудуг материалдарын дайы-лашып, бодунун ажалын база калбаан. Бригадада Кон-стантин Фролов база трактор башкара документтер.

«Дунааакчы чогул бет» Ол дээш ажал турбас. Ону Николай Евремовский чайгы солдурар.

Мындыг чижектерин мал-а хой-биле кириштирип бо-лур. Ыччалар-да чутуа чүгө-лө дугайында эвес. «Шаго-нартжстрой» трестин органи-зацияларын төлөтүг чорга-рады аларган бо коллективтин бедик бүдүрүлгүзү күшү канчаар ажалдыгын тур-а-мы?

Өрткөн чылды сөөзүдөдүр бригадала болган бүдүрүл-гү хураалыга трестин удурутчу-зун бүдүрүлгө талазы-биле ораа-кчы С. Н. Павлов мын-ча дээш: «Чачыкты о-д-бо объекттерге тарап чорып баарындаа хондугулар, өскө-бригадаларда сирерин коллек-тивтеринин кижизилдиги бедир бедик чергезинг

Эртен чылды сөөзүдөдүр бригадала болган бүдүрүл-гү хураалыга трестин удурутчу-зун бүдүрүлгө талазы-биле ораа-кчы С. Н. Павлов мын-ча дээш: «Чачыкты о-д-бо объекттерге тарап чорып баарындаа хондугулар, өскө-бригадаларда сирерин коллек-тивтеринин кижизилдиги бедир бедик чергезинг

Кая-Хем район.

Г. САНДЫН.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

ЧЫМЫШТЫГ ИШТИҢ КИЖИЛЕРИ

Он бирги беш чылдың баштайгы айы эгелен. СЭКП-нің XXVI съездининг төлөтүг уткуур дээш Бүгү-өзүлениң Ленинчи заңына киржишпаша, чымыш-тыг иштин кижилери-малчынар кымык хүндерде күженишкенин ажалдап турар. Солунун көдөз кор-респонденттеринин дараазында бөлүк материалдары малчыныг ажал-жыныг дугайын чуталап турар.

КҮҮСЕДИРИНГЕ БҮЗҮРЕЛДИГ

Керзеньей Эрес-оол «Күш-ажылыг хостуу» совхозта он чыл ажыр малчынар турар. Ол бо чымы Кызыл-Даш деп чепе кыштап. Бо малчын бо-дузун, кежээ, кымык-биле малчалап төлөтүп. Малчы он-гу беш чылдын сөөлүг чыгын бедиркининг додурч. Төрүрү чүс хойга онааштыр 100 ху-раганын 1980 чылда менди до-дурткан.

— Хойжулар чарыктын баштайгы чылдары менээ дык.

ПРОДУКТУЛУГҮН КУДУЛАПАС

Көдөз ажал-агынын дур-жула станцияныг Халы-Аксиди сүт-баран фермы бо чылдын кижизилдигининг багыт эвес бедирген. Бодун мал чедирер ферма-да четки-биле дүжүргөн. Амгы уеде бугу инспекцияг ажалла-чегерилгенин экижиген.

Саар инспекциян тургузу-азырааче шийгээди, доду-үлөтүп, баласалаттыганын ра-ион дугаар чегерип турар болгаш, кымык уеде бестин сүт саалдаж куудулажып турар.

Калачылар Н. Оон, Д. Ба-йыр-оол, О. Чатар-оол болгаш болза ажалжымын О. Бюро-лар кымык ажалдап, инспек-терин район дугаар чеге-рип, калачыларын иштин мж аштап, арылап турар.

Н. ТАНДЫ.ООЛ.

Улут-Хем район.

ЫЧЧАЛЖОК ФЕРМАДА ТАА-РЫМЧА ЧОК ЧҮДҮЛӨР БАР

Ажылынын курттар бажы-балдаг чедирер. Чамдык ба-жыларын пекчалары ала кылдынып, соңга шийдери чок. Салтыг аш-чепи бараан-нары ховар келер. Хлеб бедик бедирер баар таварылар тургулаан. Бо чегертерин да-рыг чылдарынын дуржула ста-нциязынын удурутпага кич-ээгэй салза чогуур.

О. ДАДАР.ООЛ.

Танды район.

ОЛАР МАКТАЛДЫГ

Бистин «Бүрүн» совхозта чаанга ажал-херанге кымы-мак, чыл бүрүдө эки түнүс-тайгы чымыкты бедик көргү-зүлгенин чедир азыр дээш ке-жээ, кымык ажалдап турар. Оларын хондугулар аңа үеде малчы күш-дегенди эки.

Г. САНДЫН.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

Чая-Хем район.

СӨЗҮНГЕ БҮЗҮРЭЛДИГ

Алексей Сарыгдарың Ха-
раганын. Чарыкта кыштанча
уулу буруста кышкы хуа
даглар билиштеринге олуртуп,
доран-на имиргичтер, шаттан-
дай соок сырын үрүп келген.
Чыгыш калмактарына, курга
өзүнчө даражаны хойлар ала-
да кирип, мал-маганын база
кижигеринг ишт-шүрүн кит-
кей берген.

Хойну сугатар, калмактар
болгон немей кемгерлер дээр
кежээк кымыш баз-ла хай-
ныккай. Калмак ажалдап улу-
зу-биле калмак хайныкчынын
ажылдап турган Алексей Ка-
ра-Салович-биле мичан ужу-
ражы бердинес. Менделешкен,
оон ажал-херээн дугайы
чугаалажы бердинес. Амиды-
раалдын хил дүн девинише
анжы коммунист бистин ай-
тырмаларына күзөлдүн-биле
харымап, ажал-амидыраалы-
нын дугайын чугаалап турду.

Оон тускайлап чымыштыг
малын ижи 15 чыл мурунда
агелден. Ам ол партиянын Бин-
Хем райкомунун кежигүнү,
Ленин орденнин «Кызыл та-
раанын» сохотун хой ажал-
дыг Эрбек салбырыннын дөр-
тү бригаданын партия бөлү-
лүнүн организатору. Брига-
да кежигүнүнүн кужун
партиянын ажал-амидыраалы
хуусаларына мобилизастар, оларын
ортуна
болитмассалыг
ажылдап күштелер талашы-
быз партбюлх организатору
кымыш кымыш-ла хой.
Амгы үдө хойжолар партия-
нын XXVI съездинде СЭКП
ТК-нын Төзөмөлүн, партия-
нын XVIII област конферен-
циянын материалдарын та-
ныкып, өөрөнп турар. Чүг-
күлдүг ажалдап чоруур ми-
ды кижинин күш-ажымы
өрүү делет, амидыраал-чүг-
талгага тура-соруу бедик дү-
жуганы улут бодуру чугаа-
жык.

Киж боду бут амырага бы-
жы-биле турду, иденейлиг
амидыраалын туртугун апа-
ганда, хуи буруда калмак ажал-
дап чоруур эш-өрүнгө, анжы
өскөнгө эки чүдүлү сүмөлсө;
оларга деткимчени, боттут ду-
заны чедирер болгай. Оон да-
дын алгаш, ажалга өөртек-
кин анжы хойжу комсомолчу
Николай Седин-оол ам оон
бригаданын ажал-амидыраалы
бирээни апарган Алексей
Сарыгдар «коргалар-биле
чугаалап турар. Ынчанмайы
калмактар, «эки ажал эеп фи-
лос деп тошун мерген сөтү
бар болгай.

Алексей Кара-Салович оон
ажылдап турар бригаданын
дүжүлгалыг хойжолар, ком-
мунистер Дамды-оол Казды-
оол, Чамзын Сундуй-оол олар-
нын база партияны улут
чыгыш-СЭКП-нин XXVI
съездинде уткуштур бедик
тура-соруутуг, иденейлиг
ажылдап турарын демделеп
турау. Оларын дагынын
алгаш анжыктар база эки
ажылдап турар. Ол дээрте бо
хойжу бригада бестин 9 кодан
төрүр хойну, 2 кодан дотте
хураганын ажал, калмактар
турар анжыктар, дү-
жугалыг, сакчалыктар, чо-
залыктар, механизаторлар-
дыр. Оларын ажал, амиды-
раалын кижигерлер дээр брига-
да төвүнде электир чымыш кири-
ген, ынчанга хойжоларын
баскынарды. Ынчанга
лампочкалары чымышкы
чырын, ак-көк экранга теле-
визор көрүп турар. Разво
чугаалап, улут Төрүн чүрттүн
куш-амиды, амидыраалын
судалы-биле оларын туаштуруп
турау.

Узун-Саймырда дөрктү хойжу
бригаданын коллектив «И-
ларын», «УКА-нын 25 чылы»
«Хемик», «Резольвациян ча-
быжы» сохоттарынын мал-



А. ДАРЖАА. ЧУРУКТА: А. С. Сарыгдар.

АРМАН ССР. Ерваннин
дугуй заводу — республика-
нын эң мураккы бугурагеле-
ринин бирээни. Ону беш чы-
дым дугурунда калбарган
Бугу-эвиле социалистич ча-
рыжыга оон коллектив чүрт-
тун илалыг бугурагеле-
ринин аразына чангыс удаа эвес
тинелки болуп келген.

Ерванда ол заводтун бугу-
рагел дугуйлары сурагыт.
Ону Венгрияга, Моолче бод-
гаш Кубаже база чорудуп
турар.

СЭКП-нин XXVI съездинде
алдар кымыш алган соци-
алистич дүжүлгалыг Ерван-
нын дугуй бугурагеле-
ринин күүсөйү турар-
лар. Фебралдын 23-ке чедир
оол пландан ажыр 700 мун
рублун продукциянын бугу-
рагел немей хуусалар.

ЧУРУКТА: ук заводтун чаа
№ 3 неги.
СЭТА-нын фотохроникасы.



«Шынга» харылар

«ШИМЧЕП ЧОРУУР ОТТАР»

Мындыг эгелди А. Таванын бижээн шү-
дүмчүлүг чагазы эркен чылдыг
карты 11-де «Шынга» парлаттыган. Эр-
ван суурун дүжүмчүлүгүн чагылар
баштарында сайгылаанын чогунда
карагылаарга-ла чүрттукчалар халда фа-
нарыларым чоруп турарын илде бижээн.

«Шынга» харылар
«Шимчеп чоруур оттар»
«Шынга» харылар
«Шимчеп чоруур оттар»

«ЧАДАГЛААН ПАССАЖИРЛЕР»

Эркен чылдыг ноябрь 26-
да «Шынга» парлаттыган
мындыг эгелди материалга ха-
рынын улус депутаттарынын
Току район Советинин күүс-
комунун даргасынын орака-
чы Н. Савин чоруткан. Оон
бижи турары болза:

«Солунда кирген фактылар
бүрүн балыктаттыган. Рай-
он төвүнде автобустун со-
хоттар төптеринче болган чаа
аэропортке улусту аргаштыр-
бай турганын, оон чы-
дагааны — үргүлү урелин-
кинге таваржып турганы бо-
лур. Амгы үдө мич ажал-
дыг черинин автобустун пас-
сажирлер аргаштырар-биле

ДИРЕКТОРНУҢ

ЭЭ-ХАРЫСАЛГАЗЫ

Молдавияда Окичкинин
технологт дери-хересел-
дерин дүжүлгал заводтун
директору В. Глазнев м-
талл камналганын кичээл
салырын улусчу контролёрлар
негезген. Демир проканын
кадагалалыне ношак кичээл-
гейин салганы дээр бугура-
гел бугу коллективинин
мурнуна негелеп өзүгар ол
харылаан.

Чамдык кылыгыларын бугу-
руп турар үдө металлдын ча-
рыгалы улгайып турарын
хайгылычлар өскергенер,
Заводтун улусчу контролёр
белуу элден иш реидлер кыл-
ган соода оон чыдагааны
тодораттыган. Ындыг турбу-
же бугурагелнин удурутугу
ону тоомчага алган, чары-
галдын норма-чизжәне сагыш
салбаан. Оон туржун коллек-
тив нежигүннеринин калмап
алганы 150 аныг тонна ме-
таллы кайда-даа даңкылаттын
маан болган.

Улусчу

КОНТРОЛЬ

Завода байдалды районун
улусчу контролёр комитети ба-
за хынал көргөн. Хайгылыч-
ларын ундурган түнцөлери
бадыктаттыган: металл ча-
рыгалы план өзүгар боттан-
майн турар, оон камналганы-
нын талазы-биле алдынган ху-
лалге доктаамал күүсеттин-
мей келген болган. Демир
проканын чарыгалдын норма
өзүгар боттандырылганын
дан оон фондусундан 370 тон-
на металл аныг чарыгалатын-
ган. Оон кадагалалында бол-
гаш учедунда база шыңгыш
четтестер бары илерзэн.

Кирген материалдар өзүгар
республиканын улусчу кон-
тролёр комитети заводтун ди-
ректорунга донгуда онаган.

Нити хуралга В. Глазнев
ол байдалды бот-шүгүмүлүк-
чи өзү-биле тайылбырлаан.
Четтестерин чалдары дээр
административинин ап чорудуп
турар хемчеттеринин дугайын-
да ол чугаалаан. Металлды ча-
рыгаларын чамдык нормала-
рын эде көргөн, оон камнал-
ганын чедип алганынын шаң-
кап-мантараанын талазы-биле
ажыл боттанып эгелзенин даң-
катын. Оон-биле чергелештир
прокатын аягылаарынын бол-
гаш кадагаларынын талазы-
биле контролёр күштелген.

— СЭКП-нин XXVI съезди-
нин СЭКП ТК-нын Телеви-
линде куруненин сагыла-чу-
румун быгылаар, камнал-
ганын режигин хажыч, чоңка
боттандырар талазы-биле
улусчу контролёр органны-
нын ролон бедидерин база
көргөн—деп, заводтун улусчу
контролёр бөлүгүн удурутунчу-
зу, илдиз эргеленичи В. Га-
мечши чугаалаан. — Ынча-
гаш бис бодуеушун ажалы-
высты ол партиянын докумен-
тинин негелдизинге дүшүтүр
кылып турар бис. Чиг-этти,
материалдары, энергия нуру-
лавырларын камныг чарыгаар
талазы-биле айтырларме
кичээлгейин салып тура, бис-
тер коллективистич улам
эки болгаш шынарлар ажал-
дарына дузалаар ужуруг
бис.

З. НОВОСАДНОК,
СЭТА-нын көрр.
Кишинев.

Совет көдээнин кижилери

МАЛЧЫН ӨГ-БҮЛЕ

Дааган ажал-херээнге кы-
зымак, амидыраал-чүг-талга-
анын уагырлыг, аш-өрүнгө
эвден-ээдге, ак сеткилдиг,
чопун төлөнтүп макталып
адыл чоруту ажал-ишчилер
кедээр ажал эвес. Ындыг
ларга Лопур-оол биле Ханмы-
ва Деневирин хамдарышты-
рып болур. Кежээ, кымыш
малчын өг-бүлө ол иштин
алган мергежилге ам «УКА
25 чылы» сохотта 16 чыл
хойжулап ажалдап турар.

Лопур-оол Деневирин күш-
ажымы оруу чедигн классты
дооскан соода, 15 харылында
агелден. Ол баштай хову бри-
гаданын ажалдап турган.
Норбу Ханмыва сохоттун
Арыскан салбырында зоотех-
никтеп ажалдап кирген. Бо
кежээ, кымыш, ак сеткилдиг
ишчилер өг-бүлө туткан, мал
кадарар деп иштиниреп ал-
ган.

Лопур-оол биле Ханмыва
1964 чылда бир кодан хойну
кадарары-биле хуусал алган.
Кандыг-да ажалга белен чү-
вө турбас. Хой хуусал алганы-
нын баштайгы чылдында берге-
лер таваржып турган. Дү-
жугалыг хойжоларын дуза-
зы-биле, оларын арга-сүме-
ленин ажалдап тургаш, берге-
лерин ажал эртен.

Ону беш чылдын агазынде
малчын өг-бүлө дунгушун тө-
рүр тогуларын хуусал ал-
ган. Ол чылдан Лопур-оол биле
Ханмыва куженишкенин
ажылдаан. Кыштагашкына
баш удур белеткенин, калма-
хараанын кий сентээр, хура-
ган алаанга урар кургаг өдөк-
ти белген, Сигенин база боттар
көзүп келген. Оон түн-
линде олар төрүр тогулар-

нын 100 бажыга онааштыр
80 хураганын менди дорукту-
руп, бир хойданна 3,4 кг
дүктү кыргып алган. Оон да-
раалында чылдарга көргүзү-
үзүм-на экижип турган. 1978
чылда 100 хойга онааштыр
93 хураган, хойданна 3,1 кг
дүк, 1979 чылда 107 хура-
ган, 3,2 кг дүк алган. Лопур-
оол биле Ханмыва Деневир
боттарынын беш чыл планын
ажыр күүсеткен. Чыл бүрүде
бедик көргүзүлгөн дээр «Со-
циалистич чарыгтын тилек-
чи» деп херек демда-биле
каш улаа шапканып келген.
СЭКП обкомунун, Тыва АССР-
нин Министрлер Чөвүлелинин,
профбюджеттинде болгаш
ПТКСМ обкомунун диплому-
биле база шапканын.

Бо өг-бүленин ээлери чүткө
кымыш малчыннар эвес. Ба-
жы-балдынын ишти арыг,
культурут. Ынчанга «Кул-
туртук өг-бүлө ээ» малчын-
нарнын социалистич чары-
жына тилекчи болуп, хүн-
дүлөд бичик-биле шапканып
тургулаан.

— Хой чылдары мал ка-
дарып келет, черле чүтү көр-
бедик дээр—деп, Лопур-оол
Түдүмович чугаалады. —Кол-
ла чүрө — бот-харысалга-
дыр. Бедик харысалгалыны
мереп билги, олу-чылдын
чок ажалдап турар малчын-
нар бедик көргүзүлгөн чедип
ол турар бөөр чүрө-дир.
Ону «Алан-Малдыр» сохот-
тун хойжуг, Социалистич
Күш-ажылдын Мадыры Ор-
жак Дамы-Маалдын чугаа-
лындан база дымналын. Черла-
мича, мөөн дүжүлгал-да
оон толарга херечилеп турар.
Мен бодан оарымга, хойжу-

ларын түнцөлери бир де-
мей бедик болдулар дээр бо-
ла, оларын шунтузуну чы-
рысалганын улгайттырар хе-
рек.

— Ол бир талазында, чөп-
түт — деп, малчыннын ка-
дым, Ары-Уулу көдө Совети-
нин депутат Ханмыва Деневир
чугаалады. —А өкө тала-
зында, малчыннын чедикши-
нишкенин түнцөлө шыкы-
жыл. Чамда, чок хураганын
нын хуусал алганы, оларын
өстүрүп доруктарынын ап кө-
рөдирер даа. Хураган дорук-
тарына дузалажыр сакман
чыларын сохот чорудуп бөөр-
дир. Олар база улут салымш-
кынын хуусал алган. Бугу-ле
чүвени чангыс малчын чө-
лүк кылган, бедик көргүзүтүп бе-
дип ап турар дээр болза, арай
шын эвес деп бодар мен. Ын-
дыг болганда, чүткө малчын-
нын эвес, а мал ажалында
кердиш турар бугу кижилер-
нин харысалгалынын бир дөмөй
кадурер эргежок чүтүл.

Лопур-оол Түдүмович мал-
чынын социалистич чары-
жыне киришкан, он бирги
беш чылдын баштайгы чы-
лында төрүр 100 хойга
онааштыр 100 хураганын мен-
ди доруктуруп, хойданна 3,1
кг дүктү алганын, 10 тонна
сигенин, 3 тонна булук-бүрү-
нү белеткенин хуусалган.
Сохоттун дүжүлгалыг хой-
жугу Торе Хунашты чарышка
кыгырдап. Ам ол 441 хойну
Лоргүн деп черде хуи кышта-
лып турар.

Т. ОЧУР-ООЛ.

Улуг-Хем район.



«Тес-Хем» сохоттун Эртен сүт-бараан
фермазында мураккы ишчилер эвезиш
эвес. Оларын бирээнин Александр Ба-
дарчы хамдаржыр. Ажылыга макталдыг
саанчыга чангыс чер чүртүгүлгөн изиг
бугурагел илереди, эртен чылдыг фе-
бралда болуп эркен соңгулааларга Тес-
Хем район Советинин депутатына ону
соңгаан. Чонну бугурагел ол кызым
ажыл-ижи-биле шыңзыдып чоруур.

Депутат саанчы бо хуннерде партиянын
элчегин XXVI съездин куш-ажымы
белетерлиг уткуур сорулгалы кызымак
ажылдап турар.

ЧУРУКТА: Тес-Хем район Советинин де-
путаты А. Бадачы.

Т. КУНГАНЫН ФОТОЗУ.

БРИГАДИР БОЛГАШ ООҢ ӨӨРҮ

Ак-Довурак хоорайда ту-
дугулаа бригаданын аразы-
нда хайбарган социалистич
чарык анжы коммунист
Виктор Савыладин бригаданы
күш-ажымы чедикшишкенин
чедип ал келген. Виктор Са-
выл тудугурун нарын мерге-
жилге 19 харылында эгелен
ажылдап кирген. Ол күш-
ажымы баштайгы бажыны
Кымыш-Маалыкта тукубу за-
водтун тудугуна эгелзэн.

— Ынчан Калдар-оол Кү-
жүттүгн хураганын анжыктар
бригаданын кирген мен. Оон
эзелден-ле Ак-Довурактын ту-
дугулаа кирген, бугуле
чедип ажал-иштин турар иштин
мен—деп, Виктор Савыладин
бодуш күш-ажымын чамда-
рыш эгелзенин дугайын
докутуу-биле чугаалаар.

Ажал-ишкени кымыш чоруду-
биле тудугу мергежилге
кажыттары ол өөрөнп ол
иштинде болгон 1970 чылдан
эгелен бригаданын эгелзэн.
Бригаданын ажымы чары-
галыг болгон нарын. Ол
бугу ажал-иштин башкаар
бригадын кежигүненин
күш-ажымы күлө организастар
эвес, а ажалдап чүткө
палыг таваржып, бодуш
тудугулаа. Оон ажал-иштин
палыг өөрөнп ол, бугуле
түрүр эртен ол чык билер.

— Оон удурутканы бызаныч-бе-
тошкитер бригаданын боттары-
нын улугу Ак-Довурак хо-
райын Постоныйн суурда
чүрттала бажынарнын ту-
дугулаа кылыгына. Тыванын
лаг-дугу болбайлыгы В. И.
Лопур атыг комбинатынын
иштин эгелзенин тулчун ажал-
дап киреринге кирген.

Виктор Савыладин 16 киж-
лиг бригаданы, ийн эвено
болуп алган. Постоныйн суурда
60 аал ишти чүрттээр ийн
бажынын тудугулаа ажалдап
турар. Бирги эвеноу бригадир
болу удуруткан. № 103 бажы-
нын тавалан салым эгелзэн, а
ийнги эвеноу оон дузалажыш
мураккы тудугу Хирли-
оол Сат баштаан. Олар чаа
чыл бетинде ажалдап кирер
№ 17 бажынын тудугулаа
ажылдап турар.

— Бетон блоктар болган
тодогт саларга төнөлдүр
бугу колдунда ажал чок
түр бис. Чарык ол ажал үн-
тин иштин бажымын та-
наан бестин салым иштетиле-
н. Чүгө чеге Ак-Довурак-
тын тудугулаа мергежилге ком-
бинат бистин тудугу материал-
ды-биле көчүт байл калма-
нып келген. Кал блоктарын
экспер, олар чүгө бөлүлү-
шүн болур, а чүгө алаалыга
хемат материалдары база үс-
тү бөөн. Чамдыкта дүш соол-
та эвеноу — эвеноу бригадир
болган тудугулаа хомудал
чугаалап өдүлүр.

Ол тудугу чамыда чыда-
на ажал чок турар. № 15
бажынын эгелзенин мича
экелген, ханга ажалдап
палыг ам-даа ашпал кылып
бербиз.

— Ийги эвеноу ажалы
бай: удузас ажалдап кирер
бажынын шаланы болгон
чедип кылымын бетон кы-
лымын кылып турар—деп,
бригадир чугаалай-дыр.

— Виктор Савыладин бри-
гаданын оон боттарын палы-
гы ондалаларын эркен чыл-
дын август-ла күүсеткен. Он-

ту беш чылдын сөөлү чылы-
н ол айларында 109,9 мун
рублун тудугу-монтаж ажал-
дарын кылып турган, ону 115,8
мун рубльге күүсеткен.

— Эркен чылдын калма-
кандыг объекттерин ажалда-
ла кирдинер? — деп, оон со-
нуугалдым. — Постоныйн су-
урда 60 аал ишти чүрттээр
бажынын, улут машиналар
күрер таракты, мыда амиды-
раал-хандыраал коруу-биле
кай калмактыс. Оон
ийнги эвеноу бажынын спорт
комбинатын ажалдап кир-
динер. Хой үени «Тыл-
да-дугу» комбинатын ТЭЦ-
тин иштин эгелзенин, ажалдап
фабрикада бодик сортуу
дуз калмактар комбуста эр-
тирилген. Ол объекттерин бот-
тошкитер ажалдап кирер—деп,
Виктор Савыладин харыла-
ды.

Шалыгы бригаданын кежиг-
үненин чангыс 100 хүн ажал
ажыл чок олтур хейит чок
болгон үсүлде хомудала-
нып баштай илереткен ужуру
ол.

— Кылап ажал-иштин
хей, көргүзүшү мөрдөмө бедик
болуп чүртүлүр. Тудугу
ажыл-иштин организастар,
бистин тудугу материал-
ды-биле калмактар турар
комбис. Ол комбис тудугу-
ларын бот объекттерин өскө
башкаар чугаалай-дыр.
Бригаданын хомудалы черте
чүртүр. Бо ажалынын ам-даа
чедип шунтоттотой турар.
Ам оон дарый өөрөнп көрү
чүтүр.

— Бригаданын мураккы-
ларын дугайын соңуугалып
көрүңер?

Х. МОНГУШ,
«Шыныг» тускай көрр.

Лекция пропагандасы

БИЛИГНИ, МЕРГЕЖИЛДИ БЕДИДЕР

да ортумак эвеноу удурутк-
чулары, специалисттер хараа
туттуган. Бай-Хаак ортумак
школазынын чангыла анык
дайынчанын университетин
(уудурутчу А. Абросимов)
турган. Совет Армиянын
хуусалганын аныктарын шө-
рин албаны эртерегинге бе-
леткенин-биле чергелештир,
бо школын дооскан аны-
гыш ишчилерге өөрөнп, шө-
р албаны эртерип турарлар-
биле бижып харылаалыг.

Медицина билиглерин про-
пагандалаа секция «Кадикши-
лыг хууну» эртерип талазы-
биле биче эвес дүжүлгалы
мөдөйлөп алган. Ол хүнде бо-
лук эмнелге ажалдап калары
районун суурларыне, чүрт-
такчылыг черлеринге чорутар
ажа баган чүрттуккы чонун
ортузунга консультацияларын
эрттирип, хүлөп алышкы-
ларын кылар. Ол үдө кан ба-
чышкынын хынаар, ханын
бөлүп ишчинер болгаш өскө-
ла ажалдарын кылар. Сани-
тар бюллетенеринин дегел-
генин организастар, медицина
билиглеринге хамдарышкан
билиглерин база кычан көрү-

лер. Ол шыкш эмвер салар
апеканын организастар келген.

Хойлу-дурм билиглерин
пропагандалаа секция өг-бу-
ле, ажал-калай болурунун,
күш-ажыл хойлузунуна тала-
зы-биле болук лекцияларын
ажылдап кылган, амгы үдө
районун юристи ол тема-
да лекцияларын номчул тур-
ар.

Иштеткени болган санат
бергенер районун «Билиг»
инстител организастарын
ажылдап четтестер болгаш
чедип кылдырмаан чүдө-
брын пленумга айткан.
Ынчанга лекция номчул турар
үдө техниктиг херекселдерин
болган көргүзүп материал-
дын четтес ажалдап келгенин,
лекцияларын теманын кы-
зымын, диктанчыларын би-
лигин, назы-харынын айы-
мын лекцияларын номчувай
турарын пленумга шүгүм-
чүлү. Күш-ажымын, иш-полы-
тиктиг, ажал-иш кижизил-
генине тураскаткан лекция-
лар ховар номчулунул турар.

Совет улустун политиктиг
билиг болган културалы
хуи келген туудун баала
оор. Ынчанга номчул турар

лекцияларын идея-теоретиктиг
дедилеп чүрттуккы чондарын
доктаамал өзүп оор деме-
лиге дүшүрү бедидер негет-
тин турар.

Лекция пропагандасына
лекцияны бөлүктөп номчуруу
чугула черин ээлеп турар.
Ындыг болганда, ону техника-
да чак чүлүлөр, литератра-
лар-биле дозбар, аныктары-
нын коммунистич кижизил-
генин талазы-биле ажалда-
ны организастарын чугула-
зы айткан.

Лекция пропагандасында үс-
түнде айткан болган өскө-
лаа четтестерин чалдары
азы шунтоттотой лектор-
ларын идея-теоретиктиг би-
лиг болган мергежилди бе-
дидер чугула дээрин пленум-
га демделген. Ынчанга лектор-
ларын семинарларын, дү-
жуга солчулгаларын докта-
мал организастарын, оларга
методиктиг дузаларын көрү-
лери айткан.

СЭКП-нин ээлчегин XXVI
съездин төлөнтүг уткуур
талазы-биле хемчеттерин айт-
кан доктаамал пленум хүлөп
алган.

С. ТУШКОВ.



Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-нин Дээди Советиниң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 12 (14110)

1981 чылдың январь 15, четверг

1925 чылда үндүлүштүнген

Өртөз 2 көр

Хойдан-на хураган дээш



Бөгүн «Шын» союуна Чөөн-Хемчик районда «Сүт-Хөл» совхозтун Кара-Чыраа салбырынын мурнакчы хойжуу Дамы Доржиевич Ондарын чедишкенин-ге турсааттын көдүртүнген.

Д. Ондар төрүүр 246 хойну надарып турар. Онч кодаында ам 130 хой оолдаан, хураганнар шугту онча-менди. Дамы Доржиевич партияның XXVI съездинге алдар болдурган социалисттик чарышка идеп-кейлик ириштишкан, бо чылын 100 хойга анааштыр 105 хураганын мангалып, доруктурарын хүлээнген, эвес-соруугу ажылдап турар.

Чес-Булуң бригаданын мурнакчы малчыннык-ка-лы ажылдап турары хойжулар Арбай-оол Ондар, Дел-гер-оол Монгуш казарган кодаанарында төртүтүнген хураганнарда чактыс-даа башты хоратпааннар.

Хойжулар! Мурнакчыларның улегерин зерип, хой бүрүзүндө хураган алып дээш туруштуг демисежи-ңер! Хойнуң баш санын өстүрери чүгө өөн хамаар-нырын утпаңар!

МЕНДИ КАМГАЛАП АЛЫР

РЕСПУБЛИКАДА ХОЙ ООЛДААШКЫНЫ, ЯНВАРЬ 12-ДЕ МЕДЭЭ-БИЛЕ

Амгы хүннерде районнарнын ажыл-айгарында хой оолдаашкыны түдүктөөн. Сөөлү мезеде алдырта, республикада шугту 77 муң 10 баш хойдан 77 муң 13 хураган төртүтүнген. Олардан 47 хураган өлгөн. Ам камгалап алынган — 76 муң 366 баш. Онч алында 1100 хураган ара салдырган болгаш өзү төртүтүнген. (Эр-кен чылдың январь 11-де медээ-биле, 34 муң 61 хураган төртүтүнген, олардан 34 муң 58 баш камгалап алынган турган).

Эркен чылдаагы деңгээлге, бо чыл-дын 43 муң 952 хураган хой төртүтү-гөн. Улам-на хой ажыл-агыйлар хойну арте оолдадып таарычталыг аргын ажылдап өгөдөөн үстүндө сайнар база бадыйган турар. Ыланга мурнуу болгаш барын районнарнын совхозтары хойну арте-декабрь, январь айларда оолдадып таарычталыг дээрин боттарынын практи-касында көрүп, билеш, ол аргаже чоорту шилчип турар. Сөөлү мезедеде алырта, Чөөн-Хемчик районда — 20 муң 287, Улуг-Хемде — 12 муң 426, Өвүрде —

11 муң 598, Эрэнде — 8 муң 366, Мөң-гүн-Тайга — 6 муң 34 хой оолдаан, хураганнар онча-менди дорутуп турар.

Хой ажылында өн харымсалталыг үе бо. Малдын чаш төдүп менди камгалап, доруктурар дөш совхозтарнын ууртукчу-лары, зоветсепчилер, хойжу, сак-манчы бүрүзү бар-ла аргаларын долу ажылдап, кызымаккай туржур ууртук. Маңа кижжи бүрүзүндө харымсалгалык бедилери өн чугута. Он-биле чергелеш-тир районнарнын партия, совет, көдө-ажыл-агый органның чаш маңа кам-галап алырынын бүтү-ле чугута айтыр-ларын, малчыннарнын амырал ханды-рыганынын айтырларын, төртүтүнгөн, өлгөн, ара салдыган хураганнарнын өтө-түдөдүн шын турарынын шынгын кон-трольга алып хүлээлели. Малдын баш са-нын өстүрериниң даалганын чедишкенин күөсөдери чүгө өөн — чаш малды онча-менди камгалап алырында хамааржырын кижжи бүрүзү утпас ууртук.



Кызылдың хабарында заводунун пехтери партияның XXVI съездин төлөтүп уткуур дөш социалисттик чарышка идеп-кейлик ириштишкан, 1981 чылдын январьга долар болгаш ажы күөсөдир дөш чаа социалисттик хүлээлелерин алгаш, күөсөдириниң ажылдап турар. Мурнакчыларын дорукту-онту беш чылдың планын оонааларын хуурааында арте дооскаш, он бирги беш чылдың баштайгы чылдың күш-ажыл-чы чедишкенин эгелээ кондиртер чег башташ.

Мурнакчы пехти бригадаларынын аразында Тыва АССР-нин Дээди Советиниң депутаты Н. П. Зимикинин ууртка-нын төрт кылар бригада ээлчег планын 110-115 хуу күөсөдир келген. Олар чакыжыларын согуурталын өөрчүтүп көргөш, аңа-бүрү раштыкларын дуураа-биле амдалып, чаагай тор-тарын бугуруп келген.

Коммунисттик күш-ажылдык шалыпчы деп атты адизээ бригадаларын кылган «Празднички», «Олимпийский», «Новый», «Морозко» деп төрттар чакып амычаларын согууртал-нын хайыктырып турар.

ЧУРКТА: (солгай талаанда) төрт цегиниң мастери Нина Демикхана биле кондиртер Любовь Турышева ажыл үезинде.

А. ЗАПЕВТИН фотоу.

СЭКП-нин XXVI СЪЕЗДИНИНГЕ УТКУШТУР

ТӨРЭЭН ЧУРТТУҢ АЛДАРЫН КҮШ-АЖЫЛ-БИЛЕ УЛГАТТЫРААЛ

СЭКП-нин XXVI съездинге алдар болдурган соци-алисттик чарыш калбарып, темпелер күөсөдир турар. Улетпур, көдө ажыл-агый бугурулгелеринин, эртем болгаш культура албан чараларын коллективтери коммунисттер шуугаанын күш-ажылдык уруг белектери-ле уткуурунга белекенип турар. Съезд мурнуун күш-ажылдык шалыпчы эгелээ өн коллективтериниң ажыл-херектериниң дугайын СЭТА-нын корреспонденти-лери амычадып тур:

Улек ССР-нин Уругчмас төртү улазын аргыры фабрика СЭКП-нин XXVI съездинге ажыттынар хүне камнап ал-гандан чиг-эдинге ажылдаар Эржежог чугута кулавырын — 2200 килограмм коконнарны бугурулгенин съезд мурнуун социалисттик хүлээлелерин күөсөдир чакыжыларын амычадып тургускаш. Улар аргып үндүргөн кило-грамм төртү улазын камнап-на үш чүс грамм коконнарны камнап ап турар апарганнар.

Махарадэ районнуң Лихау-ри суурунун коңхурунун шай унуңунун өстүрүңкүлери Гриважа эң бедик дүжүттү чедип алган. Олар тектардан-на өн тонна чыгам шай бүрү-зү чыпп алганын — республи-када ортумак чымылдан ол барык үш тонна хой-дур. Олар ол продукциянын сайы-рады ажылдаар бугурулге черлеринге чүгө бирги сөр-төсө дүжааган. Күш-ажылды өнч органиастап, мурнакчы дүжүлганы калбаа-биле ажылаанын түнөөнүнде мынды чедишкенин чедип алган.

Тектардан-на өн хой дүжү-тү алыры дөш чарыштын инициатору, коллектив-чи-ханнастаан эвеноун ууртук-чугу 3. Урумадеге 1980 чыл-да ССР-нин Күрүе шаанна-лы тыгаскан. Эркен беш чылда ол коллективтин меха-низаторлары планында бүдүн чарык катал хой — 351 тонна шай бүрүзү чыгаш. Амгы беш чылда шайын бедик шы-нарды 600 тонна бүрүзү чы-ыр деп чаа санады мур-накчылар үндүргөн. Ингир сурда Социалисттик Күш-ажылдын Мадыры В. Меунар-га баштаан коллективт механикастаан эвеноун чарышка кыйгырган.

«Тергин шынарның кол-гоктун» деп вымпелди Киш-кевун соодукчулар заводунун хоңгалчызы Г. Бойнога ты-гаскан. «Улегерин ажылдаар-чеден» — улегерин бригада-де, пехте» деп доозуну чарышка тилекчи болганы дөш мур-накчы бугурулгелерге ол

шаанналы тыгаскан. Партия-нын съездинге белекел үе-линде коммунисттерин ни-пиативазын бугураа неперээ өн шимчээшкни продукциянын шынарын экижер дөш де-миселге күчүдүт ичигин бөдү берген.

Бугурулгенин ажыл-ишчиле-риния хой бүрүзү бирги кварта-лын планын чуртук коммунисттерин шууганы ажыттынар хүне чедир күө-сөдиртериниң шимчирээ. Он-гу беш чыл планынын чыла-рында хожулап туралар чок-ка ажылдаан Г. Бойконун бригаданын дүжүлганын партиянын ажык хурааларын-га көргөн болгаш заводтун бугу пехтеринге, бригадаларыга неперелерин сүмелээ.

«Партияның съездин, се-кээ рапорттап тур бис!» деп кезикчин мадырлары Яро-славль областың «Туношна» совхозунун малчыннары болу берген. Автокубун иңде че-де берген ажылдакчылары съезд мурнуун чарыжынын мурнакчыларын алдаржыдып наггарын ферманын кымыл бугурунга органиастаан. Ужражымышкынын програм-манын — бот-тыныгыр уран чүдүдүн киржичилери-нин белекенип тускай агит-программа, «Ярославль район съездинге съездиге чедир» деп дөдөгө кирген. А онч соода малчыннарнын кура-лырларын дугайында, съезд мурнуун хүлээлелериниң канчаар күөсөдиртерин турар-нын дугайында чугаа болган.

Автокубун көдөдө соци-алисттик чарыш мурнакчылар-нын, сурталчы болгаш куль-тура-массалыг ажылдык опера-тивтик пропагандистери апар-гын, Каастагалыг плакаттар болгаш доозунар-биле шимет-тигел машиналарын съезд мурнуун күш-ажылдык эл-чегин хайыжышкынын ажыл-иштин хүнеринде өн ырак уруг-биче сурталга, фермаларга болгаш колхозтар мастеркаларында көрү бо-лур. СЭКП-нин XXVI съезди-нинге турсааттын клубту ажыл-херектер астафазында областың 60 ажык автоклуб-тары кирип турар.

Б И С Т И Ц

республикада УЛАМ ШУУДААР

«Кымыл туугу» аргалык-де мурнакчы бригадаларына бирээни Анатолий Боронинниң ууртукан туугулары чурк-чулар ажылдаар мастерска-ын холга ап, он бирги беш чылдың баштайгы хүнерин анаа өгөдөөн.

Дүүн олар ангы-ангы бө-дүктөргө үстүп алган, он мурнуула салдыган туугун таваанта чамдык чедерге өдө кылдыларын чорутуп, ха-на салырынга эңтик кылдып дескилеп, кижжи бүрүзү сору-к киришкенин ажылдаан.

Чуртлаа мастерскаанын туугунга ажылдаар-биле өк-келген бедик кранын өңтөп тургускаш оон дарык мыла хайыккан ажыл-иш улам шуудаар.

ИЙН БЕШ ЧЫЛДЫ

Тыва автосентелге заводун-га 18 чыл ажылдаан бугуру-генин хожуу А. И. Смердо-ников хуузада ийн беш чыл планын дүүн күөсөдирген. Бо-лунгү херөөнн бугурулгесте-рин шугтукчу Анатолий Ива-нович ээлчег норманын хүн-дү-не ийн чүс хуу күөсөдир келгенниң түнөөнүнде 1986 чылдын үлүүнө кириштир-ажылдап, съезд мурнуун күш-ажылдык эгелээ өн со-циалисттик чарыжында мурнап тураларын бирээни.

УРГУЛУЧУЛЕВИШААН

«Көдө электри туугу» монтаж участогу 303 кило-метр черге бедик вольтууг шугтуну республиканын со-хозтарында дүжааган. Чавыс вольтууг шугтуну тууду-рын планын 43 километр ажырган. Интижи-биле 1.168 муң рубльдин тууг-монтаж ажылдары кылдыган.

Көдө суурларын электри-жидеринге В. П. Балагановка болгаш Н. С. Краснобаевти бригадаларын төлөтүп үлүү кирип турар.

МУРНУКУ ОДУРУТДА

Кымыла районнар аразы-нын «Сельхозтехника» кат-тыжышкынын септелге мастерскааларын республи-канын төт тараал районна-рынн яны-бүрү марказыг кө-дө ажыл-агый техникаын септелгеге таарыштыр дерит-тигел дөдөм пехтерин, сеп-телгени өн шынарды кылдып шыдаар бедик мергезилдик кезд ажылчыларын, иже-нер-техниктиң ажылдакчылар-дыг апарган.

Мотор цегинде ДТ болгаш К-700 марзалыг тракторла-рын моторларын септелге-дин каттыжышкынын дүжүлгалыг слесари, комму-нист Петр Ондарович Байыр-оолга ууртукан бригада чоруд-уп турар. Онч кезигүнер-инден партияның съездинге ут-куштур тус-тус септечилер аразыга калбарган социали-сттик чарышка Федор Оян, Хо-валыг Дугар-оол, Валерий Сендаж, Станислав Луцевич олар онча шылгаарп ажыл-дап, чарыштын мурнуку оду-руун баштап турар.

Федор Илан-Сөрөнорич Оян олардан өн шылгаар-катыжышкынын тус-тус септечилер аразында шилчип чорутур Кымыл вымпелди чаа-лап алган.

Бөгүн СОЦИАЛИСТИК ЧАРЫШ ЭКРАНЫНДА:

ЧАСТЫРЫГЛАРЫН КАТАПТАВАС

Чүгө келер беш чылда эвес, харин база оолда-нын, 1990 чылга чедир үе-де бистин чуртук экономия-ны болгаш социал хөгжүдөөнүн Төлөөлелин Тыва АССР-нин ажылдык чоннары уугу согуур-ка болгаш чоргалар-биле танымал туралар. Партия-нын бугу уугу чугаалажып көрүдүн дээш паралаң Төлөө-лелин өөрчөп турар, олар бот-тарынның онгу беш чылда кыл-ган ажылынын, бугурун үлөө-ленин түнөөлөдөр үндүрүп турары билдирер. СЭКП Тыва Комитетинин октябрь (1980) ч. Пленумунга СЭКП ТК-нын Чүгө секретари, ССР-нин Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы эң Л. И. Брежнев бугу-ле уугу ажыл-агыйын хөгжүдөөнү, уугу болгаш чугута социал согуурларын шимчирлээр-ге чаа херин базым кылдыгы-нын төдөгөдөгү.

Республиканың улетпур бугу-рулгелер черлеринин коллек-тивтери СЭКП-нин XXVI съездинге төлөтүп ужура-жыр дөш социалисттик чарыш-ка кириштишкан, онгу беш чылда чамдык чедишкенин чедип алган. Олар ылан-гыя эркен чылдын дөрткү кварталында кескү чедишкенин-керип болган. Чижээ, 1980 мыла сайгарышта хемчээл-ини талаа-биле күрүе пла-нын хуурааган арте, декабрь 27-де күөсөдир болгаш план-дан ажыр 1.4 муң рубльдин продукцияны сайгартыган. Интигин-биле сайгарышта хем-чээл-ини дөрткү кварталда планы 104.8 хуу күөсөдирген. Улетпур бугурулгелер черле-рин 54 коллектив чыл планын күөсөдир, пландан ажыр дык хой продукцияны бугуруп үн-дүргөн.

Онгу беш чылдың сөөлү чылда күш-ажылдык коллек-тивтерин социалисттик чары-

- Тыва — Хакасия: түнөөл ● Улетпур дөрткү кварталда ● Автотранспортчуларның сорулгалары
- Ийн неделя бурнугаар күөсөкеш ● Кымыл тукутук участок ● Хожулап туралар-биле интер-вью (хава комплексинде байдал)

Оон түнөөлүнде 765 муң рубльдин продукцияны чедир бердирген. Базанын бугурулгенин онгу беш чылдың кол негеделери-нин бирээни турганы билди-рип, Ыланга-даа бо талаа-биле чыл планы база күөсөдир-тигел. Онч дүжүлгө улетпур бугурулгелер коллектив-теринде шынар дөш демиселдин ам-лаа четпес чоруп турарынын болгаш продукцияны үрөй кы-лар, онч күрүстайдартарын негеделеринден хажыр чор-руктарын хой бооп турары-нын херечизи-дир.

Дык хой улетпур бугурул-гелер черлеринде күш-ажылды кууду деңгээлде органиастаан турар. Ол бугурун түнөөлүнде ажыл шагынын чидиринде ам-лаа хой бооп турар. Чүгө ажыл шагынын чидиринден онгу беш чылдың чыл санын-да-ла бир болгаш оон-лаа хой миллион рубльдин продукция-ны чедир алынып келген. Ол шынар ажылдын кадрлар-нын ажылдан үнер-клер чор-лутун хойу планын даалга-ла хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-лаз протук-ция-лар. Үстүндө айтылган хожу-лашкынын бугурулгелерин уржудан 1980 чылда дык хой хемчээлдин продукция чедир кылдырмаан. Ол болза, 2080 тонна туугу чугага, 12.4 муң санын туугу, 0.6 муң кубометр энтээр демир-бетон кылгылар, 11.6 муң тонна сортуг даг-угу, 21.9 муң эжеш кыдык иди, 40.5 муң рубльдин куулар-амыдырал барааннары. 38.4 муң рубль-дин бажын иштин херек-селери, 635 тонна дөб-бү-лөк кылгылар, 48 муң дөб-бү-лөк болгаш өскө-ла

● 1981-ч. ● январь 1981

ХОЖУДААШКЫНЫ АЖЫП ЭРТЕР

(Аыш - чөм үлөтпүр эргелелиниң партия - ажып - агый активиниң хуралындан)

СЭКП Төп Комитетинин октябрь (1980 чыл) Пленумунун материалдарында болгаш партиянын XXVI съездинин СЭКП Төп Комитетинин Төлөткөсүндө чоңуң калбак хергеде барганын бугурун кондиргиче болгаш шындыктын эңгизинче кичээгилеи угландырган болгаш оларны күүсүлүр талазы-биле аыш-чөм үлөтпүрүн ажалдакчыларын чуртунда улуг сорулгалар салдырган. Республиканын аыш-чөм үлөтпүр эргелелиниң коллективиниң партия-ажып-агый активиниң хуралы ону беш чылдын түнөөдөрүн шүтүмчүлүккү өзү-биле анализтеп, чаа беш чылда бугурулгө бүрүзүне планын оонадандырып күүсөлгенин чедип алдыр дээш тодугай сорулгаларын салып, ажып-агый байдалга эрткен.

Ону беш чылдын түнөөдөрүн болгаш коллективниң чуртунда салдырган чаа сорулгалар дугайында ийкезден аыш-чөм үлөтпүр эргелелиниң чаканын С. Д. Кызыл-оол кылган.

Хуралга пивоваруун директору А. А. Сергачев, Ак-Довурактын хлеб заводунун директору А. Х. Оганов, бригадир, Тыва АССР-ин Дээш Советинин депутаты В. М. Масленникова, Кызылдың хлеб заводунун директору Т. А. Епифанова, Чадананын хлеб заводунун директору В. А. Тан, болгаш оон-даа өскелер санал бергенин.

Ону беш чылда эргелелин бугурулгелери чамдык чедип-кичирин чедип алганын ийкезден демдеглэе. Бугурулгелерде 97 ааа дериг-херекселдер тургускан, 3 дехти эде дээрин, чаа техниканы шигээди алыр, күш-ажылды эртем-чүлүккү өндүрүш органдарына талашы-биле 53 сангын хемчеглерин боттандырган, 23 аңгы-чаа хемчеглериниң продукция-зын бугурун шигээдин алдыган.

Ону беш чылда эргелелин бугурулгелери пландал ажыо 243 муң рубльге чыгып продукцияны болгаш 405 тонна кондитер кылганын бугурун. Продукция бугурун тоску беш чылдын деңселинде 12,6 хуу көвүдээн.

Республиканын аыш-чөм үлөтпүрде амгы үзүм 56 муң рубльге ажыктын 1981 чылдын февралдагы үлүдүе ажылдап турар. Оларынч арамыда ажыктын В. С. Монгуш, хлеб бижиркычы Б. К. Ош-Саар, кондитерлер Н. П. Демкина, коммунист, Тыва АССР-ин Дээш Советинин депутаты В. М. Масленникова, ажыкчылар А. А. Оганов, Л. Н. Туршова, Т. Н. Тома-

шова болгаш оон-даа өскелер бар. Бу хунерде Кызылдың хлеб заводунун кондитер иеги партиянын XXVI съездинде уткуштур чарышка мурнап, эки ажылдап турар.

Ыччалда-даа эргелелин бугурулгелери нитизин-биле чогуу деңселе чедир ажылда-ваан болгаш ону, беш чылдын планын дык хой көргүзүлгөсү талашы-биле күүсөткөн. Нитизин продукция бугурун үш завод, продукцияны сайгарып баша ол хире сангын бугурулгө чедир күүсөткөн. Кызылдың пивоваруу хоожу-лашыкында шүтүмчүлүк болгаш 231 дэл пивону, 103 муң дэл сүкүсүн, республиканын хлеб заводтары 2049 тонна хлеб аймаан чыга чедир бер-бэн.

Цех, бригада, бугурулгө бүрүзүне планын оонадандырып күүсүлүр талазы-биле органи-за-техниктиң хемчеглерин бот-тандырган. «Хожудал турарлар чок ажылдар» деп эгелээш-тин иштерин талашы-биле оларынч удурулгалары, ий-жер-техниктиң ажылдакчыла-ры четпес ажылдап, Ак-Дову-рактын болгаш Бай-Хаактын хлеб заводтарында 1980 чылда

хожудал турарларын сангын көвүдээн болгаш продукция бугурун 1979 чылдын деңселинде кудалаткан. Кызыл-дың, Бай-Хаактын хлеб завод-тары салгыларже продукция бугурун керээзин үрөп, күүсөтпей турар таварылгалар хой. Кызылдың пивоваруу-нун (директору А. А. Сергачев) ажылы 1980 чылда улам бөксөйгөн. Салгыларже 40 муң дэл пивону чедир бугу-руп үндүрбөзүнүн бараан сайгарылганы 90 муң рубльге кудалган. Эргелелин бугурул-гелери күш-ажылдын бугурул-гелерин планга 1980 чылда чедир күүсөткөндө 7 муң рубльдин продукцияны чедир атыкмаа.

Партиянын XXVI съездине СЭКП Төп Комитетинин Төлөткөсүндө ажылдап турар бугурул-гелерин күчүзү дөлу ажы-ларынче, дериг-херекселдер-ин, механизминин азынчыл ажылдарын бегиделгенин кичээгилеи угландырган болгаш, Республиканын хлеб завод-тарында бугурулгө күчүзү дөлу ажык-агыйларын турар. Ол көргүзүлгө Ак-Довурактынча — 30 хуу, Теречининче — 36 хуу, Чадананынча — 33 хуу болуп ту-рар.

Бугурулгелеринч ажылы хөтөйлөп, хожудал турарынч чылаагың чүдөдү.

Заводтарынч удурулгаларын, оларда партиянын органдарынч талашы-биле бугурул-гелеринч техниктиң эде деригелгенин, чаа технологияны шигээди алырынын, беша бугу-рулгөдүз чаа техниканы ажы-ларынч, күш-ажылдын сазы-гыла-чүрүмүн бижыларынч айтыргаларынч кошкак кичээгилеи салып келгенин. Продукцияны шындыктын баш-карынын комплекстиң систе-манын бугурулгелерде барык-ла иштериниң турар деп чы-гаалар болур. Оон уламзында продукцияны шындыктын куду-рун чедир күүсөткөн. Ак-Дову-рактын, Кызылдың хлеб болгаш пивоваруу заводтарында хой.

Чамдык бугурулгелерде де-риг-херекселдеринч техниктиң ажалдааын, септелгенин багыт чорудуп турар. Чадананын хлеб заводунда, Кызылдың пивоваруу заводунда, котёлдарынч эдилелинч чуруму хажыдып турар. Кызылдың хлеб заво-дунда хлеб бижирар суугу-ларынч септелгенин план бугурулгө хылаагыңдан 1980 чылдын августта суугулар шү-тулары ула урелген болгаш хооранынч салгыларынч хлеб бугурун 2 ай дүргүзүлгө үзү-ктелерип келген. База ол-ол чылаагыңардан Бай-Хаактын хлеб заводу декабрда 17 хо-жу ажылдааын болгаш 30 муң рубльдин продукцияны чедир бербэн.

«Улус ажып-агыйына күш-ажылдын салгыла-чүрүмүн күштелдирер болгаш калдары-нын ажылдап үнө-керең чорудуп эвээжидер дугайында» СЭКП Төп Комитетинин док-таалына хамаарышкан чам-дык ажылдар кылдырган. Ын-чалда-даа заводтарда ажык-чыларынч ажылдап үнөп, чылааган чок ажыл шагы үзөр чоруктар хой. Эргелелин бугурулгелеринде нитизин-биле кичи сангыла оонаштыр ажы-ларынч чыдарын 6 кичи-хүн, ажылдап үнөриниң конфин-ситын 7,5 хуу болуп турар. Нитизин-биле 1980 чылда ажык-агыйынч бугурулгөдүз эвес планын 2140 кичи-хүн оон нитизинде постулаан 1800 кичи-хүн четкен. Ынчалар бугурулгелерде партия, проф-союзлар организациаларынч талашында ажылчылар оңту-зунга политикалдык ажы-ларынч кошкак чорудуп келгенин ол фактылар көргүзүп турар-дыр.

Бугурулгелерде мындый чет-пестерин чаа беш чылда ша-лыкын чылааган, ажылды өңдөдүрүп болурунч аргала-рын санал берген ажыкчы-лар, бригадирлер, специали-стер демдеглэенин.

Он бирги беш чылда респу-бликанын аыш-чөм үлөтпүр

улам ыңай хөгжүр. 1982 чыл-дын бирги чартында Кызыл-га чаа хлеб заводу ажылдап кыер. Чоокку ийи чыл ишти-де макарон кылдыр чер тургу-тунар. СССР-ин аыш-чөм үлөтпүрүнч министрство-нун «Урхлөборм» эртем-бу-дурлуге каттыжымкыны «Боорак», «Далган» аймаан бугурулгө технологият дериг-хе-рекселерин ажылдап кылдыр чорудуп турар. Ынчал икх Кызылга ажыттынар.

Ак-Довурактын, Чадана-нын, Хови-Аксинин болгаш Бай-Хаактын хлеб заводтары-га конукта-ла 1000 дэл хлеб кылдыр бугурун бо чылдын органдарыттынар.

Кызылдың пивоваруу ал-гылып, эде дээрин соонда оон күчүзү чылда 175 муң дэл тур-гандыган 900 муң дэл чед-дер. База Ак-Довуракка пивоваруун туудуп доосары-биле 1985 чылда пивону бугурун республикага улам көвүдээр. Кызылга, Ак-Довуракка, Хо-ви-Аксинга ээрипсес сүкүн «ылдыр» пектер тургустунар болгаш чылда бугурулгө про-дукцияны 600 муң дэл чедер.

1981 чылда күрүнө планында көрдүгенин бугурулгө 2100 тонна хлеб-булочка аймаан, 1980 тонна кондитер кылга-рын, 175 муң дэл пивону, 140 муң дэл ээрипсес сүкүсүн бугурун көрдүгөн.

Партия, профсоюзлар болгаш өскө-даа хөй-иниң органи-зациялар бугурулгелерде со-циалистиң чарышты органи-зациялар, хожудал турарлар чок ажылдарын чедип алы-рынче кичээгилеи күштелер-пер учурлуг. Ажык-херек дээш мастер, бригадир бугу-рум харымсалганын бегидел болгаш ажыкчылар бугурул-гелеринч чылааган, эде-неде кандыг шынарлыг, чеже продукцияны бугурулгө дээр-ин олар билир болгаш ол үлүг-норма күүсөткөнгө ту-рарын чедип алыны чутула.

Н. ООРЖАК.

БЕШ ЧЫЛДЫҢ КИЖИЛЕРИ



А. Г. Балагашева Биш-Хем районда «Кызыл тараачын» совхозта 17 чыл саан чылап турар. Онуг беш чылдын планын ол 4 чыл 7 айда күүсөткөн.

Коммунист күш-ажылын шалыпчызы Антонина Григорьевна 1980 чылда бир ийнеке оонаштыр 2600 литр сүтү саап алган. Мурнакчы саанчы чыл планын тос ай дүргүзүндө чедипкиниң күүсөткөн.

СЭКП-иниң XXVI съездинде уткуштур бүтү улустан социалистиң чарыкына улам сорул кирип, саар ийнек бугурунча бо чылдын үш муң литр сүт адыр бедиткен хулаагыни алган.

ЧУРУКТА: саанчы А. Г. Балагашева, В. ПИВОВАРОВАҢ ФОТОЗУ.

Иоммунист Күнзеңмаа Тверенова Дон-гурбан Тоңу районда «Май 1» совхозтуң хоочун ийнеки. Эрткен онуг беш чылдын чыл бугурунде чүс мындагы оонаштыр 86-дан өрү аяныны ап келген. Ол партия-нык XVIII область конференциянынч делегаты.

Оң ажылдап турар иви фермазында ийни 100 ажыг ийни надарып турар. Олар СЭКП-иниң XXVI съездинде турас-каадып, мында иви бугурунча аяныны алырын күлөнгөн шудургу ажылдап турарлар.

ЧУРУКТА: ийни К. Т. Донгурбан, А. МОНГУШУҢ ФОТОЗУ.

МУРНАКЧЫ

Дуржулгалыг чолаачы Мо-чек Мынзенович Булар — Чаданна автобазанынч мур-накчы чолаачыларынч би-роозо. Ол ук бугурулгөдө ээр-би беш чыл ажылдап келген. Бо үнчүр дүргүзүлгө улус ажып-агыйына эргекчө чүтү-ла чыгыт сөөктүн мөңгөни-деи аңгыла, башкарган маши-назын камныг өткөдө, чыл са-нында-ла 400 килограмм

ажыг бензини камнап ап кел-ген. Хоочун чолаачы аныктарга бөдүнү арда-дүргүзүлгөни дамчыдып берип келген бол-гаш чолаачылар ортузунда со-циалистиң чарышты ийнекей-лиг кирипкеш, тилекчи бол-дуп, болушун үлгөрин өскө-лерге көргүзүп турар. М. Бу-лар онуг беш чылдын пла-ны оонадандырып атыр күү-

сеткеш, он бирги беш чылдын баштайгы чылының күш-ажылы өлөңгөн чедипкини-ниң эгелээш.

Мурнакчы чолаачы 1981 чылдын баштайгы ийи айы-нын планынч оонадандырып партиянын XXVI съездининч ажиттынар хунгуне чедир күүсөлүр дээш бедиткен ху-лаагыни алган кызымаккай ажылдап турар.

Ш. ДУВЕНДЕЙ.

Чөм-Хемик район.

ХООРАЙНЫҢ ТУГУНДА ОРДЕН

ВОЛЬСК. (Саратов об-ласть). Ук хоорайга «Хунд-лелдин Демдээ» орденин ян-вар 14-те тывыскаан. Ажы-лап болгаш культура тургу-зуушкыга ажып-ишчилеринч чедип алган чедипкиниң дээш база тургузганынч чыл 200 чыл оон-биле холбош-тур ук хоорай Төрзөн чүрт-

тин бөдүк — шапканын чаалап алган. Хоорайның ажып-ишчилери-ниң төлөөлери киришкен ба-йылыг хулаа болган. Воль-скийн тутунга орденин СЭКП обкомунун бирги секретары В. К. Гусев кылган.

Хоорайны төп шалунте мя-

КЫСТАГЛААШКЫН — ШАЛЫПЧЫ ФРОНТ

МАЛЧЫНАРЖЕ КИЧЭЭНГЕЙ КОШКАК

«Халын» совхозтуң малчы-нары он бирги беш чылдын баштайгы чылында бедик көр-гүзүлгелерин чедип алдыр, нитизин малын кыш хуу ажы-лар, оон чаш тошун менди до-руктурар, партиянын ээлек-тер съездининч төлөнтүр белек-лесе уткуштур дээш бо хунер-де күжүниң кичээгилеи ажылдап турар.

Совхоз бо чылдын мал чеме-ринч четпир кылдыр белектей алган. Сегизинч, сазанынч кы-стагларда хебелеттенир-биле дүжүргөн. Амалында мал-дын байдалы кичи.

Бо хунерде эңне чымыш-тың ажыл — хой оонадашкынч коданарда массалык-биле эге-лөй берген. Ынчалар ам хой-журларда чайлыг, хостуу үе чок. Оларынч амалдар хан-дырылганынч совхозтун ди-рекцияны чогуу кичээгилеи салыр учурлуг. Ынчал турбу-же, хойжурлар дугайында кош-как сатып салып турары ха-раалдыг-дыр. Халынның де-вискээринде малчылар кыш-тагларында автолавка кончү довар кээп турар. Ол мында-лааа келгенде, малчыларга херек далган, сухарей, өскө-даа чөм аймаа болгаш чыгыт ийнек-хөд, эргекчө чутула хе-регел барганынч чок болур.

Эрткен чылдын декабрь айда «Халын» совхозтуң малчына-рында автолавка шүт келбө-дө. Автолавка чорутуң деп не-гелде салгыра, салгыра М. Буларов кышга тоолай турар.

Оон аңгыда малчынарга сооп, септелүү, пошта бедит-кени кончү багыт. Пошта-ның адыр-бир-ини каттап чорук айып-биле таварышкан кичи-леп эвээжидер. Хары улаа келген хой солунун номчуру берге боор-дур. Пошта бедитилгенинч эңгиздеринч, чурчмачыла-рынч дугайында малчынар чалгыс улаа эвес айтыр тур-густу турган. Ынчаларжок ам-даа шиптирлеттинмей ар-тыкан.

Совхозтун малчынарыга, барык-ла квартал кире үе дүр-гүзүлгө мал эңгизин кээп бар-бэн. Совхозта мал эңгизин ба-рып, чогуу малчынар баша-билеи турар. Ол арамында тус-тус коданарда азыр-ар-жик маллар бар бооп туңар.

Бо бугу четпестерин чайла-дырынч хемчеглерин совхоз-тун удурулгаларын алырын малчынар манай турар.

С. ДАНГАА, «Халын» совхозтун хойжуу-Биш-Хем район.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелинде

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели 1981 чылда респу-бликанын деңселегенинч сорул шимчээшкенинч — онал-ондак чок болурунч талашы-биле хемчеглер турарынч дугайында докталап хулаа алган. 1980 чылда онал-ондак болур чорук оон мурнула чылдык деңселинде хевээр артыкан демдеглэе. Авария болур чорукта болгаш оларда кичи-леп кичилеринч саны Чөм-Хемик, Танды, Кызыл болгаш Эздин райондарга хой болу-дун Оларынч кезиндеп хөй-инч машиналарынч ээрик баш-карып чоразан чылаачылар кылган.

Тыва АССР-ини Иштики херектер министрствоунун күрүнө автономиялыг орук-транспорт — онал-ондактың бодуруда талашы-биле баш улаа хемчеглеринч четпес бо-тандырып, транспорт херек-селеринч техниктиң байда-лы доктаамал эвес контрол-дап келгенин хулаа алган доктаалаа айттып турар.

Республикага орук шимчээш-кенинч онал-ондак чок болу-рун хамдык, бо талашы-биле министрстволарынч, ведом-стволарынч болгаш хөй-иниң организациаларынч ажылы ийнекейлер совулга-биле Тыва АССР-ини Министрлер Чөвүлели 1981 чылда респу-бликага орук-транспорт шим-чээшкенинч онал-ондак чок болурун хамдык сорулгалар дараазында хемчеглерин чыл дүргүзүлгө чорударын док-тааткан.

Бо чылдын январь 12-ден февраль 28-ке чедир «Кичээ-ниңер — орук» деп рейддин; май 1-ден 30-ге чедир — орук шим-чээшкенинч онал-ондак чок болурунч чаксы көрүлгенин; июль 1-ден 20-ге чедир «Дүр-гөлдүкүн» деп рейддин; ав-густ 15-тен сентябрь 15-ке че-дир «Кичээгилеи — урулгар» деп рейддин; октябрь 1-ден 30-ге чедир — орук шим-чээшкенинч онал-ондак чок болурунч чаксы көрүлгенин чорудар.

Автообиле халдыкшыл-дыгарынч республика эки ту-ра шиптирлетинч үстүлде хем-чеглерин чорударында нити-лелдин район чөвүлелеринч ийнекейлер кириштирерин сү-мелет чораз. Орук-транспорт онал-ондактың баш узуур чылдыр талашы-биле оларда-аа хамалары профпактиктиң хемчеглерин улам күштел-дир чорударын Чырдыкшынч министрствозунга, кинифика-ция эргелелинч даттуп турар.

Автооруктарын тудурунч болгаш ажыларынч бугу-рулгө эгелел, Чуртталга-ком-мунал ажып-агый министр-ство оруктарда үрелик черле-рин эде кылдо болгаш септер ажыларынч үрүлгүч чорудуп, чолаачыларга медээ демдекте-рин чогууру-биле тургузар хулаагилеи. Ол ишкан орук шимчээшкенинч дүрүмчери республиканын массалыг ий-формация сепстерин калба-биле пропагандалар, болгаш чорутуң турар хемчеглерин олар доктаамал чыдырар.

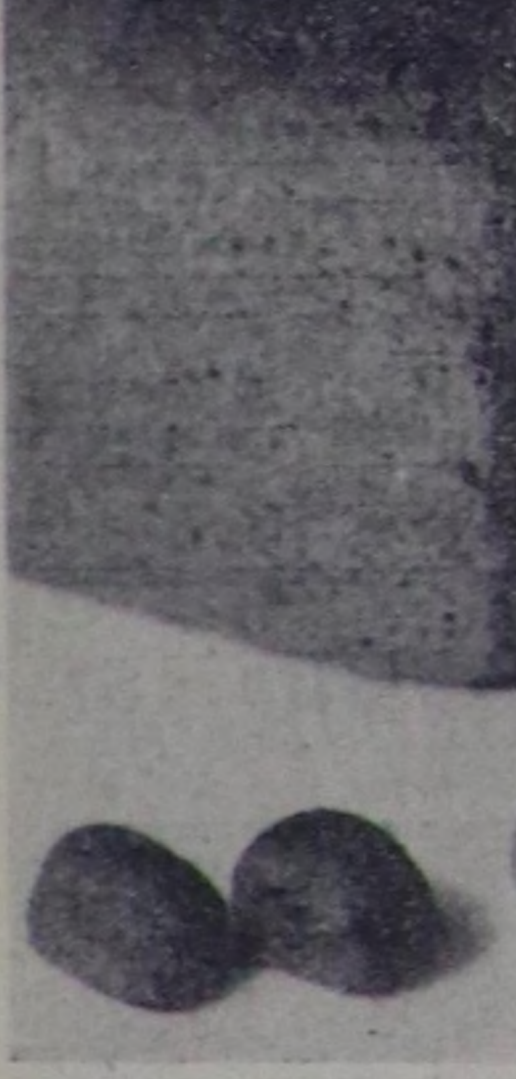
ХЛЕБ ДУГАЙЫНДА

Хлеб деп чүл? — Чүе ады деп чүеа кел-ээ-дир, деп школачылар тарылаар. «Күш-ажы, төк-кен дер, хун болгаш сугур чапкыны» деп таргактар тарылаар. «Ажык-агый» деп хой болгаш берге чыдарын чурттан эргек кичи тарылаар.

Бедик сайгарылгын жү-мүч чыдарын ады-бүрү аттыг тай-лаа, чедипкиниң кичээш-кирген, ыччалда-даа чалгыс-

даа нация, чалгыс-даа улус университетке бо продуктуну оон эргелээш.

Делегейде 80 муңдан эвээш эвес профессия бар. Тараачы-нык профессиялар олар: ады-нык баштайгы одурулгаларын эгелээш турар. Коммунист шипчилер турар бо кире сай-гарылгын үеде ол профессия тургустурунч хемчеглер деп чалгыс кичилер билди турар. А Москваның № 118 профес-сионалызынч сургуулары-



Хлеб бижарар улетпурде тол-биле кылдыр амалдарынч механизациялан, технология өскө-лөп турар. Амгы үнчү партияларынч электроника, автоматика дугайында кирип-кен. А ол бугу нарынч амалдык бижарарда, хол-биле кылдыр амалдарынч олар биле өргөтпө, ол турар. Со-ветийнч калгалаа бижип кел-ген хлеб бижарарынч тоо-сугун билди албас болза бо-дунун эгелелинч мастери болу-ру берге болбой.

ЧУРУКТА: (адында) № 118 профессионалызынч коллектив Москваның кон-дитер-булочка кылдыр «Чере-мушки» деп шимеле комби-надында мастериң дүтүн арттырып тур.

Москво тускый хоолчулар-ыга болуру ийи. Аңаа тогандылар турар бугурулгө. Ынчалар космонавтыларга тускый хемчеглери халыктын бижырып турар. (үстүндө).

В. КАВАШКИНИҢ ФОТО-ЛАРЫ.

СЭА-ның фотохроникасы.



Ш. ы. ы.

ХАРЫСАЛАГАНДА ХАМААРЖЫР

Районунч ажып-агыйла-рында мал ажылы кол черин ээлеп турар. Ындыг болганда нитизин малчыны баш сагын өстөтүп, оон продукцияны бедиткен чутула айттыр. Бо чутула айттыр районунч совхозтарында ам-даа үнчү не-гелесинге дүштүр тургусту-мала.

Сөөлү чорукта профпак-тиктиң хемчеглеринч түнөткөн үндүргөн райүүскомунч хуу-лынга кирип сай-түндөн ал-гаш көөгө районунч ажып-агыйларынч малчынарынык 70 ажыг хууу хулаа алган малын харымсалга чогу-биле чыдарып азы оорга алдык-нында киргенге өрелгип болуп турар. Малды туза казарбас, хайгаарал чок салгытар, эртен уялупкеш, кежээ дозуп алдыр ажып-агыйжы эвес багыт чап-чылдан үштүмчүлүк чоруктар ам-даа бар. Оон-биле калды-кай-даа ажып-агыйларда мал ажылында кичилер ийнек-хөд ээргей чорудуп турар. Мурнула-ла нитизин малын харымсалга ийнек, күм өрелгип чары-даа ол дүш чорудуп бугурулгө шиптирлөп чо-

разы, түнөш чок кичилерге бү-рүш, нитизин малын олаага хулаагилеи баша чоруктар, эм-челер кичилерге артык септел-дир кичилерге малды тургузу-биле ол-бо оонап, боттарында ору-ла кирип алырында тарыма-лыг байдалды тургузуп турар. Совхоз амалдарынч нитизин хуу-ла малын нитизинде анык-лаа дугайында келээ Совет-теринч күтүскомунч шиптирлөп келээ. Советтер күүсөтпей кел-ген.

Ажып-агыйларда малдын өтөт-чүдөп тургусканында чамдык ретестер бар. Малдын ай сагында саназынык тус-зай комиссия чорутулап турар. Ынчалар бо чутула амал колдуулаа чүткө бригадирге өнөткөн турар, олар мал-дын саназынык чүткө мал-чыналарга чорудуп турары кичилерде тарышпас. Ынча-гың, ажып-агыйларда болза малдын өтөт-чүдө саназыга, Мал эңгизлеринч талашында азыр малларын баш удуу эм-нөсө, яны-бүрү азырларын болдурбаны-биле баш удуу хемчеглер албай турары хан-далаагы ийерген.

Нитизин малынч хамат-тыларынч хулаа малын аны-лаар айттыр чалгыс эвес улаа тургустуң турар, ыныг-лаа болза оон күүсөлгө чок. Сов-хозто удурулгалары, специа-листер оңу ажып-агыйжы бугу-

биле шиптирлөп көрбөй тур-гун айттыр чутула. Ол чор-дук чалгыс артык септелдир кичилерге малды тургузу-биле ол-бо оонап, боттарында ору-ла кирип алырында тарыма-лыг байдалды тургузуп турар. Совхоз амалдарынч нитизин хуу-ла малын нитизинде анык-лаа дугайында келээ Совет-теринч күтүскомунч шиптирлөп келээ. Советтер күүсөтпей кел-ген.

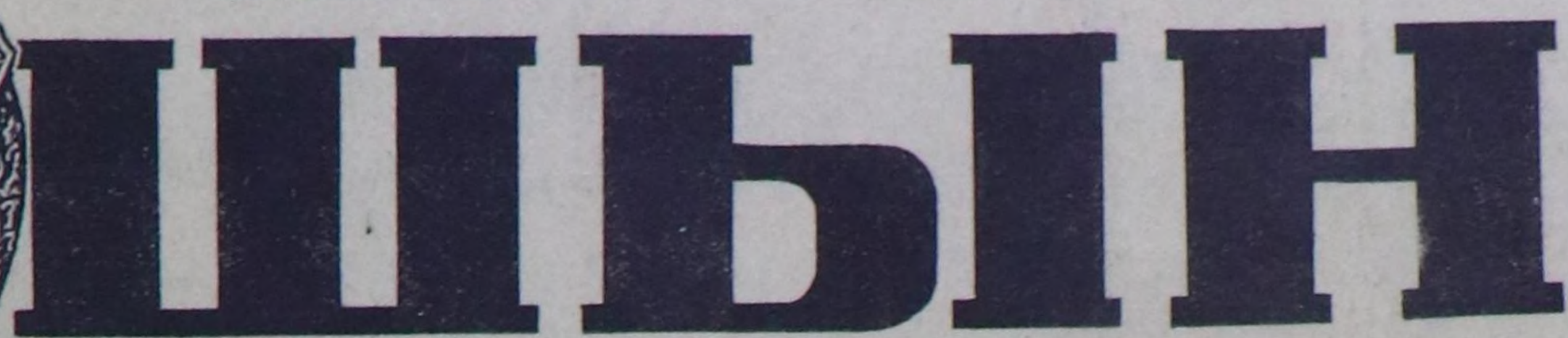
Ажылы кайы-даа адырын-да эң чүткө чүткө-халымыс-ла. Оон калды-даа амал-нын үр-түндөн кол хамат-жып. Районунч келээ амал-агылың мурнакчыларынч көргүзүлгөлдөгө ону көрүп болур. Кызыл, ак септелдир күш-ажылы-биле чоңуң хун-дүлгө бугурунч чедип ал-гандар эвээш эвес. Оларынч чижээге «Чогура» совхозтун малчынары И. Давурунун, М. Сувандынын, О. Дажын, «Кызыл» совхозтун С. Ха-вынын, Д. Орус-оолдун, «Тес-Хемден» А. Монгалын, ха-маарыштырып болур. Олар мал ажылында хой чылдарда

үр-түндө амалдык кел-гендер боттарында алган со-циалистиң хулаагилеринч үс-түлде малчынар чыл сангыда чедипкиниң күүсөлүр, бугу-рулгө бедик көргүзүлгелерин чедип ап турарлар. Ук малчы-нарынч коданарында чыл-далгач чок мал бажы хараан ийнек азы чылап өлгөн деп чутула дымалда. Чамдык малын коданарда байдал чүткө ийнек азы чылап өлгөн деп чутула дымалда. Чамдык малын коданарда байдал чүткө ийнек азы чылап өлгөн деп чутула дымалда.

Ажык-агый эвес харымсалга чок чоруктун то

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ
СЭТА БОЛГАШ ПМА: КЫСКА ДЫҚНАДЫЛАР, ТАЙЫЛЫЛАР
СОЦИАЛИЗМНИҢ АҚЫ-ДУҢМА ЧУРТТАРЫНДА

3-кү арын ● 1981 ч. ● январь 16



Өртээ 2 коп.

МУРНАКЧЫЛАРГА ДЕЊНЕЖИЊЕР!

көргөзүп эгелзэн. ССРЭ-нин
АР-нын аразына пайырап,
ажыла болгаш бот-боттарыны
ылга дугайында керэни чарга
б чыгы-биле холбаштыр кинола
ни организаастаан.

ла улустун револютуз болгаш
теуэзүн, делегейни ийиги
чыдарында япон милитар

Моолдун болгаш Совет Эвиле
аттыштырар демистин, амгы М
амдырадың тургузуушкуну
кы-дуума ийи чурттарын бузу
алын толдарай көргөскөн урал
документадың киносфильм
чычлар сонундуг көрүя турар
(СЭ)

Москва областтай комму-
тери, бугу ажылчы чо-
СЭКП-ниц XXV съездин
шнигиригери, онгу бо
дизин планнарын куудеси-
чотаадыкчы езуби-
зорун киришкенин
даан деп, ол демгелде-
уенин дургузуна улап-
дурушкунуни демгел-
ху немей эскен, шын-
деди категориялык кыл-
ын кылын ундурер бо-
дургузуна деп казан-
даан. Кедэ ажал-агынын
жудерине, партиянын
программанын ботталды-
ды зык уулз челиши-
челип алынган.

Чаз беш чылды текди-
нит ажалдаарын ун-
бо чылын салдыган
ужурут деп, ияктели-
лап демгелдеган. Иян-
оон баштайгы хунер-
агелээл-де бодурушкуну

чээлдерин өстүрериниң
туруштуг темпидерин
алыры, ажылдың шак
зун үнелээри, бисте ба
гу-ле курзавырларын
лалга киирери, «Съезд
нунуң хун сагында-
пландан ажыр продук-
берээли!» деп лозунг-бя-
лидизисте чыгыпты

баштай-
Шык Майи-
тузун
-ни дээдн
Эвнелел-
неси-биле
мур-лаш
а дасгач
«Камф»-
ынга ты-
н коллек-
тив күүс-
түрүрү
кууст-
тарткыч
ге несте-
риналар-
мергияны
лган.

ЭТА).

Эш Т. А. Арапанны Тыва АССР-нин Дээдн Президиумунуң Хүндүлде бижиги-биле шай-
тыва АССР-нин дээдн соведн
президиумунуң чарлыгы

Көдээ ажил-агый бугуару-
ленинге хый чымдарга үр-
түндөз ажилдап келген дээш
базда тооттугун алуунда
бүдө 50 харлазаны-биле хол-
боштуу «Ак.Турут» совхозтун
Кызыл-Дар с-
казылар Тык-
Арапанны Ты-
дээдн Соведн
тун Хүндүл-
шанида.

Тыва АССР-нин Дээдн Соведнин
Даргазы
Тыва АССР-нин Дээдн Соведнин
Секретар
Кызыл хоорай
1981 чылдың январь 16

Иштинде
Краснодесский

Тыга АССР-ниң Дээдэи Советининг Президиумунун
Секретари И. БОЙДУ.
Кызыл хоорай, 1981 чылдын январь 16.

СОВЕТ АРТИЛЛЕРИЯНЫҢ ДАЙЫНЧЫ ОРУУ

Совет артиллерия, шеригиң өскө кезектери-биле бир дөмөй, турттуң камгаланыр күчүң бижылаарыңа. Бүгү шериг төөгүзүңдө бодуну биче ээс үлүг-хууңу кириштирип келген, оңу дайынчы бурган деп адааны-даа таварылга ээс.

Дайынчы артиллеристер хамааты дайынчыны, даштыкы интервенцияны чыгарында Октябрьдин чаалып алышкындары камгаларыңа киржиң, Ада-чурттуң Улуг дайынчы чыгарында немес-фашисттик эжелекчилер-биле арас-маадырлык демисектиңер. Тула чурттуг азия эжелекчилер, кызыл чыдарлар шериг үчүн, алыска өрөңгө кирген. артиллерия-биле салым-чаалың холбоо мен. Кресты В. И. Ленинни квартиранын танымы-даа хайгымга каш уада турган мен.

Дайынч мурунуң чыдарында партия, казак чуртту ин-

дустриализастарыңа үндө-лөш, армияны болгаш флотту чыгарыңа хемчегерин алган. Ол үдө Казым Армияны артиллерия партияга ховуга чосур эсептеди он бир, эсептеп үтөр-боонун үш, кончүт эки шапартың бир, классны минометтарың чаа хевари немешкен турган. Ада-чурттуң Улуг дайынчы бүдүзүңдө совет конструкторлар, ажылчыларыңа күжү-биле реактивтик тургузугу-алдарың «Катюшаны» тургус-кан.

Бо чаа чепсек дайынчы ийин аймада шестатисек 1941 чылдың июль 14-те реактивтик совет батарея капитан И. А. Флеровтун удуртулу-биле Орша районы немес-фашисттик эжелекчилерге бирги боолалыкыны кылган. Күчүлүт оттуг согушкуну кончүт совет чепсекти төртү-түңгенин бадтыкан.

Дайынчы баштайгы хүнө-

ринде гитлержи эжелекчилер-биле Украинага тулаң турдум. Артиллеристер гитлержерини үлүг күштери, хой танкылары-биле каа-даа таварышканда дайынчы-биле тулаң келген. Ылаңгыя 1942 чылдың чый, күзү кончүт аар-берге болган. Немес-фашисттик эжелекчилер боттарынын үлүг чидирит-котарын терекке албайн, Сталинградче шургул турган. Адмжылар, танкистер, авиа-торлар-биле катый Сталин-град чанынга болган камгала-лыкчы база Казак даш тулаң чыгарыңа артиллеристер, минометчулар улуг ролду ой-наан.

Сталинград чогуңга совет шеригин халлашкыныны үдө-лө 135 мун минометтары, үтөр-бооларың база 1250 дайынчы реактивтик артиллерия тургузугу менчигин турган, ол чорук совет дайынчыларынын тулаң чыгарыңа чедикши-лерин болурунга улук сал-дарың болган. 1943 чылдың

февраль 2-де совет шериглер-ниц Сталинград чанынга күчүлүт халлашкыны немес-фашисттик шеригин дозуу-биле чылча шапканы-биле дозуу-га.

Совет казак Ада-чурттуң Улуг дайынчы чыдарында артиллеристерин дайынчы маадырлыг чоруун бели-биле үнөп, оларын 1800-үңгө Совет Эвилелини Маадыр атты тывыска. 1600 мун ки-жини орденнер, медалдар-биле шаңнаан. 315 артиллерия кезектерин, каттыжышкыны-нын гвардейжи кылыр эде организастаан.

Чурттуң камгалаа үлөтүрү-нүн ажылчылары, инженерле-рини база техниктери дайынчы сөөдү үш чыдарында чыл-на фронтта 220 мун үтөр-боону, минометтары, миллион минералың база снарядтары бузугу чогулуп турган. Ын-чагаш дайынча киржин тур-ган боо, минометтарың салып көндөп турган. Бир эес Мо-

сква чанынга болган тулаңуу-ш, кынарга 7 мун артиллерия, минометтар, реактивтик тургу-зулар киришкен болза, бео-русия фронтунга 317 мун ажыг минометтар, боолар чепсек киришкен, а дайынчы шиптирлэг үш-Берлин опе-рациязында 42 мун артилле-рийжи боо-чепсек киришкен. Ындыг күшүтүт өрткөн да-йынчынын төөгүзүңге тур-баан.

Ада-чурттуң дайынчы чыдарында талантлыг ар-тиллерист-шериг начальники өскөн, оларын арзында ар-тиллериянын кол маршалдары Н. Н. Воронов, М. Н. Неделин, артиллерия маршалдары Н. Д. Яковлев, В. И. Казанов, М. И. Чистяков, Ю. П. Бажанов, П. Н. Кузнецов, Г. Ф. Олишеч, Т. Е. Перельштейн болгаш эс-келер-даа бар.

Дайынч согуңда чыдарла бистин партияны табышын депшич политиказын чыйы-лып чокка чорудуп, улустар-

мың айыл чок чоруу база бу-ту талайг кады ажылдагы-га даш демисиди уламчыл-келген. Ылаңгыя да империя-листерин агрессия хемчеге-рини үржүтүдөн күрөңкестин камгаларың күчүңуң да-йында доктаамал сагыш салыр ужуругу бис.

Совет экономиказын, эртем-техниктиг революцияны чедикшиктерини, эртемде-лерини шыгарыңаг ажы-дышкындары бистин Чепсек-тиг Күштерини күчүңуң ам-даа бижылаар арганы бер-ген. Стратегтик пакета шерин тургузугуңа. Кыска-үңгүн дүргүзүңдә ол Совет Армия-ны кол согуку күжү апар-ган.

Совет Чепсектиг Күштерини чаагыл чачылдарын ымы-чы-биле камгалап, көндө-лө-ринге ракетилер болгаш ар-тиллеристер кездеде белен.

Константин КАЗАКОВ, артиллерия маршалы.



РЕВОЛЮСЧУ, ДАЙЫНЧЫ, КУШ-АЖЫЛЧЫ АЛДАР

Шериг-патриоттук арын
1981 ч. январь № 1 (102)

БҮЗҮРЭЭР МЕН

Суурум чоңу бөгүн шупту чыгып келген, Сургулдарым шеригиңе үдөп турду. Оларны мен ону доостур башкылаан мен. Орлан-эрес, чазык-чаагай оолдар болгай. Кара чаштан спорт-биле өңүктөшкен, Мадыг даш дег борбак-борбак шыңгажарлыг. Берлеринге чемеделер чүве турбас. Верединге, чуруму-даа быжыг улус. Алызында өгбөлөрүн дөзөн болгаш. Ажылаанда каран-кызыл эрлер чүве. Ада Ленин номиналыга дарганап наан. Амыдырал дыйын туткан эмирлер-дир. Чөргөшкен кара чаштыг хөгүлүг кыстар. Чечэн сунуп, байырлажып, кустакташты. Барып-барып чандыр таныр ужурум чоң. База-ла мээң өрөңкүмүн уруглар-дыр. Ажы-телүм назы чедип улгаткылаш. Ада-чуртун камгалаар даш чөрүп турда, Чөргөшкөн херек болган, ырпаксаан кээр. Чонга шыңчы бараан болуп, бузүрээр мен.

Салчак САРЫГ-ООЛ.

Кызыл гарнизонунда

ЛЕНИНЧИ ӨРЭЭЛГЕ

Былал гарнизонун дайын-чылары партиянын XXVI съез-динге СЭКП ТК-нын Төлеви-лини, бүгү совет кижилер-биле бир дөмөй, сагыш-сепки-лини хамымадан чүдүдүтү-нүп, деткин, таныжып турар. Аарылаачыларын Ленинчи өрээлде партиянын XXVI съездинге тураскааткан тус-кай стөнд бар. Ында Комму-нисттик партиянын болгаш улуг башкы В. И. Ленинни ажал-чорудулганын көргүскөн фото-чурттары аскаң. Ол ыпкаш 1918 чылдан 1980 чылга че-дир Совет Армиянын дайын-чы оруун көргүскөн стөнд да-йынчыларын улуг соңуура-лын дайынчылар турар.

Дайынчы болгаш политик-тиг өрөңдигенин тергине-ринге тураскааткан тускай бу-дук база бар. Ында эң эки өрөңдиге, чурумуг солдат-тарыңн. Фото-чурттары ки-ринген. Оларын арзында 14 уаа аас шаңналын алган, партия кечигүңгө кандидат сержант В. Воронников, тос уаа аас шаңналын чедип ал-ган, комсомолчу — аңа да-йынчы С. Бакун, 12 уаа аас шаңналын алган, ВЛКСМ ке-жигүңү, сержант В. Шитов болган өскөдөң-даа чурук-тары бар. Тергинеңер дайын-чыларга үдөгөр-чижек болуп турар.

Харылаачылар партиянын съездинге үтүктүр чарлат-тыңан социалисттик чарышка көкүчү черин эзээр даш, дайынчы болгаш политиктиг өрөңдиге эң иденкейлиг ки-ришпешкен. ЧУРУНГА: комсомол орга-низациянын секретары еф-рейтор Юрий Капитошиниң дайынчы болгаш политиктиг өрөңдигенин тергинеңери — аңа дайынчылар Анатолий Попов, Славян Афанасьев олар-биле партиянын XXVI съездинге СЭКП ТК-нын Төлеви-лини дарызында по-литиктиг өрөңдигенин ду-гайын сүмөлөңип турары. С. КУУЛАР, А. ЗАЙЦЕВИЧ фотоу.



ЛЕНИНГРАД КАМГАЛАЛЫНГА

Дээрде чивенешкен салдыс-тарын кижилерге «карак ба-зыл» тургулаары көстүр чый-ныч ырым, орай кезик-тир турган чүве. Тываның геоло-гия-шынчыл экспедициянын анык оолдар, кыстары-биле чабышталган одагың дол-гандыр олурункаш, араваста хөөрөңгү каал олурган бис. Ол анык кижилер боттары-ның ажыл-херектерин, өрөң-дигенин чугалажып ордурар. Спортчу чыгга хептиг, күлүм-зүргөй шыралаң, шыгелек боттук анык оол.

— Георгий Павлович, хөйү көргөн, кедүрбөн хөңдөр чок кижилер болгаш силер. Ада-чурт-туң Улуг дайынчынын үзүңдө кандай маадырлыг чоруктары кылган силер? Хой саңгыг орденнер, медалдарың чүү даш алган силер? Ол дугайын чугалай берип көрчөңер — деп, кара хөрөңгүлү келди ал-ган бажымын бүзүлүтүп, тавактарында сымгаларга — амыдыралдыг үзүң, берс ордуңарың керектешкен кижилер дөңгө, ол тавар хары-лай-дыр.

— Чугалаар чүве болза, би-жигиниңиң тоожу менде-де болгай. Бо уаада мен чөзбө чылдарда төртүңгөңдөң дайын чыдарында кадыг-берге шык-галдым көрүп эртен эң-о-румунуң дугайын кыска-мыс-биле чугалай көрөй — дидир.

Олар долгандыр олурун аныктарын характары ол кижиле барды. Ол кезек ка-зыг чок олур. Дайын чыда-рында кадыг-берге хөңдөрүн көргөн ол кижилер оңу дугайын болд-лаа орган чадарас боо.

Оон сактышкындарын ол-ла хөзөр номчукуларга дамчыт-тым. * * *

1941 чылдың эгизинде Ле-нинградтын он үш дугаар шко-лазында өөрөңгү турдум. Ком-сомолчу апарганымдан бээр ийи чыл эртен чүве Тоску классын шыгалааларын че-дикшиңиң дугаага, Луга хоорайнын чогуңга пионер лагеринге даштанган турган мен. Июнь айны 22-де, хөңө-

теп пионерлерин шуптуг тыс-каалын эрттирген. Аңа фа-шисттик Германиянын бистин Төрүн чуртувусче оор-бү-биле халлазын бистин вожай-дышкысы диннатты. Лагерь дүзүр-ле-ле үңгөн. Хой кези-нис аңа бүзүрөңдөй турган. Ийи хүн эрткенде, Луга хө-мө эштин турувусча: кырым-са-ка он беш хире ухар-хемелер көстүп келди. Баштай бистин, дүр даш дыка-ла өөрүп тур-дувус. Ылаңгыя-даа фашистер дээрин дораның билин каан бис. Олар бистин эштин турга-лышкыны көрүп-ле каан ол боор, улаштыр-улаштыр бом-баларың октап бажырылган, олар чүве чаштып келди. Алыс-кышкы, ыл-сым төктүп-ле эгелен. Чаштыр чөп илөп салчы-ла турдувус. Улазын-да ол ухар-хемелер Ленин-градче улай кыскааларың ужу-п чоруккан. Тайын хүнөр төн-ген, дайынчы кадыг-берге

чыдары эгелен.

Оон соода, Ленинград хоорай-же бадир-оорук стани-цияны шуптувус чааг ба-зылкан бис. Улагуларымыс би-чин турганын оларын турт-тап турар бажыныңа че-дикшиңиң үлөңгү алдымыс. Хоорайга дүр ортуу ажа бер-генде чедип келдиңиз. Дүң-дө-лаа болза Ленинградка ак дүңгөр турганыңа, өктүг дөңгөрүн олу-лу-солу азын-ган матростарын, бөдүк-бөдүк

Кым-даа, чүү-даа уттундурбаан

чыскаалып алган кызыл шериглерин, боолар, дүңгөр-келер болгаш өскө-даа чепсек-херек-селер туткунда улусчу оло-ло-чөөнөрүн көрдүсүң. Чангыс-сы-биле чугалаарга, Ленинград-чылар дайынга улаар демисел-ге чангыс кижилер дег белен тур-ганар.

Давартамыңа эртен эрте үе-чөм оолдар-биле комсомол хооромунга чедө беравис. Ылаңгыя-даа бистин чар-назы-нымыс чаа-ла, 16—17 чедип турганында фронтке бисти чоруттап. Бистин дашкыны каттап өрөңгү көргөш, хоорук-чүсчү оло-ло-чөөнөрүн дүңгөр-келер, анык бисти чоруткан. Бистин кол сорулганы — хоорайын көрүп-чүрүмүң — хайыраары турду. Ылаңгыя Ленинградда шипоинар, диверсанттар шур-гуп кирип келген. Аңа дү-дүрүлгөн болу бээр, олар заводтар, көвүргүлөр, улут ту-дуглар — кырынга ракеталарын

келген. Ол үдө элээн каш өр-нү-биле Совет Армиянын солдаттары апарган бис. Бу-зүлү боо-чепсекти холга алды-мыс. Рота — командир менэ автомат берип тура мыңча даш.

— Бо совет чепсек бузурел-диг холга кирген дээринге командир чери силерге бу-зүрүп тур. Дөңгү тилектеңи чедип алыр даш, дайынчыны көрөт чокка чылча шаар-херек.

— Совет Эвилелиңге бараан болуруңа кездеде белен мен! — деп харыладым.

Ленинград фронтунга 1942 чылда кончүт берге турган. Чыкылмаа соок, аңы-чөм те-дикшиңиң. Мээң албай эрттир-тир турган кеземге машиналар, танкылар, минометтар, үтөр-боолар болгаш өскө-даа аар-чепсектер чок турган, а бар-даа болза кынар-чар мате-риалдарын чогуңдан аңа-ла

тургулаар. Ыңчагаш бис чу-гула херектиг апарган чүдө-лерини шапактар-биле сөөртүп тургуламыс. Ону дээрини амыр эес ажыл дашкы бил-дингир. Хоорай дашында сол-даттар, фабрика, заводтарда ажылчылар, интизи-биле чу-галарга, чедип харыг чык-чилеңден улуг назылыг кыр-ганынга чедип бугу улус дай-ынчы уузкаарыңге бар-ла күжү менчиген турган.

Бир-ле каттап рота командир биске «дыл» тудуп эжээр-дугааган. Дөрт бир ден оол-дар дүң дайынчыны турар талазын үңөп үнүтүвүс. Дика үр серемчелең болгаш хынамчылг келдеп чоруп тур-ган, бир кыдыг чөргө фашисте дүжүп келдиңиз. Ону ол-ла че-ринге моордур шап алды-мыс. Холдарын, буттарын ша-рып алган, аксын алтырбас кылдыр бөөңкүңүң, адыр туржувусче сөөртүп чоруту-вус. Аңа-ла-суксан соок алыс-кан биске ону сөөртүп че-дикшиңиңиң командир чедип чөргөн алган бис. Ол дайынчы-биле демисел бисте улам сорук кириңер.

Ленинград фронтунуң ка-зыг-берге 1943 чылда мен офицер уңишкыңиң өрөңдиге чорудар деп шиптирелден.

К. САРЫГ-ООЛ.

(Улаңчылыг).

АРМИЯНЫҢ ФЛОТТУҢ

АМЫДЫРАЛЫНДАН

ЗАБАЙКАЛЬНИН ЛЕНИН ОРДЕНИНГ ШЕРИГ ОКРУ-ГУ. «Дурланыкчы» чажырт-кып алгаш, халлаарыңа белен турган. Ылаңгыя-даа оон бо-даны агаар хайгыжылар чо-гуур үзүңдө алередиң шы-даан.

Коммунист, бирги классын специалист, капитан В. Роман-ковка командирлык аң тер-гиле батарега дуудулаңкыч-га» ракетка согушкуну тавар-шыттар даалагын берген.

Кончүг берге байдалар тур-за-даа, капитан В. Романков, тун командадаан шериглери бердинге даалагын күөскөң. Бедик дайынча белеткеддиң. ханы теоретиктиг билгилерин болгаш ажылга мережелдиң түңгөңдө дайынчылар эң тергиле көргүзүлгөң болган.

Мурнакы батареяның дайынчы-ракетчилер СЭКП-ни XXVI съездинге алдар бо-дурган социалист хулаңге-лери алган, ону чедикшиңиң боттадырлар турар.

В. ТИМОШЕНКО, майор.

ОРТААКЫ АЗИЯНЫҢ КЫ-ЗЫЛ ТУКТУГ ШЕРИГ ОКРУ-ГУ

Улут лейтенант В. Хали-мовтук командирлык хызы-лаачылар ротадагы прапор-щиктер В. Задоркин, А. Эс-рев, А. Варакин, Г. Пак олар чангыс бөдүккө сес болгаш оон-даа хой чыдарда ажыл-дап келген, хүндүткелди чаа-лап алганың.

Олар дөртөлгө бедик класс-тын специалистери. Оларын кызыл харылаачыларын ка-воддары, прапорщиктер А. Варакин, Г. Пак — экинжатар-ны командайт турар.

Бо специалистериниң баш-таан бөдүктөр партиянын XXVI съездинге алдар бол-дурган чарышка үдөгөр-чижөө көргүзүп, максатың келгенге, Оларын чедикшиңиңиң үдөңдигенин бирээң — дүр-жулазын билдиргэ ажылаар, шериглери өрөңдигенин болгаш кижиздериниң мур-ныңа арга-дуржулазын док-тамаал солтук турарында бо-лур.

В. РАХМАНКУЛОВ, майор.

ООЖУМ ОКЕАНЫҢ КЫ-ЗЫЛ ТУКТУГ ФЛОДУ

Капитан-лейтенант Ю. Ганусовтук океанга поход үзүңдө СЭКП кежигүңүң кандидатыга хүлээн алган. Хураал үзүңдө коммунисттерин айттыла-рынга ол харылап турган, командайт турар дайынчы кезеңиңиң база бодунуң хуу-да чедикшиңиңиң дугайында өзөңгөң чугалаан. Санап бер-гейсер оон адресинге чыгыг сөстөрүн сөгөп, наймаалыг жо-луктуктиг тургузуп шыда-ны демдеддиң. Дайынчы кез-эң ийи «Ал улаштыр тергиле аттын аныктыгы болган, он шериглери шуптуз бирги, ийи-ни классын специалистер, командир боду мастер мерге-жилдиг.

Партиянын ээчеглиг съез-динге төлөнтүг ужурыңы-биле Ганусовтук командадаан кезээ үр хуусаалыг ээңиңиңиңиң бүгү өрөңдиге-дайынчы сорулганыңиң эң эң күөскүдирин хүлэңгөн.

Ю. Ганусовтук партия кеңи-гүнүнүң кандидатыга чангыс үн-биле хүлээн алган хураал доо-улаң соода шуптуз дай-ынчы хүлэңгени күөскүлө кириңкер. Поход улаңчылап турар.

В. СТОПКА, 3-кү рангынн капитаны. («Красная звезда» солундан).



Шеригден чагаа

МЕРГЕЖИЛИМ МАҢАА ТЫПТЫМ

Бо чылдың майда шериг ала-баныңдан халажың мен. Солдат амыдыралың он тос айы бар-кы билдиртпейн өрте берди. Тывамаң дыка аракта мен.

Шериг баар мурунда шко-лада өөрөңгү турдум. Чайгы даштаналарда кездеде тө-рөдөңгө барып, хой кадары-ныңа дуалажып турган, чо-гум орта-ла мергежил шилип, албайн кижиле мен. Шериг ал-баныңа келген дашчы мерге-жилди шиптедип алдым. Ты-рада, ылаңгыя республика на-йысмаалында каш каат тууду-

ларны көргөш, ону кылып ту-рар ишчилерин ажытын ма-гадар кижиле мен.

Кайнаар-даа баарын, кан-дыг-даа мергежил шилип аар-нын билбейн чоран бодум, ам туудугу болуп деп быжы-мыс билитирел деп алдым. Ха-лажың келген-даа бо шериг мергежилден чарыбас, ту-дуга үлүг-хууңу киңирер мен.

Улаас халажып чанарын бодан келиргем, сагыш-сет-кил далажыккаар, ылаңгыя-даа барык ийи чыл дүргүзүңдө ка-

ды албай эрттирп, кадыг-бергенге дөңгө көрүп келген өрүмдөн чарычынны бөдөп кээримге кударыңг-даа. Иң-чал-ла-даа үргүзүп чагаала-жып, бот-боттарыңа астын-ажыл-херектиңиң, амыдырал-чуртталганыңиң аңыңа чы-нарарын аңыдааштан-на ду-гурсушкан бис.

Эрткен чайын шөлөңдөп, Ты-вага чорам, Кызылдың ку-дучуларын бир хүн дүргү-зүңдө кейи кылашкан мен. Дөрт дугаар микрорайонда та-ваа салдыңын турар бир ба-

жыңга чөдө берген, ону кы-даң туудугуларын чанынга барып, кылган ажылың ро-нуурган-даа турган мен. Олар-биле чай аразында хөөрөңгө. «Келер чылын мени брига-да-на апар силер бе?» деп айттыр-лаа турган мен. Ту-дугулар: «Күөддигениң биле алыр бис» деп турган чүве. Оларын ол харызым мээң сагыжымда артып калган.

С. ЧЫГАН. И. ИЗЕК.

САЛГАЛ ДАМЧААН

нормик, дурут, дасирлери. Ой-
догослегеде коруту турган
Кылар жамал уруу, нарын
бар чырай. Сергей Козин
айыкка чурукчуларын зоа ар-
ды-биле Омск хоорайга болга-
делегеде киринкеш, ийги-
чертегин дилуому-биле шан-
наткан. Оон ийин ой Москвага
болган айык чурукчуларын
делегезинге чонар-дашта
кылган салык, те деп ажи-
дары кирген.

Мымчагаш Бай-Тайга ра-
йонда ада-огбондун чынык
стогин чонар-даштан чүв-
стилин кылар урун холот
кижилер салмадан салгач-
азун ууун турар.

Р. НОРБУ,
республиканын улусчу
гаалдыга болгаш културга
чырмышдын аалчыны
эртем-методиктиг товуунун
улут методик.

A black and white photograph of a man with a beard and mustache, wearing a dark jacket, looking down at his hands which are holding a small object.



ден бэлтгэн, 13.30 — Дагс-
тан АССР-ний тургуусгагчид
дан бээр 60 чылынга. Доку-
ментадгыг телефильм. «А-
сыннардан буруул Каспийг
седин», 16.45 — Төн телевизид
ниенин болгаш Бүгү-эвилел ра-
диозууц уругларын уугч хо-
рууц концерти, 17.15 — «Бел-
чма болгаш коллектив» «Х»

18,35 — Телемәзәләр 18,40
— «Ажылжың өг-бүлениң бир
жиде». Документалдык фильм
18,55 — «Сәпк үеини аас-ке-
лең дэди». «СЭКП Т.К. ның
партияны XXVI съездинини
Телемәзәлени танымың тү-
бис». 19,15 — Телемәзәләр
19,25 — Чарлалар
МОСКВАДАН
19,30 — «Опера-биле ужура-
лыжла». К. Молчанов — «Дан-
хазыи мында ыржым-дыр-
ССР Эвэлдинини академикте-
үлүг театрыны шимжэ
20,30 — «Уе». Информатсия
программа. 21,05 — К. Молча-
новтун «Дан хазыи мында
ыржым-дыр» операсыны
удалыны. 22,00 — «Телес-
дион». 22,30 — Бөгүн дэлегей-
де. 22,45 — 23,00 — «Чимтал-
чер». Документалдык теле-
фильм

21.15 — Тыва АССР-ини Теленини болгаш радиодамчы дилга талазы-биле күрүс комитетинин симфониктиг оркестрини концерти.

КИНО

ЯНВАРЬ 18-ТЕ

«НАЙРАЛ»: «Дээдэгийнчээр аргамдаа» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40 (узаткан) шиктарда.

«ПИОНЕР»: «Иван Васильевич профессиональн солун тур» 10.00, 11.50, 14.10, 20.40. «Чу гадагшын, акмы» (2 серия) 16.00. «Озадаан болчгарлар» 18.40 шиктарда.

«ВОСТОК»: «Аарта баар сен бэй» 10.00. «Касдабярлар» 12.00, 14.00, 16.00, 18.00, 20.30 шиктарда.

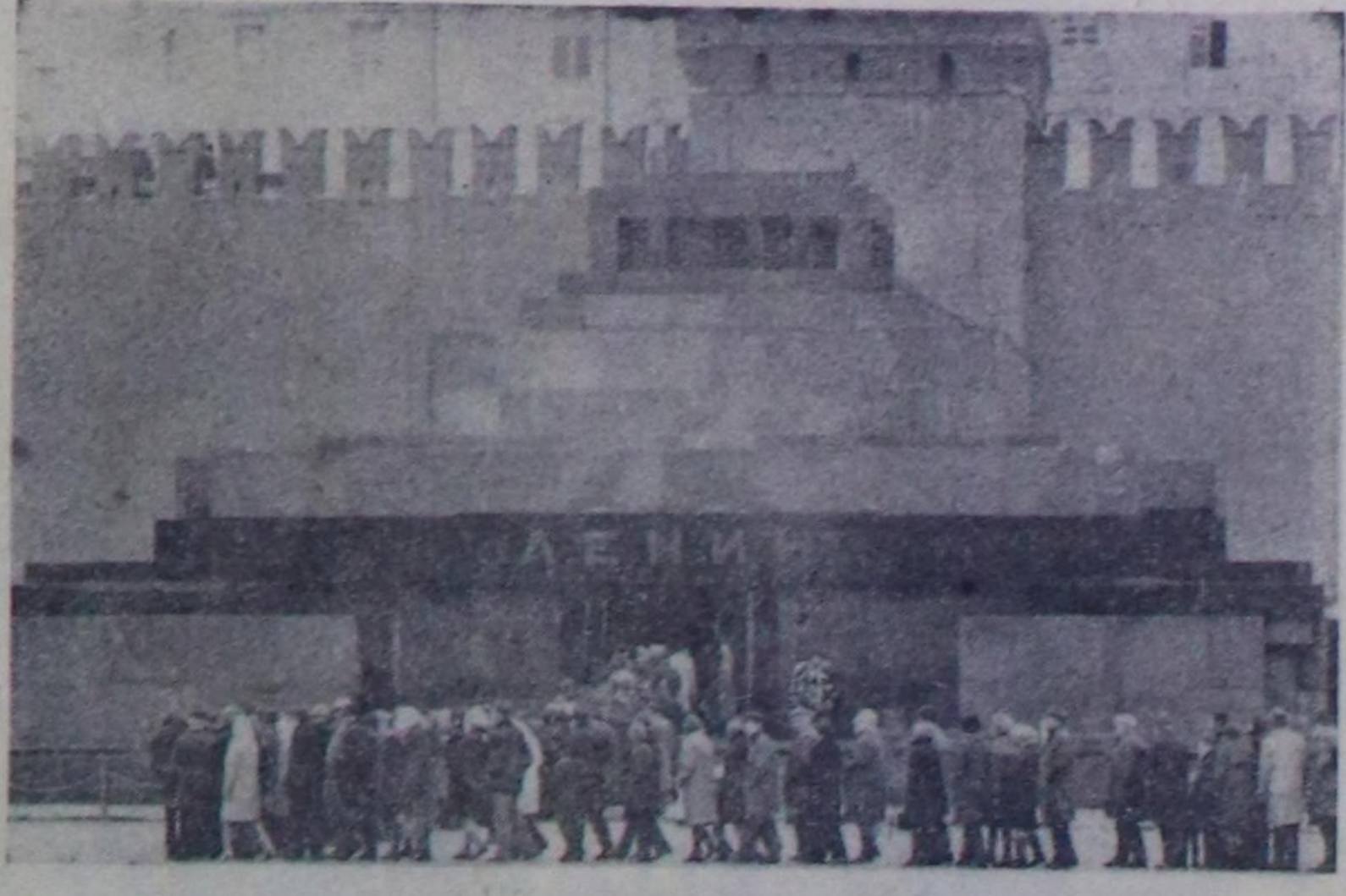
ЯНВАРЬ 19-ТА

«НАЙРАЛ»: «Россияга ах харь» 9.30, 11.20, 13.10, 15.00, 16.50, 18.40 (узаткан) 21.00 шиктарда.

«ПИОНЕР»: «Дээдэгийнчээр аргамдаа» 9.20, 11.15, 13.10, 15.05, 17.00, 18.55, 20.40 (узаткан) шиктарда.

«ВОСТОК»: «Ууан дүн» 15.00, 17.40, 20.10 шиктарда.

Тыла АССР-ийн Министрлер Чөлөөлдөх Ном ундароо төр, иолиграфия болгаш ном садымныа талазы-биле эргелелинн тилогафиязы (Кызыл, Шетиникин болгаш Кравченко кудумчузу, бажин №1)



МОСКВА. Кызыл шөп. В. И. Ленинниң Мавзолейинче. (СЭТА-нынң фотохроникасы).

С О В Е Т ЭВИЛЕЛИНДЕ

РОСРСР: депутаттар дузалашкан
Кыдыкы Соңгу чүктүчү кылган шенелде сериянын баштайты бажынык дүргө туурагына Норильскинң улус депутаттары иденкейли дузалашкан, ук бажың хуусадан кат ай бурунгаар ажыгалга кирген.

Технологтук бүтү шугума депутаттар боттарынын постуларын тургузган. Олар неделада бир катан чыгыш келеш, ажылың чорун турарын чугалажып турган. Туурун чугалажып турган бажынык бүтү-ле аң чугула айттыргаларын хоорай Советиниң сессиянык чугалажыры-биле кирип турган.

Чак бажыныкларын өрөөлдө-үн болгаш, куклазы делем дузала өрөөлдө болгаш ханнаже кири кылган шкафчиктар бар. Мурнууда серияга бажына бир онзагы чугуу — бажынык идегиле аджаа-жаскек туктаны болур.

Чүртүң аң-не соңгу чүгүдө хоорай шапкын өзүп турар, мычангаш депутаттар чүртүңга бажынык-биле чергелештир култура-амырал объект-тиери тутунган турарыне кичээтэй салып туралар. Оларын негелдеини баураар өрткөн беш чылым агезинде турганынан хай мыңгыр тур-дугуларын кылып турар. Хоорай чылдыңна 200 мүн көр-белдин метр чак чүртүңга шөлдү ат турар. Бо беш чыл-да өг-бүдө бурунгау тускай кварталарын бөөрин планнап турар.

БЕЛОРУССИЯ: муң санал
«Чак беш чылдың бирги чылдык күш-ажылың бүдү-рүкчүлүгүн кичи бурунгау ажылаар черинге канчаар бе-динип болуру?» деп айт-тырылган анкетаны проффевил активчилери Минскиннн мото-велоавтотунга тараткан. Муң амык саналдар чыгыңган, оларын дык хай кезин партиянын XXVI съездинде СЭКП ТК-нын Төлөвлөдүн чугалажып турар үдө кир-ген. Ам проффевилдин завод комитети оларны сайгарып, өң-не үнөйлөргөн бүдүргө-ге шингелдир-биле белеткен турар.

Чогадыктың дилешикп ажыдың чачыл болган чү-лү апарган. Эрткен беш чыл-да завод ажылыңынын чүс-чүс чартыкын санал-дарын бүдүргөткө шингелткен. Оң түнөйлөдө дөрт муң ба-дарттерин кемей чүдүрүп чо-лур материал кампатынган.

Мастерлерин, анык ажы-лыңынын муракчы дуржа-га школарынга ажы-лыңына чогадыктык мергежи-ге өөрчип ап туралар.

КАЗАХСТАН: дөрт канчаар
Чоон-Казахстан областын колхозтарын болгаш совхозтарын топ суурларын топчү-кен энергия халдырылганын шилчилери доозулган. Эң сө-лүдө токут «Барбекей» сов-хозтун агрохобайына улаан. Эрткен беш чылда республи-кага электрик дамчырап чүс муң хире километр шугунар-ны тутал.

Казахстаннын колхозтары болгаш совхозтары көдөгө электрфикациянын чак үе-чазыңык кирген. Ам ажы-лыңынын муракча фермаларын болгаш сабырларын топчү-кен системга улап аге-лөөн. Он-он муң километр электрик шугунар, чүс-чүс полетанияларын тутар апар СЭКП-нин XXVI съездинде тукуштур бектеп социалист-тик халдыктерин алыңаан тузугулар болгаш монгол-истер ол парин үдө ажы-лыңы орутталарын хуусал бетинде—1983 чылдын чайы-нында чөдүр күүсөдир деп шингелдөөн.

СЭТА-нын корреспондент-лериңкы дыңадыгыларын.

Суурувус аян - шинчизи

ЭЭНЗИРЕП БАР ЧЫДАР

Чүрттукчылгы черлерин чаагайжыдып, оларын каас-шиник, көрүштүг аян-шинчи-лиг болулар, сууруларын ту-дугуларын ажыжып, кудумчу-квартадарын шын планнап тууд дугайында айттыргын бүтү чүртүң-даа, бистин рес-публикада-даа амы үдө дык чугулажып көрүп турар болгай. Оң бир тодаргай херечини партиянын XXVI съездинде СЭКП ТК-нын Төлөвлөдүн ке-дөгө чүрттукчылгы черлерин туударын болгаш чаагайжы-дар дугайын баа айтп турар болур.

Улут-Рем районда Ак-Турт суурда бүдүргө, албан ор-ганизация черлери, суурун чүрттукчы чоңу боттарынын төрөөн суурун хөгжүдөр, аян-шинчилиг кылдыр чаагайжы-дар дөшт чөтүр ажыларын чорудуп келген болгаш чорудуп-даа турар. Оң бадиткамы болза сөөлү чылдарда Ак-Ту-руда бүдүргө, култура-чырызыныкынын болгаш чүрттукчанын чак туудулары албө-биле кылдынып, сууру чаагайжыдылганында өлөөн ажыларын чорутуңуң ту-рар болур.

Устүнде эки чаартылгалар чоңун сагыш-сеткилин өөр-түп, оларын амык-херекче улам сорук кирип турары чугалажык. Моон-биле черге-лештир бистин суурувуста чаагайжыдылганын болгаш ту-дугуң копка чорутуңуң ту-рарынан чамдык кудумчу-ларын аян-шинчилиг эки-жирден туржук, улам баксы-рар, эянирер бар чылдарын кичи аңа көрүп эрттирер ар-га чок болур-дур.

Манаа мен чачыс-ла кудумчунуң кичөөн бижири бо-лайм. Ол болза улут башты-ын В. И. Ленинниң азы-биле алаан хоочун кудумчу. Ол Кы-зыл—Төзүл аразынын орун-дан агеелөп, суурун алаачы уланган кол кудумчу. Манаа баштай Кара-Суг экспедиция-зы хагылып турда оң көш-

М. БАЗЫР-САДЫ.

БОМБУРЗЕКТИН СУДАЛЫ

БЕДИК ҮНӨЛӨШКИН

БЕИРУТ. (СЭТА). Персид мугуладурунн апазынга тай-быны болгаш аймыл чок чо-рукту хандырар талазы-биле СЭКП ТК-нын Чыгыш секре-тары, ССРЭ-нин Дээди Совет-иниң Президиумунун Ларга-зы И. И. Брежневтиң көдүр-ген саналдары чогуур үезинде болгаш эргежок чугула болу-турар деп, Палестинаның Фатх организациязынын ТК-зынын кежигүнү Абу Айд ме-деглөөн. Ол деискариниң чүрттарынын иптика херекте-ринге империалисттик холгаар-лаашкыга тайбын совет ини-циатива шыңгыг моондак бол-ган.

Персид мугуладурунга аме-рик шериг күчүзүн улам ул-гатырганы, Оманга, Сомали-ге, Египетке болгаш Кенияга чак америк шериг баазаларын тургузуп, эргилерин чаартып турар чорук Сирияже, Йемен Улус-демократтыг Республика-же, Палестинаны хостаарынын

организациязынче ыймышкын кылып, депшилтеги араб ба-зурумнарын башкалдырар, араб национал-хосталгалыг шимчээшкенин божанадыр болгаш бодунун тура-соруун албалап дөдөөр дөдө импери-алисттик болгаш сионисттик оралдажымшык-дыр деп, Абу Айд медеглөөн. Иччалажык Вашингтонун ол бүтү бола-дары боттамас: араб улустар-нын делегейиң депшилтеги бүтү күштери, Совет Эвилели болгаш социалисттик өскө-дээ чүрттар дөткөн турар.

ДАМАСК. (СЭТА). Персид мугуладурунн районуна тай-бынын болгаш аймыл чок чо-рукту хандырар талазы-биле Совет Эвилелинин саналдарын Сириянын «Тиирн» солуну бедии-биле чөдөөн.

Л. И. Брежневтиң көдүргөн табйын инициативаы чогуур үезинде болган деп, ол солун демдеглөө. Делегейиң ол ра-йонда даштыкы шериг баа-

заларын узуткаарын ол ини-циативада айткан.

Чоокку Чөөн чүккө бодунуң тергилеин бадиткаарын оралдажып турар Американың Каттышкан Штаттарын Персид мугуладурунда байлады улам чидилгендирин, мында чөдүр-дэни өскүдүп турарын «Тиирн» солун сойлап иле-реткен. Америк империализм болгаш оң эвилелчилери Персид мугуладурун чүрттары-нын нефтиниң холга кикири аларын оралдажып турар деп, ол солун бижөөн.

Америк шериг баазалары — ол дөдгө Ирандык, араб реакциянын камгаланып турар кара чачыс чөдөнгиле-дир. Совет Эвилелинин саналдарын баураа Персид мугула-дунн районуна америк шериг баазаларын узуткаар бол-за, ол районун узуткаар ам тайбын хөгжүрү аргалыг бо-луп деп «Тиирн» солун оң-алап демдеглөө.

СЭТА-НЫН БУРУУ

ШАВЫШКЫНЫ

ССРЭ-ге хамаарыштыр өжөөннн ээлчегин кампания сөөлү хунерде АКШ-та кө-дүрүлгөн, халажып үнгөн ад-министративниң албан кичи-лериниң меделеслери-биле ол кампания эгелөөн. Фактылаар чөртүрү ол ажалар америк-иран харылажып турарында-дыр дөдө боттарынын күзелин массалыг информативниң со-вет чөдөктериниң шамаарын оралдажып туралар.

Бүтү делегейге козуладур-ле Иранниң чөдүлгө кучуат шериг чөдөөн харын АКШ-тын мөөнөт алганы делегей болушкундарын канчаар на-рымылап турарын хайлааран турар кичи бурунгау ол ылап-ла билинчир. Ол дуга-йын делегей паралагазы, оң иштине америк паралага-бийиң турар. Ол факт-биле АКШ-тын албан кичилери чө-рүшөй турар болгаш чөрү-жүп шыдаас-лаа. Оң тур-жук, Иранга узур чөдөктер күштү ажылаар деп дөдө кы-жанышканын Вашингтондан сөөлү хунерде-даа кат удаа чангылаң келген.

Ычангаш ол темага хама-арыштыр массалыг информа-

циянын совет чөдөктеринде көстүп келген дыңадылалар чүгө чүвениң херек кырында байдалын көргүзүп турар боор-дан өскө кандыг-бир чажыт со-рулгаларын салып турар.

Америк албан кичилеринде үнүп кың турар делер уткамын меделеслериң дуза-зы-биле ол хоп-мугулачу шу-галзынын каалары берген чөдөлдө болза, ол кичи-лериниң боттарынын үдөгиле-риниң дугайында АКШ-тың бодунда болган делегейиң өскө-дээ чүрттарында хой-ниңиңиң хооңуң, саала-оңалын алаастырып, буудулар дөдө кара сагыштыг оралдажым-кын-дыр.

Бо бүтү чүдөлдери барым-далаап алырга, ол шугаазын-нын Катерин административ-нынга негеттин бергени бол-за, оң Вашингтонга бодунуң албан-дужаалын антисоветтик туралык хөдөөгө доозарын болгаш ының ыныңиң «ста-фетан» АКШ-тың чак улу-тургазына халыкчы бөдөниң херек болган-дыр. Ол бүтүгө хамаарыштыг кичилер мөзү-чөм ол пропагандачы кажар-лашкының амыс уткамын уталылап билип апар деп бо-лаа чөдүр.

ХООЧУННАРНЫ КЫГЫРЫ

кажан куруне нарын бадала-чурла, социалисттик Польша дөшт бүтү патриоттук күш-терин ролю улам бедип турарын онзалап демдеглөө.

Нини дайыма—фашистг Германияга узур демиселе со-вет улус-биле бистин дайыңы болгаш акы-дуңа эвилелчи-нин чаагай чачылдары бистин чүдөктеринде кездө кала-латуулар өөрүрү деп, дайың хоочуннары медеглөө. Соци-алистг Польшага канчаар чүр-түрлө, ажылаарын хоочун-нар аныктарга айтп, оларга үдөргөн көргүрүр укурлук деп, хоочуннарын кыгырың-да медеглөө.

ИРАН-ИРАК ЧӨРҮЛДӨ

БАГДА. (СЭТА). Ирак бол-гаш иран шериглерин ара-зынга дайын чөдүлгөлдөрү фронтунуң бүтү шугунага

сөөлү хунерде Сарн-Пале-Жо-халын, Гилане-Гарбинин, Мехранын, Суемердин бол-ган Абдаднын тайоннарын 200 иран солдаттарын, оларын 8 танкыларын, 2 верто-леттарын, 16 автомашина-рын узуткаарын болгаш дай-зынын хай шериг техника-зын база боо-чөдөөн хунаап алганын Ирактын кол шериг командирлары тыңлапкан.

ТЕГЕРАН. (СЭТА). Иранниң чөдөктерг күштериниң кат-тышкан штабынын дыңла-дын баураа алырга, сөөлү хунерде фронтунуң хай уба-ттарында артиллерия-биле аркылажымшыкнап урутту-дун. Ахвалтын, Абдаднын, Гилане-Гарбинин, Суамрын болгаш Сарн-Пале-Жохалын байоннарына болган туз-тукшуннарын үезинде 150 ирак солдаттарын, оларын 6 танкыларын узуткаа. Абда-дын болгаш Ахвалтын ирак ше-риглер мурунку хөдөөр артил-лерия-биле болап турарын штабын дыңадында дем-деглөө.

(СЭТА).

ШИИТПИРЛИГ ХЕМЧЕГЛЕР ХЕРЕК

Каттышкан Национал Органи-зациянын Намбия тала-зы-биле Женевага конферен-цияы түнөөл чок болган. На-мбиянын дүрүм чок бөдө-биле ажалып алган Мурнуу-Африка Республикасынын расисттик эрге-чакыргазы бодунун тергиле-дин, хөдөөр арттарынын орал-дажып турарын ол конферен-циянын түнөөлдери тодаргай бадиткан.

Мурнуу-Африканың Улусчу организациязынын (СВАПО-нуң) делегациясы болгаш Пре-ториянын расисттик эрге-ча-гыргазынын төдөөлөкчилери Женева чугалажымшыкына-рына киришкен. Намбияга хамаарышпас чөртүк тыпы-ны «ам-даа өскө» деп, расис-тер ол чугалажымшыкына-рын үезинде медеглөөнөр. Намбия улустун дүрүм бау-раа төдөөлөкчил кылдыр СВАПО-ну Каттышкан На-ционал Организациязынын-хүдөөн көргөн бүтүгө билинчир болгай. Ындыг турбүдө, рас-систерге саттыңган чачыла-рынга деп эргини тысырып олар КНО-дан негезинер.

Намбия айттырын

чөптү-биле шиитпирлөөринче уланган Каттышкан Национал Организациязынын күжөниң-кинерин Мурнуу Африкада расисттер хай удаа үзүп кел-ген болгаш үзүп-даа турар-дыр. Намбияга дайын чөдү-лгөлдөрүн сөксилер, ол де-вискарден мурнуу-африка эжелекти шериглерин үс-ча-лар айы-биле үндүрер, чүрт-ка хостуг, демократтыг со-гулдарын чөдүрүп дугайың-га чугула планын Каттышкан Национал Организациязынын Аймыл чок чөдүр Чөвүдө-1978 чылда-ла хүдөөн алган турган. Мурнуу-Африка Рес-публика болгаш СВАПО ол план-биле чөдөкчөөрөкчөн кире-низе-де, канча ону амыл-рала ботталдырар айттырм херек кырында тургустунуң келгире, расисттер оң күсө-лөзүн амыл-бүрү чыдааган-нар-биле үзүп келген.

Колониалдыг мөчүлөгүниң уржунда хай чылдарда ка-чылап келген Намбиянын улусу расисттерин ындыг өсүүнүң-биле өтөтөжирин күзөбей турар. Мурнуу-Афри-

када расисттерге узур бүтү та-лазын хемчеглерин аларынын эргежок чугулазынын дуга-йында Женевага паралага конференцияныкы СВАПО-нуң президентиниң С. Нуйомо ме-деглөө. Оң улустун турар организациязы чөдүрү шиит-пирин хүдөөп алыр кылдыр Аймыл чок чөдүр Чөвүдө-1978 чылда-ла хүдөөн алган турган. Мурнуу-Африка Рес-публика болгаш СВАПО ол план-биле чөдөкчөөрөкчөн кире-низе-де, канча ону амыл-рала ботталдырар айттырм херек кырында тургустунуң келгире, расисттер оң күсө-лөзүн амыл-бүрү чыдааган-нар-биле үзүп келген.

Бо айттырын КНО-нуң Аймыл чок чөдүр Чөвүдө-1978 чылда-ла хүдөөн алган турган. Мурнуу-Африка Рес-публика болгаш СВАПО ол план-биле чөдөкчөөрөкчөн кире-низе-де, канча ону амыл-рала ботталдырар айттырм херек кырында тургустунуң келгире, расисттер оң күсө-лөзүн амыл-бүрү чыдааган-нар-биле үзүп келген.

М. ИИЗЫНОВ. (СЭТА).

ДАШТЫКДА КУЛЬТУРАНЫН ЧАА ЧҮҮЛДЕРИ

О. БЕРЛИН. Каттырыңгы солун ооннар көртүрер театр-ларын чачыл болгаш көрүд-лөдү Гера хоорайга чедикши-ниң доозулган. Ындыг көрүд-лөдү ий чыл болгонда бир удаа эрттирер турар. Чүртүң ий-бүрү хоорайларынан проффевилде артистерин 13 коллективтери анаа кириш-кен.

Профессионалдыг театрлар-биле чергелештир, ол көрдү-дө Герман Демократтыг Рес-публиканын бот-тыныгын 500 ий ансамбльдер болгаш бо-дүктери бөдө киришкен бурун турар.

О. ХАНОП. Биштан улаң чүдүр чазар Вьетнам бол-ган Чан Нгуен Данин кылган ажыларынн делегейиң Вьетнам Социалистг Респу-бликаның ызымылында ор-ганизациязыңче ыймышкын кылып, депшилтеги араб ба-зурумнарын башкалдырар, араб национал-хосталгалыг шимчээшкенин божанадыр болгаш бодунун тура-соруун албалап дөдөөр дөдө импери-алисттик болгаш сионисттик оралдажымшык-дыр деп, Абу Айд медеглөөн. Иччалажык Вашингтонун ол бүтү бола-дары боттамас: араб улустар-нын делегейиң депшилтеги бүтү күштери, Совет Эвилели болгаш социалисттик өскө-дээ чүрттар дөткөн турар.

Шыгарангай ол медеглөөн 190 ажы ажы-ларын мында делеп көргүскөн. Эрткен чөдөк чылдарын дур-гуада кылган уран-шөвөр ажалдарынн дугайында чоңа оларын өтөдү болуп ту-рар. Вьетнам уран-шөвөр мас-терлерин хой чүс чылдарда национал чачылдарын Чан Тиа болгаш Чан Нгуен Дан олар уламчылал турар.

Республиканың айма-ишчи-лер, Вьетнамны улусчу ар-мизинин дайыңчылары олар-нын шөвөр ажыларынн маа-данын болуп турар.

О. ДАККА. Бангладештин културалык болгаш уран чүдүрүн делегейиң Дакка-нын топ делегейиң ажалдарын болушкында ажалган. Күш-ажылың даштан болгаш ле-милден кылган чөдөк-херек-селерин, чаан сөөгүдө кыл-

ган уран чүдүлдери, алдын хоостарын мында делгээ.

О. ПРАГА. Чехословак на-ймысалады уран чүдүлдери-ниң улусчу школарынн өөр-өчкөндөрүн кылган ажыла-рынын баштайгы делегейиң Я. А. Комениский аттыг пела-гогика музейинде ажалтыган. Праганың аныктарынын уран-шөвөр чогадылганын бедик делегейиң мында делгээн ажалдар херечилеп турар.

Чүдө Чехия Социалистг Республикада бөдө амгы үдө уран чүдүлдери улусчу 350 школарын ажылап, мында 150 муң аныктар хазар ту-тунган болуп турар.

О. БУДАПЕШТ. Республи-каның чурмадыг хоорайы Сентядрени музей хоорайы кылдыр чарлаа. Та-раачыларын амылдарын, үе-тымыштын, архитектуранын

уран чүдүлдери көргүскөн со-лун музейлер ол хоорайга хо-орайларын ажалдамы хези-рин баураа чартыг дугайы-нда шинтирлө бөдө хүдөө ал-ган. Архитектураның болгаш уран чүдүлдү 100 ажыг турас-каалдарын амы үдө респу-бликада чазартып турар.

О. РИМ. Улут орус компо-зитор М. П. Мусоргскийниң чо-гаалдарына тураскааткан фестивалды Миланын «Ла-скала» театрында организас-таан. Ол фестивалды Итали-янык култура амылдарында чугула болушкун кылдыр тус-терин солуннары санап ту-рар «Борис Годунов» деп опера-биле фестивалды аге-лүү болган «Адалдыкы-ны» деп опера-биле доозар деп турар. (СЭТА).

САЛЬВАДОРДА БАЙДАЛ

САН-ХОСЕ. (СЭТА). Сөөлү меделеслериң баураа алырга, Фарабуно Марти аттыг нацио-нал хосталга фронтунуң (НХФ-нин) отрядтарынын болгаш хунтанын шериглери-ниң аразына туучушкуннар Сальвадорун амыл-бүрү рай-оннарында урутчулуп турар. Байы-дошкун туучушкуннар Чалатенанго, Сан-Висенте бол-ган Морасан департаментле-ре болуп турар. Ында чүрт-такчыг черлерин аразында оруктарын партизаннар үзө киришкен. Сан-Мигель департа-ментте стратегтиг чугула орукта көвүртүкү партизаннар буза төлсипкен. Ла-Уньон деп-партаментте чугула узур-ду-

залыг алаан каш оруктарын патриоттар база ээлеп турар. Чүртүң төп кезеңге шы-гың тулчушкуннар база бол-ган.

Сальвадорун наймысала-дын чачында районнага ка-дыг-дошкун атылажымшык-нын база болган. Шериг кезе-лдерине болгаш позиция уча-стоттарыне партизаннар че-динкиниң халдаашкынарын кызыган.

МАНАГУА. (СЭТА). Саль-вадорун дерин эрге-чакырга-лары чоңа узур ханыг пла-жылажымшыкынын болгаш өс-ке-да үлгүдөлиниңниң кыл-ды турарын Сальвадорун Никарагуада алыңи Роберто

Кастельянос Фигероа дыңа-кат болгаш дипломаттыг ал-бан-хүдөөлдө бодунуң үне-ринин дугайын чарлаан.

Реаксылыг хунтанын хан-ның үлгүдөлиниң херечи-ни бооп оң ынай артып шыдаас болган ужурумда дипломаттыг албан-хүдөөлде-рин дугайында шинтирин хүдөөп алган мен деп, элчин чугалаан. Револючу-демок-раттыг фронтунуң ады урутукчуларын, шапкынчы дөрт америк хөдөөжөн хамаатыларын болгаш ша-жы организациязыларынн хай төдөөлөкчилерин реак-сылыг хунта өдүргөн

деп, ол чугалаан. Мындагы дерини эрге-чакырга Сальва-дорда моон мурунда кажан-ла турбаан дээрини ам бүзү-рөп бидип деп, Р. Кастелья-нос Фигероа медеглөөн. Саль-вадорда өдүрүкчүлериң ше-риг бөдүңгө узур дайын чо-рүп турар деп, ол айткан.

НЬЮ-ЙОРК. (СЭТА). Саль-вадорда болушкуннага даш-тыкынын холгаарлап кириш-кен улам-на ажык байдалыг болуп турарын «Дейл урда» солун бижөөн. Реаксылыг хунтанын дерин үлгүдө-линиң делеп келген хай муң чүрттукчыларын Голдурастың самолеттары Сальвадорун

кымыгаар районнарында бом-балап турар.

НАРАКАС. (СЭТА). Америк халеленикчилер, Никарагуа-нын диктатор турган Сомоса-нын национал гвардиязын чөдир соктумаан солдаттарын, Чилиниң фашистг диктотчи хунтанынын белеткен дерини шериглери Сальвадорун па-триоттарыга узур дайын чо-рүдүлгөлдөрүн кириш, тай-был чүрттукчыларын өлүрүп, суурларын, хоорайларын амы үдө өртөдүн турар. Сальва-дорун револючу-демократ-тыг фронтунуң төдөөлөкчи Херардо Голей ол дугайын Каракаска медеглөөн.

КЫДАТ ЧЕПСЕКТИ КАЙНААР ШЫГААГАНЫ?

Пекиниң болгаш барын пропагандалың «вьетнам аймак» деп хоозун кышкызы Азиянын чамдык чүрттарына, чижээ, Мурнуу-Чөөн Азиянын чүрттарына саалдарыг бол-ган-даа болза, мыдыг хон Ин-донезияны бүдүдүрбөөн, Ше-ринг күжүң бол көргөдөкчөп турарын, дайынын чылга-тылмасы амыл болурунга ким идегел салып, бодунуң кожа-ларына шугунааңа деискар талы-биле чаргыны кым үн-дүрүп турарын мында билер.

Индонезия политиктиг та-ймылбарлыктыларын айтп

турарын баураа алырга, КЭР-нун шериг-далай флөзү хемчөөл талазы-биле (1300 ажыг корабль) делегейге үшкү черде үнгөн. «Ам дээринде ол Сарыг, Чөөн-Кылат, Мур-нуу-Кылат дайыларда эштин чөдүр турза-даа, моон сонгаар ол чүдгө эрик камгалалы бооп артып каар деп чүдгө бөзү-рүп болбас» деп, Жакарта-нын «Компас» солуну чоотка чак бижөөн: — Оларын пла-ны билинчир — Мурнуу-Чөөн Азияны тавартып Инди болгаш Индонезияда эки билинчир. Мао Цзэдун болан «Мурнуу-

Чөөн Азияны холга алырын» чачыс аяс удаа чугалаң чо-раан. Ол чоок-кавы деискар-ны чүрттарына узур Маоун салгакчыларынын шериг чо-рүдөөлериң кысык үндүрер Кыдаттын шериг күчүзүн өскө-дө биле холбаштыр улам аймылчыг апарган. «Маэдэ-йи, Папуа-Чак Гиния болгаш бирн ажалда Индонезия кы-дат халдаашкынын өйүр ша-варына белеткен бөдүн аге-дээр ужуруд» деп, адми-рал Суваре сатыгыларын ту-рар. — Ычангаш болза, үе-

ани эрттирпекенис ол бо-лур.

Сурагыг индонезия журна-лист С. Сумаржо «Соңгу чүктен кыжыңа» деп номуна-баа ол дугайын сагыдырып турар. Шериг күжү-биле Па-расел ортузутарын КЭР-нун ажалып алыр талазы-биле оралдажымшыкынын сайга-рын тургап, ол КЭР-нун по-литикалы чоокку чылдарда кандыг аргалар-биле боттамн бөдүрүп шикестерге көргүскөн.

А. РОМАНОВ. ПМА-нын иорр. Динарета.





ШЫН

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-нин Дээди Соединия болгаш Министрлер Чөвүлелинин органы

№ 18 (14116)

1981 чылдың январь 22, четверг

1925 чылда үнүштелетинген

Өрттөз 2 көө.

Тыва АССР-нин ажылчы чоннарының 1981 чылда ХҮЛЭЭЛГЕЛЕРИ

Тыва АССР-ниң ажылчы чоннары, СЭКП-ниң XIV съездинин шийирлерин амдыралга боттандырышкан, өгү беш чылдың дугуруда экономиканын болгаш культураны улам ийгиликтерге көтүрдүгүзүңер.

Партияның XXVI съездинге белеткел, СЭКП ТК-ның октябрь (1980 ч.) Пленумунун шийирлерин, СЭКП ТК-ның Чингине секретары, СССР-ниң Дээди Соединия Президиумунун Даргазы аң Т. И. Брежневтин чугааларында чүдүр болгаш түнөөлөр, партияның XXVI съездинге СЭКП ТК-ның «1981—1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир үеде СССР-ниң экономиканын болгаш социал хөгжүдүзүңерни кол угаанышкыны» деп төлөвүнүн бүгү уластуң чугаалажып көрүшкүңүз республиканын ажылчы чоннарынын күш-ажылы болгаш политика ишкеринин таз көтүрдүшкүңүз болгаш 24 бүдүрүлгелерин, 280 шектерин, участоктарын, фермаларын болгаш бригадаларын коллективтер, бүдүрүлгелерин 2500 мураккаптар болгаш чартыкчыларын 1981 чылдың январь-февраль айларынын база бирги кварталынын планын даалгалаарын партияның XXVI съездинин амдытынар хүнүнге уткуштур күүсөдирин хүлээңер.

Өгү беш чылдың бирги чыныгы оннаалдарын чедип-кирер күүсөдир дээш чарышшылаң, үзетпүрүн, туудуң, күдээ ажы-агыйың, транспорттун болгаш улаас ажы-агыйыңны өскө-даа адырларыңны база культураның ажы-агыйларыңны дараазыңа хүлээлгелерин алган.

Үлетпүр талазы-биле

Бүдүрүлгө күчүлериң долу шийгээткенниң, иштиги куралдарың, мураккач дүржүлганын ажылааның, бүдүрүлгелеринин техника өскө-дегилеңи боттандырының, материалдык база энергетика куралдарыңны камнагаланың, күш-ажылы организастаарын болгаш өргөз-башкарылганы сайыраңгайжытканыңны күсели-биле бүдүрүлгөниң ажылың болгаш ажылды шыңарың улам бедирин хандыңар. Күш-ажылың бүдүрүлгөңүз өстүреринин планың даалгалаң бир хуу ажык күүсөдир болгаш күш-ажылың бүдүрүлгөңүзүңүз өздүкүңүз күсели-биле бүдүрүлгө хемчээлиң өздүкүңүз 65 хуулаң өвөш хандыңар. Продукцияны сайгарыңны болгаш кылыларын хей кезин бүдүрүп үндүрер талазы-биле 1981 чылда күрүңе планың декабрь 30-ге чедир күүсөдир. Пландан ажык бир миллион рубльдин үлетпүр продукцияң бүдүрүп үндүрер болгаш сайгар, 50 муң тонна хемүр-дашты казып тывар, 700 муң киловатт-шак электри энергияң, 4 муң гигакалория чыгып энергияң, 500 муң тузут туу-буз, 600 тонна сүртүт да-туз, 600 кубометр апаар демир-бетон, 6 муң кубометр дилит материалдарың, 300 тонна даалган, 50 тонна кондитер кылыларын, 10 тонна мал саржаң бүдүрүр.

СЭКП-ниң XXVI съездинге уткуштур пландан ажык үлетпүр продукцияң 249 муң рубльге, оон иштинде электри энергияң 120 муң киловатт-шакты, 100 тонна сүртүт да-туз, 200 тонна даалган, 2 муң рубльге даалган кылыларын бүдүрер болгаш сайгар.

Үлетпүр продукцияң бот-үзүңиң планда көрдүңгө-киңден 320 муң рубльге чингидир чедип алың. Бүдүрүлгөңиң кол фонддарыңны ажылаң ишкерин, фонд өгүдүлгөңиң 1980 чылда дөңнеленген 5 хуу улааттыңар.

Өргөм-техниктиң деңгээлиңни чедип-кирерин, мураккач технологияны бүдүрүлгөңе калба-биле ажылаң кирер. Белик бүдүрүлгөңүз 100 чак станоктарын болгаш машиналарын бүдүрүлгөңүз тургузар база ажылаң кирер. Чаа техникаңны ажылаң киреринин, чартыкчы санадарыңны күсели-биле 770 муң рубль түңүг экономиктиң ажыкты алың.

Бүдүрүп турар продукцияңны шыңарың улам «экижер бөлүк хемчеглерин боттандыңар. Шыңарың дээди категориялың продукцияңны бүдүрүп үндүрерин көрдүңер. 16 кылыларын күрүңениң Шыңар дөңдө-биле аттестаттаар-бирги категория-биле аттестаттаң продукцияңны хемчээлиң 35 хуу чедир. Продукцияң болгаш кылыларын 40 чак хандыңар, оон иштинде чонун херегел барааныңның 25 хандыңар бүдүрүлгөңиң шийгидир.

Материалдык болгаш олар чүдү, энергетика куралдарыңны чөптүг, кампыч чартыкчыларын, кампага режимин күштедиреринин үндүңениң 5 миллион киловатт-шак электри энергияң, 21 муң гигакалория чыгып энергияң, 4 муң тонна чикелгөөн олар чүдү, 70 тонна кара металлдарын, 6 муң кубометр маш материалдарын камнап алың.

Массалык профессионалың 1300 ажылчыңарын белеткээр, 2200 кижини квалификациялың бедир, болгаш холукшак мергежилдерге өөрдир. Күш-ажыл, бүдүрүлгө чүрүмүн быжылаңыңны ачыңа бир ажылчыңа онаштыр 1980 чылдазы-биле деңгээрге 10 хуу кызыңар.

Геология-шиңчел ажылдарыңны ажыктын бедир, 4350 дөрбөлчүн километр девискээр шийчел-тыргырымга ажылдарын белик шыңарың чүрүр. Туудат материалдарыңны тымыштың ийи черлерин, Хову-Аксанда 700 тоннадан өвөш өскө кобальттын бээр черин бүдүрүлгөңүз ажылаң-биле кирер. Ак-Сунгун казар байлааның немей өздүкүңүз планың 105 хуу күүсөдир. Устүг-Енисейниң чер иштинин сугдарыңны куралдарыңны СССР-ниң казар байлактарың күрүңе комитетке бадылаң-биле кирер, республиканың совхозтарыңа өрүмнөө 5 куудукту ажылаңга бээр.

Туудуг талазы-биле

Ажылаңга кирер туудугларга материалдык болгаш күш-ажыл куралдарыңны мөөнөп, күш-ажылы организастаарын сайыраңгайжыдың, туудуг бүдүрүлгөңүз мураккач аргаларын ажылаң, туудуларын материал-техниктиң хандырылганын өскүдир тургаш, доостуумаан туудуларын хемчээлиң 1980 чылда турган деңгээлиң 20 хуу кызыңар. 1981 чылдың планыңда көрдүңгө туудуларын болгаш күчүлериң шийгидир ажылаңга кирерин хандыңар. Туудуг күш-ажылың бүдүрүлгөңүз планда көрдүңгө-киңден 0,2 хуу өстүрер. Иштиги куралдарың долу ажылаңыңны күсели-биле туудуг монтаж ажылдарыңны планың декабрь 30-ге чедир, объектилерин 85 хуулаң өвөш хандыңар, «тергиниң эки» демоктиг хүлээңер. СЭКП-ниң XXVI съездинге чедир иштиң шөлү 10 муң дөрбөлчүн метр тургалга бажыңарын ажылаңга кирер, туудуг-монтаж ажылдарыңны хемчээлиң ийи айлар планың күүсөдир.

Бизилдин ТЭЗ-те № 10 котөдүн, Кызыл хоорайга аэровокзалды, Чаа Шагаан-Аргы хоорайга район котельнаяны болгаш арылаа туудуларын комплексиңни, Ак-Довурактын ТЭЗ-те үш котөдүн, Балгазын—Бүрөк-Биз-

Хаак аразыңны 110 көт. күчүлүг электри шугумунун, Ак-Довурак хоорайга чыгып комплексиңни, туудуларын социал-экономика, Кызыл хоорайга «Универсам» магазинин туудуларын хуусаан өрте ажылаңга кирер. Иштиң шөлү 120 муң дөрбөлчүн метр ажык тургалга бажыңарыңны, 850 олуттүг туудулар албан черлеринин, 800 олуттүг клубтарыңны, 2150 өөреникче школаларыңны, иштиң үзүмү 330 километр электри дамчылаңыңны, шугумнарыңны туудуларын чөгүр хуусааныңа ажылаңга кирерин хандыңар.

Чиг-эт болгаш олар чүдү—энергетика куралдарыңны чөп ажылаң, камналың болгаш хумгалыг чоруктуу режимин быжылаңга дээш шийгээткенниң калбартышпаан, туудуг-монтаж ажылдарыңны бот-үзүңиң планда көрдүңгө-киңден 0,2 хуу чингидир, 100 тонна металлдарың, 700 тонна цементин, 1400 кубометр туудуг машың болгаш 370 муң киловатт электри энергияңны камнап алың.

Былтың барымдаалың төдөр ажылчыңарыңны 70-ден өвөш өвөс хуулаң күш-ажылың аккорд-шандал төдөр-инин системаның шийирлерин чедип алың, туудуг-монтаж ажылдарыңны хемчээлиң 40 ажык хуулаң бригадала көрө-экиң арга-биле күүсөдир. Туудуг профессионалыңга 2500 кижини өөрдүр, 3000-дан өвөш өвөс кижини мергежил бедир. Бүдүрүлгөң болгаш күш-ажылы организастаарын, туудуг объекттеринин инженерлиг белеткелни өскүдүңүңүз, ажылчыңарын күш-ажылың болгаш амдырал байдаларын таарымчалык болгаш шыңарың, күш-ажылың сайылга-чүрүмүн быжылаңыңны күсели-биле ажыл шыңарың чидирин 10 хуу кызыңар.

Туудуларын өптөп кылың деңгээли—45 хуу чедир, тер ажылдарын механизастаарың—97 хуу чедир, шекаттар ажылдарың—86 хуу чедир, мал ажылдарын механизастаарың—81 хуу чедир бедир.

Чаа технология болгаш чартыкчы санадар талазы-биле хемчеглерин ажылаң киргенден чылда 300 муң рубль түңүг камналың алың.

Көдээ ажыл-агый талазы-биле

Черин ажылаңны, бүдүрүлгө фонддарың, материалдык, сан-хөө болгаш күш-ажыл куралдарыңны ажылаңны дыка өскүдүңүңүз, бүдүрүлгөң бүтү тайынч интенсификацияны, өргөмүн, мураккач дүржүлганы чедип-кирерин шийгээдиринин, күш-ажылы организастаарың болгаш бот-орунга-чарыла харылааларын сайыраңгайжылаңың үндүңениң көдээ ажыл-агыйың бүтү адырларыңны шыңарың хөгжүдүңүз болгаш «ажыкты чөгүр» бедирин хандыңар.

Тараа культуларың гектардан на 10 центнер, картофельдиң—80, ногааларың—125, силос культуларың 150 центнер чедир ортумак дүжүтү өстүр. Сугаттың черлер гектардан на 14 центнерден өвөш өвөс тарааны, 90 центнер картофельди, 20 центнер хой чыдың сгенерин алың.

250 муң тонна органиктик база 30 муң тонна минералдык хемчигилдеринин, оон иштинде 150 муң гектар шөлү 7,5 муң тонна минералдык хемчигилдеринин үзүңиң-биле кылы төгөр. Хөргүңүз алдара казгас дериг-херекселдер-биле 300 муң гектар черин азы тарылга шөлүнүң 67 хуулаң ажылдаң кылың, эрозияга дүр саяккалар-биле 200 муң гектар шөлү тарылганы чорудур, ал бүтү чакы чаштырылаңны 65 хуулаң болтур. Тарылга болгаш сген шөлдеринге 46 муң гектарга шык синер чакы сугарылганы база бирги олуктуң сугарылганы 40 муң гектарга чорудур.

Совхозтарга тараа бүдүрерин 200 муң тонна, картофельди—20 муң тонна, ногааларың—9,2 муң тонна чедир. Иштигел секторуңга 22,2 муң тонна эгити, 34 муң тонна сүтү, 2065 тонна дүктү (анаа денен-биле), 16,2 млн. туурган болтур.

Күрүңге 55 муң тонна тарааны, 25,1 муң тонна эгити, 27,3 муң тонна сүтү, 2710 тонна дүктү болгаш 15,2 млн. туурган садар, ал дээрке планнатыңыңыңда 4 муң тонна тараа, 100 тонна эгити, 300 тонна сүт, 10 тонна дүк база 200 муң туурга хой болтур.

СЭКП-ниң XXVI съездинге уткуштур бирги кварталда күрүңге эгит саларыңны планың күүсөдир, 1980 чылдың ол-та үзүңде сатканыңдан сүтү болгаш туурган 11—12 хуу хойну садыңар.

Мыйыстың бола малдык (сарыктардан аңгыда) садык ортумак деңгээли 400 кг. хой, өшкүтүү—42, хаванарыңны 110 кг. чедир.

Мал ажылыңны херегелдеңге 225 муң тонна сгенниң, 65 муң тонна сенажы, 400 муң тонна силосту база 8 муң тонна витаминин сген даалганы белеткээр.

Мал кыгашлашыңны организастаар доозар, 1980 чылда деңгээлиңе доозарга мыйыстың бола малдык баш саны—5,5 хуу, оон иштинде төрүр ишкеринин—7,7 хуу, хой, өшкүтүү—7,1, хаванарыңны—51, чыгышың—12,8 баа улау күшүңүз 45,2 хуу көүдөдир.

100 баш төрүр малдан ортумак-биле 85-тен өвөш өвөс бызааны, 90 анай, хураганы, 80 кулуну, 100 кол кыс-хандан на 1200 хаван оолдарын камнап алың. Хой бүрү-үзүңден 2,21 кг дүктү кыргың, кам дагаа бүрүзүңден 177 туурган алың.

1970 механизаторларын, оон иштинде көдээ профессионал-техниктиг үнүшчелерге—780, совхозтарда курстарга 680 трактористтерин болгаш комбайнерин, 1200 сугатчыларын белеткээр. Мергежил бедирлерин курстарыңа 790 кижини өөрдүр.

Апрель 1-ге чедир 60 чылдың чазын тарың тараа культуларыңны бүтү бар үзүңнелерин чаштырылаңны бедик колдонулаңга чедир, тракторларын, автомобильдерин, бүтү чаштырыла болгаш хөргүңүз ажылаң кылы машиналарын сгенделгениң доозар. Бо чылдың май 1-ге чедир тараа ажаар бүтү комбайнларың сгенээр.

Машина-трактор шарыңны чылда ортумак ажылаң кылышыңны 3 хуу бедир, доктааткан нормативтерге хандырыштың алдыңа, кыпар-чаар материалдарың 5 хуу, электрэнергияң—3 хуу камнап алың, артык кезектерин болгаш сгенделгел материалдарың чарыгалың 1,5 хуу, олар чүдү—3, туудуг материалдарың 0,5 хуу кызыңар.

Күш-ажылың бүдүрүлгөңүз бедиринин, продукцияң бот-үзүңиң чингидиринин, ажыл-агыйың өвөс чорук-биле шийирдин деңгээлиң, камнала чүрүмүн күштедирерин күсели-биле совхозтарын планнаа карылгазың 10 хуулаң өвөш өвөс кылың кызыңарын хандыңар.

Мелиорация болгаш сүт ажыл-агый министрствозуңуң,

баа «Тыва сүт туудуг» трестин организастаарыңны кол-лективтери 800 гектар шөлү сугаттың чаа черлерин ажылаңга кирер, ам бар сугарылга системаларыңга 1620 гектар шөлү чартың эде кылың, сүт чок 52 муң гектар оларларын сугулаң болдур, мурунда сугулаң болдурган 45 муң гектар оларларга дериглерин эде кылың.

Сельхозтехкумуң бүдүрүлгелеринин коллективтери совхозтарга 1109 тракторларын, оон иштинде К-700 болгаш К-701 хевирин 260 тракторларын, тараа ажаар 250 комбайнларын, силос ажаар 110 комбайнларын, 500 автомобильдерин, чаштыңыңадыр сугтар машинларын болгаш дериглеринин техникаң ажаалаңың хандыңар.

5,2 муң баш кирер мыйыстың бола мал фермаларын комплекстиң механизастаар, бир көрөмөкчтү, тараа арылган кургалар ийи пингүтү база витаминиң сген даалганы кылы азы агрегатты ажылаңга кирер.

Тараа-продуктар аргелелиңин бүдүрүлгелеринин коллективтери 37 муң тонна комбикорму, оон иштинде 400 тоннаны планна с-тыр, совхозтарга белеткел бээр.

Ийи ажыл-агый ажылдакчылары 2100 гектар шөлү ийи олутур, шөл камнаага арга диндиктерин 320 гектарга олутур, республиканың хоорайларын, байоннар тыңар болгаш сугарылың постанчыларыңга 100 муң машык өстүрер, 1300 тонна сгенниң, 110 тонна витаминиң, бүтү даалганы белеткээр.

Аныр-тышын ажыл-агыйың аргелелиңин ажылаң чылары күрүңге өлүк дүжүлганың болгаш эм-техниктиг чиг-эт чымырыңны планың хуусаа бетинде, 60 чылдың декабрь 20-ге чедир, пландан ажык 6 муң рубльге өлүктү, 8,7 муң рубльге черин мөөгүлөрүн, катты, тоорукту, 2 муң рубльге эм-техниктиг чиг-этти сайгарың.

Транспорт болгаш харылзаа талазы-биле

Транспорт дериг-херекселдеринин ажыктын бедиринин болгаш оларын улам долу-була ажылаңыңны, апаа турушкуну, анык чок сөөртүлгелерин кызырганыңны күсели-биле транспорттун бүтү-ле бүдүрүлгелери күрүңе планың хуусаа бетинде күүсөдир.

Ийи ажылдакчы автомобиль транспортунун бүдүрүлгелери чүк сөөртүлгүн болгаш пассажирлар аргаштарыңны чыл планың хуусаа бетинде, 60 чылдың декабрь 30-ге чедир, пландан ажык 35 муң тонна чүкүт сөөртү, 115 муң пассажирны аргаштыңар. СЭКП-ниң XXVI съездинин амдытыңарың чедир ийи айың планыңдан ажык 6 муң тонна улаас ажыл-агыйыңны чүкүт сөөртү, 1981 чылда планга дүр күш-ажылыңны бүдүрүлгөңүз 0,3 хуу бедир, чүк сөөртүлгөң бот-үзүңиң 0,2 хуу, пассажирлар аргаштыңарың бот-үзүңиң 0,1 хуу чингидир. Пландан ажык 34 муң рубльдин аргы орулаңны алың. Автобустарын доктаамал төрүрүн 96 хуу чедирин хандыңар. Планага дүр чүк автомобильдерин, автобустарын, таксомоторларын техникаң белеңинин коэффициентинин 0,5 хуу, шугума аларың үргүдүлгелерин ажылдарыңны коэффициентинин бир хуу, конейлерин, цолонут болгаш пакеетин чүк сөөртүлгөңни хемчээлиң 11 хуу бедир. Чаа техника болгаш мураккач технология талазы-биле 105 хемчеглерин иштереткел, 170 муң рубльдин экономиктиг ажыкты алың.

Орутарын туудуларын, септеринин база ажаар карак-тарыңны шыңарың өскүдүр, онза кичээлдерин шийгээткенниң айыл чок болурун бедиринче улаңдыңар. 63 километр орутарын туудур.

Хем транспорт-биле чүк сөөртүлгүн планың 60 чылдың октябрь 7-де күүсөдир, планга немей 1350 тонна улаас ажыл-агый чүкүт сөөртү. Күш-ажылың бүдүрүлгөңүз планда көрдүңгө-киңден 0,2 хуу бедир, сөөртүлгөң бот-үзүңиң планыңдан 0,6 хуу чингидир. Судналарын ажылаңыңны хуусаан 6 хуу өрте белеткээр.

Агаар транспорт-биле пассажирлар аргаштыңарыңны планың 60 чылдың декабрь 25-ге чедир, планга немей 4 муң пассажирларын аргаштыңар. Күш-ажылың бүдүрүлгөңүз планназыңдан 0,3 хуу бедир, авиа-сөөртүлгелерин пландан бот-үзүңиң бир хуу чингидир. Ужуушкуннарың доктаамал төрүрүн нормативте айтканыңдан 2 хуу бедирин хандыңар. Чаа Т-410 самолетту шийгээдир алың.

Харылзааның бүтү хевирлерин орулаңыңны чыл планың 60 чылдың декабрь 30-ге чедир болгаш пландан ажык чуртакчы чонна 19 муң рубльдин ачы-дузың чедир. Күш-ажылың бүдүрүлгөңүз планың 0,6 хуу ажык күүсөдир. Көдээ телефон, харылзааның абоненттерин 150 номерге немей өстүрерин планың 60 чылдың декабрь 1-де күүсөдир. Республиканың чуртакчылыг беш төдөрлөк теледөңгө дамчылаңыңны системаның аппаратураны тургузар.

СЭКП-ниң XXVI съездинин амдытыңар хүнүнге уткуштур көдээ черлерге ийи теледиректоратуру тургузар, Чаалаа хоорайга теледөңгөниң ийи программалары кирер.

Транспорт болгаш харылзаа бүдүрүлгелеринин технология чартың, адала-энергетика куралдарыңны ажыкты ажылаң тургаш, бедиринге даалга немей 280 муң киловатт-шак электри энергияң, 835 комплекст автомобиль дүтүг, 200 тонна бензинин болгаш дизельге олар чүдү, 35 муң рубльге артык кезектерин болгаш материалдарын камнап алың. Бүдүрүлгөң экономиктиг ажык 30 муң рубль чедир турар 280 чартыкчы санадарын шийгээдир алың. Массалык мергежилдин 780 ажылчыңарын белеткээр, 350 кижини мергежилдин бедир.

Садыг болгаш ниитинин чеменилгезинин талазы-биле

Садыг болгаш ниитинин чеменилгелеринин ажылаң чылары чонун бараанга болгаш өскө-даа чүдүлгелер негелдерин бүрүн-биле хандыңар, хандырылганың культураны бедир.

Үрүктел казар бараан сарылгазыңны күрүңе планың 60 чылдың декабрь 30-ге чедир бүтүн күүсөдир, планга немей чонга 1,4 миллион рубльдин барааны, оон иштинде

Ажылчы чоннар коллективтеринге, хоорайларнык болгаш районнарнык, министрстволарнык болгаш ведомстволарнык партия-ажыл-агый активтеринин, хураалдарың болгаш 1981 чылдың январь-20-де болган республиканың партия-ажыл-агый активинин, хураалың социалистг хүлээлгелерин чугаалашкан болгаш хүлээлгистиг.

Ок бирги беш чылдың бирги чылында Тываның ажыл-ишчилери күрүңге 55 муң тонна тарааны, 25,1 муң тонна эгити, 27,3 муң тонна сүттү, 2710 тонна дүктү болгаш 15,2 миллион чуурган садарын хүлээңген.

СЭКП-ниң XXVI съездинге уткуштур бирги кварталда күрүңге эгит садарыңны планың күүсөдирин, 1980 чылдың ол-та үзүңде сатканыңдан сүттү болгаш чуурган 11-12 хуу хойну садарын база олар хүлээниң турар.

350 муң рубльдин СЭКП-ниң XXVI съездинин амдытыңар хүнүнге уткуштур сады. Чонун негелде-херегелдин бүрүн-биле хандыңарың-биле 2,5 миллион рубльге барааны немелде куралдарыңны дилеп тывар. Камнала чүрүмүн быжылаң, материалдык куралдарыңны чөп ажылаң тургаш, чартыкчыларын улам өвөжөдир, оон түнелелде пландан ажык 100 муң рубль орулаңны алың, 65 муң киловатт-шак электри энергияңны, 350 тонна чикелгөөн олар чүдү, 7 тонна кыпар-чаар материалдарын камнап алың. Күрүңени болгаш кооперативтин өңү-хөргөңинин бүтүн сагалаларын хандыңар дээш дөңштит демиселди чорудур. Кооперативтин ботунун бүдүрүп турар продукцияңны ийи чингидиринин дамчыштыр ийи сарылгазың 72 хуу, күрүңе садыңа—79 хуу чедир.

Күрүңе салымыңн бараан аргалыңниң 59 хуулаң, кооперативинин—46 хуулаң садык алың чылары барааны боту шийип алың арга-биле садыңар. 350 саның садык-технология дериг-херекселдерин болгаш механизирин шийгээдир алың. 11,5 муң дөрбөлчүн метр ийи бараан скадаларың 1300 тонна погаа, чимис шыңаар черлерин ажылаңга кирер. Белеткел талазы-биле орулаа кичээлдеринин чыл планың декабрь 25-ге чедир күүсөдир, 250 муң рубльдин көдээ ажыл-агый продуктуларын болгаш чиг-этти пландан ажык садып алың. Дулаал ажыл-агыйларыңа аргы деңгээл 200 тоннадан өвөш өвөс эгити бүдүрүр. Массалык мергежилдин 700 ажылчыңарын белеткээр, 480 кижини мергежилдин бедир.

Чоннун амыдырал хандырылганың болгаш чуртталга-коммунал ажыл-агыйының талазы-биле

Чонун амыдырал хандырылганың чыл планың 60 чылдың декабрь 31-ге күүсөдир, чонга ачы-дууа көргүлгөң пландан ажык 19 муң рубльге, а СЭКП-ниң XXVI съездинге уткуштур 3 муң рубльге боттандыңар. Чонун кижини саныңа онаштыр ачы-дууаңны хемчээлиң 1980 чылдың декабрь 1 рубль 24 копейка чедир. Ачы-дууаңны 16 хевирин шийгээдир алың болгаш ботталдыңар, чаа 30 дериг-херекселдерин тургузар. Комплекстин хүлээп алыныкты пункттарың кадра черге 5-ти, хоорайга 8-ти немей ажылаң.

Күш-ажылың бүдүрүлгөңүз 1,5 хуу бедир, планга уткуштур ачы-дууаңны бот-үзүңиң 1 хуу кызыңар. 37 муң киловатт-шак электри энергияң, 48 тонна чикелгөөн олар чүдү, 1,5 тонна кыпар-чаар материал

Беш чылдың кижилери



А. ЗАЙЦЕВТИҢ ФОТОЗУ.

ЧУГАА АРАЗЫНДА...

К. МОНГУШ.
Чөөн-Хемчик район.

Толевилелди чүгәләжып туг бус

ҮЛҮҮМНҮ, КИИРЕР МЕН

Ч. САЛЧАК,
пенсионер.

Х У Л Э Э Л Г Е М

Т. САПДЮ.
Чөөн-Хөмчикте «Сут-Хол»
саяхотуу Инжил салбы-
ры.

ЧАРЫШТЫҢ МУРНАКЧЫЗЫ

M. KAPA.

ДУЗАЗЫ УЛУГ

—черге, млангыя көдээге дуза-
дул, сайырадыры чутула. Ону
кайы хире ажыктын Дүргөн
гуну даргазынын чутаазындан
рини чурттап турар чериерде
инчаар тургусканы? Анда ха-
гааларынары релакция манлап
«Дузалад ажил-агий—ини-
чаа эгения аялгага парлаар.

А. ЗАЙЦЕВИЧ ФОТОЗУ.



Мал ажылы — шалыпчы фронт

КОЛ АДЫР ХОЖУДААШКЫНДА

[illegible]

дөрвөн жилийн үе — хятад-
лаазскийн болгаш хой оолдаа-
кыны чоруп турар. Мурууку
хылларынга бодаага, ам
хытаглаашкынын байдалы
эки деп болур. Од дугайын
районку болгаш совхозтун
үдүртүр ажылдакчылариндан,
мал ажылкын, спецнажесте-
ринден тургустунган тусхай ко-
миссийин ажил-айгынын бүтү
дөрвөн жилинне бодотк, маа до-

Дорт чугаалаарга, малдын
даш тэйн бүрүн камгаан ая,
продуктулар бүдүрер, садар
талазы-биле 60 чылаа алган
хүлээлгелериини - күүсөйл
бүлүр-бүгү аргалар бар. Ооң
алыс түнөөдү чүгдө бодуус-
туң кызымкей ажилыыстан
чамазыржыр.

Беседаян Х.К. МОНГУШ
бизжы

РЕДАКЦИЯДАН: чер-
лал ажил-агийн хөгж-
чөп ажыглаар болза, оог-
кодээ Советтин кууском
көрүп бодур-дур. А сиз
бо чугула айтырыгны ка-
маабыштыр сидеринг ча-
гтурар. Ындыг чагаалар-
тинге база ажыктыг деп

—черге, млангыя көдээге дуза-
дул, сайырадыры чутула. Ону
кайы хире ажыктын Дүргөн
гуну даргазынын чутаазындан
рини чурттап турар чериерде
инчаар тургусканы? Анда ха-
гааларынары релакция манлап
«Дузалад ажил-агий—ини-
чаа эгения аялгага парлаар.

К. МОНГУШ

Чөөн-Хемчик район.

ЭКИИ, ЭСТАФЕТА!

ССРЗ-нің күрме кызығарын дүрғаар Бүгү-эвилелдин, комсомолчу-аныяктарының эстафетасы Тывада медит келген.

Совет улустун адамдары ре-
волюция, дайынчы бол-
маш күш-ажылчы черлеринде по-
ходтун тилекчилеринин Бүгү-
эвилелде сүтү маалыр-хоорай
Минскте эртен чыддын сен-
табрыда болуп эркен. ССРЗ-
ның күрме кызығарын дүр-
ғаар Бүгү-эвилелдин комсо-
молчу-аныяктарының эстафе-
тасы дайынчы орун моон
егелген. «Кызыггарын комсо-
молчулары—ССРЗ-ның XXVI
сездинде» деп девиз-биле
оңу партияны ээлечилиг
XXVI сездинде тураскаат-
кан. Кызыггар шериглеринин
эл тергини комсомолчулары,
кызыггар чамында районнар-
ның аныяктары Сонгу Ломтут
океанын, Камчатканын хай-
гымыча көп ортуркы, Ож-
кум океанын, Амурун эрке-
теринде эстафетанын ымы-
ли экелген. Чаа 1981 жыл-
дын бугууруда Бүгү-эви-
ледин комсомолчу-аныяктары
эстафетасын Ираккы
Чон чукту кызыггаржыла-
рында Байкалдини Кызыл
тукту кызыггар округтун
дайынчылары хулап алган.

ССРЗ-ның күрме кызыггарын
дүрғаар Бүгү-эвилелдин
комсомолчу-аныяктарының э-
стафетасы январь 20-де эрте-
нини 11 шакта Кызылдын
Ленин атыг шөлүнө чедип
келген. ССРЗ обкомунун, хоор-
омчунун, ВЛКСМ обкомунун
харысгалыг ажилдакчыла-
ры, шериг гаризонунун бол-
гаш кызыггаржыларын талла-
ры В. И. Ленинни тураска-
аалында чекерет салган.

ВЛКСМ обкомунун бирги се-
кретары Г. С.-М. Иргитке
кызыггаржыларын талла-
ры ССРЗ-
ның күрме кызыггарын дүр-
ғаар Бүгү-эвилел эстафетасын
Тывада келгенде дайынчы
адамдар хулап алган.

Ол болушукта тураскаат-
кан Кызыл гаризонунун да-
йынчыларынын база кызы-
ггаржыларын, дээди болуш
ортунак ооредиле черлеринин
студенттеринин база сургуу-
ларынын хай кижжиржыла-
ныг минигин Ленин атыг
шөлө болган. Минигинин
киржикчилери хулап алган.

Коммунист партиянын бол-
гаш Совет чактын баштып-
чыларынын портреттерин, ло-
унаанын, туктарын туктап.

ВЛКСМ хооромчунун бирги
секретары О. Х. Хонун миниги-
нин ажилыг, Совет Эвилелдин
күрме гимниг чыгыла-
нын уген.

ВЛКСМ обкомунун бирги
секретары Г. С.-М. Иргитке
сөс берген. 1980 чыдын сен-
табрыда Белорусиянын Минск
хоорайын эгелген ССРЗ-ның
күрме кызыггарын дүрғаар

Т. ХЕРТЕН.

Редакцияга чагаа ТОДАРГАЙ АЖЫЛ ЧОГУНДА

«Кызыл Тук» совхозтун
төвү Кызыл-Тей суурда эң
оңи чаагайыгынтыг, эле-
гериг корум-чурумтун
суур дээш чарышты ор-
ганизацияны негедиле ырак-
та дүшүсө, ол талламы-биле
ажыл харын-даа чок-даа
дык барыч чымыг болбас.
Чүте дээрме кызыл чогуур
черлер, хой-нигити органи-
зациялар, корум-чурум
камгалаар айтырманы кош-
как тургускан, ычынган
социалист нигити чурттал-
ганын дүрүмдерин хажылар
чурттарга уадр дөөштин
хемгелер алдымкын тур-
тар. Чонун чурттал турар
черинин айы-биле кижжир-
жыла ажилын багыт
болгандагы нигитиле
ажылтыг ажил кылбайн,
арагаже сундугтун орун тур-
ар кижжир мында боом
эвес. Чижээ, Б. Саа, намы
чептешер О. Ооржа,
Х. Дондун, С. Ооржак олар-
нын арага жиги алганда
ажыл хулапте чок кыскул-
нигити конгуч. Хой-нигити
черлерин оларын зарык
чуртунун бола көрүп бо-
лур. Устуде кижжиринин
төш-даа, чогуур организа-
даа көрүп, билди тура-ла
оларын кичээгиле ап,
ажылга кирер талламы-
биле хемгел албайн турар.
Нигити чуртталганын чур-
мун хажылар турар кижжир
чурттыг чонун нигити
хулапаларды тургу-
тун, чугаламшайн турары
канчап-даа таарышпас. У-
студе намы чептешер олар-
ды холга ап, эрте дээр
оларын эң кижжир ай-
тырманы олардын ала-

О. ДАЛБЫЙ.
Өвүр район.

БОМБҮРЗЕКТИҢ СУДСАЛ

СЭТА БОЛГАШ ПМА: КЫСКА ДЫКНАДЫГААР, ТАЙЫБЫРЛАР

АНЫЯКТАРЫҢ БОЛГАШ СТУДЕНТИЛЕРНИҢ БҮГҮ-ДЕЛЕГЕЙ ШУУЛГАНЫ

ХЕЛЬСИНКИ. Тайын дээш,
дүшкүрүт чорукту чавырыл-
дыр болмаш чепселениш-
кын дүжүр дээш аныяк-
тарын болмаш студентилер-
ни Бүгү-делегей шуулганы
«Финляндия» дээр орду
ажылдыг эгелген. Ином-бүрү
политиктиг болмаш идеолотт
угуламшын аныяктары-
нын таллажыларын ол
калбэк ужуражымын бол-
гаш студентилер барык 100
чуртунан аныяктар болмаш
студентилер организациялары-
ның 500 ажыг таллажыла-
ры болмаш аныяктар делегация-
ны киржип турар. Бүгү кижжир
терелетенин сатып-септик
дайынчылар турар амгы уе-
ли эң тууга айтырмаларын,
амгылыктын мурунда тайын
дээш дайын ажилыг болу-
р дээш делегацияны айтыр-
маларын чорукту чавырыл-
дыр болмаш студентилеринин
ажыл салгалыг таллажы-
ларын чугаламшайн турар.

СЭТА-ның Чингине се-
кретары, ССРЗ-ның Дээш Со-
ветинин Президиумун Дар-
гасы Ж. И. Брежневтин бай-
рыг чалгалы шуулган киржик-
чилеринин ажалк уулгуну
чугаламшайн турар. Боо-чеп-
секти эдиле бугурун тур-
арында уадр, чепселениш-
кын дүжүр, тайынды
болмаш ажил чок чорукту
быжыггаар дээш тайынды
мык күштер шикчээшкынне
бомбүрзектиг аныяктарын
болмаш студентилеринин
киржикчилеринин таллажы-
ларын олар чедипкиниг
болурун ол чагада куузен.

Боо-чепсекти эдиле бугу-
рун турар чорук дүшкүрүт
чорукту чавырылдырманын

он ажыг чыл мурунда эге-
лэн херэеке уулг айыл бо-
луп турарын шуулган болу-
н чедип байырыг Фин-
ляндия президентин У. К.
Кекконен оналар демеделген.
Ол чорук чангыс-даа улустун
национал эрге-ажыктарыга
таарышпас болмаш кымга-даа
айыл чок чорукту хандырып
берип шыдапас.

Тайын дээш, дүшкүрүт
чорукту чавырылдырманы
болмаш чепселенишкын дүжүр
дээш демеделген аныяктар
болмаш студентилер
шикчээшкын бугу орда-
ларынын дегин демедел-
кыннерин мырнай эргежөк
чугаламшайн, 80 чылдар тайын-
ды болмаш делегацияны айыл
чок чоруктун улам ийи быжыг-
ларынын он чыл болурун
дээш таллажы хемгелерин ап
чоруктарынын эргежөк чугала-
мшайн планетанын ажил сал-
галыгын таллажылары ай-
тып турган.

«Амырлар-чурттарынын
нуурун-да-боо-чепсекти эдиле
бугурун болурун!» деп
кыйгырманы шуулганын ал-
дырыг дайынчы берген,
ужуражымында белекел
үзүлгө Финляндияга ол кый-
гырманы адалга 130 ажыг
мун кижжир салган.

Каттышкан Напалар Ога-
низациянын мурунда—
КНО-нун чепселенишкын
дүжүр талламы-биле ком-
сомолунин Федеративтун
Республикага эрттирер-биле
халыктыр Герман компартия-
нын даргасы Г. Мис сонгал
болмаш демократтыг эргежөк
бугурун эдилеринин халык-
кынырманы дээр, ажил чок-
талымын болмаш ор-
тектер өзүлгө уадр ажил-
чын ангын амыралтын
чугала эрге-ажыктарын кам-
галаар дээш коммунисттерин,
социал-демократтарын бол-

(СЭТА).



МАЧУ-ПИКУ ДУГАЙЫНДА

Богуну Перуну дөвсөөрүнне шаанда
никелер деп улус чурттал турганар. Ол
төгүгө архитетурун үнелекчилери
болуп арктанар. Чуртту дика хой район-
нарында эрши шагын кайгамчык турас-
каалары ам-даа арктан. Оларын аразын-
да Мачу-Пикчу деп шивээ-хоорай сура-
лыг. Ол дээр, никелерин эрте-бурунгу
найыскалы болуп, 1975 чылдан эгелен
Мачу-Пикчун эң туузукун эгелен,
оон бирги ээлчээ ам доозуган.

ЧУРУКТА: Мачу-Пикчу.
Кейсон—СЭТА-ның фотоу.

Чаа администрация. Кандыг угланышкынныг болурул?

Каттышкан Штаттарын
конституцияны «камгалаар,
камгалаар болмаш сатыр» деп
чугаламшайн бижээш
суурга байыралдыг бол-
гаш ажилдагышкан. Ромалда
Рейган январь 20-нин дегин
үзүлгө камгаламшайн делегация-
ны кичүгү чуртуну 40
дээр президентин болган.
Ол дегин камгаламшайн тус-
кал болуш баштыг шенел-
де согулааларын эгелген бу-
дун чыл чепир узамыккан эң-
не хой чарыгдалыг согула
чоругуларын доозушкын ол
Бичээска ол буула президент
Дж. Картерин ноябрь
согулааларында аныяктарын
түлүктүлгө эгелген эрге-
жөкчирга солтурунун үзүлгө
доозушкын даа бажыткаан.
Ол үч-аалаа Дж. Картерин
администрациянын төптү-
нүч мөдүзүлгө болган, а
чаа, республиканын админис-
трация түлгө хемгелеринин,
күрме эрге-жөкчирга баш-
карындагышкан киржип
шыдапас турган.

Чаа президентинин дузала-
лары оон Ах бажыга кире-
риг болуш кичээшкын даа у-
ламын келген. Январ
16-ын 20-ге чедип Вашингтон-
га болган өскө-оола чыс хире
америк хоорайларга байырал-
дын талламын, чүдүр, тей-
ленишкын болган хулап
алышкылар болулаан. Баш
бугурунган саям көргөнүн бу-
гаш алмаша, ол бугу болуш-
кынга 8 миллион долларын
чарыгдалыг азы Дж. Картерин
нигитин— иди катал хой бол-
ган. Ол чарыгдалыгын бола-
ла чамалыгын бени эгелен
алар дээш амгы байыралды-
рын организациалары ажил-
чанын камгалап катан—
чамык байырал талламын

ини муң доллар чедип турган.
Кажан ол бугу хемгелерин
лер, арагалдышкын ам
эрте бергенде, чаа администра-
ция Дж. Картерин алаа ар-
тырп кааны унаарыг сал-
галы камгаламшайн, чуртту
кандыг угланышкын-биле башка-
ралыг деп айтырманы болуш
үч келген-дир.

«Америка—чаа улуг эге» деп
сөстөрүн Р. Рейган Ах бажы-
га киреринин дозуну болу-
ган, ычынчаар ол сөстөрүн
артында камгаламшайн чыгы-
ны турары? Ол сөз эгел-
кандыг-даа болуш, мурундагы
угланышкыннын оңу наар-
тын узамыккалы болурун фак-
тылар хемгелер турар. Рес-
публиканын партиянын чаа бо-
роон биле болмаш чанчал
болган талламы биле оңу
чарыгдалыг болуш дээр
кааны алмаша, америк ажилы
чонунин эрелеринче уулг
хемгелеринин шаар хал-
лашкынмын, уулг хоорай-
ларынын чактыг, мидан-
ла хемгелеринин, хемгелеринин
хемгелеринин ажилыг кичээшкын
амгы кризистен уштар дээр ор-
дагышкынмын, эңне
шындыг ужуражыг аналот-
кын угланышкыннын даш-
тык политикага чоруктары-
дан, дайынчыга белекелдер-
ын кымыралдыг чүдү-даа
билдирманы турар. Демократ-
тыг администрацияга белек ал-
бан-дужаалдыг турган болган
дүшкүлүг болурун куузен бир
жүжүктүн чугаламшайн «Крис-
чен саям монитор» солун
чоокта чаа партия, оон чуга-
лаамшайн болган: «Кажан
Ромалда Рейган бугуру бол-
гашаа талламы берген, Джам-
картеринин туржукче дур-

ген-не кире бээрин дораан-
на чиктигине бээр сийер».

Р. Рейган АКШ-тын прези-
дентинин солугу кан сонал
бугу эрелерин тускай ал-
жы чедип американларга хой
чүсө чугаламшайн, даш чок-
ка манал келген. А кажан ол
пооду эвес чүсө чугаламшайн,
колдууда экономиктиг айтыр-
маларга доктап, болурун
уадралыгышкан—демократ-
тыг демеделген кидүр алган
чорам республиканын пар-
тиянын тугу сактып, оон по-
литиканын бугу дегин тур-
арин оналар демеделген келген.

Шериг чуктуу талламы-
биле «Совет Эвилелдин АКШ-
тын артык күштүг болурун»
чедип алары ол политиканын
кол чүдүлгө киреэн болуш
турар болгай. Эске
сөс биле тайылбырлаага—стра-
тегити ден байдалды үрүр
болмаш делегация шаандагы
америк тергиледе катал тур-
ар дээр хоозун күрө-биле
боо-чепсекти эдиле бугурун-
нигити хулапте-дир.

Америк политикаын башка-
рып кижжиринин бөлүгүн Р.
Рейгандин кирип алган дуз-
аламшайн, политиктиг
үзүлгө болурун ап көрү бо-
ла, ол болурун президент ал-
бан-дужаалыг бети-де дээр-
ге, эге үч-ааламшайн бүтүсө,
миданлажык тайын херэеке
дондун айылдыг ол согула-
мшайн уадралдыг болурун
болуш болурун турар. Чаа пре-
зидентинин чок чамдык киж-
жиринин дозун намыралды
«Ю. С. ыкөс эң урала рип-
пел» журнал бижээш, куузен
кардык даштыкы политиканы
ол чоруктар, стратегтиг боо-
чепсекти камгалаар дуга

йында Совет Эвилел-биле чуга-
лаамшайн катал даштыкы
гезилеринин моондалар, «ше-
риг күчүгүн улугтарынын»
кол согула болурун, боо-
чепсекти салгыларын америк
дипломатиянын кол аргалары
ини бирээш кылр болалдыг
кандыг деп айтылган.

Журналда оон ийи бижээш
айтырмалары, АКШ-тын
камгаламшайн министр К. Уил-
берген алаа шериг програм-
маларын дон-доруа бутталды-
рында, Чоокка Чон чүсө
АКШ-тын шериг бааларын
доктаамал тургузар оралды-
жымышкындыг, дүжүр хал-
дырларын күштүг дээр ба-
сугажаан америк шериглерге
дайынчы корабилерин болмаш
транспорт самолеттерин бугу-
рун, Европада 600 саныг
чаа америк ракетка-ядролу-
г чепсекти алары тургузыл-
ган, боо-чепсектеринин прин-
ципалдыг чаа хемгелерини чога-
лы кымыралдыг болурун ал-
бан-хулаптегин күшүгүн эгел-
дээр байдалды боон турар.

Кидээ ажил-агый министрин
Дж. Блок ажил-агый продукту-
ларын америк даштыкы по-
литиканын чепсээ камдыг ажы-
галарын дээр туржук турар.
Америк тарааны болмаш өскө-
ла бараанларын даштыкы
чурттарга салгыларын кол
негедиле америк даштыкы по-
литиканын согулааларыга ол
чурттарга чыгырманы болуш
ини чарыгдалыг Вашингтон ол кү-
нелерин АКШ-ча чыгырманы
«Алаа» ужуруг деп оон
меделген туржукка «Нью-Йорк
Таймс» солун бижээш.

Орунча оларар кижжиринин
дайынчыг угланышкынныг
кирер дээр Дж. Картеринин
оон дузаламшайн хай

АМЕРИК ДИПЛОМАТТАРЫНЫ

ХОСТААНЫ

ТЕГЕРАН. (СЭТА). Январь
20-де ийи алжир самолет
Тегеранга ужуруг уген. АКШ-
тын Иранга ажилыг шериги
шындоон турган дээр бугу-
датырмаш, 1979 чыдын төг-
чүлүгө хоругдалыгын 52
«жылдактын» ол самолеттарда
оутурушкын корууш. Аджар-
ын халыктыг ажилыг-биле
АКШ-тын болган Иранга
аразыг чедип алганга
дугурулгага дүштүр оларын
хостаан.

Ираннын администрациянын
хемгелер талламы-биле күрме
министр Б. Набавинин Теге-
ранга болган парлала конфе-
ренцияга делегацияны бу-
гаш алмаша, Ираннын иштиги
хемгелеринин дорт азы хажы-
мындал-даа, политиктиг азы
шериг-даа талламы-биле кан-
дыг-даа халыгдарышкындыг
АКШ-тын ойталаар деп ху-
лаптеден ол дугурулгага хажы-
мын мурнулаа коруушкан.
Оон-биле халыкты Б. Наба-
вин амыг уде кылды холгаар-
лашкын политиктиг-даа, шер-
иг-даа талламын уламчылап
турар деп демеделген.

Дугурулгагы өскө чүдү-
лери камгаламшайн, олар
Дж. Картеринин шындоон
бууларын Иранга АКШ-та ху-
лаптеден ажилыг шериглерин
дугурун камгаламшайн бугу-
рун келген. Америк дипло-
маттары хостан унаарынын
байыгыг ишчилерин кылдыр
АКШ-тын Федеративтун куу-
лур системасы ол ажил-хер-
гелерин камгаламшайн ийи
биле ишчилерин. Б. Наба-
винин сөстөр-биле алмаша, ийи
чүдүлгө болган өскө-оола тал-
ламы-биле АКШ-ча оналдыр
«делегация» ол түдөн тур-
ганынын сондал оон артка
ажыл-хемгелеринин Иранга
ишчилерин бээр.

Иран ажил-хемгелеринин
чүсө камгаламшайн дээр эгелен
бээр болган оларын эдилерин
салгаларын кижжиралыгын
намын АКШ ажилыг, ол иш-
ка ол хемгелеринин түчү
кавал тодаларында намын
дайынчыны тургузу турар
ирин министринин сөстөр-
инде өскө-оола болуп турар. Иран
24 миллион доллар туугу ажил-
хемгелерин АКШ-тан негизин
билдирер болгай.

(СЭТА).

ВСР-ГЕ СОҢГУДАМАР БОЛУР

ХАНОЙ. Вьетнамнын чаа
конституцияны күшүгүн дуга-
йында Вьетнам Социалист
Республиканын Национал ху-
ралынын резолюцияга
дүштүр республиканын чаа
мөдүлүгүн болмаш төп ча-
гырманы хоорайларынын улус
комитеттеринин согулаалар
эрттирерин доктаган. Ол
согулаалар 1981 чыдын апр-
ель 26-да республиканын
Национал хурамыга согула-
лар хукунде болур.

ПКП ТК-НЫҢ ПЛЕНУМУ

ЛИССАБОН. Португалиянын
Коммунист партиясынын
Төп Комитетинин пленуму
анча болган. Португалияда
ыштык политиктиг бай-
далды анча көрүп, демократ-

ДЕМНИГ ДЕМИСЕЛДИН ЧУГУЛАЗЫ

БОНН. Бугурун чөвүл-
деринге согулааларын Гер-
маниянын Федеративтун
Республикага эрттирер-биле
халыктыр Герман компартия-
нын даргасы Г. Мис сонгал
болмаш демократтыг эргежөк
бугурун эдилеринин халык-
кынырманы дээр, ажил чок-
талымын болмаш ор-
тектер өзүлгө уадр ажил-
чын ангын амыралтын
чугала эрге-ажыктарын кам-
галаар дээш коммунисттерин,
социал-демократтарын бол-

гаш партия кижжиринин эвес
ажылчы чонунин дегин те-
ниселенин чугаламшайн деме-
делген.

Ам концернер эдилерин
ажылчы чонунин иш-септик
катыштырмалыгын болмаш
одаларын профиледелеринин
чангыс эвин баксыралды дээр
антикоммунист ажилыгын
кымыл турарын. Г. Мис о-
налар демеделген.

(СЭТА).

САЛЬВАДОРДА БАЙДАЛ

МАНАГУА. (СЭТА). Боо-
чепсек чок чоңа уадр дегин
шамажаларын кылды, Кат-
тышкан Штаттарын берип ту-
рар боо-чепсектерин ажилал
турган. Сальвадорун реаксы-
лыг хунтамы амгы уде Фара-
бундо Марти атыг Национал
хосталга фронтунун (НХФ-
нун) чепсекти шаар хал-
дашкыннын доктаамалын
оралдым турар. Сальвадор-
нун патриоттук күштөрүн
«Либерасон» деп чамыг радио
станциянын даштыкы
буулар алмаша, солуг хун-
терде тулуучушунар чуртту
хой районнары камгаламшайн
НХФ-нун отрядтары шаар
халдашкыннын Гватемала-
биле кызыггар чоңулаа
чуртталканын суурларга бола-
ла Сальвадорун кол далай
өртөдөн—Алахуатанын на-
мында камгаламшайн турар. Найы-
скалыг Агиларс хоорай-биле
харылаштырган стратегтиг чү-

гула ордука халдашкыннын
партиялар чорудуп ту-
рар.

Реаксылыг дегин хунтамын
шериглерин уадр дайынчы
халдашкыннын патриоттук
күштөр Ла-Пас департаментинин
Сакатеколука, Сан-Висен-
те департаментинин, Теклука
хоорайларында база калбар-
тып эгелген. Чуртту найыска-
лында атылжымышкыннар
болуп турар.

Реаксылыг чыгырмачы эрге-
жөкчиринин доктаамал шериг-
леринин хой офицерлерин бол-
ган солдаттары тура халык-
ларынын талламын чикти ки-
ри турарын патриоттарын
радиостанцияга дыкталган.

Патриоттук күштөр-биле де-
миселе чедипкиниг чок болган
намын шымыккан реаксылыг
хунта боо-чепсек чок тайын
чонга уадр хангы үчүлгө-
рин согуш уде улам күштө-
дирген. Хунтамын ийиг бол-
ган беш чала-бешер брига-
даларын солдаттары Сан-
Висенте департаментинин
чуртталканыг бир суурга
ычынганарын, хемгелерин,
бичи чаштарын камгаламшайн
чокка боолар өлүргөнүн. Ии-
чаарда өлүргөн 50 тараан-
намын болган оларын бажы-
намын хунтамын солдаттарын
өртөткөнүн.

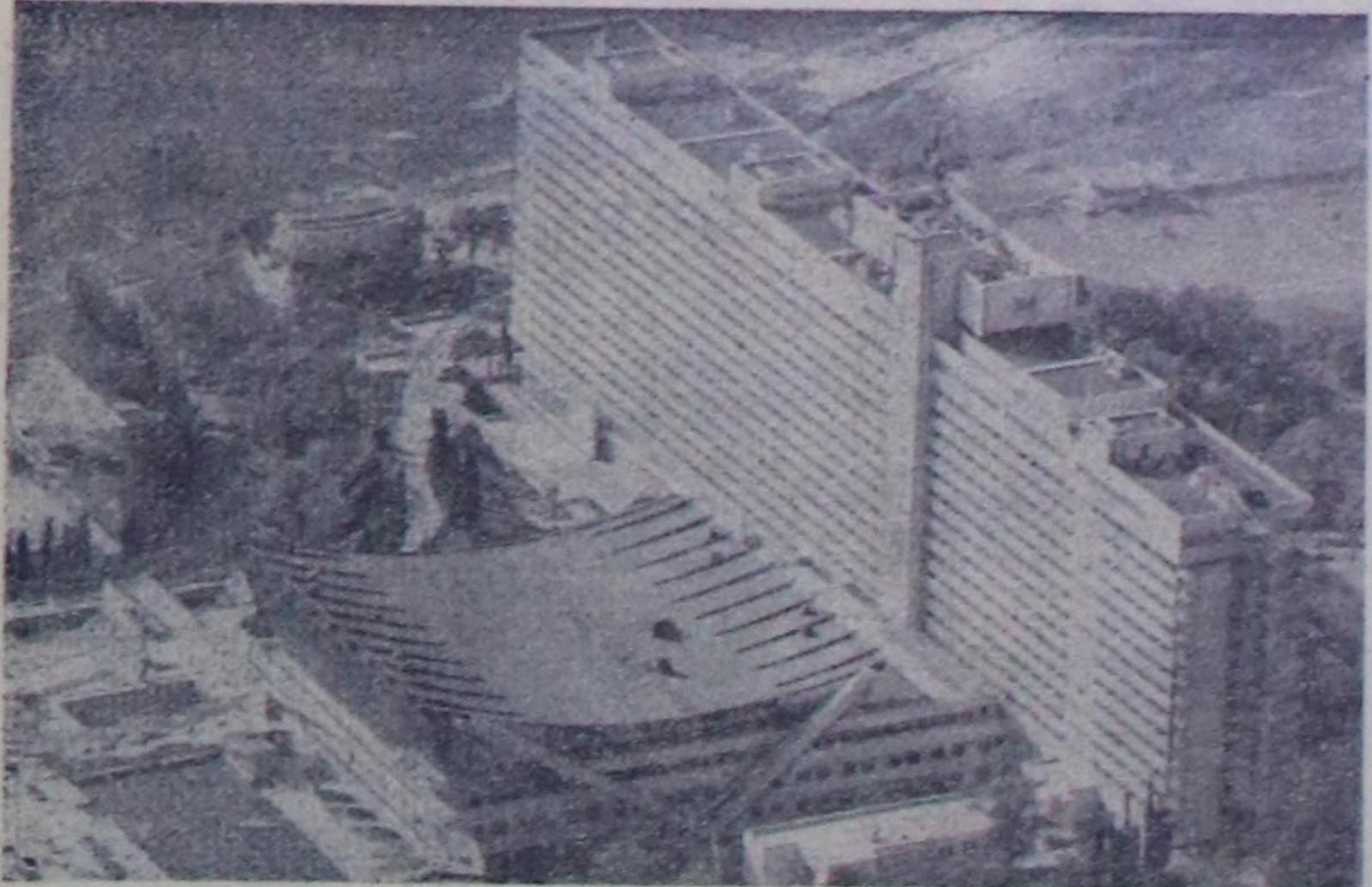
ЛОНДОН. (СЭТА). Буулар
дүжүр чаман реаксылыг хун-
та шериг дузаламшайн катал
берип эгелээр дугайында
Американын Каттышкан Штат-
тарынин шындоон—уулг
часмыр болуп турар-дир»
деп, Англиянын «Гардиан» со-
луну бижээш. Сальвадорда ка-
ра чангыс кедип политиктиг
ини чөвүлгө боо-чепсек-биле
базарын американнар оралды-
жып турар деп, ол солун де-
миселен.

Патриоттук күштөр-биле де-
миселе чедипкиниг чок болган
намын шымыккан реаксылыг
хунта боо-чепсек чок тайын
чонга уадр хангы үчүлгө-
рин согуш уде улам күштө-
дирген. Хунтамын ийиг бол-
ган беш чала-бешер брига-
даларын солдаттары Сан-
Висенте департаментинин
чуртталканыг бир суурга
ычынганарын, хемгелерин,
бичи чаштарын камгаламшайн
чокка боолар өлүргөнүн. Ии-
чаарда өлүргөн 50 тараан-
намын болган оларын бажы-
намын хунтамын солдаттарын
өртөткөнүн.

ЛОНДОН. (СЭТА). Буулар
дүжүр чаман реаксылыг хун-
та шериг дузаламшайн катал
берип эгелээр дугайында
Американын Каттышкан Штат-
тарынин шындоон—уулг
часмыр болуп турар-дир»
деп, Англиянын «Гардиан» со-
луну бижээш. Сальвадорда ка-
ра чангыс кедип политиктиг
ини чөвүлгө боо-чепсек-биле
базарын американнар оралды-
жып турар деп, ол солун де-
миселен.

Патриоттук күштөр-биле де-
миселе чедипкиниг чок болган
намын шымыккан реаксылыг
хунта боо-чепсек чок тайын
чонга уадр хангы үчүлгө-
рин согуш уде улам

ИДЕГЕЛДИН КӨРҮЖҮ



60 чыл мурунда РСФСР-нин улус комиссарлар Чөтөгөл «Крымды ажалдык кыргын» амырлар дугайында декретти хүлээп алган. Совет эрге-чарыгын чыдаарында Крым Бүгү-эвеледин кадыкшыга чери апарган.

Крымны 330 кадыкшыга черлери дыштары болган эмиенири күзүн 120 мун кадыкшы хары уга бараан бооп турар. ЧУРУКТА: «Ялта» деп 16 кыт гостиница. К. Дуценконын фотосу. СЭТА-нын фототехникасы.

КЛАСС ШАГЫНЫҢ УЖУР-ДУЗАЗЫ

СЭКП ТК-нын «Идеолоттук болгаш политика-кижизидилгелер амырлар дугайында» доктала амырларга хүн-бүрү ботландырып турар кижилерин хей кезин школа башкылары болур. Олар өөреникчилерин оозагай байдалдарын өөреник көргөш, эки аажы-чага чачкычтыр, коммунисттик моральга дугаар кылдыр кижизидип турарлар.

Кижизидилге ажалынын бир чутула кевирин класс шагы болур. Ону шын организастап эрттирери уругларын бүтү тала-биле кижизидилгелерге эне-эпит болгаш аажы-бүрү билгилерия мейер берип, аажы-чага, мезү-шынарнын быжыг туруштарып туу алырдыг дузаалар. Класс шагын тодагарг темага 45 минута иштинде эрттирер. Идей-политиктик кижизидилгелерин хей аажы-чага араларын ажаллап турар, өөреникчилер-биле моон солгаар чүчү кылдыр чутаалжып, кытта кыдыр ажаллап бөрүн ази ажалга, хемчет, хүдээге бөрүн шикитирлерин коллективке уругларын чачык эи-сепкилдиг кылдыр өөреникчиле дузаалар.

Чөөн-Хемчик районуну школаларында ажаллап турар муракшы башкыларын дугаар-газы-биле алырга класс шактарын эрттирерине оза-кыргынга салып турарлар бар. Ылангыч Чадананын №1 школанын башкылары С. К. Ондар, С. А. Сат олар класс шактарын систематизир алып чачкычылдылар. Уругларын өзүп олар хар азыннын, аажы-чагынны ажаллап оларга таарыштырган темаларын улам байыдып, чылаан чылае нарылаадып турарлар. Эге класстарын башкыларында А. А. Монгуш, О. К. Ондар олар солун болгаш кижизидилгелер хей ажалларын кылдыр чорууду турарлар.

Оон-биле чергелештир класс шактарын кижизидилгелер дээштин копкак. Кижизидилге

шагын узун болгаш чалгааран-чиг кылдыр эрттирер турар башкылар бар. Олар чылаан чылае кижизидилгелер түнелин эчизинге чедирбээн темаларына беседалары дагынап-ла, боттарын күзели-биле дээштинчилерин кылбас чүдүлөр районун кайы-даа школаларында бар. Чижээ, Ийме, Баян-Тала, Чадананын №1 школаларында чамдык башкыларын класс шактарын эрттирер темалары кылдыр өөреникчилерин хар-назын болгаш класстар аажы-биле оза кыргынга салып турарлар. Ол кышкы өөреникчилерин сонургалдарын билген турар уруглар. Уруглар 4-тен 6-гы класска турда, хей-инини ажаллап шүптү киржиксээр-чакыды. Чамдык башкылар бөжө удуз кыргынга салбас кыш-ла хей өөреникчилерин шикит ажал, школа дооскуже активке тууду турар болур. Өөреникчилерин хей кезин хей-инини ажаллап бот-идекейини шенеп, ботун көргүсөй бар. Олар өөреникчилер азында боттарын сөксөөрдө дуудак чок кылдыр санаарлар. Чамдык башкылар оон биле турар өжөгөр-эри азы эскет чоктап утуптарлар. Ынчангап дыка хей өөреникчилерин ажал, сепкил чокоту халыкка болуп, аажы-чагы өскөрлөр. Оолдарын өөреникчилер копкак азы дилем эзеи дээш холун эрттир перкүлдерге бээр чоруктар кочугу хоралыг. 7-8 класскында ботунда шыгыг негелде болгаш долгандыр турар улуска оон-даа негелдедил деп чүвени ажаллап сайзырадыр учурадыг болур.

Устук классын өөреникчилери колдуудула мен кык болур мен, кандыг күзүлдү чедип учурадыг болур.

Чөөн-Хемчик районуну улус өөреникчилер кылдынын инспектору.

алыр чор деп боданып, бодуну аажы-чагын ханы анализтер чоруур алаар. Оларга класс шактарын теманы тускайлаан бээр учурадыг. Бо талазы-биле Чадананын №1 школанында Б. Б. Ооржак, Шени школанында С. С. Сат олар уруглар чогаалчыларын номнарында болгаш хүн демделдерге-биле таныжып, анкеталар кылдып турары солун. Ынчалла-даа хей нуруу-зунда класс башкылары эри-жирээ 7-8 класска бөжөк көрүп турган темаларын каттап, сургаалдардан ам-даа уштыкчалар.

Кандыг темаларга класс шактарын эрттирер болууда дээр, колдуудула мезү-шынар кижизидилгелерне чок уугулар чоруктар. Чижээ, эрге, сөз идеалын калдыгы, бот кижизидилге болгаш бот-халык чачкычак культура дугайы, кыс кижизини төлөткүч болгаш боттаныннын дугайы, эртем-техника болгаш күш-ажыл, бөдүүн ажалдыг чакыды, аниктарын ажал шикит алып эргелери болгаш хүдээлелери дээш шыкш хей-аажы ажалдар болур. Алаа хамаарыштыр учуражыгаларын организастап болур.

Класс шактарын планлап тургаш, өөреникчилер-биле башкы сүмелдер. Планга В. И. Ленин болгаш оон өөреникчилер дээр турар учурадыг. А практикада В. И. Ленин дугайында чүтле апырдык хей тала-биле кылган ажалдар чорууду турар. Ону бүдүн чыл иштинде систематизир планлап керек.

Мезү-шынар кижизини эи керек турда демдээ болганда класс шактарында оле оза-гай кижизидилге салыр болгаш уруглар кижизидилгелерне болгаш өөреникчиле уугу чедилчилерин, быжыг турушту чедип алыр.

Д. ДУЛУШУ.

Чөөн-Хемчик районуну улус өөреникчилер кылдынын инспектору.

ПЕТРУСЕВАНЫН ҮЛЕГЕР-ЧИЖЭЭ

Бовькиге чарыш талазы-биле Херинге (Голландия) ажаллап турар маргалада Европанын болгаш делегейин чемпионаттарын эзеи болган. Январын 17—18 хүнеринде бөмбүрэктин тутан чемпионду деп ат дээр херэ-жипер аразында маргалада болган. Ол хейерге бирги терини мөсөөлү, Олимпий чемпиону Наталья Петрусевна чалап алган. Ол үш динишча-га тилевишчаан, чунгулаш-кылыч чла рекордарын база тургускан. Ол 500 метрин 42, 20 секунд 1000 метрин — 1 минута 24, 74 секунд, 1500 метрин 2 минута 10, 46 секунд дугузунда эрткилээн. Сөөлүг үш мун метрге база ажи көргүзүлүг болган. Ийги-ги болгаш үшүк черлерин ГР-нин спортчулары Барин

Занке биле Габби Шенбурн олар элөөннер.

Февралдын 3-тен 8-ке чедир Либрукка (Австрия) фигурлук чунгулашкын талазы-биле Европа чемпионаты болур. Олимпиада сөөлүлде улуз спорт-биле дыка хей-гүрнүстер байырлажырын чачкычылган. Европата сөөлүг болган чемпионатка тилелер болганнар И. Хоффман (ГДР), Р. Казине (Англия), В. Ковалев (СССР) олар ам маргала-лаарга киришпес. Оларын кым солугура? Нью-Йорк чогунда Хартфорд чорайга марта болур делегей чемпионатында АКШ-тын шынар спортчуларында узур кым туржуру?

Бо айтыртыларга харынын улаас алып бис. СССР-нин шилдик командасында, ам

СПОРТ * СПОРТ * СПОРТ

улаас Австралиаже этта-нытар спортчулары ам адал болур бис. Оларга — эжеи чунгулашкыга СССР-нин анык чемпионнары В. Першина биле М. Акбаров, эжеи танчылардан делегейини экс-чемпионнары Н. Линчук биле Г. Карповосов, И. Мое-сеева биле А. Миненков, чалса-кан чунгулашкыга чурттуу чемпиону И. Бобрин болган амыг үдө эзеи дилем демисе-жин турар В. Котин биле А. Фадеев олар хамаарыш. Херэжип спортчулардан чалса-кан чунгулашкыга ажаа-шылиттинээр. Е. Володзю-нын үрүчүгү аарыны арай томуначмы бооп турар.

Кышкы спорт сезонун ажаа-шылит, чачын, апрельде, Шве-циянын катоктарында хоккей-жилер делегей чемпионду деп ат дээр күжүн шенечирлер, Амгы үдө, бүдүн чартык ай

«челсапаран» соола, чурттуу чемпионнады катап эгелдиз ол. Он ийи команданын арам-ыга маргалаанын үшүк элээч эгелдиз, делегей чемпионатынын соола — беш-ни элээчде ады эи тергипи команда медаль дээр ойнаар.

Элээчиги учуражыла үдөнде мурунда командалар боттарынын удурланышыл-дарын тилээр арталыг болганнар. Москвадан «спартакчи-лары» Мпсикинин «Изма-лун» 12:1 санга уткан. Чурт-тук чемпиону — ПСКА-нын хоккейчилери-биле үшүк элээчде москвичиларнын учура-жылгалы солун болуру чутаа-жок. Бо маргалаанын бирги элээчнде «Спартак» тилдиз-нин, а ийгилинде — эрчей-жилер утканын сатынганы ба-за артык эвес.

(СЭТА).

БИР ДУГААР

ВИЛЬЮС, январь 20. (СЭТА-нын көрр). Эр улус аразында СССР-ни бирги че-ри дээр дээр тергипи мар-гылаадыг чемпион аттын-дыг маргалааларга бир ду-гаар киришкен Леа Песикс болгаш дугулаалыг шыл-дарач Александр Бельвский олар ушешкен. Оларга Дома-тов денижип болур, ыччалла-даа оон Песиковский-биле сон-гаарлаткан салында тилел-диг болурунда иделек чок. Пес-

КИРИШКЕШ...

хис бөөлүг салыгта. Васюков-биле оюнунга туруш талазы-биле артык байдалын чедимче-лик ажаллаан. Оон удурланы-чмы түнелинде шыгыг база кызгалдаткан, дугул берипкен. Тилдизини баштап турган Юсупов ол аразында Кузь-мине уттурган. А бүгү ша-ктарын доптадыларнын хары-чок мурунда Бельвский Раш-ковскийин уткан, Песикске денишкен.

Чемпионар болган ийи тил-

НАНАГА УДУР НАНА

ТБИЛИСИ. (СЭТА-нын көрр). 18 харын Нана Ис-ланин болуун баштайгы кө-жү-биле делегей чемпион-биле ойнаар эрге дээр түнел мар-гылааны дүүн Тбилисте Спорт ордузунга эгелсэн. Оон удурланычмын база-ла ол чер

чурттуг Нана Александрия, Маргалада 12 салыгы эрт-тирер. 6,5 азы 7 салыг апар-ган киржикчи тилелки бооп, Майя Чибурданидзе-биле деле-гей чемпионду атгы хунажыр эрген чалаан алган ол болур

Шыдыраа

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Доматов (сонгаарлаткан са-лыгы), Купрейчик, Кузьмин олар 9,5-9,5 санжарык.

Михайловна Кравченко

хамарайыр. Хоочун кижизидил-ки башкынын коллективте хүн-дүлөр.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

ЧУРУКТА: К. М. Кравченко бичин чаштар-биле кады. А. ЗАЙЦЕВИЧ фотосу.

телевидение

ЯНВАРЬ 22-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН

8.00 — «Ус». Информастыг программа. 8.40 — Эртеги су-ла шимчешилер. 9.05 — «Гор-нистер, харылар». 9.35 — «Алдарган кур чер». Уран-чен филм. 3-ху серия. 11.15 — Делегей хоккейстарын лауреаттары 3. Шиммурзаев (Скелпика) биле А. Гарди (ти-тар) олар ойнаарлар. 11.20 — Мелдээр. 11.25—14.00 — Чал-сар. 14.00 — Мелдээр. 14.20 — Документалдыг телефилм-иер программасы: «Бистин Убаниски», «Илит чер бур-уу». 15.10 — «Шыдыраа шко-лазы». Эгелер чорутулар ка-зы. 15.40 — «Объектив». 16.10 — А. Бабалажан. «Чуру-тар». Оон автору, СССР-ниң улуступ эртин А. Бабалажан-ның ХХVI съездини төлөткит уткуул». «Директорун ажал-жиз». Телеочерк. 16.55 — «Аны-ктарын чогаалдыгыз». 17.30 — «Миллионнарын деникин университетиде». «Кол уга-лынышкында».

КЫЗЫЛДАН

18.00 — «Чурук биргүндө-хун».

КЫЗЫЛДАН

18.15 — Уругларга филм. «Петя койгун өпүктери-биле байырлажып тур».

МОСКВАДАН

18.30 — «Чалын назынын».

КЫЗЫЛДАН

18.50 — Документалдыг филмдер программасы. 20.30 — 21.00 — «Хуулаадын хөгжүм».

КЫЗЫЛДАН

18.00 — «Ленинни партия-бистин үенин утаам. алдары».

Ректор В. С. ШАРАВИН.

Ректор В. С. ШАРАВИН.

Ректор В. С. ШАРАВИН.

Ректор В. С. ШАРАВИН.

БЕДИК ДЕННЕЛГЕ

Совет Эвилелини Коммунист партиянын XXVI съездинде СЭКП Төп Комитетинин «1981—1985 чылдарда болган 1990 чылга чейин үзө ССР-дин экономиктиг болган социал төгүзүлгөсүнүн кол узашканын» деп төлөвилелди совет улус-биле бир демей, Бай-Тайга районун ажилчы чоннары бо хүнерде политиктиг болган күш-ажылчы бедик көтүрүшкүнүг байдалга калба-биле чугаалажып, ону чыгыс ап-сеткилдиг деткип турар.

Кайгачыктыг улут теоретиктиг болган практиктиг үзү-тузалыг партияны документице ССР-де коммунисттиг тургузукчунун практика-дын төгүлгөсүнүг өзү-биле түнөп кирген, келер беш болган он чылдарда Советтер чүртүнүн экономиктиг, социал төгүзүлгөсүнүн болган угаан-болал саймаларын чугула айтырыларын талаш-тартып Совет Эвилелини Коммунист партиянын стратегия-лып болган тактикасын айткан. Чүртүнүн төгүлгөсүнүн чугула айтырыларын хамма-рышкан чугаалажыш-кына бистин байланын хамма-рышкан бурдуу иштерин кир-тип, болууну хуула тодарай саналарын, немелдерин тө-күмөнтөгө киргиз турар. Ра-йонга 96 көзөк чегге Төлө-вилелди чугаалажып хуула-болган, алаа 3 үн ажыг ки-жи олуршкан. Чугула доку-ментице хамма-рышкан 200 ажыг кижи санал берген. Эр-кек хуула-болган Төлөвилелди хамма-рышкан 10 ажыг санал-дарын, немелдерин кирген.

Төлөвилелди олутуу бү-дүрүшүн чаагай чоруун бе-диринчеге утканган. Он уламчыл хуула-болган ажил-чы чоннар ону сеткилчи-нин хамма-рышкан чугула-тууну, коммунист партиянын болган Совет чакытын ала-сагыш төгүлгөсүнүн хамма-рышкан кылыр күжүнүнүг ажил-чыларын хуулуун турал-ды. Оларнын хойууруу 1981 чылдын баштайгы ийи айынын азы бирги кварталы-нын планын оонааларын болган социалисттиг хуула-зегерин партиянын элечет-сизин ажиттынар хүнүгө чейин күүсөйр хүлүн тө-рөткөй. Оларга «Бай-Тайга

совхозтун ажил-чыларын, «Мурнакчи» совхозтун ме-ханизаторларын, Төзүнүн бо-торуга-чарыгалыг тууду-сеп-теге үчүстөгүнү тууду-жула-рын, «Талы» совхозтун Эр-Халак сүт-бараан ферма-зын, районун столова бол-ган пекарня коллективтерин хамма-рыштыр болуу.

«Мурнакчи» совхозтун Чангыс-Төрөгө хойжу бот-галарын малчыларын 1980—1981 чылдарын кышта-галарын «елдинкиниг» эртерер, малдын баш саын 98,2 хуу камгалан база 100 хойлан 90 хуурагын алыр-п хүдөөнтө, социалисттиг чар-ышка «Бай-Тайга» совхозтун Дашты-Тей хойжу брига-дын кырылган. Ол брига-дын мурнакчы малчыны Ка-ра-Донгак Чагыр санал бер-ген мында деп чугаалаан:

— Төлөвилелди таныжып өрдүүсө, бир демей, кижи бурдуу деп-деки ажил-чаар болза, бистин көртүгүлгөсүн улам-на бедик болуу. Малчы-нар бистер улам-на соруу ки-рип, бо кыштан чангыс-даа баш мал окусумас деп ту-дугу ажил-чаар жүкүлүг бис. Төлөвилелди бурдуу-биле де-кип тур мен. Хуула алган хүдөөнтө өзе көрүп, 100 хойлан ону мурнула алган хүдөөнтө 100 хуураган деп, 105-ти, бир баш хойлан 2,5 кг дүктү кырып алдырмн хү-дөөнтө тур мен.

Шак мынзыг чиктерин райондан хойу-биле чугаалап болуу.

Таныжылга хуула-болган са-нал берген кижице кол ки-чөгөйүн чейин шиптирлет-тинмөз айткыларга ула-зын, оларын он бирги беш чылда төгүлгөсүн шиптир-лөөнүн ордуларын айткы. Ажитыг санал-ооналарын берген. Малагын азыр чүт-дү болган электростанция кам-налышкан чиктерини шы-гыш-биле айткан. Иштер амытканга болган үнүшөт камгаланып күшүлгөсүн чугула-туунуг деткинчилан, «Бай-Тайга» совхозтун ажил-чыларын Кара-Холон балык-тарын сөкөткөн, 2—3 чыл иштинде балыкты өстүрө сар-наларын киргеткен.

Төлөвилелди таныжып ту-рар үзө ажилчы чоннарын реттерин. Оларга «Бай-Тайга



Кызылдын хлеб заводунун коллектив партиянын XXVI съездинин ажиттынар хүнү-ге 1981 чылдын ийи айыныг иланын күүсөйр дээш ажил-дап турар.

Ам бо хүнерде кыла хоочун Бригадир Нина Петровна Де-михидин ууртканы комму-нисттиг күш-ажылдын бригада-зын алырнын планын күүсө-йр дээш кызыл ажил-чаар турар. Оларды Е. Сангеев, Л. Турмушев болган оон-даа өскөсөр оонашкан ажилын шынарлыг кылып турар му-рнакчылар. Бригаданын кыла-ын амаданын тортортын кы-зылчылар хүн бүрү сакып ап турар.

Заводтун кондитер кылы-ларын ийи социалисттиг чар-ыштын мурунку олурдуула. Ийида Тимур АССР-ин Дээш Советинин депутаты Валенти-на Михайловна Масленникова-нын бригаданы 1981 чылда бе-дик темпке ажил-чаар турар. Кондитер Т. Т. Багдасар, Н. Иргит, К. Донгак, О. Арто-машкина олар кызыл, төлө-пиг ажил-биле эш-өрүшүн хүндүктөй чедип алганнар.

Заводтун коллектив пар-тиянын улут шуулааныга ал-дар болуруп чаа хевирлиг хлебте быжырып эгээринге белеткенн турар.

Ону беш чылдын доозукту чылдыг республиканын хлеб заводтарында социалисттиг чар-ыштын түнелдин чоокта чаа үндүргөн Тилекечтерге 1980 чылда «Социалисттиг чарыштын тилекечтери» деп хөрөк демөөс-түмөк, Кызылдын хлеб заводунда хлеб быжырыкчы-ны Лариса Оюн, кондитерлер Нова Иргит, Любовь Турмушев, чолочу Виктор Родков олар чыл дүгүзүлгө эи эки көрүлүштү болуп, деп-деки ажил-чаар келген.

Бай-Хаактын хлеб заводун-дан ажилчы И. Чистогошев, Ак-Довураткындан бригадир З. Ооржак, Чадаананын бри-гадир Т. Монгуш, Турандын бригадир Т. Кочеткова олар социалисттиг чарыштын тилек-чибери болган.

Кызылдын лиза заводунан ажилчылар Л. Гадакова, И. Монкина, сөксөр Н. Патру-шев, скар эргелекчи А. Мо-хичикова олар боттарынын кызыл ажил-биле коллек-тивтин хүндүктөй чедип ал-ган.

ЧУРУКТА: (он талдан) Т. Томашова, бригадир Н. Де-михидин, Л. Турмушев, И. Кон-дратова.

А. ЗАЙЦЕВИЧ фотолар.

№ 1 орук-тууд эргелекчи коллектив партиянын XXVI съездинин СЭКП Төп Комитетинин Төлөвилелди хамма-рышкан чарыштын мурунку олурдуула Мария Васильевна Гусева-нын бригаданы чоруу турар. Мария Васильевна бедик мергеж-лиг аймактыктерин бирээи. Ол мергежилин ады-биле М. Гусева 25 чыл ажыг ажил-чаар келген. Оон ууртканы бригада ая, квартал планын үргүчү ажыг күүсөйр келген. Мурнакчи бригада ам 1982 чылдын үзүндө ажил-чаар турар.

Ажил-ишке төлөпиг бригадир Ленинни юбилейиг болган «Күш-ажылчы шыгалар дээш» мелаларын эилекчи.

М. Гусеванын бригаданы съездинге уткуштур планын ажыг күүсөйрлөш амыда, эки шынарлыг продукцияны бээр дээш туржун турар.

ЧУРУКТА: М. В. Гусева ажил үзүндө.

БАХАРНЫН ЧАЗЫ

БАНУ. (СЭТА). Бакунун муруну талашында Бахарын далай дүгүлгөн амыг газын дамчылар 36 километр узун дүртүгү чаа хоолойны ажил-чаар келген. Олар чүтү дамчылар чаа хоолойны не-мей туткап чорук бойду га-зын уузе ажил-агымды бол-ган зонун хергееленте ажил-чаар улам көрүлүш турар.

Газ дамчылар хоолойны де-ририг хуула бестинде до-лар талашында боттарыныг алган социалисттиг хуула-зегин «Каспийнефтегазстрой» трестин ажил-чаар чеди-лишкенин күүсөйр. Съезд мурунун социалисттиг чары-жыга Ш. Петровскаын ууртканы тууду-жулар бри-гаданы шыгаларан. Газ дамчы-лар кан хоолойларын далай дүгүлгө шөйүп эитер нарын ажил-чаар дүгүлгөш тур-дугулар В. Дубинин болган П. Логовскийн бригадалары баа чедишкенин боттанзыр-ган.

Дээштил

улусчу контроль

БОЛДУНМАН «ОПЕРАЦИЯ»

«Уртасарай» деп узбек сов-хозтун амыдырал хамма-рыл-бажыкчыны И. Махматов «Бирин сола-галар» операнын болууну-биле чедишкенин чедишкенин белеткен дооскан мында бол-ган чатыкчыларын берген ма-териалдарын «Кампан» ала-ган пестер бугуруга ула-ган кирбери бичи уурту-ла тургулаан. Чугула сөк-күлү маданы — сакыг сөксөр эр-кек турган. Ону чажы-биле уузе өрткөк сайгар уурту-ла турган билигир болган.

Бугу-ле чүвени баш уузе бе-леткей көргөн хирелиг болган. Ийи-чала-лаа ол белеткей амы-дырал хамма-рылганын, Ор-та-Чирчик район комбинаты-нын улусчу контролдарын тей болууну кежигүнери ол «операнын» хуулурупа-рыгта шиптигип шыла-лаан: платжегистер чогуур орду-биле белеткей дамчыштыр хер-реплекчилерге чеккен. Алыс-ка-чкеек Махматов болуун эс-терип суудуна мурунга ка-рылган үгөн.

Хайгымчыларын киргенге-биле база оорланкынын хем-дээлиг уузе эвезин болган кажарлакчыны арыг сеткил-ден бурууун билгенин ба-рымаалаан, ону администра-ция талашы-биле шыгыг хем-чег алган. Ийи-чалаа ол та-варыганы бугурулгенин бугу салбырларына болган хүлү-алыр пунктларына шыгыг алыр, чугаалажы көргөн. «Чажыг» мастер калып тып-тып келер аргалыг болган ол? Совхозтун амыдырал хам-дырылг бажышан комплекстиг хыял четтигилкен улусчу кон-тролдар ажил-херекте бай-далы тодарай-биле анализ-тээш, чептериник кол чыла-галары хамма-рылгачыларын ажилгына чогуур контролчу чогула, материалар чары-далыга уузе багыт органи-застааныла деп санаганнар.

Улусчу контроль батууну бугу саналарын, түнелдерин болган сумелери бугуру-лгени ажилгына чептерини чыл-дар болган чогуу хамма-рышкан культуураын бедилер талашы-биле хемчеглерин пла-ныла кирген.

У. ГЛАДИЛОВ, СЭТА-нын колл.

Ташкент.

Ээлчеглиг кадат дугайында БАШ САНЫ ЭВЭЭЖЕП ТУРАР

«Чуге шимөө чок бар-ганы» деп эгелди Тес-Хем районда Ч. Бөдөттин чагазы 1980 чылдын декабрь 20-е «Шы» солуга парлаттынган. Мен ону улут сонугура-биле чоочум. Автор чегде ойу келген, негеледег айткыгыг көтүргөн-дир.

Бистин «Найрал» совхоз-тун малчынары чагаанын авторунун бодаларын эил-биле деткип, алаа чүлүтүгү турар. Сууга культуураг чүрттөөрчө, мал элечини калдарынег шиптирлетини малчин кижи калчан ойталаар боор! Малчынарын амыды-рал-чүрттөөрчө культуураг, чагай болууларын, мал ажил-чыны амыдыралыг хара-дуларын кара чангыс бол-дугу аргам элечини каат-че шиптичар диге, частырыг болбас ийи.

Бо айткыгыг кам чылдар буртуугаа республика солун-нарыга бижип, радиога дам-чыдып, партия райкомна-рын пленумнарына, аге ор-ганизааилар хуула-рылгачы чугаалажып турган болгай. Ий-чан хойчуларын суураарга ту-рун чүрттөөрчө шиптирлетини хүнүн эи-не негеледег чугу-ла айткыг кылдыр көрүп турду. Уй айткыг түрүлгөсү чейин шиптирлетини, ара сөксөп калган. Ону ам база ка-тал чугаалажы көрү-биле көлүрүп үндүрү турары чегде чүлүгү-дир.

ХАНДЫРЫЛГАНЫ ЭКИЖИТСЕ

Тыяныг аинуг металлур-гиялыг баштайгы бугуру-лгени — «Тыла холбасты» ком-бинаттын септеге-тууат пети-ния (начальник В. Я. Си-ряк, партия аге организаци-янын секретары А. Н. Ми-ташев) ажилчыларын, ийи-лер-техниктиг ажилчыларын партиянын XXVI съез-динде СЭКП Т-ын Төлөвилел-дин улут сонугура-биле та-нышкан, ону эил-биле де-ти-кип турар. Ол чугула доку-ментице туудуг организациаларын бедик бугурулгучу машина-

ШАЛЫПЧЫНЫ СОРУЛГАЗЫ

Куер шымак мага-боттут, баштап чангыг Владимир Ме-теревич Монгушту «Комму-нисттик орук» совхозтун ажил-чыларын аажок хүндүлөт. Ону ол аге сеткилдиг ажил-чы-биле чедип алган.

Анык оол Владимир Мон-гуш наймсалыг Кызылга чо-лаачыл куруун чедишкенин дооскан, төрөш совхозун-га чолаачыл ажил-чаар беш чыл болган. Ажилына хамма-рышкан чолаачы бо үе-нин иштинде совхоз бугуру-лгенин болууну үлүн кирип, улус ажил-агымдыга эргежик чугула чүктү өстүрүп келген.

Владимир Монгуштун ажил-чы кымы үзө улам чымыш-тыр апар. Ийи-чала-лаа кышта-ларда малчынарга суу, чар-ба, олар иш сөртүгү чеди-рин, кызыл ажил-чаар келген.

Мурнакчи хоолойын партиянын XXVI съездинде СЭКП Т-ын Төлөвилелдин улут сонугура-биле таныш-кан, алаа соруу кирген, ону беш чылдын доозукту чылдыг ажил-чаар планын 114924 тонна-километрге күүсөйр, совхозтун чолаачыларын ор-туулаа социалисттиг чарыштын тилекчибери болган.

Ону беш чылдын шалып-чы коммунист Владимир Мон-гуш партиянын XXVI съез-дин төлөпиг уткууру дээш со-циалисттиг хүдөөнтө алган, он бирги беш чылдын баштай-гы чылын күш-ажылчы че-дишкенин эгээрден. Мур-накчи чолаачы 1981 чылдын ийи айынын планын оона-ла-ларын СЭКП-нин ээлтегил съездинин ажиттынар хүнү-ге чейин күүсөйр сорууганы салып алган кызыл ажил-чаар болган.

ЧУРУКТА: (он талдан) Т. Томашова, бригадир Н. Де-михидин, Л. Турмушев, И. Кон-дратова.

А. ЗАЙЦЕВИЧ фотолар.

Ишкенин салбырын малчы-нарын аразында мал ажил-чыга үр үзө ажил-чаар, чыл сааныда эки көрүлүштөй чеди-лип ап туралар хой. Онку кадарчылар Түлүш Ка-оол, Монгуш Төмүр-оол, Ор-жак Контар-оол олар брига-да социалисттиг чарышка ула-дарга тилекчи болуп, макта-

Ишкенин хойчуларын, өшкү кадарчыларын, рес-публиканын бугу малчынары-биле бир демей, партия-нын XXVI съездин чедишкенин уткууру дээш эрес-сөрүктүг ажил-чаар туралар. Ийи-чала-лаа оларнын амыдырал хамма-рылгачы чейин шиптирлетини турар айткыгыг ам-даа хой. Малчынарга эи-не чай-шөлөш чон, бачым иштиг үзө — хой оолдаш-кыны эгелер турда, Сут-Холдун ажил-чыны коопера-цияны (даргыз В. Нуулар) оларын даган болган даалганын кыган чөмөр-биле хандыраарын үзүткө-лөргөн, автолааналар малчынарга үр үзө барбан, Ийи-чала-лаа малчынар магазинеринге эш-чөм ай-маз, амыдыралга чугула херен бараарын болгончок-ла үстү бээр таварыгалар хаа эвез. Ол шыккан совхоз, салбыр төвүндө иракта чурттап, амыдырал турар мал-чынарга солун-сеткүүл чедирилгези эи-не багы болуп артышкан. Сут-Холдун болган өскө-даа суурларда почта салбырларын амыдыралчылар малчынарын негеле-хомуналарынан чогуур түнелди үндүрүп, солун-сеткүүл чедирилгезин экижидери негеттинип ту-рар.

База ол ышша малчынарын дус, неросин дээш ышша чүлүд-биле четчир кылдыр хандыраарын айткыгыг болуп-чогууру-биле шиптирлетини турар.

Совхозтун база Сут-Холдун ажил-чыны кооперация-нын удуручуларын үстүндө айткыгыг чептерини дарын эзерини хемчеглерин ап чорудары негеттинип турар.

Х. Н. МОНГУШ, «Шынык» тускай корр.

Чевен-Хемчик район.

ужурлуг. Бар арга-курталыр-ларын ажил-чаар турган, де-дески ажил-чаар чеди ал-ган, күш-ажылчы бугуру-лгү-лүгү болган бугурулгенин ажитыг чорун бедилди тур-ган он бирги беш чылдын планын оонааларын до-лар болган ажыг күүсөй-ринге хамма-рышкан хем-чег-лери баш уузе ап чорудары Төлөвилелди база айткан. Ийи-чалаа ону күүсөйр бистин ийи-чалаа хуула-зегин.

М. БАДЫЖЫН, Танды район.

2-ги арын © 1981 ч. январь 23

ӨЗҮЛДЕНИН ЧАДАЛАРЫ

(Тонкуу. Эгеи 1-ги арманда).

Колхоздарынын ишти орулга-
зы 21,9 миллион рубль бол-
ган, ол дээрге 1971—1975 чы-
дарынын ортумак деңгээлинен
элээн бедик.

Ажыл-агыйлар арасынын
болгаш агроуптур интегра-
циясынын жөжүлдөзү ам-даа
уламчылашыаан.

Бараанын тараа бүдүр-
гөчтөш республикалар бүдүр-
гөчтөш планнаагынан деңгээли
хандырып шыдааан. Дүжүт
ажаап турар уеде, көдөз
ажыл-агый продуктуларын,
жаа чөмүн сөөртүп база каа-
далап турар уеде чидиргилер
тугуулаан. Техниканын бол-
гаш минералдык жемишчил-
гелерин каадалаанында бол-
гаш ажылалында четтестер
ам-даа чаблаттырмаан.

Бүгү ажылдарынын комплек-
синин талаази-биле көдөз ажыл-
агыйнын жөжүлдөзүне 36 мил-
лиард рубльдин капитал са-
лымышынын тускайлаан, ол
болза ууас ажыл-агыйнын
көрдүгөн бүгү капитал са-
лымышынын 27 хууу бол-
тур. Бүдүрүлгө объектилер-
инин туудуна 30,7 миллион
рубль көрдүгөн.

Көдөз ажыл-агый 82 мил-
лион тонна минералдык жемиш-
чилдигелерин алган, ол болза
1979 чылда турганында 5,4
миллион тонна хей бооп тур-
ар. Мал жемигө холуур хи-
микит немерделерин 2,7 мил-
лион тоннанын (оон мурунда
чылда турганында 1,47 млн
тонна хейуу) алган. Ынчалза-
жок көдөз ажыл-агыйга ми-
нералдык жемишчилдигелер бол-
гаш мал жемигө холуур хи-
микит немерделерин бүдүрүп
бээрленин планы күсөтти-
мээн.

Транспорттук бүгү хевирле-
ри-биле чык сөөртүп сайга-
ры 6,2 триллион тонна-кило-
метр болган ийке, азы оон
мурунда чылда турганында
деңгээрге 3 хууу өскөн.

Харылааа бүдүрүлгелери
продукция бүдүрүлгелеринин
жемишчилдигинин күсөт-
көн, ол көрүзүг 1979 чылда
турганында 6 хууу өскөн.

1980 чылда куруенин 240
чаа үстүрү бүдүрүлгелери,
хей санын чуртталга бажыр-
лары, школары, эмгекте бол-
гаш урутар албан черлери
база социал-культураын өс-
ке-даа объектилерин ажылда-
ла кирген. Ажылдап турар
бүдүрүлгелерин чурттар, кал-
бартыр болгаш техника-биле
чурттар деңгээлде ажылдарын
боттандырган.

Байкал—Амур демир-орук
магистралынын тууду чедип-
тир.

Киниг уламчылап турар. Ир-
кутск областын, Хабаровск
крайнын деңгээлдерин демир-
орук оруу салып туудуру доо-
зуган, ол ажылдар Амур,
Чита областтарда, Бурят
АССР-де калбак фронт-биле
үргүлчүлөп турар.

Көдөз ажыл-агыйга 10,6
миллион баш мал, 15,6 мил-
лион кууш турар мал каа-
жылаан, ол болза 1979
чылда турганында 4,7 мил-
лион гектар ооздарын
книрген. Куш фабрикалары-
нын күчүзү улгатаан.

700 муң гектар сугаттын,
650 муң гектар кураткан чер-
дерин ажылдаа, кириген
4,7 миллион гектар ооздарын
книрген. Куш фабрикалары-
нын күчүзү улгатаан.

Ажылалдырышканынын бү-
гү дөстөрүнүн күсөли-биле
ууас ажыл-агыйга капитал
салымышынын 133,5 мил-
лиард рубль болган, ол болза 1979
чылда турганында 2 хуу хей.
Ажылдап турар бүдүрүлгелер-
инин техника-биле чурттар, деңгээл,
калбартырына 22 миллиард
рубльдин чарылаан.

Туудула куш-ажылдын бүдү-
рүлчүлүгү бедик. Эрткен чы-
лын туудуу депшилгелер ар-
га-методтарын шигээлери,
туудуларга ажитык конст-
рукцияларын болгаш мате-
риалдарын ажылдары уламчы-
лап келген.

Ууас ажыл-агыйнда ажил-
чыларын болгаш албан-
хажычыларын саны чылда ор-
тумаз-биле 1,9 миллион кижи-
гө көдөз болган—112,5 мил-
лион кижи болган. Колхозтар-
нын инитинин ажыл-агыйнда
ажылдап турар кижилерин
саны 13,5 миллион четкен.

Моон мурунда чылдарда
турганы шыкаш, куш-ажыл
кылып шыдаар бүгү кижилер
ажыл-биле хандырынган,
чурттуң чамдык райондарын
ажылдын күжү чедиптеп
турар.

Чурттагы чонун кижи са-
нынга оонаштыр алтыга бот-
тур орулгарт чыл тургуулаа
3,5 хуу өскөн.

Ууас ажыл-агыйнда ажил-
дап турар ажилчыларын
болгаш албан-хажычыларын
айла алор ортумак ажил тө-
леери 1979 чылда 163,3
рубль турганында 168,5
рубль чедир өскөн. Инитиле-
дин хергелет фондуларын
бээр төлөстөр болгаш чин-
гелдер-биле каттай алтыга,
айда ортумак ажил төлеери
232 рубль бооп турар.

Колхозчуларын күш-ажылы-
н төлеери 2 хуу өскөн.

Нитилелдин хергелет фон-
дуларын чонун алган тө-
лөстөргө болгаш чингелде-
ри 116,5 миллиард рубль бол-
ган ийке, азы 6,3 хуу өскөн.

Партиянын XXV съездин
шияттырларынын негелде-

леринге дүүштүр 1980 чылда
социал программаны, чонун
амыдарынын деңгээли бе-
дирер үргүлчүлөп.

Аза-чурттуң Улуг дайы-
нын киржикчилеринин амды-
ралынын материалдык байла-
дарын улам ийке экижидер
боттандырган. Колхоз же-
мишчилеринин ап турар пен-
сиянын куудуу деңгээлин бе-
диктен болгаш колхозчулар-
нын, битингилеринин пенсия хан-
дырылаан экижидер база
ууас ажыл-агыйнда ажилдап
турар пенсионерлеринин ажил-
лынын материалдык союуртар-
лык байдар талаази-биле өс-
ке-даа хемчегилерин боттандырган.

Куруенин иштенин чөп-
чи облигацияларын төлөп
бээр үргүлчүлөп.

Куруе болгаш кооперация
санынын үрүмкөт сазар
бараан сазарлаа 268,5 мил-
лиард рубль болган ийке,
азы 1979 чылда турганында
(деңгээлден өртөктер-биле
алтыга), 13,4 миллиард рубль-
гө көдөз. Үрүмкөт са-
дар бараан сазарлаагынын
чыл планы ажыр күсөтти-
ген.

Чонга көргүскөн ачы-дуа-
нын нити деңгээли 1979 чыл-
да турганында 7,2 хуу, оон
инитиле көдөз черлерге 8 хуу
өскөн. Чонга ачы-дуа чедип-
теп планы ажыр күсөтти-
ген.

Куруе болгаш кооперация
бүдүрүлгелери, организация-
лары, колхозтар болгаш чурт-
тагы чон инитинин 2 миллион
шуту шуд 108 миллион шуд
болган метр шуд, оон ин-
титиле көдөз 30 млн дорбел-
чин метр, чаагайкымда тууту-
ган хандырыларын болгаш
хууда бажынарларын туткан. 10
миллион кижи чуртталга бай-
далы экижиктен.

Бойдуз куруаларын ху-
магалык ажылдар болгаш дол-
гандыр турар бойдуз кам-
лаар талаази-биле ууас про-
грамманы боттандырган. Ууас
өөрөлдөгөн, өртөмкө болгаш
культурын улам ийке хөжү-
дөр хемчегилерин боттандырган.

Медияна хандырылаан,
чонун организацияны дыш-
таагы калбарган.

Социалист чуртка бир ду-
гаар болган XXII чыгыш Олим-
пий оюнар чедиптеп
өрткөн. Совет спортчулар кай-
гамчык чедиптептеп чедип
алган, алар 80 алтын, 69 ме-
даль болган 46 хуу медал-
дарын чаалап алган.

Совет Эвеледин чонуну
саны 1981 чылдын январь 1-де
266,6 миллион кай болган.

(СЭТА).

БӨМБҮРЗЕКТИҢ СУДАЛЫ

СЭТА БОЛГАШ ПМА: КЫСКА ДЫКНАДЫГААР, ТАЙЛАБЫЛААР

БҮГҮ ДЕЛЕГЕЙ ЧУГААЛАЖЫП ТУРАТ

Совет улустун тургузукчу тайбын ажыл-жигинин «1981—1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир уеде СССР-нин экономиктиг болгаш социал жөжүлдө-
зүнүн кол угаанышкыны» деп СЭКП-нин XXVI съездинде СЭКП Төп Ко-
митетинин төлөкелеринде айттырган аажок улуг планын делегей парлалга-
нын кол темаларынын бирөөн болуп артышкан. Ол төгүлүт документте
көдүргөтөн сорулгаларын улуг хемчээдин, эртем талаази-биле үндөзүлгөдөн

болгаш херек кырында боттаныр аргалынын, тайбынын болгаш айыл чок чо-
рукту быжыгалаар азы СЭКП-нин чорудуп турар политиказы-биле, делегейге
ази эргилеп болган кайы-даа талаага ажитык каады ажылдажылаан калбар-
тырычте угаанышкыны-биле ол сорулгаларын чарыбас холбазынын солун-
нарын болгаш журналиларын тайыбырларын, азы-бур чурттарын поли-
тиктиг болгаш хей-инитини көсү ажылдакчыларын чугааларында онзалат
демегелеп турар.

ЧУГУЛА БОЛУУШКУН

УЛАН-БАТОР. Партиянын
XXVI съездинде СЭКП ТХ-
нын Төлөкелди социалист
тургузукчу улам ийке хө-
жүлдөзүнүн ээртинмес арга-
ларынын чырыкылчак хө-
рөчүн-дир деп, Моолдун Кур-
паян даргазынын бирги ор-
лакчы министир П. Жасрай
мелегээн. Ол документ алыс
дээш сорулганы—чонун ма-
териалдык болгаш культу-
ра деңгээлин чайгылыш чок кө-
дүрү, совет кижинин бүгү
талаази сайыралында таар-
ышкан байдарын хандыры-
гы болуп деңгээл партиянын
экономиктиг стратегиянын
эртемге үндөзүлгөтөнгөн бол-
гаш амдыралын аргалык
бүдүрүлгөдөн баштап турар
деп, ол онзалат демелгээн.

Кол угаанышкынын поли-
тиктиг аажок улуг үжүр-ду-
залам. Кол угаанышкынын тай-
бынын болгаш депшилгенин
күчүзү чөпөлөгөн болу бер-
ген чүгө. Совет Эвеледин
мурунга азыс, харин соци-
алист дем катгыштырылаан
ниг бүгү чурттарын мурун-
га база сөрүк кирипчи чаз
перспективаларын ажылдап ту-
ра деп, моон министр чуга-
лаан.

СЭКП ТХ-нын Төлөкелди
ниг совет дашткы экономик-
тиг харылааларын хөжүлдө-
зүнүн дугайы чугаалап турар
болуктеринде социалист дем
катгыштырылаан чуртта-
ры-биле бүгү талаази калы-
птанган азыс, харин соци-
алист дем катгыштырылаан
ниг бүгү чурттарын мурун-
га база сөрүк кирипчи чаз
перспективаларын ажылдап ту-
ра деп, моон министр чуга-
лаан.

ӨНДҮР ПРОГРАММА

ТОКИО. «1981—1985 чыл-
дарда болгаш 1990 чылга че-
дир уеде СССР-ий экономик-
тиг болгаш социал хөжүлдө-
зүнүн кол угаанышкыны» деп
СЭКП ТХ-нын төлөкелди
Совет Эвеледин Коммуни-
ст партиянын совет улус-
тун амдырал деңгээлин улам
ийке көдүрүлгөч угааныш
өндүр улуг чаз программасы-
дыр деп, япон политиктиг кес-
кү ажылдакчы, Япониянын
Социалист партиязында
Парламентинин депутаты Т. Та-
кадзава мелегээн.

Чедиптептеп күсөлдөзүнүн
түндөзүлгө делегейде баштай-
гы социалист күрөө экон-
омиктиг, эртем-техниктиг болгаш
социал хөжүлдөзүнүн муруну
оодурулганын үгөн мурун-
дагы совет беш чылдарын
түндөзүлгө ажыл-агыйын баш-
тап турар деп, япон политиктиг кес-
кү ажылдакчы, Япониянын
Социалист партиязында
Парламентинин депутаты Т. Та-
кадзава мелегээн.

Совет Эвеледин экономик-
тиг болгаш социал хөжүлдө-
зүнүн кол угаанышкыны—чурттар-
биле, оларын аразында Япо-
ния-биле-даа, экономикалыг
кады ажылдажылаан хан-
дырылаан калбак аргаларын
ажылдап турар.

СЭКП-биле харылааларын
айтырылганга хандырыштыр
америк администрациянын шо-
лук политиканын япон чазы-
нын салгап турар чорун
Япониянын национал эрге-
ажыктарына, Азияга тайбын
ниг болгаш чаагай кожа-де-
биз турарынын херээнте чур-
данышкан салгышкын кылдыр
Т. Такадзава тодараан көр-
гүскөн.

СЭКП-биле харылааларын
айтырылганга хандырыштыр
америк администрациянын шо-
лук политиканын япон чазы-
нын салгап турар чорун
Япониянын национал эрге-
ажыктарына, Азияга тайбын
ниг болгаш чаагай кожа-де-
биз турарынын херээнте чур-
данышкан салгышкын кылдыр
Т. Такадзава тодараан көр-
гүскөн.

УЛУГ СОНУУРГАЛ

НЬЮ-ЙОРК. «1981—1985
чылдарда болгаш 1990 чылга
chedir уеде СССР-ий эконо-
миктиг болгаш социал хөжү-
лдөзүнүн кол угаанышкыны»
деп СЭКП ТХ-нын төлө-
келди АКШ-тын, салгы-уле-
гөр бөлүктөрүнүн улуг сонуу-
галарын хандырыштырган.

Совет экономиктиг күчү а-
ажок улуг деп, «Сайрус Итон
уорлд трейд» компаниянын
директорлар чавуалынын дар-
гасы С. Итон СЭТА-нын кор-
респондентиза-биле бесөдө-
мө чугаалаан. Бүгү-ле эн чугу-
ла талаага кайгамчык улуг
деңгээлден СССР кыска хуу-
саада чедип алган деп, ол де-
мелгээн. Делегейин ийке де-
ңгээлин соода уеде бээр
Совет Эвеледин кал, нефть, ка-
мур-лаш, цемент бүдүрүлгелерин
болгаш өске-даа чамдык экон-
омиктиг көргүзүлгөдөн тала-
ази-биле Каттыкан Штаттар-
нын артында арттыргаш, деле-
гейде бирги черге үгөн. Бо-
дунун аажок улуг куруалары-
ларын ажылдашыаан, совет
экономика магаланып чедип-
тептеп моон сонгаар-даа
чедип алгы чыгыш чок. Ын-
да чедиптептеп АКШ-тын

экономика чыгыш черде тап-
тай берген уеде чедип алды-
ры ол.

«Сайрус Итон уорлд трейд»
компания минералдык жемиш-
чилдигелер бүдүрүлгө «со-
циалисттиг» турар деп ол
америк баятан чугаалаан.
Бистин ийке чурттарын
айтырылганга хандырыштыр
калбартырына ол талаази
айа аргалар бар кылдыр бо-
лоор бис. Көдөз ажыл-агый-
нын эн чаз технологиянын ка-
ды чедиптептеп чогалыш,
мал ажылын хөжүлдөзүнүн
айтырылганга дүрүлгө-
мө база солчун болуп бис деп,
С. Итон чугаалаан.

(СЭТА).

ТУДУП ХОРУГДААН

АНКАРА. (СЭТА). Бирин-
чидеги организациянын 67 де-
жигууларын Туркиянын эрге-
жигууларын тууду хоругдаан.
Политикага хандырыштыр хей
санын чурттарын чурттарын
кылган дээш база А. Тюр-
кештин уаурткаын фашист

үндөзүлгө националист шим-
чээкин партиязы-биле хары-
лааан дээш хоругталганын
бурундап турар. Боо-чөпө-
нүн болгаш ок-чөпө-нүн ту-
турганында хураан алганын
эрге-жигууларын төлөкел-
чиз тускай чарлаан.

Индия Республиканын хө-
жүлдөзүнүн политиктиг болгаш
экономиктиг хандырышкыс чо-
рукту оон чейла алганын
төгүлүт СССР-биле найырал
болгаш каады ажылдажыла-
ныс сыйры холбалаан. Совет
Эвеледин болгаш Индиянын
аралында каады ажылдажыла-
ныс чурттарын эрге-ажык-
тырыла, бүгү делегейге тайбын
ниг болгаш депшилгенин хө-
жүлдөзүнүн бүгү дүжүр деп, Ин-
дия Республиканын эн баш-
тайгы премьер-министир Джа-
вахарлал Неруну чугаагынын
шыннын амдырал бүгү
баштаан. Ыкылда болгаш
Бокорода металлургия завод-
тары, Сураатрахта механика-
заттырган көдөз ажыл-агый
фирмазы совет-индий найы-
ралында тодарай көргүзүт, Ин-
диянын чурттары болуп ту-
раар. Ол бүдүрүлгелерин бол-
гаш өске-даа 70 аажок объек-
тилерин СССР-нин дууламчы-
гы-биле Индияга дерип кыл-
ган.

НАРЫН АЙТЫРЫГЛАР

ВАШИНГТОН. (СЭТА).
АКШ-тын чаз президентин Р.
Рейганын албан-дууламчы
хөжүлдөзүнүн киргетер-биле хол-
башкан байдараларын бол-
гаш хөжүлдөзүнүн чыгыш
лаанынын чыгыш турда-ла,
хей санын нарын айтырылган
чаа администрациянын мой-
нунга келдир берген деп,
парлаага демелгеп эгелгэн.
Дж. Картерин чазанын да-
шткы болгаш иштенин политик-
талаази-биле улуг буурашкын-
нарын түндөзүлгө тынгалып
хей санын нарын айтырылган
чаа администрацияга улаштыр
илгелгэн. Ол айтырылган Р.
Рейганын «командазы» шият-
тыр уужура таарышкан.

«Эн чугула айтырылган-
ны бирээ—национал экон-
омика кайа байдал болуп турар»
деп, «Ю. С. Ньюс энд опини-
он» журнал бижгэн.

«Эн чугула айтырылган-
ны бирээ—национал экон-
омика кайа байдал болуп турар»
деп, «Ю. С. Ньюс энд опини-
он» журнал бижгэн.

Париж. (СЭТА). АКШ-
тын президентинин албан-ду-
ламчы Р. Рейган кирип

раз-на экономиктиг айтыры-
ларын шияттыр кирипчи,
ынчалза-жок ол айтырылган
чаа администрация дүргө
шияттыр калбар дээрленип
парлаага бижгеп турар.

«АКШ-тын иштенин болгаш
дашткы политиктиг байдалы
Американын төгүлгөдө мю-
лөт багай турганын кым-да
ымнааган» деп, «Котиден де
парти» солун бижгэн. Катты-
кан Штаттарын делегейге ту-
руштары элээн кожаан, бо-
дунун эвеледирлеринин беш
аразында оон саалары сула-
ра деп, ол солун айткан.

«Дашткы кижынышкын»
дээр хоозун чуртурушкуну-
биле американын коргулган
Картер болгаш Бжезинский
үргүлчү оралжып келген.

«Ажылдап АКШ-тын таарыш-
кын кырыс дашткыларын ол
«кижынышкын» түндөзү-
де азыс, а эрге администра-
циянын багай ажылдагынын
уруула тыттып келген-дир
деп, «Юнайтед» солун бижгэн.

«Юнайтед» солун бижгэн.

Париж. (СЭТА). АКШ-
тын президентинин албан-ду-
ламчы Р. Рейган кирип

раз-на экономиктиг айтыры-
ларын шияттыр кирипчи,
ынчалза-жок ол айтырылган
чаа администрация дүргө
шияттыр калбар дээрленип
парлаага бижгеп турар.

«АКШ-тын иштенин болгаш
дашткы политиктиг байдалы
Американын төгүлгөдө мю-
лөт багай турганын кым-да
ымнааган» деп, «Котиден де
парти» солун бижгэн. Катты-
кан Штаттарын делегейге ту-
руштары элээн кожаан, бо-
дунун эвеледирлеринин беш
аразында оон саалары сула-
ра деп, ол солун айткан.

«Дашткы кижынышкын»
дээр хоозун чуртурушкуну-
биле американын коргулган
Картер болгаш Бжезинский
үргүлчү оралжып келген.

«Ажылдап АКШ-тын таарыш-
кын кырыс дашткыларын ол
«кижынышкын» түндөзү-
де азыс, а эрге администра-
циянын багай ажылдагынын
уруула тыттып келген-дир
деп, «Юнайтед» солун бижгэн.

«Юнайтед» солун бижгэн.

Париж. (СЭТА). АКШ-
тын президентинин албан-ду-
ламчы Р. Рейган кирип

раз-на экономиктиг айтыры-
ларын шияттыр кирипчи,
ынчалза-жок ол айтырылган
чаа администрация дүргө
шияттыр калбар дээрленип
парлаага бижгеп турар.

«АКШ-тын иштенин болгаш
дашткы политиктиг байдалы
Американын төгүлгөдө мю-
лөт багай турганын кым-да
ымнааган» деп, «Котиден де
парти» солун бижгэн. Катты-
кан Штаттарын делегейге ту-
руштары элээн кожаан, бо-
дунун эвеледирлеринин беш
аразында оон саалары сула-
ра деп, ол солун айткан.

«Дашткы кижынышкын»
дээр хоозун чуртурушкуну-
биле американын коргулган
Картер болгаш Бжезинский
үргүлчү оралжып келген.

«Ажылдап АКШ-тын таарыш-
кын кырыс дашткыларын ол
«кижынышкын» түндөзү-
де азыс, а эрге администра-
циянын багай ажылдагынын
уруула тыттып келген-дир
деп, «Юнайтед» солун бижгэн.

«Юнайтед» солун бижгэн.

Париж. (СЭТА). АКШ-
тын президентинин албан-ду-
ламчы Р. Рейган кирип

раз-на экономиктиг айтыры-
ларын шияттыр кирипчи,
ынчалза-жок ол айтырылган
чаа администрация дүргө
шияттыр калбар дээрленип
парлаага бижгеп турар.

«АКШ-тын иштенин болгаш
дашткы политиктиг байдалы
Американын төгүлгөдө мю-
лөт багай турганын кым-да
ымнааган» деп, «Котиден де
парти» солун бижгэн. Катты-
кан Штаттарын делегейге ту-
руштары элээн кожаан, бо-
дунун эвеледирлеринин беш
аразында оон саалары сула-
ра деп, ол солун айткан.

«Дашткы кижынышкын»
дээр хоозун чуртурушкуну-
биле американын коргулган
Картер болгаш Бжезинский
үргүлчү оралжып келген.

«Ажылдап АКШ-тын таарыш-
кын кырыс дашткыларын ол
«кижынышкын» түндөзү-
де азыс, а эрге администра-
циянын багай ажылдагынын
уруула тыттып келген-дир
деп, «Юнайтед» солун бижгэн.

«Юнайтед» солун бижгэн.

Париж. (СЭТА). АКШ-
тын президентинин албан-ду-
ламчы Р. Рейган кирип

раз-на экономиктиг айтыры-
ларын шияттыр кирипчи,
ынчалза-жок ол айтырылган
чаа администрация дүргө
шияттыр калбар дээрленип
парлаага бижгеп турар.

«АКШ-тын иштенин болгаш
дашткы политиктиг байдалы
Американын төгүлгөдө мю-
лөт багай турганын кым-да
ымнааган» деп, «Котиден де
парти» солун бижгэн. Катты-
кан Штаттарын делегейге ту-
руштары элээн кожаан, бо-
дунун эвеледирлер

ӨНҮКТЕРЛИГДЕ...

«МЕЛОДИЯНЫЧ» Ч А А ПЛАСТИНКАЛАРЫ

В. И. Ленинни Кремльде келингенине болгон каар-паралыкка аял-чорук кылыр-чыкка бүгү-эчелдин «Мелодия» фирмасы чалай бээр. Совет кини бүзүгүн болгон бөлүмдөктүн дешиле-гели бүгү кинилеринге үнөпөтөт чорук бо чер дугайында чуулган делегер пролетариатынын баштын-чымын Совет эрге-чагыр-ганын баштайгы чыдарында амьдаралымын болгон аял-чоруду алдында кини-ген. Ону беш дүң кырында үн-дүрүп турар. И. К. Круп-скаяны, М. И. Ульяно-внаны, Л. А. Фотисанын болгон партиянын база ре-волюциянын өскө-дө чы-дарынын Иланы дуга-йында сактышымын пла-стинкаларда бижиттин-ген.

— Бо дээрде СЭКП-нин XXVI съездинин бүдү-зүндө бистин баралгадыр хей үндүргөдөктөрүнүн бирээ-дир — деп, фир-манын чыгыне директору П. Шибанов чуугалады. — Чурттуу амьдаралында он-загай үнөйтөгү турсаады «Совет Эмелдинин Комму-нист партиясынын төөгү-зү». «Унүктүн» документи-лер деп улуг сериядан баштай-гы нин грампластинканы үндүрүс бис. Олар Россия-га марксис-ленинни пар-тиянын тургустуганын, 1905-1907 чыдарында ре-волюцияны болгон кырк-чык-чылардын дугайын чуугалап турар. СЭКП ТК-нын чамында марксиз-ленинни институту-бизе ка-ды кылп турар серияны оон дараадады. В. И. Лени-нин 1919-1921 чыдарыда ку-галаарынын бижилгелери, револю-сугу тургустугунар-нын болгон социалист-тургустугуна кырк-чык-чылардын сактышымын, Л. И. Брежневтин база партиянын болгон күрө-нү-сүн өскө-дө адуручу-ларын иштеткелери болгон чуугалаары кирген, Съез-дин ажитынарында чедир «Л. И. Брежнев аныктар дугайында» деп албом ба-за үнө. Бизда Леонид Иланын аныктарын коммунист кинилеринде-гизин айтырларын та-лазы-биле чуугалаарын бижилгелери кирер.

— Уран чууга мастери-СЭКП-нин XXVI съездин-ге деп ат-биле болу-зугу грампластинкаларын «Мело-дия» үндүрер. Анаа совет композиторларын болгон шулукчуларын партия, улустарын найырларын, совет кинилерин маалыр-лык аял-чоруктеринин дугайында чаа чогааларын бижилгелери кирер.

«Мелодияныч» проду-кцияныч улуг кезини музика-лык, литература-нын бижил-гелери болгон уруулар-га, аныктарга бижилгелер-дээр ээлер. Хей национал-ды совет культуранын амьдаралында бижилгелер хумер тускай грамласти-нкалар-биле демделеттөөнө. Хөгжүмгө аныктар Ленин-градтын С. М. Киров аттыг операдын болгон балеттин үлгелерин театрынын 200 каа болгонга, Н. М. Ко-вскийдин тургустугун хүмүндө бээр 100 чыга, Д. Шостаковичтин 75 хар-лаарында турсаады үн-дүр-п пластинкаларын со-нуургады.

«Мелодияныч» пластинка-ларында орус болгон да-штын авторларын 80 аял-чорук операларын бижиттген. Ол серияга чооку чыдарыда чаа үндүргөдөктөр, оон иш-тин Д. Шостаковичтин редакторлары-биле М. Му-сорскийнин «Борис Году-нов», Н. Римский-Корсаков-нун «Садко», «Дангыз», П. Чайковскийн «Воево-да», Д. Пуччинини, В. Беллинини, Г. Доничетти-нин, Дж. Вердини опера-лары немереж.

Фирманын чооку үдө-сү планарында улуг черин симфония болгон камер-лык хөгжүм ээлеп турат. Чурт-туу шыктарын уран чууга коллективтеринин күсөк-чи-леринин болгон ир-аа-жы-ларын күсөк-чи-лерин-биле М. Гликин, А. Ареникин, М. Балакиревтин, С. Рахманиновтун, Н. Метнер-нин ховар күсөк-чи-лер чогааларын пластинкаларга бижилер.

Эстрада хөгжүмгө аныктарга хей пластинка-ларын бижилди үндүрер. П. Морьянин, П. Фейстин оркестрлерин, сургажын ыраажылар А. Лирини, Б. Холдейнин, А. Селентано-вун күсөк-чи-лерин чооку үдө-сү. Сөзгү үдө-сү дискотекалар аныктарга эки сургажын апарган. Оларга «Мелодия» тускай албом-нарын, ол ишкеш бал та-чыларын бижил пластинка-ларын турсаады турар. (СЭТА-нын корр.)

Грузия ССР-нин Дзэн Со-ветинин депутат, демир-бе-тон кылыр заводунун сле-сарь-каанакчысы Азиз Багир-ов-биле Тбилисиде Актёрлар бажыныгы делегер залына ужуражы берген бис. Курд на-ционалдык аял-чорукчулар Басе Джабарованын болгон Антон Мирзоевтин чуруктары-ниң хууда делегерини анаа бир ай дургуузда чоңга со-нуургады жоргоксун.

Азиз Багиров чурук бүзү-гүн баарына үр-ле туруп, ма-гадальчоруп турган, чурук делегерини оң кедерге со-нуургады ишде болгон.

А оон соода үлөсөдөктерин делегерини ол мына деп бижил каан: «Четтеринде, ондү-ктерин Бистин чоңураагы ар-кы үдө-сү чаа амьдаралга ба-дыктаап амгы, болгон чыры-кылы келер үдө-сү саларын чуруктарында тоадыр кестүп турар-дыр. Ол чырыкылы келер үдө-сү саларын биле кады күзөп турар бис».

— Сагыш-сеткиленин улуг халымын болгон өөрүш-күзүн чажырып шыдаа-тыр мен. Чүгө дээрде, Басе биле Антон олар Тбилис чурттуг куратарын иштеткен хамык-чы мурай республиканын уран чууга академиянын өөр-өңү дооскаш, мергекилдиг чурукчулар болгон. Оларын чуруктарында онзагай чууга-боудун чоңуга ханы мыак-сыл болуп турар. Басе биле Антон — чаа салдарын төлө-лөкчүлөр-дир — деп, Азиз Ба-гиров чуугалап турар.

Чарык — чус чыг бурган-бистин алачымыс, кырган алачымыс чүгү кылп чо-раанма — деп, боудун чууга-зын Азиз уламчылаан. Олар колдуула — үндүргөдөктөр, бок аштакчылар, кара аштакчы-лар болуп турган. Мен болгон, мези эш-өөрүм Бизин бичи-гизде караган, хуригил, шык чер бажыларга чурттал чор-дуусу.

Чүгө чарык чус чыл! Ол үр эвес эртен үе төөгүсө ка-ды кире чууга ужу-дуга-лыгы! Ол бистин амьдары-лыгыска кайгамчык улуг ужу-дуга-лыгы болгон. Курд-тарын амгы салгалы чер ка-заптар, бажы алаанда чер-

лер дугайында чүгө кырган-чыларын чуугаады анык-ап турар. А курд чоңун со-циал-экономика амыдары амгы үдө-сү дика чарынын, сайыраан! Чогуур назмын кижж бүзүгү ортумак эртен-ге ам чедип ап турар. А дээди эртен-ге! Ону база хей кижж чедип ап турар. Маңа тижж кылдыр элзи каш ада-тур-туларымны иштеткен чүгө чамдыктарын бизин ады кө-рейи. Олар эртенге, литерату-рага болгон уран чүгө өскө чедикчилеринин болуп турар. Чижжэ, Керим Асоев. Ол — Чоң чүктүг төөгүзүн тала-зы-биле сургаж эртенде, дик эртендерини кайдады, Грузияны Коммунист пар-тияныч. Топ Коммунист а-жылдап турар. Лоса Асоев — Тбилис университетинин до-центин, филология эртендер-ини кайдады. Керим Асоев — экономика, эртендерини кайдады, Грузияны улус аял-чорукчулар экономика болгон планарынын тала-зы-биле Эртен-чинчале инсти-тутун эртен секретары Лама-ра Пашаева — төөгү эртендер-ини кайдады, Грузияны Эртендер академиянын Ар-хеология болгон этнография, төөгү институтун улуг эр-тен аял-чорукчулар. Грузияны политиктиктин институтун коңгүт эки демделерин өөр-өңү дооскан Текураа Калаче-тудуг ижесери бооп аял-чор-дуга. А бистин уран талант-лыг шулукчуларын — Тога-е Броню, Бажо болгон Азиз Не-коуру ал көрөдү. Шулузуг айтыр берсе-дир.

Мен шалда боудун үдө-сү дөрт классты дөңгүл-дө-лооскыга хомурадыр мен. Уе эр-берге турган. Мези ачам Афо деп кижж. Тбилис-ини баран сагыар станция-ныгга чуугаады аял-чорукчу-ларга. А 1941 чылда фронт-уга барган болгон гитлерга фашистерге уаду тулап тур-гаш, Кериме өлгөн. Азам дүр-угулары-биле артып калган. Анаа дуулажып ужурага таа-рышкан мен. Бичимде-ле аял-чорукчулар. Оон соода-уе-ларган үчүнчүлөк доос-каш, слесарини профессиона-лы чедип алдым. Билиг бедидер

куртарга база өөрөдүн: бир талазында шалын өөрөдүн, ийя талазында мергекилдиг бе-лидеринге, үдө-сү иштеткенде чыдып калбады дика аял-чор-ук болгон. Техника дээр-ге — хун бүрдө эвес, а шак сан-ыла сайырап турар болгай.

Уе дүргө-не эртен турар-дыр! Силерни огулар Азиз күрүсө ужу-дуга-лыг айтыр-ларын иштеткелеринге кир-жир деп кым-бир кижж дөртөн чылдар бурганга мези ады-немегө чуугалаан болза, олар терде бүзүрөөс ийик. А мени Грузия ССР-нин Дзэн Со-ветинин депутаттыгы ийи уда-а соңугады.

Мени баштай депутат кылдыр соңугады. Грузия ССР-нин Дзэн Советинин Култур талазы-биле докта-мал комиссияныгга аял-чор-укчулар бажыныгынын, кы-дээ клубтарын, библиоте-каларын, кинотеатрларын, аял-чорукчулар школаларын аял-чорукчулар хынаарыга киржип турдум — деп, Азиз уламчылап чуугалады. Дзэн Советинин Дауштык херектер талазы-биле доктаамал комис-сияныч составында ам ки-рилп турар мен. Даала — со-уд-да, нарын-даа, харысгал-ды-даа, хей кинилер-биле ужуражыр апар-дыр. Хей чүдөдериномчуру, чедир өөр-өңү менден негеттерин турар. Ол дээрде — дика соуд! Бил-чалажж, берге бооп-дур: на-зы-харым дээр, бежен чед-берген болгай.

Дауштык чурттардан ала-чы-лар биске улаа-дараа кзын турар. Эртен билигил, сургаж кинилер болуурлар. А олар-нын хамыктын мурунда са-лар айтырлары чыгыс кел-ге кууду казы шыккан: «Силер-ни Совет Эмелдине нацио-нал айтыры кадыг болуп турармы? Кандыг национал-дык эрелерин ээлеп турар-мы? Биче националдарын до-рамчылап, бажы турарын кан-чаар көрүп турар силер?» — дептиг айтыртылар! Бистин амьдаралымын олар эки билбеп турар азы Советтер-чуртун түгүдөзү чуугуруу-нунарга азын турар кижж-дир деп түндөлдө кылдым. Дауштыкдан келген ол кижж-

лер-биле хамыр чуугалажыр, оларга чөвөдүн ужурун тайм-бир-лаар кижж-дир мей.

Бистин Грузияныч били-чак кылдыр ап көрөдү Грузия Совет Социалист-тик Республикада акы-дуңма улус-тарын чыгыс аай найыр-дыг өг-бүлөсүндө 80 хире на-ционалдар чурттап, аял-чор-дуга, өөрөңү турар болгай. Олар дээрде — грузияныч, орустар, ар-мяныч, азербайджан, курд-тар, еврейлер, гректер болгон оон-даа өскөлөр. Оларын ка-нызын-даа кызар, кынагар-лаар чүгө турган болза, ону дораан-и эскерип каар ийик бис.

Бичаарга Барын чүкте «чаагай күсөдөкчелер» чогу-м чүгүн дугайын чуугуруп ту-руп ол иштеткелер! Улустарын найырды ууру-дугаады үе-ш-аг-биле хынааттыган болгон Аа-чурттуу Улуг дабылныг канпаалы чуртта аял-чор-дуга, чурттал, өөрөңү турар болгай бис.

Депутаттан турган үемде Грузияныч хей школаларыга барып чораян мен. Ол школа-ларды кичээдери грузия, орус, армян, азербайджан, аб-хаз, осетин дилдар кырыга эртерип, анык салтакчылар-ны боттарынын төрөн дилдар-ынын кырыга өөрөдүп турар-ын көргөн мен. Ол дилдар-ары кырыга соңугар, журналдар, өөрөдөкчелер баа пар-латтынын турар.

Чоңун айтырларын болгон таңыларын национал грузия аныкчылары делегерин эртерип кезип, боттарынын уран таланттын миталдагы көргө-көн. Сукумде улугу грек театр, Тбилисиде ассурий аял-чорукчулар армян хөгжүм-шк театры, курдтарын театр-сугу-лазын дауштын чурттарга бе-зын алдарыг, сургажын.

Курдтар, армяныч, гректер, орустар, грузияныч... Ийе, бис-терин дилдарынын, чыгыла-рыныч кызы-дур. Бистин на-ционал культураныч дуга-йында утту болбос ужура-тыр бис, кажан-даа утпас херек. Бичалажж, бистерини сорул-гаш, аял-чорукчулар — чыгыс аай.

Давид ИМЕДАШВИЛИ,
ПМА-нын корреспонденти.

Эмчинин сүмези

КАТАР

Катар аарым эң-не иштет-келер дугайында бирээ. Оон аарыаан кижж ховар болуп, Бичалажжк уе аарымы кичегейге албайн баар таа-рылгалар бо-ла болуурлар. «Чыдарыкы аял-чорукчулар, катар аарым грипп эвес-тир» дикжр хөмөндөр бар.

Мындай тоомча чоң хөмөндөр-биле ул аарымын чамдык кижжир «бут кырынга» эртерип ийикке, азы бут хуузулда эм-нени киреттер. Бот хуузулда эмненин келгенде буга-даа деми аарымын массалык тардыкчы-зын кол чыдааган тын-тып, аар каданалыкыга че-дирер.

Устук тыншы орууну катар аарым дээрде думук, кы-зыл-өөш акси, ол кетжир-өөш деп айгы-ангы кетериктерин аарымын каттыкшымы-дыр. Бир эвес үстүдө алааным ор-ганын кайы-бирээнд дегдирин каданан болза, өскө кетер-келге база ол аарыг халдар. Катар аарым иштеткелер бо-рунда атында, организмге ба-гы салдарып, аар аарыг.

Думук-биле тыншы өй-тап тыншы-дыр. Агаар думуктай эртин ора, чылыр. Думук ишти стерилизация болуп, улуг рольду ойнар. Агаар думук-тан оон соңу хозууче дам-чыр. Кызылгарында уттер ку-лактын ортаагы кезэ-биле ту-дус. Бичангаш устук тыншы орууну катар аарым кулак-тын дилдарын баксырады-тар. Даразында агаар өк бол-гаш кызыл-өөш акси дамчып эртер. Маңа агаар улам чы-лыр. Бир эвес тыншы-биле кады өскө кады-бир хоралыг бугу-м киргенде, чоңу реф-лексин дөдөдүп эгелээр. Устук тыншы орууну ийи кол камтаал рефлексин азырап болуп.

Катар аарымын өскөдүр-гө азы-бүрү халдарымын вы-рустарын кырылгызын сал-дарыг. Ук аарымын хоочу-раарында арага болгон таа-кы улуг рольду ойнар. Таа-кыныч ыкы шаралачак карт-ты үрөп, дегдириникин алаа өскөдүп, халдарымын аар-тарга уаду жүжү кудулар. Бичангаш устук тыншы ору-ну хоочураа катар аарым арагалар болгон таахылдар кижилерге хөй-биле тавар-жыр.

Катар аарым хоочураага, урулгарга айылдыг. Думук-тан кызыл-өөш аксице агаар-нын дамчырынга ол аарыг шалтыктап, тыншын берге-дир. Ол биз ижж эгелээр, оон шаралачак карттында хан болгон суук чуугады эртен-де шалтыктар. Ол оон

соода устук тыншы оруктар-ын катар каданалыгыга, тыншы оруктарыга болгон ортаагы кулакка салдар че-дир, ирениг аяктыктарын тыптырынга илгич кылдыр. Аларды эртерип аарып эгелээр ирениг дауштын кыры-нында не эскерип каан болуп: уруг оон аарыг бергенде акси аял-чорукчулар эртерип астыа бээр болгон сегел элзи бур-гунгаар берген болуп, уру-гун чуугады база дөрт эвес алаар — шала келдирээр, ак-синда чоңе суп алган шыкш, дым чөвөн берген деп бо-луп. Бичан оон устук диларын шын эвес эвэр. Бо бугу бо-лукчулар алаан оон аарыг үр-дө болгонда илдеп алаар.

Катар аарым хоочураада чүгө килингэа эмнел, экижир-дир. Устук тыншы орууну хоочураа дегдириникин аар-кыг болгонда, эмненин до-ктаамал хайгаралар болгон эм-ненин негеттерин. Аарыг кижжиги мяз-ла өскөдөдөр ай-гылар. Ол кижжиги аяк-а-жы акси, думукун марды-биле дугаар, халдарын үрүгүчү чур дерек. Аарыг кижжиге чоңун болгон думук аарыг чымылдары, чөмөчир аяк-са-зын аныктып бээр.

Устук тыншы орууну катар аарымын уаду хемчегер-лик бирги чергеза организм диктыктары болуп. Эртен болгон кезэ-е ар аял-чорукчулар кулакка чедир чогууар. Ону чыл дургуузда кылдыр, оон соода куракка чедир суг-биле шалтыктарын кирер. Чайын сугта ийиш, мага-ботту диктыктарга чогуур. Дүш соода, кезэ-е удурунуу бе-лиде, 30-45 минута сөгүт-төөр. Тыншы шыгыларынга аял-чорукчулар-биле бир бас-каш агаарын кийр тыгаш, дөрт баскаш үндүр тынар бол-за эки. Организмин диктык-тарына хун улуг дуулаж. Эртенги шактарда хунге де-лө-нөр. Эртенги сула шимчээ-кинер шалын аял-чорукчулар илгич. Соодак чөмөчирче кижжигер устук тыншы ору-нуу шаралачак картын, дадык-тарда думукка эртенге чууга Аасты хатгаш, думук-биле 30 катан кийр, үндүр тынар. Эр-тен чууп тургаш, аасты эвези-дустуг суг-биле чайып төгөр. Кезжени-не удурунуу бети-де 30 градус сугта буттарын чуур. Оон чоорту хун бүрдө сугну 20-ден 16 градус чедир чамалдыр.

Л. РУДЫХ,
республиканын санитар-чы-р-бажыныч эмчиги.

БО СЕЗОНДА...

Бистин чурттувска спорт-туг кышкы хейлеринге бо-лур маргылаалар кайгамчык соуду болуп артер. РСФСР-нин улустарын кышкы Спорткаданалыг түнөк оюнлары Кереморога болуп.

Спорттун спорт-техникти хейлеринге сактып салыш-кын эгелээр. Бо чылын ДОСААФ-тын спорттуларын Бүгү-эчелдин ийи чус ажит маргылааларына киржирер. Бүгү-эчелдин хей салым маргылааларынын арзынган дараадында черлерге болуп чемпионаттарын онзаал дем-делгөри чууга: кышкы авто-раллы — Талинге февраль 19 — 23-те, парашют спорту — Тилинге сентябрь 15 — 21-де, суг алаанга дүргөн шыр-и — Азма-Атага июль 24 — 28-те, дельтапланеризм — Кызыл-та (Тыва АССР) сентябрь 21-тен октябрь 2-ге чедир.

Анык күш-культура-ларын кижжир маргылаалары

баа эвези эвес. Бо сезонда «Анык адыжы», «Анык аквапат», «Анык радио» деп маргылаалар болгон мо-делдерини, кингиттерини ужураагылар болуурлар.

ДОСААФ-тын спорт-техник-тиг клубтарында 31 миллион аял-чорук болгон кыстар өөрөңү турарлар. Спорттук техниктиг болгон шөргө хейлеринге хандыкшымын-ларын салы көвүдөп, ма-чангаш ССР-нин улустары-нын VII чыгы Спорткаданалы-нын үдө-сү ол хөмөргө 50 миллион аял-чорукчу-лар киржирер.

Бо хейлер аныктарын чүгө халыктар эвес, олар-нын шымык чуртун база бичаадыр. Оон уламчылап чогаалык үдө-сү билир, техника хандыкшымы улам өскөдүр...

А. НИКОЛАЕВ,
СЭТА-нын корр.

Агаар

Бөгүн республикага болгон Кызыл шокар булуттар, чабас, хаттын күжү кошкык

Агаарын температуразы хү-дө 28-33 чамдык деңсээр-дө 22-25. Кызылга 30-32 градус, дүне 39-44, чамдык черлерге 45-50, Кызылга 45-47 градус соор.

ЧАА КИНО



«Мосфильм» киностудиясына үндүргөн «ДИЛИ АНААШНЫ»

деп чаа кино республиканын кинотеатрларына үнү эгелээр.



А. ШЛЯХОВТУН фотозу. (СЭТА-нын фотохрониказы).

СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ ТҮҢНӨДӨР КАНДЫГЫЛ?

Тыва АССР-нин шимдиреа талазы-биле чемпионат у-тук алганыс 1981 чылдын бүдүзүндө доозулган. Мар-гылаа киндиг бийдадыг эр-тенге база оон кайды түнөк-лө кылп болуур?

Ук маргылаага он дөрт эр-ден херэжеш шыдыраачы киржикен. Райондардан келген спортчуларынын салы эвези болгон. Овурден ийи, Эртен-де-ийи, Тес-Хемден — чыгыс ойнакчы маргылаага ойнаа, арктары — Кызылдың то-дөлөрүн. Чөм-Хемчик, Улуг-Хем, Бай-Тайга, Таңды, Барыш-Хемчик райондар ботта-рынын шымык ойнакчыларын чыдын-ла республика чемпи-онадыг доктаамал чорудуп турган болза, бо чылын кы-ны-да чорутпаан.

Райондарда шимдиге мар-гылаалар колдуу чорутуу-май турар дик частыгыр бо-лас. Оларын эртерип турар-да болза, бугу-хаа организ-мтерип турар. Ойнакчы деп кижж-дир арай деп чытгыш, ук маргылааларын чыгыс, ийи хүч эртериптер.

Эртен чемпионатка Кызыл-дан шулу боттар разрядтын шыдыраачылар киржикен. Олар колдуула спорт кини-лдеринин чемпиондары. Бир-тин черин Тыва АССР-нин Иш-тик херектер министрствозу-нун аял-чорукчулар Виктор Лу-кано он үдөн 11,5 санын, кинелер Монгуш Ады-оол II санын ийи черин, эртен чыгы чемпион Чыртак-оол Оон 10 санын үшүк черин ээлээр.

Бо үш шыдыраачы муруну чыдарда республика чемпи-он утук ээлеп чорактар. Виктор Лукано ам бо атты ийи улаа чылап алганы ол. Оон ойна-чы тургустугу, халымак, дүргө кыштер кылас. Канды-бир комбинацияны кылдыр дээдө кештерин ийи болуп алыр. Тыва улус «Шыдыраага бодал эскер» дик болгай. Ол черге коңгүт чөгүт. Чаа чемпионат оон бо үдөсү чуугадын у-тукка эки дүгүзүп турар.

Монгуш Ады-оол, Чыртак-оол Оон анык чыдарында мастерге кандаат аттыг чо-рооулар. Оларын оон өскө-лөргө болаага база-ла ши-нарлыг. Теора-даа, практика-даа талазы-биле бекки билди-лиг, арга-дуржуулыг. Респу-блика маргылаалынын түнөк-лө үндүрүп, шимал-макта-ларын тилекчилерге тыпсып турда, хей катал чемпион чо-роан Николай Шингиле ону дүдүрөдү чорур айтырлар-га база доктааган. Тыва АССР-нин командазы зона маргылаага доктаамал сөгүч чери ал келер. Бича-ган Н. Шингиленин бодалы-ды алыр, командазын ши-рин талазы-биле аял кууд дөдөдө. Баа оон кижжиги-лери-биле семиздарын чорут-пай турар. Ойнакчылар дебют (оюнун эгел), аял-чорукчулар (оюнун соуду) багы билер. Салгыттар соңугаады, кеш-терин эчиге чедир анал-тып кылас болуурлар. Бурун-гудан бээр ойнап келгенге шыдыраачы бийдады респу-бликада ам-даа кууду деңсө-

де. Чыдааган чүдө? Бир талазында шыдыраа «спорт» пропагандалар аял-чорук су-лаады. Кол аял аныктар аразында чорутуулар ужу-р-дуга. Кызылга шыдыраа кууду аял-чорукчулар бээр азын чы-дар эртен. Ол үдөн иштине майаа дика хей маргылаа-лары чоруткын. Эгезинде аял шору-ла чоруп турган. Чоорту клуб болуун дөрт хер-гелденде эскер аял-чорукчуларын турар апарган. Чылды ужу-бажыга хозоранын, клуб-тук, «Спорттук», «Эрөө-жы-нын», республика бирги чөмө-ри дөдө улуг маргылаалар чоруп турар боордан баш-та, шыдыраа кууду шууг хадим-гай. Бот-мергекчи бедилерини маргылааларын болбойн турар хараадагыч, Сөгүч үдө-сү де разрядын бедикте, чаа спортчу разряд алганын адаары берге.

Шыдыраачы кылдыр кижж турттуугу келес. Оон эвөдө-лөнгө додандып турар бай-ды улуг садларын боуду чу-гаажж. Болтумерден, секция-лардан, башы-третерлерин кызымак сагып салышымын-дан эге билгелерин чедип элээр.

Эртен чыдарын частыгыр-ларын эдөр үе келер. Шыды-раа оон бүтү-ле школалар, өөрөдөкчелер анык-кыштын база бир анык спорт хейлери болуп чыгыш.

Б. ООРЖАК,
бирги разрядчы.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

Теле Визение

ЯНВАРЬ 25-ТЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

8.00 — «Уе». Информастыг программа. 8.40 — «Эртенги су

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

Өрттэ 2 кед.

Россия Федерациясының ажилчы чоннарының
1981 чылда социалистиг хүлээлгелери

ажилдаар эзэш, бйргала хүрд
маша чыгын. Басгыч, эр
көн чылын түчсынэн үйд
рун, онг аналэпэн, чыч
дын социалист хүдэбгэ
рин чутааламын берген.

Эргэн онг беш чылд
бйргалаын ажымын түнн
лэмынгэзэ чогууламгы бер
болган. Хойжулар иштин-б
те болдуур аргамн күд
мелде азылаанын хүрдэ
дегелгэн.

Он бйргэ беш чыдын б
тагым чылдыа сохотой б
гагага берген онанда — т
руур 100 хойга онашты
80 хураганын меил алыр
Бйргалаын хойжулары т
руур 100 хойга онаштыр 9
хураганын меил доруктуу
дир шийтирэлэн. Бйр беш
онаштыр ыргып алыр ду

— Эгелен туурау ол баш
беш чылдын баштайгы чыла-
ла бохун хуума төбүрү 10
хожа онаштыр 100 дурган
нын менги торуктурын, хо-
жа на 2,1 кг дүктү каргы-
алыры, 22 тонна кыш шы-
лыг сикенис келип бөлөтө-
рин, кыштаг кетпелгенге а-
рык айда бүрүн чынып до-
шартып хуаенин тую мен. Мэ-
кадарын тууар хойларын ки-
радан, ыланнан бө чык-
сарыны айтык дүзүл ар-
Чайгы семуртылге калы-
жык чорутуш, баш бүрүтү-
дужаала дененин 43 кг ч
дирер мен.

Дарасмын брталаны
мурлакчы маччина. Тыл
АССР-нин Дээли Советин

— Мөн 100-төн 100 түртүгүнүн менен доруктуулар, м. дауда үзүг хойларындын, хуу менди каападан азы багыл бүртүгүн 1.9 кг дүк кыргын дүзээр, 20 толмаа эвөөш эвес, сийлени кесе кыштаг селтегенди май 1-чедир доосар мен.

Бригаданын кезгүчүмөр көк-сула тарыны шолду 11 гектар чедир калбары чаптын оң суггарытагы 2-леп эвөөш эвес чорлуу д шикитирээ.

М. ДАНЗЫН.

Өвүр район.

АЛДАРЛЫК ТУДУГЖУЗУ
УЛУГ АТТЫ ЭШ
ТЫПСЫР ДУГАЙЫНДА
ДЭЭДИ СОВЕДИНДА
УНУН ЧАРЛЫЫ

Александр Ильич Персионович
Тыла АССР-ний ахуулийг т
дугжуу деп хүндэтгүүт
тыгсэр.

Савданин Прэзидиумуун
Даргазы М. МЕНДУМЕ.
Савданин Прэзидиумуун
Секретары Н. БОЙДУ.

ЕДИНДЕН, ССРЭ-НИЙ
ПРЕЗИДИУМУНДАН
НИЙ МИНИСТЕРЛЕР
ЕДИНДЕН

Мэдлэрийн ССРЭ-ний Чамд
прокурору Р. А. Руденко
азраагийнхны сондз 1981 ч
дунд хууры 23-тс 74 ху
лал бар чөраац, хөчөөний хав
кажымдал-билс дүхчээд ту

Кийинке, СЭКП-нин XXV съездинде төдөлгөй уткуур, плениумун кошумча маддёлөрүн, чедикчиликтер күүсидир өзгөчө социалисттик карымтм тептереткем, саз-чаз чедикчиликтерин уюлдуз ишчилер чедир алырлар. Маддёлорин Компартиянын адылдан чаз доосун XV съездинин делегаттары анал бичимт бичурелди алырлайзын.

Партияның иштики болгаш даштыкы политиканын, СЭКП ТК-ның, ш. Л. И. Брежнев баштаган онд Политбюроунун хай талаанын ажыра-жыраууларын делегаттар азык-беле мүдүлдүзүнгөн.

Республиканын партия организациланын уйдурт органарын, СЭКП-тин XXVI съездинде делегаттарын сонгоза. Модаданын Кооп партиянын ТК-зынч бирги секретарыш С. К. Гроссуу сонгоза.

(СЭТА)

A black and white photograph of a young child, likely of East Asian descent, wearing a thick, textured, hood-like garment that covers their head and shoulders. The child is looking slightly to the right with a gentle expression. The garment has a shaggy, fur-like texture. The background is dark and indistinct.

неп бэзри нэгэттинер. Светлана Магавал
дың удурткан бригадасы хүндэ 37-38 тон-
на чедир савааны хээндөтөп, ооалдэн
чедишкынниг куусэдип турар.
ЧУРУКТА: бригадир С. Магавал.
А. ЗАЙЦЕВИН фотоз.

— Элеонора турар, он биринчи чылымды баштагым чылам.

да бодум хуумда төрүүр 10 хойга онааштыр 100 хурага ны менил доруктураарын, холан-на 2.1 кг дукту кыргы алырын, 22 тонна эки шына

лыг агасын кесип ачканын, кыштаг септелгенин ала-
резы айда бүрүн кылып дээр-
азарын дүзөгүн тую мен. Мээ-
каларын туурар хойларым ки-
раал. ыңчанган бө чыны-
оларын ээтке дужаар ала-
Чайгы семпиртыге "калды-
эки чоруткаш, баш бүрүтүнү
дужаала дензенин 45 кг ч

Дараазмыда бригадалары
мурнакчы матчыны. Тым
АССР-нин Давид Советинин
депутаты зыяк коммуни
Екатерина Мокрушымты
хулазын:

хуу мөндө хангалалтай бэлчээлүүдэд 1.9 кг дүлүүн, 20 тоннагаар өвс, сүлжээ, хөвс, хууш, сүлжээний май, 1-чидир дооноор мөн.

М. ДАНЗЫН.
Өвүр район.

ИДАРЛЫГ ТУДУГЖУЗУ
ЛУГ АТТЫ ЭШ
ТЫПСЫР ДУГАЙЫНДА
ДЭЭДИ СОВЕДИНИН
НУН ЧАРЛЫ

ПРЕЗИДИУМУНУҢ ЧАРЛЫЫ

Республиканың туугаз айма- ны ачы тавыналыз азаш ССРЭ-ниң Кургандарыгала ның Красногорскалас кол деау- казор эртелетилин изчылгыги	Александр Ильяш Перовичин Тыва АССР-нин алдаргыз дужузуп деп хуудумат таг- тысмыр.
Тыва АССР-ниң Дээди	Севидиниң Президиумунуң Дарагы М. МЕНАДУМЕ,
Тыва АССР-нин Дээди	Севидиниң Пасииукиениң

Секретеры Н. БОЙДУ.
ДИНДЕН, ССРЭ-НИИ
ПРЕЗИДИУМУНДАН

Социалистик Куш-агачлыгы
Маалыры, ССРЭ-нин Чыгыш
прокурору Р. А. Рузенико ага
азаанынын соонда 1981 чы
дун ийерге 23-те 74 ж
лал бар чараш, жогонун хон
кажымдал-биге дыйнадыл ту

МИНИСТЕРСТВО
ЧӨВҮЛӨЛӨ

РЕСПУБЛИКАНЫҢ КҮШ-АЖЫЛЧЫ БАЗЫМЫ

Тыва АССР-ниң 1980 чылда экономиктиг болгаш социал хөгжүлдениң Күрүне планының күүселдезиниң түңнелдериниң дугайында Тыва АССР-ниң статистика эргелелиниң дыңнады

Тыва АССР-ниң ажылчы чоннары онту беш чылдан план-иниң онзалаларын хууза бетиңе күүселер дээр чарышты калыптартып, республиканың экономикада улам хөгжүлдериңе 1980 чылда челишкенниң ажылдаан. Чоннуң чыггы чонун бедилер үзүмчүлүк.

Улус ажыл-агыйның хөгжүлдениң кол-кол өртүзүлгелери дарааның сан-түнерден көстүп турар:

Ү л е т п ү р

Үлетпүр продукцияны сайгарар талазы-биле күрүне планы 101,4 хуу күүсеттинген, планда ажыр 1,4 млн. рубльдиң продукцияны сайгарган.

Продукция сайгарылызын планнын күүсеттинген болгаш үлетпүр бүдүрүлгелерин өзүлде хемчээлини темизин адырлар азы-биле көргүзгөргө, моон адаанда сан-түнерден көстүп турар:

Продукция сайгарар талазы-биле күрүне планы	1979 чылда деңгээлге хуу-биле
Электр энергетика	104
Оттулар үлүгү	108
Өсүт металлургия	100,3
Металл болжазырадылганы	101
Ыш болгаш иш ажылдаа	
Кылар үлетпүр	100,7
Тудуг материалдарынын	
Үлетпүр	99
Чик үлетпүр	100,7
Аш-чем үлетпүр	103
Далган-аруа, комбикорм	
Кылар үлетпүр	103
Позитрафия үлетпүр	103

Электр энергетика болгаш чик үлетпүр элэн бедик темпизин хөгжөт.

Продукция сайгарылызын чыл планын 8 бүдүрүлгө күүсетпиз. Үлетпүр продукцияны бүдүрүлгө 23 бүдүрүлгө 1979 чылдагы кылаулактан, күш-ажылды бүдүрүлгө чыл планын 18 бүдүрүлгө күүсетпиз, 19 бүдүрүлгө ол көргүзүлгө өрткөн чылдагы кылаулактан.

Үлетпүр продукцияны сайгарылызын, үлетпүр бүдүрүлгелерин, өздөстүлгелерин талазы-биле болгаш күш-ажылды бүдүрүлгелерин чыл планын тус-түс эргелелерин, бүдүрүлгелерин, күүсеттенин көргүзгөргө мындай:

Продукция сайгарылызын талазы-биле күрүне планы	1979 чылда деңгээлге хуу-биле
«Тыва даг-дуг» комбинат	100
«Каз-Хем» разрез	108
Тываның электр четкилери	104
«Тыва кобальт» комбинат	100,3
«Тудуг кескерт» комбинат	100,5
Ак-Довуртуктук УБК-ы	64
Кылаулактан элт комбинат	104
Кылаулактан элт комбинат	104
Сүт комбинат	103
Тараа продукттар эргелели	103
Аш-чем үлетпүрүн эргелели	102
Ном үндүрер чер болгаш позитрафия эргелели	103
Далган-аруа фабрикасы	100,4
Аш-чем үлетпүрүн эргелели	100,3
«Тыва тудуг материалдары» каттыжымшыл	100,1
Росводпроник ДБК заводу	100
«Тыва калың тудуг» трест	100,1
Иш-ажыл-агый эргелели	100
Тудуг кескерт болгаш кон-стукциялар заводу	100,2
Улус-Хем иш-үлетпүр ажил-агый	103
Чүрт үлетпүрүн эргелели	100,1
Аш-чем үлетпүр заводу	100,4
Сельхозтехникум	101

Үлетпүр продукцияны эл чутула хевирлерин 1980 чылда бүдүрүлгө үндүргенин тус-тузунда көргүзгөргө, дарааның сан-түнерден мынаар көстүп турар:

1980 чылда бүдүрүлгө	1979 чылда деңгээлге хуу-биле
Хөмүр-даш — мун тонна	841
Электр энергиясы — млн. кВт. шак	108
Чыгыш энергиясы — мун Гкал	392
Шуткалы — тонна	535
Сөөктөн иш — мун кубометр	296
ош иштинде тудуг аяжы — мун кубометр	244
Дилит материалдары — мун кубометр	122
Мебель — мун рубль	1427
Культура-амыралды, ажил-агыйны хергелел ба-рааны — мун рубль	2135
Тудуг чутайы — тонна	2620
Тудуг туурайы — млн. кезек	29,1
Эпээр демир-бетон кон-стукциялар, кескерт — мун кубометр	52

У Л А М К А Л Б А Р Т К А Н

Үрбүн сүт-бараан ферманын саанчыларын комсомолчу-амыктар бөлүк чыла чыл бурнулар тургустунган. 1973 чылдан бээр-де «Найм-рал» совхозун ол ферманын ажилдаары-биле школаны тал дооскан комсомолчу уруларын хаара тузун келген. Ош аге-леш-де сүт-бараан ферманы комсомолчу-амыктар брига-данын адын сынлааннар.

Ам Үрбүн сүт-бараан фер-маны Чал Чаа-Халде чырык чыгыш механизматтанган фермада кышкы. Би амыктар коллектинде сүтү 15 саан-чылар электрлиг машина-би-де саап турар. Оларын чеди-ли — комсомолчулар. Чамдык-тары СЭКП кежигүнүнүн кан-дидатына кирерине белетке-нип турар.

Комсомолчу амыктарны арамында келээ дүрткен Зоя Шамбур бөлүлү коллективи-биле чыгыш. Ол баа-ла эске өөрү-биле бир дөмөй, ортумак школаны дооскан, фермага амыктар кирген, муракчы-ларын өдүрүмдөн дүшкөй келген. Зоя бүгү комсомолчу-

Сорттук даг-дугу — мун тонна	109,9	97
Хөм иштер — мун эжеш	91	98
Кылаи адыктар — мун эжеш	118	109
Дараанын үлүстүрүмү		
продукцияны НСО-биле — мун рубль	1718	102
I категориянын субпродукту-лары-биле калы элт — тонна	6482	69
Колбаса кылыгы — тонна	1342	96
Чалан сүт продукцияны — мун тонна	17,7	103
Мал саржаа — тонна	508	94
Далган — мун тонна	30,5	101
Комбикорм — мун тонна	37,7	106
Хөм болгаш калы-булочка кылыгы — мун тонна	20,9	100,6
Кондитер кылыгы — тонна	1118	105
Пиво — мун дал	127	86
Эпиртес сукуннар — мун дал	128	96

1980 чылда пландан ажыр 91 мун тонна хөмүр-дашты, 6,8 мун Гкал чыгыш энергияны, 46 тонна шуткалы шойбу, 7 мун кубометр дилит материалдарын, 8 тонна мал саржаа, 686 тонна чалан сүт продукцияны, 485 тонна далган, 681 тонна комбикорму, 58 тонна кондитер кылыгыларын, 8 мун дал эпиртес сукуннарын, 900 тонна чөм дүзүн бүдүрүп үндүргөн.

Бараанын продукциянын бот-үненин талазы-биле план күүсеттенин.

Эртемни болгаш техниканы челишкенерин бүдүрүлгө ажилдарынын талазы-биле күрүне планын 1980 чылда 68 хемчегерге ажилдаан кылыры көрдүгөн турган, а күүсеттенин — 46.

Көдээ ажил-агый

Көдээ ажил-агыйны ишти продукцияны 1980 чылда 92 миллион рубль болган. 1979 чылдагы деңгээлге чөм ажил-агый продукциянын хемчээли 3,3 миллион рубль азы 18 хуу көтүлгөн, мал ажил-агый продукциянын хемчээли 17 хуу көтүлгөн.

Бүгү көдээ ажил-агый культуларынын тарылга шакы 1980 чылда 370,7 мун гектар болган болгаш 1979 чылдагы баага 2,9 хуу улгаткан. Кызыл-тас, арбай, картоф, силос культуларынын тарылганы көтүлгөн. 1979 чылда тургустунган сүтүлгөн черлерге тарылга шакылар көтүлгөн.

1980 чылда 1970 чылдагы-биле деңгээлге, көдээ ажил-агый культуларынын ишти чылдагы бүгү хевирлер талазы-биле өскөн, ош иштинде тараа культулары 34 хуу көтүлгөн. Тараанын I гектардан дүжүдү 5,9 центнер болган, 1979 чылда ол 4,7 центнер турган.

Республиканын совхозтары 1981 чылдан дүжүдүгө 80 мун гектар күсүк черин, 109 мун гектар тайгы черин адырган. 1980 чылдагы белекенин баага ол 14 мун гектар азы 15 хуу хөй болуп турар. Совхозтар шакыларын 208 мун тонна органиктиг хемчээлилерин сөөктөн, ол 1979 чылдагыдан 15 хуу хөй, 19,4 мун тонна минералдыг хемчээли-лерин көргүзгөргө тиккен.

Амгы үлө совхозтар чаксы тарылгага белеткей ажилдарын чорутуп турар. Тараа культуларынын 47 мун тонна үр-эенин турар. Республиканын 23 совхозтары үр-эенин биле долу хандырыпкан. Үр-эенин чыгыр кондичияныг челишпир турар. 1981 чылдан январь I-де байдал-биле алыс-га 20 совхозта кондичия чөк үр-эенин чөк. Көдээ ажил-агый техниканы белеткей турар. 1981 чылдан январь I-де байдал-биле 1923 трактор, 1661 чык машинасы, 320 тараа комбайны беле. 1980 чылдан IV кварталынн тракторлар сөптөр талазы-биле планы 5 хуу ажыр күүсеттенин.

Продуктулук малын баш саны мындай болган:

(январь I-де мун баш)	
1980	1981
Бүгү категориянын ажил-агыйлары	
Мыштыг бола мал	164,4
ош иштинде төрүүр инек	62,5
Хавар	37,9
Хөй, өшкү	1168,5
Совхозтар болгаш күрүнеге өске ажил-агыйлары	
Мыштыг бола мал	110,9
ош иштинде төрүүр инек	38
Хавар	16
Хөй, өшкү	1062,2

Чурттакы чонун дузалат ажил-агыйлары

Мыштыг бола мал	53,5	49,3
ош иштинде төрүүр инек	24,5	22,7
Хавар	21,9	21,7
Хөй, өшкү	106,3	99,3

Ажил-агыйларыны бүгү категорияларында мал ажилынын продукцияны бүдүрүлгө мындай болган:

Чылда ортумаа-биле	
1971—1975 чч.	1976—1980 чч.
Элт (сөөктен деңиз-биле) — мун тонна	
Сүт — мун тонна	20,7
Чуурга — млн. борбак	57,6
Дүк — тонна	20
	2384

1980 чылда бүгү категорияларын ажил-агыйлары малды соккан соонда деңиз-биле 15,5 мун тонна элтти, 53,7 мун тонна сүтү, 22,4 миллион чуурган, 2060 тонна дүктү бүдүргөн. 1979 чылдагы деңгээлге республика чуургаларын 2,9 миллион азы 15 хуу хөй бүдүргөн. 1980 чылда совхоз-тарга бир инектен сап алган сүт 1594 кг, бир хойдан кыргып алган дүк 1,8 кг, бир дагалдан алган чуурга 168 азы 1979 чылдагыдан 13 хуу хөй болган.

Иштинин мал ажилында 149 мун тонна сөгенин, 52 мун тонна сөжажы, 156 мун тонна силосту азы мурунда чыл-дынан 12 хуу хөй белеткен.

инекти быжыглан. Ол ам кышкы үеде бир инектен 100 килограмм сүтү саап ап турар. А хууде бир инекке ошаптыр саар планы сес ки-лограм.

Коллективте чал-ла бир чыл чеди чоруту анык саакын Чечек Ондар ескерден чы-дып калбайн ажилдап, эп-өрүнүн арга-үмүн доктаа-мал ап келген. Амгы үеде би ферманын аны-жыкты СЭКП-ниң XXVI съез-динин төлөптөгү уткуур дөң-дөм күженишкенниң ажил-дап, би бирин беш чылдан баштайн кеарталынын план-ныг ошталдарын сөгөд бүг-дүүүңгө күүседир-биле ча-рышты калыктан.

1977 чылда ортумак шко-ланы челишкенерин дооскан, ош дүмдүн Лейб Шамбур баа-ла фермада ажилдап кир-ген. Дүмдүн уругундан чы-дып калбайн ажилдарын чы-дөөн турар. Анык саар 17

Ажил-агыйларыны бүгү категорияларында мал ажилынын продукцияны күрүнеге садып алганы мындай болган:

Чылда ортумаа-биле	
1971—1975 чч.	1976—1980 чч.
Мал болгаш күш — мун тонна	
Сүт — мун тонна	27,2
Чуурга — млн. борбак	25
Дүк — тонна	27,5

1980 чылда күрүнеге 16,4 мун тонна малды болгаш куу-ту, 20,6 мун тонна сүтү, 14,3 миллион чуурган, 2580 тонна дүктү садып. Онту беш чылда республиканын ажил-агый-лары агар планнарына түзүлгө-алырга сүт садырынын пла-ны 100,5 хуу күүсеткен.

Ажил-агыйлар аразынын кооперацияны улам хөгжөт. 1981 чылдан январь I-де байдал-биле алырга, ажил-агыйлар аразынын каттыжымшылдарына 8,1 мун баш мынышты бола малды, 7 мун баш хөй, шакы сөмүрүлгө тургустунган. Ажил-агыйлар аразынын бүдүрүлгелеринде өсүмүрүн турар хөй, өшкү баш саны чыл иштинде ол хуу көтүлгөн.

Ажил-агыйлар бүгү кооперацияны талазы-биле көдээ ажил-агыйны хөгжүлдериңе капитал салымшкылар 2,1 миллион рубль болган. Ирригация-мелиорация тудуунга болгаш ме-диорация черлерин иштеткен алырга 0,6 миллион рубль-ды салымшкыны кырген.

1980 чылда республиканын көдээ ажил-агыйында 292 тра-ктору, 539 чык автомобильдерин, 125 тараа комбайнларын чорутуп берген, Совхозтар 22 мун тонна минералдыг хемчээ-лилерин алган.

Чыккык эталонны иштеткелде 1981 чылдан январь I-де ре-спубликага 2506 трактор турган, бүгү трактор ажилдарын 1920 мун гектарга кылган. Бир чигеткел тракторга ошап-тыр чылда ортумак ажилдап кылышкыны 70 гектар болган, 1979 чылда ол 785 гектар турган.

Транспорт болгаш харылзаа

Ишти ажилдап автомобиль транспорту чыгыр сөөр-түрүн чыл планын 100,7 хуу, чык саарызынын 95 хуу күүсеткен. Мурунда чылдагы деңгээлге чык сөөртүрүнү деңгээл 5 хуу, чык саарызынын 4 хуу хөй болган. Пас-сажирлер сөөртүр болгаш пассажир сагарылызынын планы күүсеттенин. Кол-кол көргүзүлгө талазы-биле чыл планын № 1 АТБ, № 2 АТБ баа Шагаан-Арты АТБ-ни күүсеткен.

Агаар транспорту чык сөөртүрүнү чыл планын 119 хуу, пассажирлер аргыштарынын — 105, күш-ажылдын бүдү-рүлгүлүгүн чыл планын 100,9 хуу күүсеткен. Мурунда чыл-дында деңгээлге чык болгаш пассажирлер сөөртүрү 6 хуу көтүлгөн.

Хөм транспорту пассажирлер сөөртүрүнү чыл планын 106 хуу күүсеткен. Чык сөөртүрүнү чыл планын күүсеткен. Харылзаанын бүдүрүлгө-техниктиг эргелели тарифи орду-галар талазы-биле чыл планын 100,4 хуу, харылзаа продук-циянын талазы-биле — 104 хуу күүсеткен. Тарифи орду-галарын өздөстө 12 хуу, харылзаа продукциянын — 10 хуу болган. Күш-ажылдын бүдүрүлгүлүгүн талазы-биле план 105 хуу күүсеттенин азы мурунда чылдагыдан күш-ажыл-дын бүдүрүлгүлүгү 9 хуу өскөн.

Капитал тудуг

1980 чылда республикага 1,9 млн. тонна даг-дуг казып тывырынын күчүзү ажилдап кирген, эпээр демир-бетон кылар талазы-биле «Тудуг кескерт» комбинаттын күжү 14 мун кубометрге улгаткан; «Тыва тудуг» тресттин 20 мун кубометр цемент кирер склади-биле калы бетон хоюктар кылар белдир; 10 мун кубометр тудуг ижги сөөртүр күчү; Тыва коммунисттерин бүдүрүлгө баазасы; 620 мн черде шейдүгөн электр дамчылыга шутуму ажилдап кирген; 58 мн узун туртуту автоорукту дүжаатан; Кометов куу-чузун 1,2 км эде кылыры доозулган; «Тыва көдээ тудуг» трестин өөредилгө-бүдүрүлгө көрүзү, 300 олуттуг столовая, 908 дөрбөлчүн метр шалду магазинер дүжааттыган.

4,4 мун мынышты бола мал турар, 74,3 мун хойларга калыкталарын, 5 мун тонна тараа болгаш үренин иштээр черлерин, 24 мун кубометр ишкыр силос болгаш сөжаж онгар-ын ажилдап кирген.

Ирригация болгаш мелиорация тудуларын элэн улут хем-чээлге ботталдырган. 1259 гектар сүтүлгөн черлерин ажил-дап кирген, 72 мун гектар оларын сүтүлгө болдурган, 26,1 мун гектар черин сүтүлгө тудуларын чартып кылган.

Көдээ ажилдарын хемчээл 1979 чылдагы деңгээлге, 1,8 хуу өскөн. Совхозтар аразынын тудуг организацыларын көрөзүлгө ажилдарын хемчээл эртен чылдагы деңгээлге, 1,6 хуу өстүргөн.

Күш-ажылды организацыларын болгаш бүдүрүлгөниң депшилетилгелер аргаларын ажилдарын эркен чымын уламчы-лаан. Бүгү бригадаларын 30 хууу бригада аргын-биле ажилдарын методу-биле ажилдап, тудуг бүдүрүлгөниң чаа технологияны, элтиг конструкторларын болгаш мате-риалдарын ажилдары боттанган.

Ош-биле калы тудуг ажилында улут чептертер бар. Кол фондустарын ажилдап киреринин планы күүсеттенин. Ка-питал салымшкылар талазы-биле күрүне планы, 69,6 хуу күүсеттенин. Тудуг-монтаж организацыларын дика хөй көрөзүлгө ажилдарын, күш-ажылдын бүдүрүлгүлүгүн өстүр-ерини, орулга талазы-биле планын ошталдарын күүсет-тенин. Ажилдап кирер тудуларга болгаш объектилерге ачка-херешини мөңнээр, ол тудуларын материал-техниктиг болгаш күш-ажылды курлавырлар-биле хандыр талазы-биле ажилдар челир кылдылган. Ош түнелелде челир кылдылган тудуларын хемчээл эртен чымын 17 млн. рубльге өскөн.

Чоннуң амыдыралының материалдыг болгаш культурулук деңгээлин бедидери

Улус ажил-агыйынын бүгү адырларында ажилдап турар-ларын саны чыл дүзүзүндө 0,8 хуу өскөн. 1980 чылда ажилдарын болгаш албан-хакчыларын ортумак ажил

төлөври 161,1 рубль болган. Материалдык шааналды фоч-дугуна чыл дүзүзүндө 5,8 млн. рубльди талган.

Чурттакы чонун ажалга кассаларына салымшкынары-нын хемчээл 1979 чылда тургустунган 3,0 млн. рубльге көтүлгөн.

Күрүне болгаш кооперация салымшкы үрүмкөп садыр ба-раан саарыкта, иштинин хемчээлдези кырыштыр алырга, 246,9 млн. рубль чеккен болган 1979 чылдагы деңгээлге, 5,7 млн. рубльге, азы 2 хуу улгаткан.

1980 чылда үрүмкөп садыр бараан саарыгызынын пла-нынын күүселденин республиканын кол-кол садыг организа-цияларына хамаарыштыр көргүзгөргө мындай:

Республикага иштин-биле	246,9	100,6
Садик министерство	100,2	102
«Тыва даг-дуг» АХК	15,2	98
«Тыва сүт тудуг» трест		

АХК

Антка эргелели	1,7	108
Сөзөмөчтө	1,6	100,9
Сөзөмөчтө	1,7	105
Респондент	119,7	100,4

Үрүмкөп садыр бараан саарыгызынын чыл планын Ам-дырал хандырылган министерство, Көдээ ажил-агый минис-терство, Чурттага-коммунал ажил-агый министерство, чурт үлетпүрүнүн эргелели күүсеткен.

Күрүне болгаш кооперация салымшкы аны-агы бараан-нарын сатыныкын хемчээл көргүзгөргө мындай:

АШ-ЧЕМ БАРААННАРЫ	
1980 чыл	1979 чылда хуу-биле
Тараа продукттары	105
Балык балыктан кылган продукттар	126
Унш үзү	95
Маргарин продукция	106
Чалан сүт продукция	107
Быштак	107
Чуурга	101
Чигир	106
Кондитер кылыгы	103
Шай	115
Картофель	102
Ногафал	91

ҮЛЕТПҮР БАРААННАРЫ

Иштинде келер хеп, хептер, постер	108
Трикожа кылыгы	94
Уктар болгаш ук кылыгы	99
Хөм иштер	109
Шагаан болгаш шил сагалар	100,2
Саван болгаш синтетиктиг чуур чүлдер	103
Мебель	105
Соодукулар	104
Хеп чуур машиналар	132
Электрлиг ылысостар	82
Шактар	100,7
Фотоаппараттар	105
Мотоциклдер болгаш мотороллерлер	88
Чата-тергелер болгаш монопелер	107
Радиоприемниктер болгаш радиолар	108
Телевизорлар	82
Чик автомобильдер	83

Бараан саарыгазы өздөстөй болжажы, чамдык бараан-нарга чурттакы чонун хергелелери ам-лаа долузу-биле хар-дыттылган турар.

Республика чыгыралыг үлетпүр бүдүрүлгелери садыг ор-ганизацыларыга калбак хергелелер барааннарын бүдүрү-бэринин планын 96 хуу күүсеткен, ош иштинде чурт үлет-пүрүнүн эргелели — 96, ошар чурт үлетпүрүнүн эргелели — 100 хуу күүсеткен.

(Агрономнарның республика
чөвүлел хуралындан)

3-кү арын ● 1981 ч. ● январь 27

Полн. АССР-диг. Министрлер Чогулундун Ном үндүрөр чар, полиграфия	болгаш ном садыкын	газет-биле эргелелини	типографиясы (Кызыл, Шетилини болгаш Көөрөңкө кудачынан, бажын № 1)	ТС 00000
---	--------------------	-----------------------	---	----------

УЛУСТУҢ АРТИЗИ

Кара чыгыс ады беш кыжынын кулаанга дикчаларга, бүгү чоңуң адырыңа чыгып турар ховар кижилер тургулар. «Владимир Оскал-оол» дептерге, тыя чоңуң уран чүүлүң делегетте дыйын тараан ады-сураа база дымчалып келир.

Владимир Базыр-оолович Оскал-оол бүгү алаан хары харлап турар. 1973 чылдын март айы Владимир Базыр-оолович бистин Алдан-маалык аттыг турт-шынчыл музейине моорлап келген. Чон-беле ужурашты. Бир шак болур дээ ужурашканы беш шак уламчылдык база катеп сактап келди. Болуптур тергочеря Хөдөргейин-даа дуга-йыла сасып, даштык туртарга чоруп чоранын дуга-йык озагай солун болду, цирк артынын бир хүн эвеш дээр-де 12-14 шак ажалдарын ол база чугаалады. Язы-бүрү айтырларга солук, каттырларга кылдыр харылап-даа турду. Музейин хаар деп барганда, хмык чоң сурагы арты-беле ам байырашты. Чыгыс ол ужурашканы беш Владимир Оскал-оолдун калдык-даа кижилерин сорунда деп бодунча хаара туруптур уран-мерген артынын көргөскөн.

Владимир Базыр-оолович кара барымын ах сазычылдык ораал кал бөлүнү менче сууду. Сурагыт артынын калдык белек берген чугаалап керди. Ол-аагы далаз парзын хаар кой Алды номуптур «Москва ширин» деп эвеш болду. Келерге казатп уштурган. Чурк бүрүзү яны-бүрү өлүктү. Ол болза Владимир Базыр-ооловичин удуру-кып цирк болуптур Америкага барып оюн көргүзүп турганынча программаны болгон. О-кыч-прог-манын бир арчылда шак мур-р бижип калып. «Чыгыс, чер-чүртүм Кеня-Досанга, РСФСР-ниң болган Тыва АССР-ниң улуустун ар-

тизи В. Оскал-оол, март, 1973 ч.

Шын чүе, Владимир Базыр-оолович чыгыс чер чүртүгү бис. Хөдөргейин оолдору бис. Ада-пелерин ааллары кады-кожа чурттан чоразы. Оон улуг акызы Бүрөкэй азы-беле шөлөтөп келген, бичил чантарга конфеталар үлөп берип турганын-даа билер мен. Ам чал-ла үш харлап турар «Хөдөргей» совхозка чоога чаа чорум. Оскал-оолдун улуг даайы 78 харлыг Сат Тооуучу-биле база ужурашты. Тэрээн чүрт дээш дайылдажып

чораш, азы-тыны берген — Сат Бүрөкөйин. Кулар Доңгутуу, Сарылар Кан-чыр-оолдун. Кара-Сал Кош-кар-оолдун тураскаалык база көрдүм. Эки тураларынч экини чораш Сарылар До-пуйога Часкалдын азы-беле бир пионер отрядын алаар деп турарын база билер алдым. Бо бүгүн чүе бижип олур мен дээр болза, Владимир Оскал-оолдун ады-санын Хөдөргейин чоңу дайын шөлөтө түлүмү чораш оолдарынч ады-биле чергелештир адыл чорашарынч турар чүе бо-

ду, улам тода чугаалаарга, чоңуң огул деп хүмүктелди барымдаагы олдуру.

Улуг-Хемин артындай Неа-лемин эркине байырладым чагазын шөлөп, ам бо хүн-перде Ленинградта оюн көргүзүп турар улустун артынын алдан хар харлаанынча алга-йыраалымын салып, Оскал-оолдун артынын ам-даа кайганын чезишкенин билер болу-леп күзүлүмү илереппе ор мен.

Кижик кижик хирезинде, халы торгу чаадыла, дийр. Мен хире-шам-биле ат-сура-гыт кижилер дугайында чам-лык чүүлдерин бижиптир мен. СССР-ниң улустун арты-нын дугайында бо шүдүмдү 1974 чылда бижип мен.

ОСКАЛ-ООЛДУҢ ЭПИГРАММА

Артист оолдар, цирк оолдар Авангардын канчаар ою! Адам-өгөн ирларынны Аалгазын сүзүп кылган. Шокар-шокар топкаторлар Солугулап ойнай бээр. Шенин чезе чергелештир Челин-частып турганын.

Боор. Цирк оолдар, артист оолдар Шиндиге канчаар ою! Демур сыман кылап турар. Дээрде халып чораным.

Боор. Халымын чыпп ойнай бээр.

Хал кылаан телерин боор. Октаан тавак туруп турар. Ола төпкөн эир деп боор.

Артист оолдар, цирк оолдар Адааргалды хайыктырар! Оскал-оолдун эирлерин Октаргайын кезип ойнааш.

Совет Тыва алдар-адым Чорашарларды көдүргөппер. Бармамылар Америка-даа Магадаштын сөгүрүппер.

СССР-ниң улустун артын Владимир Оскал-оолга: «Чо-руукар чогузун» деп база ка-тап сөгүлөппер.

М. КЕНИН-ЛОПСАН.



Тыя-бүрү МЕДЭЗДЕР

СЪЕЗДИГЕ ТУРАСКААТКАН

Совет Армиянын болгаш Шериг-Далай Флодунун 83 чыгыла тураскааткан камга-ла-массалык ажалын айы бистин республикада эгезан. Оон сорулгач болза СССР-ниң Ческетиг Күштеринин маалырыг чалыңдарына аныктарын кижиздире, чурт-патры чоңуну орутууга шериг-патрыоттук болгаш камгаала-массалык ажалы илестейки-дери болур.

Аныктарын шериг дабын эртеринде белеткериңе база ала айткан хемчегерини организастарына ДОСААФ улуг роулу ойнаар. Неликс-дун школарынга кээ өөр-кү оолдар болгаш кыстарга эрсеок чугула чүүлдер бар. Олар чугас күш-дамыр талазы-биле дадылар эвес, шериг мергешчилер чакыттарын билеп алыр.

Камгаала-массалык ажалын айы чоруп турар уеде шериг нэмылг болгаш шериг нэмын чезиңерини селгитер, шериг-спорттук оюннар болур. Оон алында дайынны хоочуннар, дайынчы болгаш политиктер белеткелдин тергенинери да-биччылдык-биле ужурашар.

«СЭКП-ниң XXVI съездинде төлөтүп ужуражыр» деп кыйгыры-биле ай эртин турар.

СОЛДАТ ООЛДАР ЧАНЫП КЕЛГЕН

ЖИТОМИР (СЭТА-нын коор. А. Янушевский). Шериг халыкты чырып келген оолдар тараажага тураскаат-кан байырладып кол маалы-лары болу бергенер. Шалы-ым күш-ажыкты аныктарына областын сурагыт тараажа-лым, дайынчы хоочуннары азы-карарын турганын.

Дүүгү шериглерге оларын дайын келген хүндүн эгезеп эвештиргенин салганын. Облас-тын колхозтарында болгаш совхозтарында тургустунга тусай чүүлдер ол айты-рымын бир дугаарында холга элгитер. Оларын активизи-ря — муракка ажалынын, дүржүлгүлүг дэргинчилер аныктарга меланжаторлар курстарын, амык, тарааж-кык университетин организастарында кижиздирер. Дик-кей ажал-агылар дүүгү сол-даттарга хуу бажып-балат-туруп алыры-биле ахша-тер-пелерин эвештир берип, хари-лаа чамактары боттарынч ахша-темгерин-биле туруп берип турар. Оон алында суур бү-рүдүс оларга селгиткен таа-жыр ажалы дараан тыл берип турар.

Бо кижик уш областа аны-ктарын үш чүс ажал зрен-о-лары организастаттыган.

Боттарын амыдыралык болгаш ажал-ажын Зай-бай-Хөдөгү суурнуң мыйш зоволуң ажалчылары киле экраныга көргөппер. Бодунун коллективиниң онту беш чылда чедип чалган чедикшинерин анык тырттырыпна чам-лык-шылдыг ажалын Вениамин Гуров тырттырган чүе-дир.

Аараан чаш уругуну хай-гаараары-биле, оон иштинде ие кижиздире уругу эми-лел-ге кады чыдып эчидире-биле иштин диктаантыган чурум буугаар эми бөлөтенин, бир эвес чаш уругунуң нелиппе, өк-бүлөзүнүн өске-даа кежигүнүнү кижиздире чок-ка, оларын ажалдан хоста-райн хайгаараары болуңмас болза кичараа тыспыр.

Арааң чаш уругунуң нелиппе, өк-бүлөзүнүн өске-даа кежигүнүнү кижиздире чок-ка, оларын ажалдан хоста-райн хайгаараары болуңмас болза кичараа тыспыр.

Арааң чаш уругунуң нелиппе, өк-бүлөзүнүн өске-даа кежигүнүнү кижиздире чок-ка, оларын ажалдан хоста-райн хайгаараары болуңмас болза кичараа тыспыр.

Арааң чаш уругунуң нелиппе, өк-бүлөзүнүн өске-даа кежигүнүнү кижиздире чок-ка, оларын ажалдан хоста-райн хайгаараары болуңмас болза кичараа тыспыр.

Арааң чаш уругунуң нелиппе, өк-бүлөзүнүн өске-даа кежигүнүнү кижиздире чок-ка, оларын ажалдан хоста-райн хайгаараары болуңмас болза кичараа тыспыр.

Арааң чаш уругунуң нелиппе, өк-бүлөзүнүн өске-даа кежигүнүнү кижиздире чок-ка, оларын ажалдан хоста-райн хайгаараары болуңмас болза кичараа тыспыр.

Арааң чаш уругунуң нелиппе, өк-бүлөзүнүн өске-даа кежигүнүнү кижиздире чок-ка, оларын ажалдан хоста-райн хайгаараары болуңмас болза кичараа тыспыр.

Арааң чаш уругунуң нелиппе, өк-бүлөзүнүн өске-даа кежигүнүнү кижиздире чок-ка, оларын ажалдан хоста-райн хайгаараары болуңмас болза кичараа тыспыр.

Арааң чаш уругунуң нелиппе, өк-бүлөзүнүн өске-даа кежигүнүнү кижиздире чок-ка, оларын ажалдан хоста-райн хайгаараары болуңмас болза кичараа тыспыр.

Арааң чаш уругунуң нелиппе, өк-бүлөзүнүн өске-даа кежигүнүнү кижиздире чок-ка, оларын ажалдан хоста-райн хайгаараары болуңмас болза кичараа тыспыр.

Арааң чаш уругунуң нелиппе, өк-бүлөзүнүн өске-даа кежигүнүнү кижиздире чок-ка, оларын ажалдан хоста-райн хайгаараары болуңмас болза кичараа тыспыр.

Арааң чаш уругунуң нелиппе, өк-бүлөзүнүн өске-даа кежигүнүнү кижиздире чок-ка, оларын ажалдан хоста-райн хайгаараары болуңмас болза кичараа тыспыр.

БОТТАРЫН КӨРГӨННӨР

Ол заводка чээрби чыт мур-нуңда кинокамералык чедип келген. Ол үшүн дүржүлгү коллектинден-даа, камера-зындан-даа Гуров чырылбап.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

БОТТАРЫН КӨРГӨННӨР

Ол заводка чээрби чыт мур-нуңда кинокамералык чедип келген. Ол үшүн дүржүлгү коллектинден-даа, камера-зындан-даа Гуров чырылбап.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

БОТТАРЫН КӨРГӨННӨР

Ол заводка чээрби чыт мур-нуңда кинокамералык чедип келген. Ол үшүн дүржүлгү коллектинден-даа, камера-зындан-даа Гуров чырылбап.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.

Л. ФАДЕЕВ, СЭТА-нын коор. Чита.

Оон тургускан фильмери дикка хей. Оларын аразында «Тилеке хуу» деп лента кижиздире турар. Ийла чы-рык чер кырында ам чок хо-очуннарын чырыктыгы өвүр-хевир артып калган.



ШЫҢ

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 24 (14122)

1981 чылдың январь 30, пятница

1925 чылда
үндүзлөттүгөн

Өртөз 2 көз.

ШЫНАР-КОЛ КӨРГҮЗҮГ

Совет кижилер онгу беш чылды чединшикниң дооскаш, он бирги беш чылче бүүрүлдүг кирипкен. Ээлчеглиг беш чылда болгаш 1990 чылга чедир үе чурттуң экономикаг болгаш социал хөгжүлдөөнүн кол угландышкынында айттыганы улуг сорулгалар совет улусту сорук кирип, чаа-чаа күш-ажылчы чединшиктерге кыйгырып турар.

Партияны XVIII область конференциязынга болгаш республиканың партия-ажыл-агый активниң чоокта чаа болган хуралыга эрткен беш чылдын түннелерин үндүргөн, чаа беш чылда болгаш 1981 чылда сорулгалары тодаралып, бедиткен социалистг хүлээлгени хүлээп алган. Республиканың ажылчы чоннары планын даалгалары болгаш социалистг хүлээлгелерин хуусаадан эрте күүсөдүр дээш, СЭКП-ниң ээлчеглиг XXVI съездинге күш-ажылчы белестерин сөңсөөр дээш кызымаккай ажылдап турар.

Он бирги беш чылдын кол сорулгаларының бирээзи продукцияны, сан көргүзүлгелерин-биле чергелештир оон шынарын улам экижидер дээш демиселди уламчылаары болур. Продукция шынарының байдалын тодаралдыр көргүзүлгелерин бирээзи дээди чертерин продукциянының нинти хемчээли болур. Ылачаарга продукциянының нинти бүүрүлгезинде нинди көргүзүлгүн үлүү 1 хуудан эвээш болган. Чурттуң нинти деннели-биле алыр болза, бистин республика бо көргүзүлгүн талазы-биле 10 катап хожудат турарын айтыр ужурлуг.

Эрткен чылын республиканың чүгле ийн бүүрүлгө черлери: Кызылдың дааранылга фабриказы болгаш эт комбинаты күрүнениң Шынар демдектиг продукцияны кылып үндүрүп турганы — продукция шынарының байдалы кандыгы деп чүве оон тодаргай-дыр. Оон чылдагынаарының бирээзи болза шынары башкаарының комплекстиг системаны үлөтүр бүүрүлгө черлеринде ам-даа чогуур деннелге чедир неперетпей турарында болур. Ындыг депшилгелиг органы «Тыва кобальт» комбинат республикага эн баштай ажылдап эгелээн болгаш шынары экижиктенгенден 6 мун ажыг рубль камналганы алган.

Республиканың үлөтүр бүүрүлгө черлериниң хөй нуруузуна шынар айтырымче кошкак кичээлгил салып турарының чиктерин хөйну көргүзүп болур. Эрткен чылын «Тыва даг-дугу» комбинаттың коллективниң социалистг хүлээлгелеринде продукцияны шынарын аттестасташкыга киригеш, күрүнениң Шынар демдээн чедип алырын айткан турза-даа, оон удуртукчулары бо талазы-биле чагыс-даа хемчег албаан. «Каа-Хем» разрез 100 мун ажыг тонна, тодаргайлаарга нинти хемчээлдин 12 хуу хөмүр-дажын техниктиг негелдеге дүүшпес кылдыр бүүрүп үндүргөн. Кызылдың туулубу заводунга үрей кылышкындан 50 мун рубль ажыг каража болган. Кызыл-Мажалыктың туулубу заводунда байдал база оон дээрээдес. «Тудуг кезектери» комбинатка эрткен чылын шынар экижидериниң 48 хемчеглерин боттандырып чорударын көргөн болза-даа оон чүгле 22-ин азы 50 хуудан эвээжин бүүрүлгө боттандырып чоруткан. Ылаң чапал кылдыр бүүрүлгө черлеринде, ылаңгыя Шуурактын ыаш пунктузунда, Улуг-Хем ыаш үлөтүр ажил-агыйында, республиканың элээн хөй ыаш ажил-агыйларында болгаш үлөтүр комбинаттарында продукция шынарын бедитериниң көсүк базмынарын кылбайн турар.

Массалыг хергелелдин болгаш ажил-агыйга чугула барааннарының шынарын бедитер дугайында эрткен беш чылда партия болгаш казактын чугула доктаалдары хүлээн алдынганы быдынгыр. Ындыг турбуже чамдык министрстволарының, ведомстволарының болгаш бүүрүлгө черлериниң удуртукчулары ол айттышкынарын күүсөдүрүнн боттут хемчеглерин албаан, ындыг байдал бо-даа чылын үргүлчүдөп турар.

Чамдык күш-ажылчы коллективтерин партия, профвеле болгаш хөй-ининиң организациялары социалистг чарыштын организастап, удуртуду шынар айтырым кол негелделерин бирээзи болдураары чедип албайн турары дыка четпес. Кызылдың алгы заводунда, аш-чем үлөтүрүнүн, Респотребсоюзун бүүрүлгелеринде, «Тываобувь» каттыжышкынында, Кызыл-Мажалыктын эт комбинатында, балык заводунда калбак хергелелдин барааннарының шынары ам-даа кууду, хөй сааныг продукция брактаттынып турар. Чижээ, алгы заводунга хыналда үезинде бродни индиктерин 90 хуузу, «Тываобувь» индиктериниң — 20 ажыг хуузу брактаттыган, аш-чем үлөтүрүнүгө үрей кылышкындан каража 4,7 мун рубль болган. Сельхозтехниканың күркөмнелиниң бүүрүлгелеринге септээ техниканы хыналдага киригеш машиналарының 57 хуузу үрей кылышкынаары болган күрхайгааралды тыва лабораторияның отчелудун көстүп турар.

Күш-ажылчы коллективтерин удуртукчуларының партия, профвеле болгаш хөй-ининиң организацияларының кижизидикчи, практиктиг ажил-чорудуга эн сөөгүтү бедик түннелдерин чедип алырыңче, продукция шынарын бедитеринче угландат турар ужурлуг. Шынар дээш харысалганы чүгле удуртукчулар, специалистер эвес, харыч база кижилер бүүрүлгө ханызы-биле медереп билген турарын чедип алыры негеттинип турар.

СЭКП обкомунда ТЫВА АССР-НИҢ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫНЫҢ СОЦИАЛИСТИК ЧАРЫЖЫНЫҢ НЕГЕЛДЕЛЕРИНИҢ ДУГАЙЫНДА

СЭКП Тыва обкомунун бюрору Тыва АССР-ниң ажилчы чоннарының 1981 чылда социалистг чарыжының негелделерин СЭКП обкомунун килдистериниң, республиканың Министрлер Чөвүлелиниң, профбөлчүлөлдүк болгаш ВЛКСМ обкомунун кирип келгенин бүүрүлгө бадылаан. Ол талазы-биле чогуур доктаалды хүлээп алган.

Социалистг чарыштын негелделерин коллектив бүүрүлгө, ажил-ишчи бүүрүлгө чедириниң талазы-биле калбак ажылды чорударын, алган социалистг хүлээлгелериниң күүсөдүрүнн канчаар чоруп турарын чер болганга контролга алырын, социалистг чарыштын түннелдерин чогуур үезинде шынарыг үндүргөн турарын хандыраары СЭКП обкомунун килдистеринге, республиканың Министрлер Чөвүлелинге, профбөлчүлөлдүк, ВЛКСМ обкомунга, министрстволарга болгаш ведомстволарга, СЭКП хормонунга, райкомнарынга, партияларга, хормоннууларга, улус депутаттарының мадээ болгаш суур Советтеринге, бүүрүлгелерин, органи-

зацияларын, совхозтарын партия, профвеле комсомол организацияларыга ол доктаалда дааскан.

Социалистг чарыштын тилкелчелери болган районнары, бүүрүлгелерин, организацияларын, совхозтарын шаңгалмактарын көргөн.

Социалистг хүлээлгелерин күүсөдүрүнн канчаар чоруп турарын бүүрүлгө чарыжылар, мурнакчы коллективтериниң, бүүрүлгө мурнакчыларын дуржулгазын пропагандалап, социалистг чарыштын организастар талазы-биле партия, совет, ажил-агый болгаш хөй-ининиң организацияларының ажилын чарыжылар республика солуннарынга, телевидение болгаш радио дамчыдылга талазы-биле күрүнө комитетинге дааскан.

(Республиканың ажилчы чоннарының социалистг чарыжының негелделерин бо солунуң кийги арнаында парлаан).



Кызылдың дааранылга фабрикасында съезд мурнунда социалистг чарыжында М.Е. Потылицынага удурткан даараныкчылар бригаданы мурнуку одуртуду чоруп, эрткен онгу беш чылдын доозукчу чылынын планын онаалдазын 103,5 хууга күүсөткөш, ам ола темп-биле күженишкениң ажалдап турарлар.

Тус-түс даараныкчылар арнаында бедик көргүзүлгү чедип ал турарларын бирээзи Вера Акимовна хамааржыр. Ол эрткен чылдын хууга бүүрүлгө планын 153 хууга азы бүүдүн чартык норма кылдыр күүсөткөн, бо хүнерде чарыштын мурнуку одуртуду эдеш турар. Мурнакчы даараныкчы съездиниң ажилтынар хүнүнче чедир бо чылдын бирги кварталының планын күүсөдүр деп шийтирдиле.

ЧУРУНТА: даараныкчы В. Акимовна.

В. КАРА-САЛДЫҢ ФОТОЗУ.

Хойдан-на хураган дээш

ХОЙЖУЛАРНЫҢ ЧЫМЫШТЫГ ИЖИ

Эрзин районда «Шың» болгаш Улуг-Хем районда «УТКА 25 чылы» совхозтарының хойжулары СЭКП-ниң XXVI съездин төлөтпүтүкү-биле он бирги беш чылдын баштайгы чылында улуг хойну баш санын кыштан менди камгалап алырыңче, хой бүүрүлгөдүн хураганны бүрүн доруктурарыңче республиканың бүүрүлгө хойжуларын кыйгырткан. Үстүнде айткан мурнакчы ажил-агыйларның хойжуларының эгелечин чорудуу-биле совхозтарын хойжуларының ортузунга «Хой бүүрүлгөдүн» — хураган дээш» деп кылыш-биле социалистг чарыш калбарган.

Ам хойжуларда чымыштыг үе—хөй оолдаашкыны кидин түлүк. Бо чарышка хойжулар кандыг түннелди чедип ал турарын солунуң дааранында бөлүк материалдары чугаалап турар.

КЫРАЛАН АЖАГА-ЛА КЫШАТ
«Хойдергей» совхозтун хойжулары партияныкы ээлчеглиг шуулганын төлөтпүтүкү уткуу, ажилга бедик көргүзүлгелер чедип алыр дээш, бо хүнерде кезээ, кызымак ажылдап турар. Совхозтун дөңсөөрү Кара-Сугда элэй хөй кодал хойлар кыштан турар. Ында хойжуларын ажил-ишчи хайнышкыныг. Мал кыштаг-лашкыныг байдалы экки. Кышталарың кайжа-хоралал күүнүк ыяк септес чыгылаан, чаш хураганнар доруктурар чыгып оран-саваны белеткөө. Мал чедириниң четпес-биле дүүжүргөн. Хойжуларын амырал хандырылганын экижидер.

Хойжу Лопака Комбуну хойлары хур кыштан турар. Бо малчыны он бирги беш чылда баштайгы чылында улуг хойну баш санын 98 хуу камгалап алырын, хой бүүрүлгөдүн хураганны менди доруктурарын, бир баштан на 2,2 гадукту кыргып алырын, 10 тонна өдөкти бөлөрүн, 10 тонна септесин белеткөөнүн хүлээлгөн. Ам хойжуңуң кодалында 353 хойла 138 хөй төрөзү, чаш хураганнар онча-менди доруктурар турар. Малчыны уруу Кара-кыс ийн чыл улаштыр атайыңа дузалалып, сакмачылаан келген. Ол ам база чаш хураганнарын азырап өстүрүп турар.

Оон ырак эвесте хойжу Куулар Каваанык хойжы турар. Бо малчыны хуулазын бедик үлүг хойжу болгаш оон чаш төлү бүүрүлгө менди камгалап алыр, 10 тонна өдөкти бөлөр, 20 тонна септесин кезер, өдөк-кыштаан септес

алыр. Ам оон кодалында 300 ажыг хойнуң күш-денгели күсүкү хөдөөр шыраак. 148 хөй төрөзү, мына хураган менди доруктурар турар.

Оон мышка хойжулар Куулар Хойр-оолдун кодалында 132 хөй, Монгуш Каваакан-нында—140 хөй төрөзү, хураганнарын менди алдынган. Бо кодаларда-даа хойлар хур кыш алыр турар.

Хөй оолдан турар кодал бүүрүлгө сакмачылар четкилдигелер, малчыларга дузалалып турар.

М. КАЙГАЛ-ООЛ.
Чоюн-Хемчик район.

СПЕЦИАЛИСТЕРНИҢ ХҮЛЭЭЛГЕЗИ
Бистин «Чаз орук» совхозтун мал ажилының тускай эртемчилери эрткен берге кыштын кичээлдеринден чогуур түннелди камгалап, бо чылын малчылар ортузунга ажылды күштедирген.

Совхозтун малчынары СЭКП-ниң XXVI съездинге төлөтпүтүкү уткуу дээш, он бирги беш чылдын баштайгы чылында нинтинин малын кыштан хур ажыраарын, оон чаш төдүн менди алырын хүлээлгөн, кызымак ажылдап турар.

Бо хүнерде хөй оолдаашкыны массалык чоруп турар. Сохота нинтинин-биле 2576 хөй оолдаан. Оон 2579 хураган менди алдынган. Чижээ, дорук хойжу бригадала хөй хөй оолдаан. Ында Тамара Дамбаалай 180, Мира Чамзын-оол 210 хөйла хураганны онча-менди доруктурар турар.

Хөй оолдаашкынының үезинде мал эмирлериниң ажалы база улуг. Чаш хураганнарын шунтузун шийтеп көөр, аарыг.

М. КОГАР.
«Торгалы» совхозтун Ка-лай-Бажы бригаданың хойжуу.

Хөй район.

НОМНАРНЫҢ МААДЫРЛАРЫ — КУШ-АЖЫЛДЫҢ МААДЫРЛАРЫ

Амгы ажилчы амгы дугайында шыгарганга чогааларын Бүгү-сендел көчүрүзүңүз лауреаттары чогаалдары 28-те Москвага. Эвилелдер бажыныкы Колонналыг задынга боттарының чогаалдарының маадырлары—куш-ажылдын кижилери-биле ужурашкан. СЭКП-ниң XXVI съездинге тураскааткан социалистг чарыштын мурнакчылары, коммунистг күш-ажылдың шалымчылары, беш чылдын маадырлары — чурттуң элээн каш хоорайларында аалчылар кезээге киришкен.

ВЦСПС-тиң даргазы А. И. Шибазов коруденин тилкелчелери литераторларга байыр чедирген болгаш чогаалчыларын күш-ажылчы коллективтер-биле харылаа-зы көрүлдү үезинде улам быжыкканын ол демдегелешкан, тилкелчилерге Бүгү-сендел көчүрүзүңүз лауреадның дипломын болгаш демдектерин тывыска.

Бистин чуртутустан литература уран чугуу бистин интеллигенция кол тургузуку

кужу — маадырлыг ажилчы амгы дугайында чаа солук, таланттыг чогаалдар-биле доозунган деп, СЭКП-ниң Чогаалчылар эвилелини баштаар черини бирги секретарь, конкурсту жюри даргазы Г. М. Марков демдегелди.

Лауреаттар болган чогаалчылар А. Плещин, П. Проскуряков, В. Попов, Г. Коновалов болгаш ескелер-даа боттарының чогаалчык палларың кезжениң кижикчилеринге—боттарының келер үезде маадырларына тамыштырган.

Ажилчы кижини күш-ажылчы, эрес-маадырлыг чорукче сорук кирип турар номна-рының оржежок кутулазының дугайын «Зимя труда» заводтун мурнакчы ажилчыны В. И. Каминиң чугаалаан. Бистин маадырлыг үезинге дүжүгү турар номна-ры чогаалдыгы чединшиктерин чогаалчыларга ол күзүң.

(СЭТА-ның корр.)

Мал ажылы—шалымчы фронт ҮЛӨТПҮРЖҮ ҮНДЕЗИНГЕ

СЭКП-ниң XXVI съездин төлөтпүтүкү уткуу дээш малчынарының социалистг чарыжы улам калбарып турар. Мурнакчы дуржулгазы болгаш үлөтүр технологияны непереттеринге үндүрүлгө, продукция бүүрүлгө фермаларын ажил-ишчилери улам өстүрүп турар. Бирги кварталда сүтүтү, ээти, чургаалары, дүктү күрүнө саадырың планын хуусаа бетинге, коммунисттериниң съездин ажилтынар хүнге чедир күүсөдүр сорулганы олар салган.

Эн эки көргүзүлгелерин ажил-агыйларын дуржулгазын дугайында СЭТА-ның корреспонденттериниң амынамын турары болза:

КАЛУГА. Областың малчына-ры Күрүнениң В. Цветков аты-укса заводтун саамчылары болу берген: олар никтен-не хүн бүрүн он үш килограмм сүтү ортумас-биле алыр турар.

Күш-ажылды эки организаста-лаа, мал чедирини билдирип ажиллап турары—чедип алынып үндүрүлгө. Ажил-агыйлар фермаларында хүн чуртуун шыганды сагып турар. Ажил-херетти кижилериниң ма-териялдыг согууларың хөй-ныктырып келер кылдыр организастаан: саамчыларын, мал чедирин дажылаар ма-териалдарын күш-ажыл те-левириниң нинти алыс түннелде хамаарылгалыг кылдыр түргүс-кан.

Куруксаа заводтун фер-маларын ажил-ишчилери бо чылын никтен-не беш мун килограммдан эвээш эвес сүтү саадырын хүлээлгөн.

ОРЕЛ. Ливенский хаванна-ры семирги чедириниң тала-зы-биле ажил-агыйлар ара-зыны комплексиңиниң коллек-тив чаа беш чылда ажилчы-эки эгелээн. Тус бүүрүлгө 105-тен эвээш эвес килограмм де-зилгил баштайгы болук хаван-нарын эт комбинатынче чо-руткан.

Ливенский хаван семирги комплексиңиң—ол казы де-зил-кээрде эн улугларын бирээзи болгаш Орел областың, Кара-эвес хөрүлүгү зонаны еске-лаа дыка хөй областарының малчынарың мурнакчы дур-жулгазын шокаалап апарган.

Комплексиңиң коллективни күрү-нөге продукция саадырың бирги квартал планын СЭКП-ниң XXVI съездиниң ажил-тынар хүнүнче чедир күүсөдүр төлөткөш.

ХМЕЛЬНИЦКИЙ. Камени-Подольск районун Чапал аты-укса колхозунда хөй ажилчы

талазы-биле бирги черин «Чо-дураа» совхозтун Чооду Ба-кара удурткан Хаара-Тей сүт-бараан фермасын алган. Алаа СЭКП райкомунун, райкуку-комун, кезээ ажил-агыйлар профвеледерин райкомунга болгаш ВЛКСМ райкомунга шийтерип Кызыл тутун тывыс-кан.

Райондун шийтерип чаа чылым биле багыт эвес эгелээн. Олар СЭКП-ниң XXVI съез-динге күш-ажылчы белестик, төлөтпүтүкү уткуу дээш дүжүгү ажилдап турарлар.

Парком болгаш кезээ Со-веттик күүсөдүрүнн кезжиги-нерин, сурдаа атактаарга-ларын кодан бүүрүлгөдө бы-жылгаан.

Быштагашкынының хур-чазай эрттирер, малчына-рының ажилдарың-агыйлары-аңи экижидер дугайында док-таал кичээлгил салырыңче совхоз дирекцияныкы, илде-парткомунуң база кезээ Совет күүсөдүрүнн кичээлгил уг-лаадырган.

Ш. ОРОЖАН.
улус депутаттарының Ба-рыын-Хемчик район совет-ниң күүсөдүрүнн даргазы.

«Шыңга» парлаттыг соонда

«АМ-ДАА БЫЛААШЫШААН»

Ызыг эге-биле № 285 «Шыңга» парлаттыг кор-респондентия «Ден-Тере-ни» совхозта мал кыштагашкы-нында чедириниң шүүтүл-дөн. Ол корреспондентиям совхозтун паркомунга болгаш техниктиг чөвүлөге сайгырың көргөш, чедириниң эер та-лазы-биле чедириниң алган. Бо ажил-агыйының кожалында «Шепээр» совхоз-биле кыш-тагтар талазы-биле мардым-лыг болган ужурунда совхоз 8 кыштагын октябрь, ноябрь ай-ларда удур кылдыр ужура та-варышкан. Оларның шүүтүл-кыдыгын.

Малчың кодаларыңе мал че-

нин доозуу-биле чедирген, дус-ту хире-шаа-биле дүжүргөн. Хойжуларын амырал-ханды-рылаан ажилдер-биле хемчеглериниң база алган. Отту-лар мыйты, хөмүр-дашты мал-чынара чедирген. Ден-Тере-ни сурдаа маганниң сады-жылары совхоз машиназы-биле оларга четтеп, барааннарын сакмачылар хемчегин алган. Кадарчыларга почтаны, солук-сөткүлдүн ай-шаанда чеди-рип турар. Хойжулар шүүтү-сөпшастик хулаагени алган. Паркомунуң бадылан графичин баагар малчынарын доовторелдигени арттырып турар.

Туваның
Улусунуң
ВИБЛИОТЕКА
И. А. С. Пушкин

Национально-
краеведческий
отдел

ЧОННУҢ КАДЫҢЫ ДЭЭШ

Партиянын XXVI съездинде 1981—1985 чылдарда болгаш 1990 чылга чедир үеде СССР-ниң экономикалык болгаш социал хөгжүдөзүниң көл-үгүлүшүнүн калыптанышына деп СЭПТК-ниң төлөөлөй кадык камгалаа системаның хөгжүдөзүниң дугайында доктаамал сагыш салырын, чоннуң медицина хандырылганын, денелерин болгаш шынарын улам бедилерин тодаргай көрүп турар. Маңаа хамаарыштыр мылданган чүүлдерин болгаш моон согуларга туруп турар сорулгалары «Шынык» номчулурларын таныштырып бистин корреспондентимиз С. Монгал Уул-Хем район эмгекчилеринин кол эмчиси Карим Тасович Нуулардан дилээ:

— Йеет, партиянын XXVI съездинде СЭПТК-ниң Төлөөлөзүндө мындай оңурулар бистерин, медицина ажилдакчыларын, кичээлчилерин хаара туткан: «Кадык камгалаа алаан черлерин улам ийик калдырып, оларнын структуралык сайланыштарын, кичээлчилерин, кичээлчилерин тургузууларын көр. Кадык камгалаа алаан черлерин өн чүүлдер, инструмент херекселдер, медицина техникалар болгаш дерилдер, эч-херексел, транспорт база харылаа херекселдерин болгаш хандырып экижер. Медицина практикасында эртем-техниктиг чедишчилерин шапкынчыды болгаш кадык-биле шигээлдерин, медицина ажилдакчыларын күш-ажылын органдарына хепшилдиги хепшилерин, аргаларын ажилдарынын хемчегерин алыр. Эмгекте орунларынын ийик сагын 8-10 хуу көвүдээр».

Маңаа хамаарыштыр бистин эмгекчилерин өзүлде-хөгжүдөзү тодаргай. Эрткен 10-тууш чылдын эгезинде район эмгекчилер 130-ле орун-биле хандырып турган болза, ам оруннар сагыш чүгө Шагаан-Артыда беш 200 чедир турар. Тон район эмгекчилер сагавасаа Чоа-Халде 95 орунунг база бир район чергелик эмгекчилер, олар-да суурда тубсана-торой. Тогарыл-биле Арты-Узур суурларда ийи үчүстө эмгекчилер, 20 медпунктлар бисте чонун кадыкшылыга барган болуп келген. Оларнын ийиктиг Чоа Шагаан-Арты биле Чоа Чоа-Халде медпунктлар өрткен чылдарда ажилдаа кирген. Оң-биле чергелештир 1980 чылдан эгелен Чоа Шагаан-Артыда ийикти аарылар, уруглар, дикт баа херекчилер эмчилери хүдөө алышкынына чорудуп турар аларга. Чогуна ийикти анаа чинчээрин, сыгырт-рынын кабинеттери база ажилдаа эгелен.

Бүгү-өзүлдеги комсомолчу шалкыны туудууда 3 муу экиж кичи өмчүнүн үстүлде айткан дуадын ап келген. Ийик болжол, мында аарыг кичилер хүдөө алыр чер кызы болганын медицина ажилдакчыларына, өмчүнүн чогуу дууламчызын ап келгенерге таарымчалык байлаа алааш болуп турар. Район эмгекчилерин тава маңаа 1976 чылда салынган турбуже, ол чер ажилдакчы-биле кызылдары кал. «Шаго-нартыжастры» трест сөөк элдеп шылаар чүе болза, бо чылда 2 кат уруглар эмгекчилерин тууду доостур ужурулг.

Чоокчу чылдардан бээр эмгекчилерин материал-техниктиг баалаа база өзүп-быкыккан. Мурунда каш сагын өрөөлдерге алыр-бурт аарысларын

Болжорзектин судалы

СЭТА-НЫҢ КОРРЕСПОНДЕНТИЛЕРИ ДЫҢНАДЫП ТУР

Социализм чурттарында

БУДАПЕШТ. Будапештин Келенфелд болгаш Мурнуу вокзалдарынын арасында демир-орук шугунарнын электр-рижирин дооскан. Уагн дурту шодуг өвөс шугун найыс-сылдаа демир-орук шугунар-нын рационализиацияга чүгүлэ ужу-дузалам. Чөөн вокзалдын ажилын дыка чиге-дир арганы ол бээр.

Демир-оруктарын чаарты-рын, транспорт чексектерин амыг уенин хевирлеринче шигидерин, шигидеринин башкарында электрон-салаа-га техникалар негиздеринин калбак программалар Венг-рида төдөөдөр. Чүртүн де-мир-орук транспортунын мате-риал-техниктиг баазанын хөг-жүлөргө бо чылын күрүө 7,5 миллиард форинт акшаны берген. Чоа беш чылда чүкк-сөөктүлөзүн хемчөөл 12—14 хуу немер өвөр.

ПРАГА. Острава-Бария бассейнин шахталарында лазер техникалар болуп төг-рини эки кылдыр каргускан. Хемчөөлчирлерге оң ажил-дарын өртөөк чүгүлэ саг-маларын чыгып чок болгаш түргөн алыр арганы берип ту-руп, күш-ажылын бүдүрү-чүлү берип болгаш оңол-оч-дун болбостан.

Амгы үеде ына 14 лазер

машиналарын ажилдап турар. Чүгө чыгыш ыныл машина-ны ажилдаанында беш эконо-миктиг ажык 250 муу крон акша болган.

ГАВАНА. Кубада сафра — чигир үнүжүн ажаан азырын-нын болгаш сайыраа ажил-дарынын ийик түлүк үези. Куба экономиканын кол алы-ры — чигир үнүжүрүнү бу-гуу бүдүрүлгелери долу күчү-зүндө ажилдап турар. Куба-нын найыссыларында каш он километр ырай бөөрө-дө, чигир үнүжүрүн шолдеринде ажилдаан машиналар, чигир-оруктарыннын ийиктиг үн-гөң коолаалары чер болганда көстүп турар. Чигир үнүжү-нү сыптарын додуу чүдүр-гөн күчүлү чүкк машиналар-ын оруктарда шушкан.

Чигир үнүжүрүн кезикчелерин социалисттик чаржы-улам калбак негиздер. Кезил-денн өскө бүтү киржилчелери-нин денесинде күзеп турары баштайгы маалдары көс-түп келген.

Кубанын Компартиясы бол-гаш чааа амыг беш чылда чигир бүдүрүп мурундагы беш чылдыгында дендээр

ажык ажем ийиктерин аңаа кылдып үндүргөн. Югославияда совет са-дып алычтыга ажи билдин-гир. Югославиянын ийик фаб-рикалары чүгө өрткен чылын бешин Совет Эмгекчилер 12 миллион ажи ажем ийиктер-нин чоруткан.

УЛАН-БАТОР. Даабхан ай-мактын култура ордунун ансамблинде алыгы беш чыл-дык шалкыны атты тымыс-чылар. Сөөктү чылдарда респу-бликанын дыка хай хоорайла-рында ол концерт программаларын чоруткан. Ол коллектив-тин Совет Тывага өкн көргү-лүсүрү улуу чедишчилерин өрткен. Бот-тымынгар ар-тистерин өмчүнүн чартык миллион ажи кичи чоруткан. МАР-нын XVIII съездинде болгаш улус революциянын 60 чылыга утуктуур «Рево-люциянын ыры» дээр таа кон-церт программаларын ол аса-самбы белеткен.

Чүртүн бот-тымынгар ажи төс коллективтеринде улуусу деп аттарын тымыскал. Бо хуперде профилдеринин култура ордунун болгаш клубтарда бот-тымын-

ам олуи, чүртүн өкүл доо-райдарында болгаш моңуу-рында өртөмдөр анза ки-ришкен. Шуулганга кирген ийиктерде болгаш дыкаа-лыларда өртөн 25 чылда ала-туртуп философия өр-төмнүн чедип алышкыны-нары аналити берип, ма-нанын реалымын идеология-ны сөйлөзүп ийиктен.

Республикага политиктиг чырыкшыкын чедишчилер улам ийик калбартырын, марксизм-ленинизм классикте-ринин эи байлаа теоретиктиг романы өмчүнүн өртөк чүгүлэги конференция-ны киржилчелери, дендээр.

(СЭТА).

Л. И. БРЕЖНЕВТИН ЧОГААЛДАРЫН ИТАЛИЯДА ПАРЛААН

РИМ. (СЭТА). Эм Л. И. Брежневтин «Ленинни угушканын-биле» деп чогаал-дарын чедишчилерин паралаан Ита-лиянын хой-интинин улуу союураалы бол-дурган. А баштайгы ады тонарнын чур-туу номчулурлар хей-беле сагып ал-ганын база ол чогаалдар совет болгаш ита-ли уластарын бот-боттары билчиринин болгаш чынык болган оларнын найыс-сылы херезин быжыккаларын улуу салыш-кын болганын түс черин паралаагы дем-дөөлөн.

Совет удуруткучун чогаалдарын чеди-ши томука Л. И. Брежневтин 1978 чыл-да 1979 чылдын чыныгында чедишчилер ажилдары болган чүгүлэ кирген деп. Италиянын «Экспресс» рунити» деп ном паралаа черинин директору Ро-берто Бонько совет журналистер-биле бесалыкка чүгүлээн. Ол чо-гаалдарын чедишчилерин хой номчулур-лар Италиянын мажунчирлерин улуу со-юураалык-биле сагып ал турар.

Номчулур черин директорунун бола-лы бугаа алырга, чогаалдарын ол то-мука ийик номчулурларын оңа союура-галы хайыкчыларын эл хой чылдагаларын бар болуп турар. Хемчөөлчир мурунда кол чылдагалар — «Бичи» чер, «Катап тургуу-чун» болган «Кур» деп үш номнар че-диги томда кирген. Ол үш номнар «Эк-спресс» рунити» оон мурунда итали дыл кырында ийи уда паралаан турган. Л. И. Брежневтин чогаалдарын Италияда ал-даржып, сурагжаалын чедишчилер томга улуу

ИКП-НИҢ 60 ЧЫЛЫ

РИМ. (СЭТА). Римни Спорт ордунда болган 15 муу кичи киржилчелер ийик национал-дык митингтен Италиянын Коммунист партиянын тургустууларынан бээр 60 чылын ийиктей байыла-рын кол болжуну бол-ган. Чүртүн бугу чер бол-ганында келген ИКП-нын ас-тиччилер, Италиянын поли-тиктин өскө-дө күштеринин төдөөлөлдери анза кириш-кен.

Капитализмдин делегей тер-гилелерин аштырышканын бөр-дө дугарында таарым-тырган болган В. И. Ленин баштаан ажилын англынын делегейде өн баштайгы күр-незини эгезин салган Октябрь революциянын чалгытыга Италиянын Коммунист пар-тиянын төрүттүгүн дуга-нын утайып чоруп бис деп, ИКП-нын Чингине секретары Э. Берлингуар чылганнарга чүгүлээн.

Италиянын Коммунист партиянын Италияда өн-өс бы-

ФОТОКАЛЕЙДОСКОП

АКШ. Чурукта көрсүскөн самолёттун моторун электри энергиясы биле хүн батарея-лар хандылар. Моторун күчүзү чүгө үш айт күштү. Хүн батареяларын чалгынын кырында өтөп тургускан. Са-

молеттү Л. Мауро деп америк инженер чогаалып тургускан. Камера Пресс-СЭТА-нын фотозу.



БЕДИК ҮНӨЛӨӨШКН

ДАМАСК. (СЭТА). Фатх дээр палестина оргонашкын ТК-зынын кежигүү, Палестина-нын Национал чөвүлөзүнүн кежигүү Махмуд Аббас Пер-сид мугулдурун айымы чок чорутуу хандырынга хамаа-рыштыр совет саналарын бе-дик-биле үчүлгөн. Италиянын парламентарийлеринин мурун-да бодунун чогаалында Л. И. Брежневтин чүдүргөн ийикти-базы Персид мугулдурунун бассейнинин күрүлөргө бол-гаш улустарына хамаарыш-тыр Совет Эмгекчилер бун-ны чаагай бозалдарынын дугайын бүдүрүлгө херекчилер турар-дыр деп, М. Аббас ме-дедөөлөн.

Персид мугулдурунун нефти-л чурттарынын кырында дик-теден дикжир совет кичи-

САЛЬВАДОРДА ДЕМИСЕЛ ҮРГҮЛЧҮЛӨВИШААН

дайынчы белик арганын, дайын чорудаларын оларнын холбоштырып билдир динна-дыда демдөөлөн.

Революстүг чексектиг күш-терини шавар халдашкыны-нын салдары-биле бугу-ниги патриотчу үзүлгөн сол-даттары болгаш офицерлер чонуну талашкычтык ийиктиг кирген болгаш амыг үеде ийи-ти дайынга улуу түдүтү ту-рар.

Революстүг чексектиг күш-терини шавар халдашкыны-нын салдары-биле бугу-ниги ажи сагдыкшыкынче Ре-волюстүг-демократыг фронтун кылгырып бугулар Сан-Сальвадорун болгаш өскө-дө хоорайларын медресел ажилчынары ол ажи са-гдыкшыкына ийиктейлгип киришкен.

Чүртүе табышкын, чөптүг чорукту, хосталганы болгаш бугулар хамаарышас чорукту хандылар чоруктуг хемчөө-ди уламчыларында НХФ-нин

уудурулганы фронтунун дайынчыларын, улуусу бот-ка-галынын отрядтарынын ке-жигүлөрүн, ажилчы чонна-ры, ак сеткилгит шерит ал-банынгарын кылгырган.

Реаксылыг шерит хунтазын-га бугу талашы дууламчы-ны Американын Каттишкан Штаттары күштелерин, тур-тун ийикти херекке холгаар-лаа киржи турарын динна-дыда шынгын бугуу шалкып.

Сальвадорун демисекип турар чоңу-биле эл-сепети каттиштыргалык ийиктей-жеринче. Сальвадорда бо-лушкуннага АКШ-тын хол-гааралыкшыкын соодакчыны бугу уластарын болгаш тай-бынга ынак чаматтары Фа-рабуно Мартин аттыг нацио-нал хосталга фронтуну кыл-гырган.

Чүртүн тоң үезинде Ку-саткан департаменттен хун-танын шериттери дөң чорут-турга таарымчалык. Патриот-тү күштеринин шигиттерин со-

гуушкуннарына шылашкан реалымын хунтанын шеритле-ри өртүктөн болгаш байла-ган кичилерин база боо-чөп-сөөк тулаушкуну шалкып ок-тапкан, дөң чоруп турар. Хунтанын солдаттары болгаш түс черин феодалдарын дээрбөк шериттери дөң чорут-тура, ында таарымчалык байыкчынын өртөлдө, боо-чөп-сөөк чок тайын чурттакчылар-ын кам-хайыра чокка өзүрүп турар.

Сальвадорун найыссыла-рында атылажыкшыкынар болгаш буза тепикшилер аң-лаа уругчулуктарына. Гон-дурстын дашыкы херектер министри Сан-Сальвадор хоорайга көңү чорган. Сальвадор-нун патриоттук күштеринге улуу дайынга Гондурастык реалымын арге-чагыралынын шериттерин киржилгези улам ийиктейлгип дугайында айтканын Гондурастын да-шыкы херектер-министри реал-ымын хунтанын чатыгычыл-дары-биле дугурушканын түс

черин хайгааракчылары дик-таткан. Сальвадорун ийикти херектерин холгаарлап кир-жи дугайында Американын Каттишкан Штаттарынын не-гедезин Гондурастын реалсы-лыг чатыгычылдары күсүлгөд турарын дашыкы инфор-мация агентилерин дамыткан.

САН-ХОСЕ. (СЭТА). АКШ-тан келген хемчөөлчирлер дээрбөкшер болгаш Сома-ния араатангит шериттеринин ар-тичты кексектери Сальвадорун чонуну тура халышкынын базарыга киржип турарын Латин Америка чурттарынын радиоу дамылчы, солуннары бижип турар. Вашингтонга дуулаа-биле арге-чагыралда ту-рар реалсылыг хунтанын сол-даттары боо-чөп-сөөк чок таар-ымчалык, кырганын, хер-роженерин — болгаш бичи-чаштарынын дөң чоруп бис деп, ынаа 300 ажи шерит чөвүлөлдөрүн чоруткан болгаш Латин Американын ол бичи чүдүлгөн ийикти хер-роже каржыны биле холгаар-лап киржи турар.

(ПМА).

